ספרות עזר · אנציקלופדיות · שם הגדולים

הגהות מנחם ציון

רבי מנחם מאנדל קרנגל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות מנחם ציון

רבי מנחם מאנדל קרנגל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-מנחם-ציון/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

מערכת א 20
סעיף א 20
סעיף ב 20
סעיף ג 20
סעיף ד 20
סעיף ה 20
סעיף ו 20
סעיף ז 20
סעיף ח 20
סעיף ט 21
סעיף י 21
סעיף יא 21
סעיף יב 21
סעיף יג 22
סעיף יד 22
סעיף טו 22
סעיף טז 22
סעיף יז 22
סעיף יח 22
סעיף יט 22
סעיף כ 22
סעיף כא 22
סעיף כב 23
סעיף כג 23
סעיף כד 23
סעיף כה 23
סעיף כו 23
סעיף כז 23
סעיף כח 24
סעיף כט 24
סעיף ל 24
סעיף לא 24
סעיף לב 24
סעיף לג 24
סעיף לד 24
סעיף לה 24
סעיף לו 24
סעיף לז 25
סעיף לח 25
סעיף לט 25
סעיף מ 25
סעיף מא 25
סעיף מב 25
סעיף מג 25
סעיף מד 26
סעיף מה 26
סעיף מו 26
סעיף מז 26
סעיף מח 26
סעיף מט 27
סעיף נ 27
סעיף נא 27
סעיף נב 27
סעיף נג 27
סעיף נד 27
סעיף נה 27
סעיף נו 27
סעיף נז 27
סעיף נח 27
סעיף נט 28
סעיף ס 28
סעיף סא 28

סעיף סב 28
סעיף סג 28
סעיף סד 28
סעיף סה 28
סעיף סו 28
סעיף סז 29
סעיף סח 29
סעיף סט 29
סעיף ע 29
סעיף עא 29
סעיף עב 29
מערכת ב 29
סעיף א 29
סעיף ב 29
סעיף ג 29
סעיף ד 29
סעיף ה 30
סעיף ו 30
סעיף ז 30
סעיף ח 30
סעיף ט 30
סעיף י 30
סעיף יא 30
סעיף יב 30
סעיף יג 31
סעיף יד 31
סעיף טו 31
סעיף טז 31
סעיף יז 31
סעיף יח 31
סעיף יט 32
סעיף כ 32
סעיף כא 32
סעיף כב 32
סעיף כג 32
סעיף כד 32
סעיף כה 32
סעיף כו 32
סעיף כז 33
סעיף כח 33
סעיף כט 33
סעיף ל 33
סעיף לא 33
סעיף לב 33
סעיף לג 33
סעיף לד 33
סעיף לה 33
סעיף לו 33
סעיף לז 34
סעיף לח 34
סעיף לט 34
סעיף מ 34
סעיף מא 34
סעיף מב 34
סעיף מג 34
סעיף מד 34
סעיף מה 34
סעיף מו 34
סעיף מז 35
סעיף מח 35
סעיף מט 35
סעיף נ 35
סעיף נא 35
סעיף נב 35

סעיף נג 35
סעיף נד 35
סעיף נה 36
סעיף נו 36
סעיף נז 36
סעיף נח 36
סעיף נט 37
סעיף ס 37
סעיף סא 37
סעיף סב 37
סעיף סג 37
מערכת ג 38
סעיף א 38
סעיף ב 38
סעיף ג 38
סעיף ד 38
סעיף ה 38
סעיף ו 38
סעיף ז 38
סעיף ח 39
סעיף ט 39
סעיף י 39
סעיף יא 39
סעיף יב 39
סעיף יג 39
סעיף יד 39
סעיף טו 39
סעיף טז 40
סעיף יז 40
סעיף יח 40
סעיף יט 40
סעיף כ 40
סעיף כא 40
סעיף כב 40
סעיף כג 40
סעיף כד 41
סעיף כה 41
סעיף כו 41
סעיף כז 41
סעיף כח 41
סעיף כט 41
סעיף ל 41
מערכת ד 42
סעיף א 42
סעיף ב 42
סעיף ג 42
סעיף ד 42
סעיף ה 42
סעיף ו 42
סעיף ז 42
סעיף ח 42
סעיף ט 42
סעיף י 43
סעיף יא 43
סעיף יב 43
סעיף יג 43
סעיף יד 43
סעיף טו 43
סעיף טז 43
סעיף יז 43
סעיף יח 43
סעיף יט 43
סעיף כ 44
סעיף כא 44

סעיף כב 44
סעיף כג 44
סעיף כד 44
סעיף כה 44
סעיף כו 44
סעיף כז 44
סעיף כח 44
מערכת ה 45
סעיף א 45
סעיף ב 45
סעיף ג 45
סעיף ד 45
סעיף ה 45
סעיף ו 45
סעיף ז 45
סעיף ח 46
סעיף ט 46
סעיף י 46
סעיף יא 46
סעיף יב 46
סעיף יג 46
סעיף יד 46
סעיף טו 46
סעיף טז 47
סעיף יז 47
סעיף יח 47
סעיף יט 47
סעיף כ 47
סעיף כא 47
סעיף כב 47
סעיף כג 47
סעיף כד 47
סעיף כה 47
סעיף כו 48
מערכת ו 48
סעיף א 48
סעיף ב 48
סעיף ג 48
סעיף ד 48
סעיף ה 48
סעיף ו 48
סעיף ז 48
סעיף ח 49
סעיף ט 49
סעיף י 49
סעיף יא 49
סעיף יב 49
סעיף יג 49
מערכת ז 49
סעיף א 49
סעיף ב 49
סעיף ג 50
סעיף ד 50
סעיף ה 50
סעיף ו 50
סעיף ז 50
סעיף ח 50
סעיף ט 50
סעיף י 50
סעיף יא 51
סעיף יב 51
סעיף יג 51
סעיף יד 51
סעיף טו 51

סעיף טז 51
סעיף יז 52
סעיף יח 52
סעיף יט 52
סעיף כ 52
סעיף כא 52
סעיף כב 52
סעיף כג 53
סעיף כד 53
סעיף כה 53
סעיף כו 53
סעיף כז 53
סעיף כח 53
סעיף כט 53
סעיף ל 53
סעיף לא 54
סעיף לב 54
מערכת ח 54
סעיף א 54
סעיף ב 54
סעיף ג 54
סעיף ד 54
סעיף ה 54
סעיף ו 54
סעיף ז 54
סעיף ח 55
סעיף ט 55
סעיף י 55
סעיף יא 55
סעיף יב 55
סעיף יג 55
סעיף יד 55
סעיף טו 55
סעיף טז 55
סעיף יז 55
סעיף יח 56
סעיף יט 56
סעיף כ 56
סעיף כא 56
סעיף כב 56
סעיף כג 56
סעיף כד 56
סעיף כה 56
סעיף כו 57
סעיף כז 57
סעיף כח 57
סעיף כט 57
סעיף ל 57
סעיף לא 57
סעיף לב 58
סעיף לג 58
סעיף לד 58
סעיף לה 58
סעיף לו 58
סעיף לז 58
סעיף לח 58
סעיף לט 58
סעיף מ 58
סעיף מא 58
סעיף מב 59
סעיף מג 59
סעיף מד 59
סעיף מה 59
סעיף מו 60

סעיף מז 60
סעיף מח 60
סעיף מט 60
סעיף נ 60
סעיף נא 60
מערכת ט 60
סעיף א 60
סעיף ב 60
סעיף ג 61
סעיף ד 61
סעיף ה 61
סעיף ו 61
סעיף ז 61
סעיף ח 61
סעיף ט 61
סעיף י 62
סעיף יא 62
סעיף יב 62
סעיף יג 62
סעיף יד 62
סעיף טו 63
מערכת י 63
סעיף א 63
סעיף ב 63
סעיף ג 63
סעיף ד 63
סעיף ה 63
סעיף ו 63
סעיף ז 63
סעיף ח 63
סעיף ט 63
סעיף י 64
סעיף יא 64
סעיף יב 64
סעיף יג 64
סעיף יד 64
סעיף טו 64
סעיף טז 64
סעיף יז 64
סעיף יח 65
סעיף יט 65
סעיף כ 65
סעיף כא 65
סעיף כב 65
סעיף כג 65
סעיף כד 66
סעיף כה 66
סעיף כו 66
סעיף כז 66
סעיף כח 66
סעיף כט 66
סעיף ל 66
סעיף לא 67
סעיף לב 67
סעיף לג 67
סעיף לד 67
סעיף לה 67
סעיף לו 67
סעיף לז 67
סעיף לח 68
סעיף לט 68
סעיף מ 68
סעיף מא 68
סעיף מב 68

סעיף מג 68
סעיף מד 68
מערכת כ 69
סעיף א 69
סעיף ב 69
סעיף ג 69
סעיף ד 69
סעיף ה 69
סעיף ו 69
סעיף ז 69
סעיף ח 69
סעיף ט 69
סעיף י 69
סעיף יא 70
סעיף יב 70
סעיף יג 70
סעיף יד 70
סעיף טו 70
סעיף טז 70
סעיף יז 70
סעיף יח 70
סעיף יט 71
סעיף כ 71
סעיף כא 71
סעיף כב 71
סעיף כג 71
סעיף כד 71
סעיף כה 71
סעיף כו 72
סעיף כז 72
סעיף כח 72
סעיף כט 72
סעיף ל 72
סעיף לא 72
סעיף לב 72
סעיף לג 72
סעיף לד 72
סעיף לה 72
סעיף לו 73
סעיף לז 73
סעיף לח 73
מערכת ל 73
סעיף א 73
סעיף ב 73
סעיף ג 73
סעיף ד 73
סעיף ה 73
סעיף ו 74
סעיף ז 74
סעיף ח 74
סעיף ט 74
סעיף י 74
סעיף יא 74
סעיף יב 74
סעיף יג 75
סעיף יד 75
סעיף טו 75
סעיף טז 75
סעיף יז 75
סעיף יח 75
סעיף יט 75
סעיף כ 75
סעיף כא 75
סעיף כב 76

סעיף כג 76
סעיף כד 76
סעיף כה 76
סעיף כו 76
מערכת מ 76
סעיף א 76
סעיף ב 76
סעיף ג 76
סעיף ד 77
סעיף ה 77
סעיף ו 77
סעיף ז 77
סעיף ח 77
סעיף ט 77
סעיף י 77
סעיף יא 77
סעיף יב 78
סעיף יג 78
סעיף יד 78
סעיף טו 78
סעיף טז 78
סעיף יז 78
סעיף יח 79
סעיף יט 79
סעיף כ 79
סעיף כא 79
סעיף כב 79
סעיף כג 79
סעיף כד 79
סעיף כה 79
סעיף כו 79
סעיף כז 80
סעיף כח 80
סעיף כט 80
סעיף ל 80
סעיף לא 80
סעיף לב 80
סעיף לג 80
סעיף לד 81
סעיף לה 81
סעיף לו 81
סעיף לז 81
סעיף לח 81
סעיף לט 81
סעיף מ 81
סעיף מא 81
סעיף מב 81
סעיף מג 82
סעיף מד 82
סעיף מה 82
סעיף מו 82
סעיף מז 82
סעיף מח 82
סעיף מט 82
סעיף נ 83
סעיף נא 83
סעיף נב 83
סעיף נג 83
סעיף נד 83
סעיף נה 83
סעיף נו 83
סעיף נז 84
סעיף נח 84
סעיף נט 84

סעיף ס 84
סעיף סא 84
סעיף סב 84
סעיף סג 84
סעיף סד 84
סעיף סה 84
סעיף סו 84
סעיף סז 84
סעיף סח 84
סעיף סט 85
סעיף ע 85
סעיף עא 85
סעיף עב 85
סעיף עג 85
סעיף עד 85
סעיף עה 85
סעיף עו 85
סעיף עז 85
סעיף עח 85
סעיף עט 86
סעיף פ 86
סעיף פא 86
סעיף פב 86
סעיף פג 86
סעיף פד 86
סעיף פה 86
סעיף פו 87
סעיף פז 87
סעיף פח 87
סעיף פט 87
סעיף צ 87
סעיף צא 87
סעיף צב 87
סעיף צג 87
סעיף צד 88
סעיף צה 88
סעיף צו 88
סעיף צז 88
סעיף צח 88
סעיף צט 88
סעיף ק 88
סעיף קא 88
סעיף קב 89
סעיף קג 89
סעיף קד 89
סעיף קה 89
סעיף קו 90
סעיף קז 90
סעיף קח 90
סעיף קט 90
סעיף קי 90
סעיף קיא 90
סעיף קיב 90
סעיף קיג 90
סעיף קיד 90
סעיף קטו 90
סעיף קטז 91
סעיף קיז 91
סעיף קיח 91
סעיף קיט 91
סעיף קכ 91
סעיף קכא 91
סעיף קכב 91
סעיף קכג 91

סעיף קכד 92
סעיף קכה 92
סעיף קכו 92
סעיף קכז 92
סעיף קכח 92
סעיף קכט 92
סעיף קל 93
סעיף קלא 93
סעיף קלב 93
סעיף קלג 93
סעיף קלד 93
סעיף קלה 93
סעיף קלו 93
סעיף קלז 93
סעיף קלח 93
סעיף קלט 94
סעיף קמ 94
סעיף קמא 94
סעיף קמב 94
סעיף קמג 94
סעיף קמד 94
סעיף קמה 94
סעיף קמו 94
סעיף קמז 94
מערכת נ 94
סעיף א 94
סעיף ב 95
סעיף ג 95
סעיף ד 95
סעיף ה 95
סעיף ו 95
סעיף ז 95
סעיף ח 95
סעיף ט 96
סעיף י 96
סעיף יא 96
סעיף יב 96
סעיף יג 96
סעיף יד 96
סעיף טו 96
סעיף טז 96
סעיף יז 97
סעיף יח 97
סעיף יט 97
סעיף כ 97
סעיף כא 97
סעיף כב 97
סעיף כג 97
סעיף כד 97
סעיף כה 97
סעיף כו 97
סעיף כז 98
סעיף כח 98
סעיף כט 98
סעיף ל 98
סעיף לא 98
סעיף לב 98
סעיף לג 98
סעיף לד 98
מערכת ס 99
סעיף א 99
סעיף ב 99
סעיף ג 99
סעיף ד 99

סעיף ה 99
סעיף ו 99
סעיף ז 100
סעיף ח 100
סעיף ט 100
סעיף י 100
סעיף יא 100
סעיף יב 100
סעיף יג 100
סעיף יד 100
סעיף טו 100
סעיף טז 100
סעיף יז 101
סעיף יח 101
סעיף יט 101
סעיף כ 101
סעיף כא 101
סעיף כב 101
סעיף כג 101
סעיף כד 101
סעיף כה 101
סעיף כו 101
סעיף כז 102
סעיף כח 102
סעיף כט 102
סעיף ל 102
סעיף לא 102
סעיף לב 102
סעיף לג 102
סעיף לד 102
סעיף לה 102
סעיף לו 103
סעיף לז 103
סעיף לח 103
סעיף לט 103
לקוטי מנחם על סדר תנאים
ואמוראים 103
מערכת ע 113
סעיף א 113
סעיף ב 113
סעיף ג 113
סעיף ד 113
סעיף ה 113
סעיף ו 113
סעיף ז 113
סעיף ח 113
סעיף ט 113
סעיף י 113
סעיף יא 114
סעיף יב 114
סעיף יג 114
סעיף יד 114
סעיף טו 114
סעיף טז 114
סעיף יז 114
סעיף יח 114
סעיף יט 115
סעיף כ 115
סעיף כא 115
סעיף כב 115
סעיף כג 115
סעיף כד 115
סעיף כה 115
סעיף כו 115

סעיף כז 115
סעיף כח 115
סעיף כט 116
סעיף ל 116
סעיף לא 116
סעיף לב 116
סעיף לג 116
סעיף לד 116
סעיף לה 117
סעיף לו 117
סעיף לז 117
סעיף לח 117
סעיף לט 117
סעיף מ 117
סעיף מא 117
סעיף מב 117
סעיף מג 117
סעיף מד 117
סעיף מה 118
סעיף מו 118
סעיף מז 118
סעיף מח 118
סעיף מט 118
סעיף נ 118
סעיף נא 118
סעיף נב 118
סעיף נג 118
סעיף נד 118
סעיף נה 119
סעיף נו 119
סעיף נז 119
סעיף נח 119
סעיף נט 119
מערכת פ 119
סעיף א 119
סעיף ב 119
סעיף ג 119
סעיף ד 120
סעיף ה 120
סעיף ו 120
סעיף ז 120
סעיף ח 120
סעיף ט 120
סעיף י 120
סעיף יא 120
סעיף יב 121
סעיף יג 121
סעיף יד 121
סעיף טו 121
סעיף טז 121
סעיף יז 121
סעיף יח 121
סעיף יט 121
סעיף כ 121
סעיף כא 121
סעיף כב 122
סעיף כג 122
סעיף כד 122
סעיף כה 122
סעיף כו 122
סעיף כז 122
סעיף כח 122
סעיף כט 122
סעיף ל 123

סעיף לא 123
סעיף לב 123
סעיף לג 123
סעיף לד 123
סעיף לה 123
סעיף לו 123
סעיף לז 123
סעיף לח 123
סעיף לט 124
סעיף מ 124
סעיף מא 124
סעיף מב 124
סעיף מג 124
סעיף מד 124
סעיף מה 124
סעיף מו 124
סעיף מז 125
סעיף מח 125
סעיף מט 125
סעיף נ 125
סעיף נא 125
סעיף נב 125
סעיף נג 126
סעיף נד 126
סעיף נה 126
סעיף נו 126
סעיף נז 126
סעיף נח 126
סעיף נט 126
סעיף ס 127
סעיף סא 127
סעיף סב 127
סעיף סג 127
סעיף סד 127
סעיף סה 127
סעיף סו 127
סעיף סז 128
סעיף סח 128
סעיף סט 128
סעיף ע 128
סעיף עא 128
סעיף עב 128
סעיף עג 128
סעיף עד 128
מערכת צ 128
סעיף א 128
סעיף ב 129
סעיף ג 129
סעיף ד 129
סעיף ה 129
סעיף ו 129
סעיף ז 129
סעיף ח 129
סעיף ט 129
סעיף י 129
סעיף יא 129
סעיף יב 129
סעיף יג 130
סעיף יד 130
סעיף טו 130
סעיף טז 130
סעיף יז 130
סעיף יח 130
מערכת ק 130

סעיף א 130
סעיף ב 130
סעיף ג 131
סעיף ד 131
סעיף ה 131
סעיף ו 131
סעיף ז 131
סעיף ח 131
סעיף ט 131
סעיף י 132
סעיף יא 132
סעיף יב 132
סעיף יג 132
סעיף יד 132
סעיף טו 132
סעיף טז 132
סעיף יז 132
סעיף יח 133
סעיף יט 133
סעיף כ 133
סעיף כא 133
סעיף כב 133
סעיף כג 133
סעיף כד 133
סעיף כה 134
סעיף כו 134
סעיף כז 134
סעיף כח 134
סעיף כט 134
סעיף ל 134
סעיף לא 135
סעיף לב 135
סעיף לג 135
סעיף לד 135
סעיף לה 135
סעיף לו 135
סעיף לז 135
סעיף לח 135
סעיף לט 135
סעיף מ 135
סעיף מא 135
סעיף מב 136
סעיף מג 136
סעיף מד 136
סעיף מה 136
סעיף מו 136
סעיף מז 136
סעיף מח 136
סעיף מט 136
סעיף נ 136
סעיף נא 137
מערכת ר 137
סעיף א 137
סעיף ב 137
סעיף ג 137
סעיף ד 137
סעיף ה 137
סעיף ו 137
סעיף ז 138
סעיף ח 138
סעיף ט 138
סעיף י 138
סעיף יא 139
סעיף יב 139

סעיף יג 139
סעיף יד 139
סעיף טו 139
סעיף טז 139
סעיף יז 139
סעיף יח 140
סעיף יט 140
סעיף כ 140
סעיף כא 140
סעיף כב 140
סעיף כג 140
סעיף כד 140
סעיף כה 140
סעיף כו 140
סעיף כז 140
סעיף כח 141
סעיף כט 141
סעיף ל 141
סעיף לא 141
מערכת ש 141
סעיף א 141
סעיף ב 141
סעיף ג 141
סעיף ד 141
סעיף ה 142
סעיף ו 142
סעיף ז 142
סעיף ח 142
סעיף ט 142
סעיף י 142
סעיף יא 143
סעיף יב 143
סעיף יג 143
סעיף יד 143
סעיף טו 143
סעיף טז 143
סעיף יז 143
סעיף יח 144
סעיף יט 144
סעיף כ 144
סעיף כא 144
סעיף כב 144
סעיף כג 144
סעיף כד 144
סעיף כה 145
סעיף כו 145
סעיף כז 145
סעיף כח 145
סעיף כט 145
סעיף ל 145
סעיף לא 146
סעיף לב 146
סעיף לג 146
סעיף לד 146
סעיף לה 146
סעיף לו 146
סעיף לז 146
סעיף לח 146
סעיף לט 146
סעיף מ 146
סעיף מא 147
סעיף מב 147
סעיף מג 147
סעיף מד 147

סעיף מה 147
סעיף מו 147
סעיף מז 147
סעיף מח 147
סעיף מט 147
סעיף נ 147
סעיף נא 148
סעיף נב 148
סעיף נג 148
סעיף נד 148
סעיף נה 148
סעיף נו 148
סעיף נז 148
סעיף נח 148
סעיף נט 148
סעיף ס 149
סעיף סא 149
סעיף סב 149
סעיף סג 149
סעיף סד 149
סעיף סה 149
סעיף סו 150
סעיף סז 150
סעיף סח 150
סעיף סט 150
סעיף ע 150
מערכת ת 150
סעיף א 150
סעיף ב 150
סעיף ג 151
סעיף ד 151
סעיף ה 151
סעיף ו 151
סעיף ז 151
סעיף ח 151
סעיף ט 151
סעיף י 151
סעיף יא 151
סעיף יב 151
סעיף יג 152
סעיף יד 152
סעיף טו 152
סעיף טז 152
סעיף יז 152
סעיף יח 152
סעיף יט 152
סעיף כ 152
סעיף כא 153
סעיף כב 153
סעיף כג 153
סעיף כד 153
סעיף כה 153
סעיף כו 153
סעיף כז 154
סעיף כח 154
סעיף כט 154
סעיף ל 154
סעיף לא 154
סעיף לב 154
סעיף לג 155
סעיף לד 155
סעיף לה 155
סעיף לו 155
סעיף לז 155

סעיף לח 155
סעיף לט 155
סעיף מ 155
סעיף מא 155
סעיף מב 155
סעיף מג 156
סעיף מד 156
סעיף מה 156
סעיף מו 156
סעיף מז 156
סעיף מח 156
סעיף מט 157
סעיף נ 157
סעיף נא 163
סעיף נב 164
סעיף נג 164
סעיף נד 164
סעיף נה 164
סעיף נו 164
סעיף נז 164
סעיף נח 164
סעיף נט 164
סעיף ס 165
סעיף סא 165
סעיף סב 165
סעיף סג 165
סעיף סד 165
סעיף סה 165
סעיף סו 165
סעיף סז 166
סעיף סח 166
סעיף סט 166
סעיף ע 166
סעיף עא 166
סעיף עב 166
סעיף עג 166
סעיף עד 167
סעיף עה 167
סעיף עו 167
סעיף עז 168
סעיף עח 168
סעיף עט 168
סעיף פ 168
סעיף פא 168
סעיף פב 168
סעיף פג 168
סעיף פד 168
סעיף פה 169
סעיף פו 169
סעיף פז 169
סעיף פח 169
סעיף פט 169
סעיף צ 170

מערכת א

סעיף א

א בעזרת זרח בחשך אור לישרים, נתחיל ונסיים במערכת ספרים, ובחסדך חייני, בחלק שני:

ב (א) והוא בספ' מאזניים:

סעיף ב

ב וז"ל סדר הדורות: אבא גוריון והוא כמו מדרש כ"מ עכ"ל. וכ' שם המגי' שצ"ל כ"י והוא ר"ת כתב יד, ולענ"ד אין כאן ט"ס וכ"מ ר"ת כן מצאתי והוא בילקוט אסתר וכמ"ש המח' לקמן אות מ' ס"ב עיי"ש.

סעיף ג

ג עשו"ת מהר"י מינץ ס"י דראבי' הוא אבי העזרי בר"י הלוי חתנו של הראב"ן ז"ל ואבי העזרי הוא אבי אסף ועפמ"ג בהקדמתו ליו"ד אות יו"ד ע"ש ובשו"ת מהר"ם ב"ב החדשות הועתק הרבה דינים מס' אבי אסף עי"ש.

סעיף ד

ד נדפס זה לא כביר פה קראקא ח"א עם הגה' לוית חן לידידי המנוח הרב מוה"ר ח"ן [חיים נתן] דמביצר בעשו"ת דברי חן, ושמעתי דכבר התחילו להדפיסו בשלימות. ועי' הגה' שבס"ס מגן אבות להמאירי צד ק"ס.

סעיף ה

ה והוא חי' על ש"ס וש"ע או"ח. פפד"א תקי"ד.

סעיף ו

ו צ"ל אבן השהם והוא להרב מוהר"א געץ אבד"ק הולדסהיים (בהג"מ מאיר אבד"ק פילא בהג"מ אליקים געץ ר"מ דק"ק פוזבא אחי הג' מהרל"ח על הטור בני הרב מו"ה מאיר מטנהויזן) נדפס בדיהרנפורט תצ"ג ע"י בנו מהר"ם אבד"ק לאסק וכ"כ המח' לקמן (אות ר' כ"ט) ואמנם ס' אבני שהם הוא דרושים עה"ת וכמ"ש לאות נו"ן כ' עיי"ש.

סעיף ז

ז בק"ק סאלוניקי תקנ"א. גם נדפסו שו"ת ביחוד לחלק אה"ע בק"ק ווינציא ובלבוב.

סעיף ח

ח בק"ק אזמיר על סדר זרעים, ובשאלוניקי תקפ"ה על סדר מועד.

סעיף ט

ט עם הגה' והערות.

סעיף י

י והגאון בעל שארית יוסף היה הראשון ממזכי הרבים להביא ספר האגודה לדפוס (קראקא של"א) והוא יגע והגיה בו הרבה, וזה מחדש התחילו להדפיסו עם ציונים והערות שונות לח"א ונגמר רק על מס' ב"ק.

סעיף יא

א (יא) ואולי בשביל שהדפיס ספרו בנאפולי מש' ר"ן ע"כ הגי' שם אגב ארחא פי' רד"ק על תהלים שנדפס שם גם כן בזמן זה. ובסדר הדורות כ' אגור דינים ומנהגים מאו"ח יו"ד ואה"ע, עכ"ל. וצ"ע דלא נמצא בו דבר מחלק אה"ע. גם מש"ש שס' חזון הוא לבעל האגור גם זה אינו במח"כ ורק אביו ה"ר יהודה הורתו ולידתו והוא על חידות ופתרונים מחי' דינים הנראים לכאורה כחידה בלי פתרון וע"ד היכא תמצא. וכן מ"ש הב"י או"ח סי' נ"ה כתב האגור בחידותיו (ומש"ש בחידושיו הוא טעות סופר) לא דוק דהוא רק לאבי בעל האגור.

ב והנה ספר האגור מחובר ביקצור גדול עד שאי אפשר להבינם לכאורה במעט עיון בהרבה מקומות וזולת זה נפל בו הרבה טעותים על ידי עצלות המדפיסים שנדפסו איזה פעמים ופרצים תצאנה. עד שרחמתי וחמלתי עליו וקרמתי עליהם או"ר חדש ועשיתי עליו ביאור והגה עד מקום שידי מגה"ת. ומכונים בשם "אגורת כסף" .ונא יזכני ה' להוציאם לאורה במהרה. והראיתי לדעת דכמה פעמים הביא בית יוסף בשמו ולא נמצא שם רק בשה"ל, ואולי משום דרוב דברי האגור לקוחים משם, ולדוגמא ראה נא בית יוסף או"ח קל"ט לענין נוסח ובא לציון והוא בשבלי הלקט כלל י"ד, וכפי"ז יבוארו דבריו היטב, וכן מ"ש הדרכי משה סי' ר' בשם האגור לענין זימון גם כן לא מצאתי שמה כלל. גם הביא הבית יוסף כמה פעמים דברי האגור והניחם בצריך עיון וכשתעיין מקור הדברים בשבלי הלקט עצמו אזי תבין ותראה שנעתקו הדברים בטעות ונלקו בחסר ויתר ולק"מ. וכזה תמצא גם כן בבית יוסף או"ח של"ח לענין איסור לשחוק בשבת בתם וחסר עי"ש.

סעיף יב

יב ובסדר הדורות מסיים כאן ועי' דברי האגור עי"ש, וצ"ע כונתו בזה, וידידי הרב המשכי"ל המגי' לא העיר על זה כלל, והוא ספר השרשים כתוב בב' חלקים מהודר ע"פ א"ב ונקרא גם כן ס' השיר.

סעיף יג

יג נדפס כמה פעמים בפ"ע(?) ובשער הספר מדפוס הראשון איתא בזה הלשון: "אגרת התוכחה והמוסר שעשה החכם מו"ה שלמה ן' לחמיש", והיא נדפסה גם כן בסוף ספר תיקון שובבי"ם (דו"ו תע"ב) ובסוף המחזור שער בת רבים לספרדים (דו"ו תע"ז).

סעיף יד

יד נדפס מחדש פה קראקא עם הגה' הרמ"ז.

סעיף טו

טו והיה נקרא נסים חיים משה (נח"ם) מזרחי. ומצאתי בספר מעגל טוב להרב המחבר שכתב בזה הלשון: כשה"ל לפעמים צער גדול וראיתי להרב מהר"ם מזרחי בחלום ה"ל שמחה גדולה דכ"פ ה"ל הדבר הזה לישועה, עי"ש.

סעיף טז

טז גם שו"ת ופרפראות לחכמה עם איזה ציורים ליו ארנא תק"ב.

סעיף יז

יז גם חי' ספר תולדות יעקב מראה מקומות בתנ"ך מש"ס ירושלמי (ד"א הבי"ת) וכן ספר עדות ביעקב שו"ת וקו' ציצת נובל צבי.

סעיף יח

יח צ"ל תע"ה והי' אבד"ק טוטשין.

סעיף יט

יט וכן בספר עבודת הקודש להר"ם ן' גבאי ע"ש נדפס בלבוב ובנאוזידוואהר והיה בן אחי הרמ"ה ובמח"כ בעלי המסכימים שיחסו לאבי הרמ"ה שהי' נקרא גם כן רבינו טודרוס הלוי.

סעיף כ

כ וז"ל סדר הדורות ובס' זרע קודש הג"מ יעקב גר צדק עשה הגה ט"ס אוצ"ח ועץ חיים עי"ש נ"ל דצ"ל ובספר זרע קודש כתב שהג"מ וכו'.

סעיף כא

כא ואנו זכינו לאורו כעת נדפס ח"א בק"ק זיטאמיר (תרכ"ד) ואח"כ ח"ב בעה"ק ירושלים על ג' בבות סנהדרין וע"ז ומתוס' ע"ז נ"ח ע"ב ושו"ת הרשב"א סי' תקע"א ובמרדכי ע"ז סי' תשצ"ג (וכן נדפס שו"ת לבנו הר' חיים אור זרוע עם הגה' לח"א לייפציש תרכ"ה) ואלו היה ראה המ"א האו"ז הנדפס לא היה חולק על הד"מ בסי' רמ"ט בענין הגרימז"ל שלא לאכלו בשבת בין קדוש לסעודה, דהד"מ הביא שם מתחלה בשם האו"ז לאיסור

ומסיים להיתר וסבר המ"א דהד"מ משיג עליו והמעיין שם בפנים ה' ע"ש סכ"א יראה דכל דברי הד"מ מתחלה ועד סוף לשון האור זרוע הם.

סעיף כב

כב גם חיבר ספר רוח חיים נפטר בפיורדא (י"ט שבט תמ"ד) ועיר מולדתו היה פה קראקא.

סעיף כג

כג גם נדפס תי' על מס' קידושין (ד' וויען ולבוב) וספר חקר הלכה שיטות ודרושים ע"ד הפלפול.

סעיף כד

כד ועוד מקדם קדמתה (פירארה שי"ד) וראיתיו תת"י גיסי מו"ה עקיבא דו"ב נ"י וכן הביאו בעל שפת"י (מ' כ"ז) ונדפס כעת מחדש עם הערות שונות ויקרות להג' בעל בני יששכר גם חי' ס' מאמר האחדות, ויסוד האמונה ופי' על תהלים ואיוב וה' מגלות (שאלוניקו של"א).

סעיף כה

כה וראה זה דבשנת תק"ג פ' פנחס בש"ק בסעודה ג' שהי' מאריך בשלחנו אמר הרה"ק מהרר"י בעל שם טוב להמסובין כדמדומה היום כבה נר המערבי ואחר הבדלה שלאו תלמידיו כונתו בזה א"ל דאו"ח נסתלק באותה שעה משום דיש סוד אחד בנטילת ידים שאין מוסרין אותו רק לא' שבדור ועד היום הי' ביד האו"ח וכעת נגלה לו סוד זה, מזה נודע לו דרבינו חיים איננו עוד בחיים. והיה זה במוצ"ש ט"ו תמוז תק"ג. *ובפעם הראשון נדפס עם חומש ופרש"י על חצי בויגן והי' מדקדק שפרש"י יהי תמיד על צד ימין בין בעמוד א' או ב' וזה פלא.

סעיף כו

כו וצע"ק איך נרמז שם דהר"ם חי' ס' קול בוכים דל"כ שם רק אור החמה הובא בס' קול בוכים להרמ"ג ועי"ש בהגה, ונדפס עד פ' ויקרא (שאלוניקו תר"ג) וכעת בעה"ק ירושת"י ע"י השתדלות הרה"ק מו"ה יחזקאל שרגא אבד"ק שינאווא ז"ל נדפס בשלימות, וצע"ק דבשער הספר שם נותן זכות הקדימה למהרח"וו נגד האר"י ז"ל רבו עי"ש.

סעיף כז

כז ועל שרשי עקרי האמונה ויסודותיו והוא ספר יקר מאוד וראוי לכל יר"ש להתמיד בו וישכון עליו אור ה' (והי' רבו של בעל העקרים). נדפס כעת בוויען.

סעיף כח

כח ר"ת לא ימושו מפיך ומפי זרעך.

סעיף כט

כט נתחבר מהני תרי גיסי צנתרי דדהבא הג"מ יוסף בנימין זאב אבד"ק שינאווא (חתן הרב מהר"ח הענוך מזאלקוואי נכד הב"ח) ומהאי גיס"א הג"מ נפלתי הירץ. ומ"ש בשם הגדולים החדש לוין חן ואור יקרות חברו אב ובנו הרב מו"ה אריי"ה יהודה ליב במו"ה שמואל גרשון איש ירושלים ובנו מו"ה יוסף בנימין עה"ת וקצת תי' וקושי' להרב מו"ה נפתלי הירץ ע"ש וצ"ע מרישא עד סיפא. ובל"ס לא ראה אור יקרות ואף לא בא שעריו וגם כבר הובא בשם הגדולים הראשון כאן.

סעיף ל

ל נדפס עם חי' הריטב"א ליומא (קושטא תקי"ג).

סעיף לא

לא נדפס בא"ד (תס"ט) על ידי מו"ה צבי הירש במו"ה חיים, חזן ודיין בפוזנא.

סעיף לב

לב כולל כונת התפלה ופירושו והאריך במעלת לימוד הקבלה והוא קציר ס' פרדס רמונים (ד"וו שד"ם).

סעיף לג

לג ועל המאמרים המתחילות גדול או גדולה ונראה שהוא לבהמ"ס ראשית חכמה בעצמו ובהקדמת ספר אור עולה יש שם ט"ס עי"ש.

סעיף לד

לד נדפס בראשונה המבורג ת"ן עם כונת תפלות ומצות להרי"ל קראטאשין ונדפס כעת בווארשא בשמו העצמי אור צדיקים ובהג"ה מדוייקת ואח"ז בפרמיסלא בתוך הסידור הרמ"ק ז"ל.

סעיף לה

לה ובשער הספר (ד"א תס"ג) מפורש להדיא דהוא להרדב"ז ז"ל.

סעיף לו

לו המ"כ ושאר מפורשים הביאו רק בשם אבא (ר"ת אברהם בן אשר) ובל"ס דבן אשר הי' שם משפחה דבאמת הי' בן ר' גדליה.

סעיף לז

לז והרב אם למסורת כ' בהקדמתו בזה הלשון: דברי אור תורה ככתובים וכנתונים מסיני דמי עי"ש, ועם ק' שברי לוחות (הומבורג תצ"ח) ועם תורה אור מדיני קריאה וכתיבה ונגינות לבעל נחלת אריאל (ברלין תק"ה) ועמ"ש עליו הגאון בעל תורת הרא"ם בשו"ת שבסוף הספר בנידון מספר האותיות שבתורה עי"ש, ומ"ש אני עני בר"ס דבש וחלב עי"ש.

סעיף לח

לח גם הכלבו מזכירו כמה פעמים בשם ר"ש ולא רש"י, ונראה דאינו לרש"י ז"ל.

סעיף לט

לט גם דינים לפורים ושם הכולל לחמש מגלות הוא דנא **פשר"א** לווארנא ש' שמר"ו (וע"ל ד' ל"ג) ר"ת פ'ורים ש'יר השירים ר'ות א'יכה.

סעיף מ

מ והוא שו"ת למהר"י זאבי וחידושים ודרושים ועח"א יו"ד סי' תי"ב עיי"ש.

סעיף מא

מא ובקראקא (של"ט) נדפס בהרבה שינויים וזה מקרוב נדפס בירושלים ע"פ איזה כתבי ידות עם הגה והערות לח"א.

סעיף מב

מב ועי' גם כן סוכה מ"ט ע"א ובבא בתרא קמ"ה ע"ב ומכות ג' ע"ב ונדה ע"ב ע"ש, ואזהרות שלו מתחלת אמת יהגה חכי נדפס בברלין בתוך קובץ מעשה ידי גאונים ומ"ש המח' דהחזיקו בו בני אשכנז ופולין כבר השיג עליו הרז"ה בזה במבוא למחזור קרובות שלו דרק בצרפת החזיקו במו אבל בני אשכנז ופולין החזיקו רק באזהרות אתה הנחלת וכו' וע"ה צדה לדרך בחג השבועות עי"ש. ומאוד עגמה לה נפשי על בעל ליקוטי אורות (כולל תרי"ג מצות בדרך שיר) שכ' בזה"ל וכאשר ראו חכמים ונבונים את השיר הזה אמרו מעתה לא נאמר עוד במוסף דשבועות אזהרות אתה הנחלת ורק נאמר השירים האלה ע"ש, ואיך יעיז איש בזמננו לומר כן כדברים האלה ולהוציא ישן מפני חדש, וכבר אמרו חז"ל טובה צפורנן של ראשונים מכריסן של אחרונים, ק"ו אנן יתמי דיתמי.

סעיף מג

מג המתחלת איש אוכלה וכו' נדפס גם כן בתוך קובץ מעשה ידי הגאונים הנ"ל מיוסדים על עשרת הדברות שהם אבות לכל התרי"ג מצות (וע"ד ס' מאמר השכל להראב"ן). גם חי' תרי"ג מצות בחרוזים בפ"ע המתחלת את ה"א תירא, ומ"ש אבודרהם לומר סדר מ"ע

ביום ראשון של שבועות ומצות ל"ת ביום ב', וכן יסד רס"ג ע"ש, וצ"ע דסדר אזהרות לרס"ג איננה מסודרה בסדר מ"ע ול"ת, רק כסדר התורה, ועי' ראב"ע פ' יתרו.

סעיף מד

מד ש' ער"ה וכן ר"ש אבן תבון עשה פי' עליו והי' נמצא בכת"י תת"י בעל המעלות שלשמה וכן נמצא ברשימת הרב מוהרל"ר ז"ל ונזכר להדיא בהקדמת ס' זוהר הרקיע, וע"כ שם דגם הוא חי' אזהרות המתחלת שולמית שחרחרת, ע"ש גם נדפס פי' על אזהרות רשב"ג בשם משיבת נפש (קושטא תק"ג) למו"ה שבתי וויטאש תלמיד הר"ש אלגאזי.

סעיף מה

מה ראיתי העתק לשון המח' ז"ל אשר כ' בגליון אזהרות שלו בזה"ל אלו הח' בתים לא חלו בה ידים אשר בנה שלמה (רשב"ג) שירי"ם במדבר במתק ודשן, נאות מדבר העומדים ברומו, שירותם יזהירו אזהרות מזהירות שככה לו בעולמו, ואולם תמניא אינון בתי מלכות רבן שמעון (רשב"ץ), גדול מרבן שמו, וכך הי' מונה אלה הפקידים ונימוקו עמו, דברי החיד"א ס"ט עכ"ל.

סעיף מו

מו דו"ו שי"ב ראיתי לת"א שרוצה לפקפק על זה אם יצאו הדברים אלו מפה קדוש, ולא אדע איה מקום ספק, ראשית שכל דבריו יחדרו חדרי בטן והמה קודחים להבת אש כדרכו בקדש, שנית לשונו זהב וההדר"ת והוא באחד עם ס' מנות הלוי ושרש ישי ועוד בה שלישיה דספר אילת אהבים נזכר כ"פ בתוך ס' ברית הלוי שחי' על הגדת פסח (לבוב תרכ"ג) וגם הביא בס' אילת אהבים שחי' ס' עבותות אהבה וכן ס' סכת שלם ע"ש בפ' לריח שמניך וגו' ע"ש, והמה נזכרים גם כן בס' ברית הלוי ובשאר ספריו ובפרט דספר אילת אהבים נדפס בחייו (ש' שי"ב) דאז ודאי א"א לחשוש בו ולומר שנתיחס ס' על שמו ויהי' שותק.

סעיף מז

מז על מגילת איכה (דו"ו תע"ב) ועם הוספות זונדזבק (תפ"ז).

סעיף מח

מח ס' אלי' זוטא הוא על לבוש (פראג תס"ח) ואלי' רבא על ש"ע או"ח. ומ"ש בסדר הדורות אלי' רבא פיו"ד צ"ע, ונדפס ס' אליה רבא גם על ש"ס (פיורדא תקנ"ד). ובאמת גם ספר אליה רבא היה מחובר מתחלה רק על לבוש ורק המו"ל סדרו על ש"ע שיהי' חריפא לזבינא וע"כ עלה בו הרבה דברים, בלי משטר וסדרים.

סעיף מט

מט והי' אבד"ק המבורג ובש' תי"ב נקרא למדינת פולין במצות המלך ראדזוויל להיות לו לרופא קבוע ובהקדמת ס' האלים שנדפס מחדש מונה והולך שם כ"ח ספרים שחיבר בכל החכמות וצ"ע שלא חשב שם גם ספר נובלות חכמה.

סעיף נ

נ ובק"ק בראדי התחילו לדפוס ס' אלימה וגמרו והשלימו בלבוב שנת תר"ס ואחרי העיון מצאנו בו הרבה דברים שהמה בס' חס"ל וכמו שנעתקו זמ"ז אות באות ואכמ"ל וצע"ק.

סעיף נא

נא ובמק"א ראיצי מיחסים אותו לאבי הבדרשי ז"ל והוא על עניני תשובה ונדפס עם ס' הנמצא להרמב"ם וזה מקרוב נדפס בווארשא עם ביאור והג"ה לח"א בשם אבנט ב"ד.

סעיף נב

נב נדפס בירושלים (תרמ"ה) וכעת בק"ק מונקאטש על מס' ברכות.

סעיף נג

נג העתקת ר"י אבן תבון קושטא שכ"ב ובברלין תקמ"ט בשם אמונות ודעות ועם ביאור לח"א. וגם נדפס כעת עם הג"ה לח"א.

סעיף נד

נד ונדפס שם ש' ת"ץ ועם ביאור לח"א בק"ק ווארשא, ולי מה יקרו כונת תקון התשובה ע"ש, והוא בסדר תקון שובבי"ם דק"ק מנטובה, יקרה הוא וחביבה.

סעיף נה

נה ועוד קודם זה (קושטא רע"ח) וכמ"ש בהקדמת ס' פסקי חלה ד' ירושלים ומש"ש דהמח' לא ראה בעיניו ספר אמרות טהורות ל"נ כן מלקמן אות ה' סי' ע"ז ונפטר א' סוכות תק"ד.

סעיף נו

נו נדפס זה מקרוב עם המ"ר.

סעיף נז

נז נדפסו בס"ס שו"ת כהונת עולם לחתנו ז"ל (קושטא ת"ק).

סעיף נח

נח גם נזכר במהרי"ל כ"פ, נדפס בוויען תרכ"ד בתוך ספר חמשה קונטרסים וע"ש בהקדמת המו"ל הרב נחמן נתן קורוניל ע"ש.

סעיף נט

נט קושטא תקכ"ד, ונקצר ע"י המח' ז"ל ונדפס שנת תקמ"ו עם קונטרס תורת השלמים מדיני מועדים למהר"א חיון והג"ה לספר שלמי צבור למוהריט"א וליקוטים לכותב ס"ת על דרך האמת להרמ"ז ז"ל והג"ה לספר לב דוד וברית עולם, מנהגים להוצאות ס"ת וברכותיו שם תקנ"ו.

סעיף ס

ס ונקרא בשם עטרת שלמה (וע"ל ע' מ"ב) והי' נמצא תת"י הגאון הש"ך או"ה של מהרש"ל והי' מוסיף עליו הג"ה על הגליון עש"ך יו"ד סק"ב, ותדע דהנדפס בברלין יש כמה שינויים מדפוסים אחרים ועיו"ד סקי"ז ובהג"ה ברוך טעם שם.

סעיף סא

סא וצ"ע לפי זה על הטו"ז ה' פסח (תמ"ז סקי"ד) שכתב דא"ח שהובא באו"ה כונתו על טור או"ח, ואם כן אינו לר"י גירונדי החסיד, ונדפס גם בווארשא עם ביאור לח"א בשם זר זהב.

סעיף סב

סב וע"ס מגן אבות לרשב"ץ פ"ג דאבות משנת ג' שאכלו וכו' ע"ש ובספר תמים דעים ס"ט ע"ש.

סעיף סג

סג למו"ה משה במו"ה אהרן צ"ה ראש ונאמן דד"א (ד"א תצ"ב) נדפס איזה פעמים.

סעיף סד

סד להג"מ יצחק חיות מגזע חסידי פרובינצא אבד"ק פראג ושמ"ך ח"י אלול שע"ג (ומ"ש בהקדמת ס' מצודת דוד על תנ"ך לנכדו שהי' אבד"ק קראקא ולבוב הוא טעות ואולי כונתו לאביו בה ?? הולך תמים (וע"ל ה' נו"ן) וידוע דכ"ד לקוחים המה מאו"ה ועמ"א סי' תנ"א ס"ק ז.

סעיף סה

סה בק"ק פראג שנת ת"ס והוא למו"ה ישכר בער בהמקובל מו"ה אלחנן גם חי' ספר שלשה שריגים.

סעיף סו

סו ויותר הול"ל דהוא עה"ת ורק ח"ב הנקרא דברי שמואל הוא על דרושים (שאלוניקי תקט"ז).

סעיף סז
סז ובדפוס קראקא ת"ח השמיטו ק' כללי המדרש וכן לא יעשה.

סעיף סח
סח חבר אותו במיורקא שנת ק' לאלף הששי, ובסדר הדורות הביא לו עוד ס' יורה דעה ע"ש ח"א נדפס בפארינצי תק"י וח"ב ברלין תרס"ב עם הגהות לח"א.

סעיף סט
סט ועמ"ש בזה ידידי המנוח הרב המשכי"ל בהגהותיו לסדר הדורות ע"ש וע"ס ארצות החיים (מלבי"ם) ה' נט"י ע"ש ועד היום נדפסו ג' פירושים עליו.

סעיף ע
ע ועם הג"ה עפרא דארעא לר"י עייאש (ליווארנא תקמ"ג) וע"ל ע' ע"ד.

סעיף עא
עא נדפס בק"ק הלברשטט תרכ"ח עם ביאור והגהות יקרות לח"א בשם נחל אשכול וע"ל אות ב' קי"ג בהג"ה מ"צ שם.

סעיף עב
עב וצ"ע וע"ל ב' י"ז בסופו ע"ש.

מערכת ב

סעיף א
א ובX"X גט מקושר נדפס רק על ה' יוה"כ.

סעיף ב
ב ומ"ש בה"ט או"ח ס"ס רפ"ח מהר"י על שם סמ"ג צ"ל מהר"י על סמ"ג, גם חיבר ביאור על שערי דורא דו"ו שפ"ט וביאורי רש"י על התורה שע"ה.

סעיף ג
ג ד' ליסבון רמ"ט פיזארי רע"ד ויש בו שינויים הרבה מדפוסים האחרונים וז"ל ספר הכונות ביאור רמב"ן על התורה עמוק מאוד ואין מי שישיגנו והוא ספר גדול הערך ע"ש. והיש"ר מקנדיא כתב שבעל מעשה ה' חי' פי' על הרמב"ן על התורה עי"ש.

סעיף ד
ד פפד"א תכ"ה ותמ"ג והוא למו"ה אברהם במו"ה חיים לוסקר מפוזנא אבד"ק ראסיין ולא נדפס רק על ג' סדרים זמ"ן.

סעיף ה

ה והוא בה"ט הראשון על או"ח נכד הטו"ז ומש"ל בהג"ה מ"ץ ח"א יו"ד סי' למ"ד בשם בעל כתנות אור עלי' קאי ולפי"ז לא קשיא מידי מה שהקשתי שם ועי"ש עוד סי' שצ"ח. ומנ"ך בעיר קינגשבורג בש' תק"ח (ויכ"ר יוס"ף א"ת אחי"ו וה"ם ל"א) ולזה הערני ידידי מנוער מוהר"ם ענזיל בירנבוים נ"י ש"ץ דשם.

סעיף ו

ו והוא למו"ה זכרי' מענדל אבד"ק בעלזא (ומתחלה הי' רב בבהכ"נ גבוה פק"ק קראקא) בהג"מ אריה ליב הנזכר לעיל בטעות (ח"א מ' צ"ח) בשם הג"מ ליווא ודמות ארי' על קברו ע"ש והיה נקרא בשם טוב הויכר ר' ליב בהג"מ זכרי' הנביא. והגאון בעשו"ת חת"ם אה"ע כתב דאין לסמוך עליו להלכה מה שהביא בשם האחרונים דעיקרו לא בא רק לעורר על המעיין ולהראות לו מקום עיי"ש.

סעיף ז

ז להג"מ אברהם אופנהיים ר"י דק"ק מנהיים וחיבר גם ספר מרגניתא שפירא כמבואר בהסכמת הג"מ שאול הלוי אבד"ק האג (ש' שלח"ן מלכי"ם).

סעיף ח

ח וע"ל כ' ל"ב.

סעיף ט

ט למוהר"י איזק במוהרי"ל מים הלוי עפשטיין הי"ד אבד"ק מרגינטהיים וק"ק אופיבאך תלמידו של הג"מ אברהם ברודא.

סעיף י

י למו"ה חיים נחום רפאל מוצירו (שאלוניקו תקט"ו) ובו ג' ספרים נפתחים שו"ת מד' חלקי ש"ע וספר מעשה נסים דרשות וספר גירסא דינקותא ענינים נפרדים דפוס שאלוניקו תקנ"ב ונפטר ער"ה תקס"ב.

סעיף יא

יא ובספר ראש אפרים סל"ו (למהראז"ה) הביא ספר תקון הבית להג"מ מאיר (תלמידו של בעל שארית יוסף) לישב כל השגותיו של בעל בדק הבית.

סעיף יב

יב ועי' ברכ"י שם.

סעיף יג

יג וכ"כ בספר נר מצוה לר"י ן' סיד ח"ב בכללי הפוסקים ע"ש, ואך הרב בעל המעלות שלשמה גמגם בזה ועטו"ז או"ח (ס"ג סק"ה).

סעיף יד

יד גם בעל הב"ח ותיו"ט לא ראו אותו וכמ"ש הש"ך יו"ד הלכות טרפות ריש סימן ל"ד והבאתי גם כן סמוכות לזה ממ"ש הב"ח יורה דעה סוף סימן קצ"ד בנוסח רוב פדחת שכ' הרמב"ם עי"ש, ועיין פמ"ג יו"ד ריש סימן תרצ"ו עי"ש וצ"ע.

סעיף טו

טו וזה ודאי טעות סופר, וצ"ל שכ' וכמ"ש הדרכי משה יורה דעה קכ"ד סקי"ז בלשון הזה מצאתי בשו"ת הרלב"ח שנדפס ש"ם צ"ל ג"כ ש"כ (או שכ"ח כי הנמצא אתנו הוא משנת שכ"ח) ואח"ז מצאתי להדיא כדברי בספר טיב גיטין למהראז"ם שמות עיירות אות כ"ו ע"ש ועי"ל דהמעתיק היה כותב כן לפי שנתו שעמד בו. ועי' הקדמה למחזור קרבן אהרן למהראז"ם עי"ש או לדוגמא כ' כן כדמצינו בכמה מקומות ועל ו' י"ב ובהגה מ"ץ שם ועי' בה"ט או"ח סי' ת"ש(?).

סעיף טז

טז ואנא בריה קלה מצאתי ראיה לדבריו מיו"ד סי' צ"ז שהקשה הדרישה על הבית יוסף שם ולא ראה מה שבעל הבית בעצמו תיקן את ביתו שם.

סעיף יז

יז ובספר האמונות לרש"ט רפ"ט כתב בזאת הלשון: ספר הבהיר המיוסד בלשון ירושלמי וכו' והס' ההוא בא מא"י לחסידים הראשונים וכו' והס' ההוא מקצתו מצאוהו חכמי אשכנז הזקנים ומסרוהו מגאון לגאון עד גאוני פרובינציא הקדמונים ומשם לספרד ובו סוד האמונה והם בתכלית ההסתר עי"ש. ובס' דרך אמונה מ"כ ש"ג עי"ש ובווילנא נדפס ספר הבהיר השלם עם פי' אור הגנוז לא' מתלמידי הרשב"א ועם ביאור הגר"א ז"ל ותחת יריעות משכנותם נמצא ספר הבהיר כ"י ישן נושן על קלף ובדף האחרון איתא בזאת הלשון תפלת היחוד לר"י בן הקנה בא"י שדי טהור בטוהר המציאות ואדיר באחדות וכו' וכ"פ הביא שם בשם ר' יוחנן ור' רחומאי ור' ברכיה ע"ש.

סעיף יח

יח גם כאן צ"ע על המסדר בן יעקב שגרע וקלקול לשון חיי"ם כאשר הוא בשם הגדולים דפוס ליוארנא וז"ל שם שלימוד הזוהר הוא תיקון גדול וכו' וחמשה דפין של הזוהר וכו'

ובמקום לימוד הזוהר וכו' כמה גדול כח הזוהר מכל וכו' אמנם אשר גדול לימוד הזוהר וכו' לא כן הזוהר שמדבר בסודי התורה וכו' ובצד מה דברי הזוהר סתומים וכו'

סעיף יט

יט אבד"ק טרלא גיסו של בעל מרכבת המשנה.

סעיף כ

כ ושמו היה חיים אברהם ישראל (נדפס בליווארנא תקמ"ו).

סעיף כא

כא מאסף ומקבץ מס' תולדות אהרן מראה מקום מבבלי ותולדות יעקב מ"מ מירושלמי עיני אברהם ?רבות תולדות יהודה מילקוט פתח עינים מזוהר והוסיף נופך משלו מכמה ספרים. והרי זה המבואר בהקדמתו לנביאים והוא למו"ה אהרן במו"ה שמואל מפוזנא (דפוס פפד"א ת"ן) ואח"כ בווילנא עם הוספות ותיקונים לח"א.

סעיף כב

כב נדפס גם בפ"ע בשם ס' הנחמד (שקלאוו תק"פ) וצ"ע על הג' יעב"ץ בהקדמתו לספר זמרת הארץ פי' לפרק שירה שלא הזכירו כלל ע"ש.

סעיף כג

כג שנת תצ"ד, והג"ה שבתוך הם המה לר"י הכהן ארדוט וכמש"ש בהקדמה והג' מהריט"א החזיק בידו הר"ש סנגויניטו להביא לדפוס פי' המאירי על מס' שבת שנת תקנ"ג ונתן כתב מליצה מפוארה בידו על מס' יומא נדפס בירושלים תרמ"ה ועל ביצה בברלין ועל מס' בבא בתרא בוויען ובליווארנא תקפ"א נדפס בית הבחירה לאבות עם סדר תולדות תנאים ואמוראים.

סעיף כד

כד וע"ל למ"ד ל"ח.

סעיף כה

כה על יו"ד ואה"ע זאלקאווי תנ"א וחי' גם כן על התורה, והמה בכתובים והי' אבד"ק ווילנא ושמ"ך כ"ב טבת ת"ן, ומה שכתבתי בח"א בהגה מ"ץ שנפטר בזאלקאווי הוא טעות.

סעיף כו

כו בק"ק פפד"מ תנ"ז ובשביל שהיה השער שבשו"ת הב"ח מצוייר בציורים שונים וכעין צלמי ע"ז שלהם על כן חכמים שבאותו הדור היו אוסרים מלבא שעריו בשער מחנה ישראל וע"כ בל יראה ובל ימצא שו"ת הב"ח עם השער.

סעיף כז

כז ג"? נדפסו שנת שצ"א שצ"ט ות"ד בש' קרק"א על ידי בנו ה"ר שמואל צ"ה וע' שארית ציון בסופו ע"ש.

סעיף כח

כח ונקרא גם בשם חי' מהר"י ר"ן דפוס דעסייא תנ"ח.

סעיף כט

כט ומ"ש בעל שפת"י (בית ד') לה"ר משה אלקבץ הלוי הוא ט"ס.

סעיף ל

ל והיה נקרא על שם חמיו מו"ה ישראל במוהר"י פו"מ דק"ק לבוב.

סעיף לא

לא בהג"מ יעקב מקראקא (ושמ"ך זאת חנוכה ת"ג) והי' בווילנא ובערי איטליא ואח"כ שב לארצו ונפטר שם (תנ"ח) והיה תלמידו של הג"מ יעקב שור בהמ"ס בית יעקב על סנהדרין.

סעיף לב

לב ואולי הוא בהמ"ס עטרת שלמה עה"ת וה' מגילות וה' נקרא על שם אביו מוהר"ש מבראדי.

סעיף לג

לג ועח"א אות צ' א' ולקמן ע' ל"ח, והגהות ותוס' חי' שבו הנקראים בשם שערי אפרים הוא למו"ה אפרים זלמן ב"ר אליקים פייביש אב"ד דמדינת קורלנד.

סעיף לד

לד הובא גם כן בשו"ת מהרי"ק שורש קנ"ב ובכ"מ [=כסף משנה?] פ"ז הי"ח מהלכות יום טוב. וע"ל ח"א ש' י"ט ד"ה הרשב"א חי' עבודת הקדש ע"ש.

סעיף לה

לה בשנ תסכ"ת עם פסקי מו"ה דניאל אשטרושיה (עח"א ד' נ"ה).

סעיף לו

לו וע' טיב גיטין למהרא"ז מרגליות בלקוטי שמות סק"ח, נדפס ראשונה בדיהרנפורט שנת תמ"ט ומהדו"ב בק"ק פירטה ש' תנ"ד, ולפי זה לא קשיא קושיית בעשו"ת שבות יעקב ח"ג סקי"ח עי"ש, ובשו"ת נו"ב אה"ע סי' ק"ד ע"ש.

סעיף לז

לז בשנת תק"ם והיה חתן הקצין מו"ה משלם ראטהשילד, (ומ"ש בספר רגלא דאמוראי משנת תרכ"ה דהג"מ יוסף בעהמ"ס פורת יוסף נפטר ש' תמ"ה יו"ד אדר ודאי כוון לאחר).

סעיף לח

לח ונדפס אח"כ בפראג ש' תקע"ט על ידי נכדו מו"ה גבריאל מדרעזדין עם הג"ה מהרב מו"ה אורי מדרזדן.

סעיף לט

לט עוד נדפס ממנו שו"ת בספר אבקת דרכים דרושים ושו"ת למו"ה ברוך קאלמוטי שאלוניקי תקע"ד.

סעיף מ

מ וכן כשמזכיר את הש"ך כתב "מו"ר הש"ך", ולפי זה באו גם מחכמי ספרד לישיבת הש"ך ואולי הוא ר"ת "מורינו ורבינו" ושם תפארת הוא. גם מצינו בו סי' ת"ך ותכ"א חו"מ מכנה"ג של"ה בדפוס ומ"ש בה"ט לאו"ח בני חייא צ"ל בני חיי.

סעיף מא

מא וגם על פרש"י עה"ת ועמ"ש בעל משכיל לדוד בראשית ע"פ נעשה אדם וגו' ע"ש.

סעיף מב

מב עש"ת כרם ש מה חו"מ סמ"ה וספר בני דוד על הרמב"ם.

סעיף מג

מג על בעל העיטור ועל הרמב"ם והטורים וגם שות (קושטא דע"ת).

סעיף מד

מד א"ד (תקל"ח) ועוד קודם זה נדפסו חי' עה"ת בשם חצר החדשה בתוך חומש אברבנאל (א"ד תקכ"ח) ומסרתיו לידידי א' להביאו לדפוס מחדש בלבוב.

סעיף מה

מה למו"ה יהושע פלק דיין דק"ק ליסא במוהר"י אייזק מברעסלא (זולצבך תצמי"ח) ועד היום נדפסו ד' פירושים על מס' קטנות לקח טוב למוהר"א ליפמן ש' תפ"א בנין יהושע נחלת יעקב וכסא רחמים להמחבר ז"ל.

סעיף מו

מו וכן על מס' ע"ז וקרא שמו בנין שלמה ע"ד מגיני שלמה על שבא לתרץ ולהציל דברי רש"י מקושי' התוספות וע' הג"ה ש"ץ בסופו.

סעיף מז

מז נדפס בשאלוניקו תקמ"ח.

סעיף מח

מח צ"ל בעל הנפש וע"ס תמיד דעים סל"ז.

סעיף מט

מט וה' נדה להרמב"ן וחי' הר"ן על נדה וכעת נדפס עם ביאור והג"ה לח"א.

סעיף נ

נ וא"ל עוד דמלת ברוך שאמר ר"ת רבי שמשון בן רבי אליעזר מורה וכותב (ר"ל מורה צדק וסופר).

סעיף נא

נא וצ"ע דכן הוא להדיא בר"ס ברוך שאמר שהעתק מתחלה דברי סופר מובהק הר' אברהם זינצהיים מפראג ע"ש ונדפס אח"כ גם עם סדר א"ב לר' ליפמאן בע"ס הנצחון (שקלאוו תקס"ד) ובווארשא ע"י ידידי מוהר"א וואלדען תרל"ח.

סעיף נב

נב ונדפס עם הג"ה לח"א (אופיבאך תקס"ב).

סעיף נג

נג וכבר זכינו לאורו כעת ונדפס בלבוב זה לא כביר.

סעיף נד

נד ולע"ד גם לדבריו יסלח לי כבוד האדון המחבר ז"ל אחרי דשם חמאי גאון לא נמצא כלל בין שמות הגאונים ואף רבינו שרירא גאון באגרת רש"ג המונה במספר צבאם ולכולם בשם יקרא לא מצינו שם זה כלל, ואולי תיוהא קחזינא הכא דר"א ב"ר יצחק המחבר ברית מנוחה הי' חמיו של הראב"ד ואליהו זכור לטוב הי' נתגלה אליו (וע' בח"א א' ו') בהמ"ס האשכול, והראב"ד בס' תמים דעים מזכירו איזה פעמים בשם חמי הגאון ואף אתה אל תתמה על יחוס תואר גאון דכבר פסקה מימות רה"ג, דהרי גם כעת מיחסין בשם גאון, וע"כ א"ל דאיזה סופר או מעתיק שהי' רואה בשער ספר ברית מנוחה כתוב בכת"י הראב"ד דהוא מרב חמאי גאון הי' טועה וסובר שהי' נמצא איזה גאון בשם זה והוא המחבר ולא ידע במח"כ את אשר לפניו שהוא רק כינוי לחמיו. ולפי זה מה מאוד יתאימו לנו לשון ספר היוחסין וז"ל "ראב"י חיבר ספר האשכול וספר הברית בקבלה", ע"ש, וכונתו לספר ברית מנוחה. ואמנם ספר הברית שחבר ר"א ב"ר יצחק מרמון ספרד (גראנאטה) שחבר ספרו בש' ק"ס והובא כ"פ בפי' ס' יצירה לבוטריל רק ע"ד חקירה

הוא ולא ע"ד קבלה כספר ברית מנוחה (ואולם בספר הפרדס שער עשר ולא תשע הביא ס' העיון לר' חמאי גאון וכן בפ"ד לצחצחות הביא ספר היחוד לר' חמאי גאון). וראה נא דגם ספר האשכול אף שכל דבריו רק על הנגלות לנו עם כל זה נגובים גם שם איזה מקומות מדברי המקובלים כמו בה' מנחה וערבית לש"ק ובהל' תפלין וברכת הודאה עי"ש. ולפי זה מ"ש בעל סדר הדורות ברית מנוחה ר"א בר"י מרמון ספרד ס' עמוק בקבלה צ"ל ס' הברית והוא רק ע"ד המחקר ואין לו עסק בנסתרות שם ועם שמות המלאכים ופעולותיהם וגם הובא שם דברי המורה כ"פ, ועי' ש"ע להאר"י ד' פפד"א דכ"ו, (וע"ע בהג"V ש"ץ בסוף הספר).

סעיף נה

נה וגם לדבר זה יסלח לי כבוד האדון המחבר ז"ל, דנראה מזה דהמח' הי' מסכי"ם לפתחו ואמנם עכצ"ל דמהר"י צמח גופא רק לישנא קלילא נקיט, ודבריו המה מפורשים ומבוארים בספר עץ החיים למהרחו" ושם נאמר דהר"י ז"ל אמר רק דספר ברית מנוחה נעשה ע"פ גלוי נשמת צדיק קדמון מרשב"י ואם כן עדיין י"ל דהמח' חי אף אחר הגאונים וכנ"ל (וע"ד גלוי המגיד למרן הבית יוסף ז"ל וכעין רעיא מהימנא) ובפרדס שער הנקודות ובשער האותיות פ"א כתב וזה לשונו: ספר ברית מנוחה ודאי כ"ד דברי קבלה מפא"פ או מפי מלאך שאינם מושגים ברוב עיון ושכל רק השגה נפלאה ברוה"ק עי"ש, ובספר הכונות וספר לימודי האצילות, ועי' גם כן בהקדמת ספר זוהר חי ובהקדמת ספר קסת הסופר על שו"ת מן השמים לידידי הרב החכם הבלשן חוקר ומקובל כליל המדעים מו"ה אהרן מרקוס ז"ל מה שהאריך גם כן בזה והביא לנו הרבה סמוכות לזה עי"ש. וע"ל בח"א פליטת סופרים אות ח' סי' ט'.

סעיף נו

נו והג"מ אברהם ברודא ז"ל היה מעתיק דבריו על ידי ב' תלמידיו לסדרו לדפוס ואמר שם בזה"ל למו" יחזקאל בהרב המח' מהר"פ אבד"ק וולאדאווי ב"ר פילטא אם אראה עוד הספר ברית שלום בדפוס אזי תהיה שמחתי גדולה כ"כ כאשר ראיתי דברים חקוקים בעת ברזל וכו' ועי"ש בהקדמה.

סעיף נז

נז דו"ו שי"ב וחי' גם על הל' ברכות ועיין יו"ד ש"ך סי"ט סק"ב.

סעיף נח

נח ובנסוע לאה"ק נפטר בק"ק טוניס בתענית בתפלת מנחה בטלית ותפילין ובעמידה וכשסיים עושה שלום וכו' נח נפשי (וע"ס מעגל טוב להמחב' ז"ל) והי' מק"ק אוליינוב

ואבד"ק קאלטשין ונתפס שם ע"ד מצוה וברח לאיטליא והולאנד והי' גם כן בתוך מליצי יושר בעד הג"מ יהונתן אייבשיץ ז"ל וע"ס לוחות הערות ובעל שער המלך (מוסר) למוהר"ם אבד"ק ווילקאטש אחים לי' הספידא עי"ש, וצ"ע על ידידי בעל שה"ג החדש שהביאו עוד הפעם וכתב שם גם כן שראה ממנו ס' בקבלה מעשיות כת"י, עי"ש.

סעיף נט

נט נדפס בראשונה בשנת ת"ל ועוד הפעם עם הג"ה עומר מן לבעל זרע ברך.

סעיף ס

ס גם חיבר ספר שער ההכנה כולל צוואות ווידויים ותפלת שונות יקרות על דרך שיר (ד' קושטא תצ"ד).

סעיף סא

סא וגם על מאמרי "אל תקרי" שבש"ס, ונדפס מחדש פה קראקא.

סעיף סב

סב להג"מ שאול אבד"ק פפד"א בהג"מ צ"ה אבד"ק ברלין וע"י שחיבר ספר מצפה (יקתאל) יקותיאל כולל השגות רבות ובתוכם חירופים וגידופים על ספר תורת יקותיאל ובזה משך על עצמו שנאה גדולה וגדולי הדור לבשו קנאה ורדפו אותו עד חרמ"ה לנקום נקמת כבוד הגאון הצדיק הזקן, ומצו"ת גוררות מצו"ת ויצאו עליו עוררין דכל ס' בשמים ראש שהוא ע"ש הרא"ש מזוייף מתוכו הוא ואיננה לרבינו הרא"ש כלל באשר כי באו בו גם דברים זרים ומרים, והגאו"ן בשו"ת חת"ס מכנהו להני כתבי הרא"ש בשם כזב"י הרא"ש (ועשו"ת תכלת מרדכי ס"ה להג"מ מרדכי בנעט וישועות יעקב יו"ד קפ"ז ושו"ת שו"מ ח"ב קפ"ו ומדו"ת ח"ב סנ"ה) וזה גרם לו ששינה מקומו והלך נדוד לק"ק לונדון לאחיו הג"מ שלמה האב"ד דשם, וגם שם לא מצא מנוחה, ונפטר באפס כח, ועמ"ש המח' בס' שיורי ברכה או"ח סי' ג"ן ויו"ד סי' קט"ז ונו"ב יו"ד ס"ד ואה"ע ס"ו.

סעיף סג

סג ומתוך ספרו התופת והעדן נראה שחי' פי' גם על ישעיה ירמיה ויחזקאל שיר השירים וקהלת וכמו כן חי' ספר אבן בוחן בדקדוק וספר סודות צורות האותיות עי"ש ובס' מקדש מעט לר"ס רואטי וס' מימי ישראל לר"י נאגרה ע"ש.

מערכת ג

סעיף א

א ואף לפ"מ שנראה מס' מאור עינים (פמ"ג) דספר הגאולה כולל רק מעניני הגאולה ואחרית הימים, עוד לא נסתר מחמתו דברי סה"ד דהו"א דמיוסד על קבלה גם כן, ולכן צ"ע על המסדר בן יעקב מ"ש על זה בהערותיו עי"ש.

סעיף ב

ב נחלק לג' חלקים על התורה ועל הפטרות על זמנים ומועדים והספדים, ונכון להרגיל ולהתמיד בו, ומי שיעלה בלבו להביאו שנית לבית הדפוס תחשב לו לצדקה. וספר אלון בכות הוא על מגילת איכה, ועל אבות וט"ו שיר המעלות מכונה בשם אבות העולם (דו"ו תע"ב).

סעיף ג

ג ולענ"ד צ"ל גלילות א"י והוא לר' גרשון בר"א הלוי (לובלין שצ"ה) ונשרפו בפקודת הכומרים ונדפס פעם ב' (פירטה חת"ן).

סעיף ד

ד ובפפד"מ תר"ח נדפס לו פי' על המורה ובשם עמודי כסף ומשכיות כסף ובעל סדר הדורות מונה והולך לו עוד ח' ספרים כמו תורת ה' אוצר ה' כלי כסף כפות כסף צרור הכסף שרשרות הכסף, וראיתי בכת"י על ה' מגילות (ונמצאים כעת באוצר הספרים אשר בקומבדריש בבריטניא המדינה) ועד היום נדפס לו עשרה כלי כסף (וויען קראקא ופ"ב) על ידי ידידי המו"ל מו"ה יצחק לאסט שליט"א דורש קדמוניות.

סעיף ה

ה גם חיבר ספר כתונת הפסים (עסה"ד).

סעיף ו

ו ובסדר הדורות פ' גבעת שמואל וכן בשמות המחברים כתב שמואל לוי מורטירא והוא ט"ס וצ"ל שאול.

סעיף ז

ז נדפס בשנת ת"ל ומ"ש בהסכמת בעל בית אפרים ד' לבוב תס"ג טעות סופר הוא, ואגב ארחא באתי להעיר ולהודיע בשער בת רבים שנשמטו מדפוסי האחרונים חלק י"ז וי"ח משער מ"ט וגדול עונם מנשוא, והגאון הש"ך שגם מתניו כנגדו פעמים הרבה עד בלתי

השאיר לו שריד, ויש להליץ בעדו כ"פ עפמ"ש הרב עצמו שם בהקדמה ומתנצל א"ע שאין לתופסו מאותן מס' שלא נמצא בביתו ובחומותיו עי"ש.

סעיף ח

ח ובס' מעלות היוחסין למוהרא"ז מרגליות כתב בזה הלשון: ושארי ליה מאריה לבעל גדולת מרדכי שמעתיק הרבה הג"ה של הרמ"א וכתבם בשמו עי"ש ובשו"ת הרמ"א סי' ק"ה.

סעיף ט

ט כולל גלגולי נשמות ע"ס א"ב להאר"י הרחו"ו הרמ"ע וערכי הכנויים להרמ"ז ובסופו קונטרס תורת משה חי' על הרמב"ם להר"ם צונצין נקבצו ונסדרו על ידי הרב מו"ה מאיר בוקייאם איזמיר (את"ם לה') וכעת נדפס לו גם ספר עץ אבות פי' לאבות בקבלה.

סעיף י

י וצע"ק דגם זה חי' בסה"ד וע' חק יעקב סי' תמ"ח סק"ג.

סעיף יא

יא ש"ס, וכן נדפס חי' גור אריה על ש"ס סדר מועד וכעת נדפס עם הרא"ם ולבוש ערש"י.

סעיף יב

יב וידוע דשער הספר מדפוס הראשון נשמטו מכל הספרים ע"פ פקודת רבני מנטובה על שהיה בו צורת רש"י רמב"ם מהרי"ל מהרי"ק והרמ"א איש איש ספרו בידו, דמות אדם להנה, עשו"ת שאילת יעב"ץ מ"ש בוה בשם אביו הגאון הח"צ עי"ש.

סעיף יג

יג והוא למו"ה יודא ליב קאליש בר"ד אבד"ק קרמזיר לובזענץ וקאליש וא"ד ושמ"ך ז' כסליו ת"ע וע' הקדמת המו"ל ס' שמע שלמה עה"ת (א"ד ת"ע) ונכדו הי' הג"מ הר"א אבד"ק טריטש בהמ"ס שמן רוקח מחותנו של אא"ז מו"ה ישראל ר' מנשה, פו"מ דפ"ק קראקא.

סעיף יד

יד קושטא (שנת ונת"ן ביד"ה) גם חי' ספר זכות משה על סוגיות הש"ס וה' ג'יטין וקידושין (שאלוניקו תקע"ח) וע"ל אות ח' סי' ע"ד.

סעיף טו

טו והוא הג"מ יונה נבון בהמ"ס נחפה בכסף נדפס ק"ק אורטה (ש' העד"ת) ועח"א י' ק"א ונלוו אליו ג' קונטרסים בענין בל תוסיף ומצות צריכות כונה והפקר ב"ד הפקר.

סעיף טז

טז קונטרס כולל עניני קידושי שטר למהריט"א נדפס בתוך ספר נאות יעקב.

סעיף יז

יז וע"ל וי"ו ט"ז.

סעיף יח

יח ומ"ש בסדר הדורות ובשפת"י מקל של אגוזים הוא ט"ס ואולם מ"ש דהוא להר"ם במוהר"ם האגוזי האמת אתם, וכן מרמזים ראשי חרוזי הבתים בהקדמתו שם מנחם אגוזי בן משה נ"ע (נשמתו עדן), ונזכר בשו"ת הר"א בן חיים סל"ח ובס"ס מילי דאבות (דו"ו ש"ס) להר"י תיוון ז"ל וחי' אזהרות ע"ס הרמב"ם והוא במחזור רימני וכ' שם עוד שחי' גם ספר עטרה לאבות פי' למסכת אבות ע"ש וכן מ"ש המח' כאן ד' קושטא ט"ס וצ"ל בילווידיר (סמוך לקושטא) שנ"ז.

סעיף יט

יט ויש שם הגהות ולקוטים להר' מאיר בר"ח אייזנשטט תלמידו של הג' מהר"י טעמרלש פפד"מ תמ"ד.

סעיף כ

כ הובא כמה פעמים בספר ילקוט הראובני וכן במ"א סי' כ"ח וכ"ט ובסדר הדורות הביא גם ספר גליא רזיא קטן.וע' הג"ה רש"י שופטים כ' מ"ה ע"ש וזה לא כביר נדפס עם הקדמה יקרה לבעל סדורו של שבת (מאהליב תקע"ב).

סעיף כא

כא והוא למו"ה גרשון בהר"א הלוי נדפס עם הסכמות הגאונים הב"ח והר"ם ר' אביגדורש והר"י קלמנקש ומ"ש המח' לעיל גבולות א"י ומזכירו בסדר הדורות בשם גא"י עכ"ל נראה לכאורה דחשבו לשנים ולענ"ד דהוא באחד וז"ל ספר היוחסין ומצאתי ס' היחש שאי' אותו ר' יעקב סיקולי שמזכיר כל עיר וכפר שבא"י והקבורים שם.

סעיף כב

כב צ"ל הגמול.

סעיף כג

כג וכן בספר דעת זקנים עה"ת והוא לר' יצחק בר"א נדפס בא"ד תע"ג בשם ס' הגן ודרך משה ונחלק לימי השבוע וע"ל ד' נ"ב ולמ"ד י"ב.

סעיף כד

כד צ"ל ר' מאיר בר' טודרוס הלוי והוא הנזכר בח"א (מ' י"ב) וכ"כ המחבר במשג"ב ט"ו והמסדר בן יעקב הלך אחר ס' ול"א שנדפס בטעות, וכתב בסדר הדורות שנתחבר עליו ב' פירושים, א' לרש"ט וכן לר' יעקב ב"ר טודרוס ע"ש.

סעיף כה

כה וכן לקמן מ' קכ"ו נדפס קושטא תע"ו ובסוף ח"א נדפס קונטרס גן המלך ע"ש.

סעיף כו

כו ארנ"ן היא הר"ת וס"ת משמו.

סעיף כז

כז וכן בעקד הספרים בעיר מינכן נמצא ש"ס כת"ב ישן נושן נכתב ערך ש' שנה אחר חתימת התלמוד וכבר נדפס על זה ס' דקדוקי סופרים לידי"נ הרב החו"ב מו"ה נתנטע ראבינאוויץ ט"ו ת קים, כולל שינוי הנסחאות הנמצאים בש"ס הנ"ל נגד הש"ס הנמצא אתנו ועם ביאור המבאר איזה נוסחא הוא דרך ישרה שיבחר לו האדם בתלמוד ובאיזה דרך ישכון אור לישרים להגיע על ידי זה מקום ישוב בהתרת כמה וכמה קושיות המפורשים הראשונים והאחרונים, על ש"ס שלנו שעלו בו הרבה קמשונים, יותר מאלף שנים, על ידי מעתיקים שונים.

סעיף כח

כח ועמ"ש במנחת שי בשם הרמ"ה בענין כתיבת מלת כדרלעומר ע"ש.

סעיף כט

כט וכמו כן מצינו בש"ס כ"פ הג"ה הגאונים וכתבו מתחלה בגליון הש"ס ואח"כ נתנוהו הסופרים והמעתיקים בפנים על שם אמורא וכדמצינו בריש אלו טרפות בניטל לחי התחתון כשר ובגמ' אר"ז והוא שיכול לחיות על ידי המראה והלעטה ועיין ב"י יו"ד סי' ל"ג.

סעיף ל

ל ובספר מעגל טוב כתב המחבר שראה גם גמרא נדפס ש' רל"ה עי"ש וכ"כ לעיל שראה טור חו"מ משנת רל"ה וגם אני ראיתי מחזור רומי ד' שונצינו קאזאל מיורי משנת רמ"ד ופר נופת צופים מסיריליאון מנטובה ר"מ ובהקדמת ספר התשבי נמצא חרוז א' על הדפסת ס' ראשון מספרי ישראל שבא פעם ראשונה לבית הדפוס בשנת רל"ה ע"ש. ובעיקר דקדוק המח' על בעל צמח דוד ל"ק כ"כ די"ל כוונתו דבש' רע"א ?? דפוס הראשון לספרי הקודש ר"ל תנ"ך ביחד.

מערכת ד

סעיף א
א ועי' ת"י ה' פסח סי' תמ"ח סק"ג ע"ש.

סעיף ב
ב צ"ל בכר.

סעיף ג
ג וז"ל הגאון בספר שדה חמד מערכת חו"מ סי' ט' אות ל"ד ובזכרונות של הרב בעל דברי אמת אות קנין סודר סי' תרכ"א ע"ש וזכרונות אלו נמצאים בכת"י אצל רבני קושטא עכ"ל וראה נא גדולתי, וחלוקת כבוד שם תפארתו, בשו"ת נו"ב אה"ע ע"ש.

סעיף ד
ד הובא לדפוס על ידי נכדו הג"מ משה בהרא"ש אבד"ק שינאווי חתן הג"מ ישעיה סג"ל בהט"ז ונדפס מחידושיו בתוך ספר דברי דוד שהעתיק מספרו ויקהל משה (ומ"ש הג"מ יוסף ל"ש אבד"ק ?עראצק בהערותיו לספר אנשי שם סי' תכ"ה דהיה נקרא משה בן יוסף צע"ק) וגם מחי' הג"מ אהרן במו"ה יעקב הלוי מפינסק חתן בנו של הג"מ יודל אבד"ק קאוולי ע"ש ושו"ת הב"ח וגאוני בתראי ושו"ת פנ"י ומ"א סי' תס"א סקי"ג.

סעיף ה
ה למו"ה נחמיה פייבל רוישניז (דושניז) פו"מ דק"ק פראג (ומ"ש בסדר הדורות פייטל ??) נפטר שם כ' טבת ת"ח, גם נמצא ממנו בא"ד ס' בכתב ידו בשם דרש נבא עה"ת ברשימת (ינה"ל).

סעיף ו
ו וגם מהדו"ת על יו"ד (אונגוור תרכ"ד).

סעיף ז
ז וגם בענין קידושי קטנה בשבת והביא שם ספר יבול יוסף שחי' וס' בצל הכסף (ד"פ תל"א) ובסדר הדורות יש כאן ערבוב דברים עי"ש.

סעיף ח
ח למו"ה שלמה במו"ה שמואל פלורינטון והוא כעין הוספות לס' מורה צדק לטוח"מ וקצת חי' לר"ב אנגיל.

סעיף ט
ט וכן חיבר על הטור ובית יוסף חו"מ וליקוטים מבנו מו"ה אפרים נבון קושטא תקכ"ה.

סעיף י

י גם נדפס לו ספר לשון למודים בדקדוק ושיר (קושטא ש"ב) ספר קב ונקי פי' משלי מלוקט מגדולי המפורשים ליסבונה ר"ן ד"ו רע"ח שאלוניקו רפ"ב.

סעיף יא

יא וכ"ה בהג"ה מרדכי סוף שבת ובשו"ת מהר"ם ד"פ סי' תנ"א ובפסקי מהר"ם ריקנטי.

סעיף יב

יב צ"ל פיסק, מניקלשבורג כולל דיני יי"נ ופסקי הקהלות ובסופו שו"ת לבעל תיו"ט (פראג שלו"ם).

סעיף יג

יג מחמת שהיה שרפה בביה"ד בגמר הדפסתו.

סעיף יד

יד למו"ה אליעזר במו"ה יהושע משברשין (ויילמרשדרף תע"ח) ויבואר בו השגות של הויכוח מים חיים.

סעיף טו

טו נדפס בליוורנא תקמ"ג ע"ס עפר יעקב (נוניס וואיס) וע"ל מנחת יהודה.

סעיף טז

טז והוא פסקים ע"פ א"ב (ליוואורנא תקס"ט) והי' מרבני עה"ק וחיבר גם ספר בן הא הא דרושים (ליוואורנא תקפ"א) ויש בו הג"ה לנכדו מו"ה יעקב דוד יקותיאל הכהן בשם שלל דוד.

סעיף יז

יז למו"ה שמואל פייבוש בהג"מ יוזפא בהג' בעל הסמ"ע.

סעיף יח

יח וע' רבינו יהושע בן שועיב ומ' יצחק יצחקי ולקמן טעמי המצות לר"י בן פתחיה ונאות יעקב ולקט שמואל וכן דרשות עה"ת לבעל גבעות עולם שאלוניקו תקמ"ד.

סעיף יט

יט וכן כתב באגרתו הנדפסת בספר מלא חפנים דכ"ב, בזה"ל: והוא ירד העינה וימלא כפו מס' ר"א ביבאגו הנקרא דרך אמונה ע"ש ובסדר הדורות יחס לו עוד ספר זה ינחמנו ע"ש ובספר אילת אהבים על שה"ש ע"פ אתי מלבנון וגו' עי"ש.

סעיף כ

כ ועי' חלקת מחוקק אה"ע ס"א סק"ח וצ"ע של שמיחס שם ספר דרך אמונה להר"ק קורדובארו ז"ל.

סעיף כא

כא וכן לקמן (פ' ו') ועשו"ת תו"ח ח"ג ס"ט, והוא לר"י סאמינה ע"ס הנענועים.

סעיף כב

כב והוא על הרמב"ם (ליוואַרנא תקמ"ו) והשגות על פסקי הר"ש אלגאזי בספר תולדות אדם ועל ק' ימין ה' רוממה להרמ"ע ובס פו הרבה גאונים מסכימי"ן לפתחו ע"ש וגם החיד"א בתוכם.

סעיף כג

כג דו"ו שכ"ה, וגם נדפס בא"ד עם דרכי הלמוד להר"ד מילדולה.

סעיף כד

כד וגם בע"ס היוחסין הי' מתלמידיו והרי הוא כמבואר שם מאמר ה'.

סעיף כה

כה ולא נדפס רק על סדר או"ח ויו"ד (ועל או"ח נמצא בו הג"ה לח"א לא נודע למי ע' הג"ה מהרל"ח של"א). וביד הגאון מהרא"ז היה נמצא ד"מ הארוך גם על חו"מ בכ"י, וז"ל בס' מעלות היוחסין מי שיש בידו ד"מ הארוך על חו"מ ואה"ע ויביאנו לדפוס יהיה ממצדיקי הרבים, וזה איזה שנים זכיתי גם אני לראותו בע"מ וויען.

סעיף כו

כו ובספר סלת למנחה כלל פ"ט הקשה על הש"ך יו"ד סמ"ב סקי"ב דלא נמצא כלל בד"מ מ"ש הוא בשמו, ואולם חפשתי ומצאתי תאמין דכל זה אי' להדיא שם בהשמטות. וממ"ש הטו"ז ה' שבת סי' שכ"ח לענין רטיה שהוחלקה מתחת האגד נראה שלא ראה ספר דרכי משה הארוך. ואגב באתי להעיר על ד"א דמצינו כ"פ דד"מ השג ישיג על הבית יוסף ואף על פי כן הסכים בש"ע להמחבר ז"ל ולדוגמא ראה נא באו"ח סי' ש"פ ס"ד ובמגן אברהם שם.

סעיף כז

כז ונדפס עמו גם ק' מלחמת מצוה לבנו בעל גו"ו.

סעיף כח

א (כח) ועמ"ש בהג"ה מנחם ציון בח"א (נו"ן סק"ו) דא?א לומר דהר"ן בעל הדרשות נפטר בשנת כ"ד ובמ"ש המחבר שם עי"ש וכעת מצאתי עוד ראיה לזה על שהביא לרבינו

יונה ורמב"ן בסיום מלת ז"ל שנפטר בשנת ל"ד ויותר נראה דהוא לרנב"ר מפרש הרי"ף ז"ל וכמ"ש בשער הספר ד' קושטא עי"ש ובספר אור החיים (רשימת מיכל).

מערכת ה

סעיף א

א ועי"ל גבול בנימין.

סעיף ב

ב ובספר נשמת כל חי (פאלאג'י) כתב דכל עיקר דברי הגה"א לחלוק ע"ד הרא"ש ע"ש ואולם לא נראה כן מפ"ק דסוכה ס"ח וע"ס שדה חמד ח"י כללי הפוסקים סי"א סקי"ד עי"ש. ונדפס ס' מנחת יהודה לח"א (זאלקוואי תקצ"א) כולל הרבה תיקונים לרוב השיבושים אשר יבואו בו מדפוסים שונים.

סעיף ג

ג ובל"ס כונתו על הג"ה מהרל"ח וע"ל אות וי"ו ד' וכעת נדפסו מחדש עם תוספת הג"ה מחתן הג' מוהר"י פיק המקצר והמביא לביה"ד.

סעיף ד

ד ברם צריך אנא לאודיענהו דהגה"מ הנדפס עם הרמב"ם (קושטא רס"ט) משונה קצת משלנו.

סעיף ה

ה וכתב ב"י סר"א דהרבה דברים נשמטו מגוף המרדכי ומובאים בתוך הג"ה מדרכי עי"ש.

סעיף ו

ו ומה נעמו ע"ד מליצת האחרונים דכל פסוק"י דלא פסקי משה לא פסקי' גם הגהות מור"ם על המזרחי ועל ספר היוחסין גם חי' על ש"ס שבת סוכה וסנהדרין הובא בדרכי משה.

סעיף ז

ז וכבר הראתי לדעת בח"א באריכות דטעה בזה ואך הי' זכה לאריכת ימים עי"ש ועשו"ת הרמ"א סל"ה וקל"א וקל"ב דכל דבריו בהג"ה ש"ע לקוחים המה מספרו ד"מ עי"ש. וראיתי בהקדמת אורח מישור על ד"מ יו"ד דממציא מדעתו דהציונים ומראה מקומות שבהג"ה הרמ"א אינם להרמ"א ז"ל, וע"כ אין לתמוה כ"כ אם באיזה מקומות אין צדק ומשפט בציו"ן ולדעתי אין להסתפק בזה ומפורש הוא בהקדמת ש"ע אה"ע (קראקא

שס"ז) דבעל המדפיס הי' המציין ומראה מקומות ומקורו של בעל הג"ה מור"ם אנה מוצאו ומובאו עי"ש ובפרט דגם הב"ח נזכר בין הציונים עיו"ד ר"ס ק"א, ועשו"ת חיים שאל ל"ח ונ"א, ובש"ך יו"ד סי' צ"ט סקי"ד עי"ש ומש"ל אות ת' מ' (ובהג"ה מנחם ציון שם ע"ש).

סעיף ח

ח והוא לרבינו פרץ בעל התוס' ומ"ש בה' תפלין ומורי הרב ר' יחיאל היינו ר"י מפריש.

סעיף ט

ט וסיים שם בזה הלשון: גלוי וידוע לכל מי שהיה בקראקא שכל הקצבים ומנקרי בשר דשם המה חכמים וידועים מלומדים במלחמתה של תורה ע"ש וראה זה מצאתי בס' מנחת אליהו ה' שו"ב (פראג תס"ה) שקרא תגר ע"ס אהל יצחק שליקט כל חי' דינים ואחז בב' לוחות אבנים הטו"ז והש"ך, ודברי מהר"ץ נ"ה(?) כלל כאלו המה שברי לוחות ו?? בהם כי טוב ואעפ"כ מונחים המה בארון ואין זה נכון להשליך דבריו כי הי' בימי הרמ"א א"ל וראה משה קלסתר פניו כפני חמה המאיר לעולם כלו בכבודו עכ"ל (וע' הג"ה ש"ץ בסוף הספר).

סעיף י

י ועשו"ת כנ"י סי' כ' שכתב דהוא לר' יוסף שלום ועח"א יו"ד קע"ז, ועל בעל סדר הדורות ג"פ(?) שהביא ספר דרך תמים ב"פ ואמנם רק אחד אני יודע.

סעיף יא

יא ועח"א מ' נו"ן.

סעיף יב

יב וכן או"ה מהרש"ל.

סעיף יג

יג צ"ל הגהות בדובב שפתי ישנים, וכצ"ל גם בח"א במהר"ש אלגאזי עי"ש.

סעיף יד

יד יצא לאור ע"י בנו מהר"ש והוסיף בו הרבה הגהות מדיליה.

סעיף טו

טו וכן רש"י סוכה (דף לח:) כתב וז"ל וכן יסד רב יהודאי גאון בעל ה"ג עי"ש ובב"מ פ"א גיטין פ"ח ונזיר נ"ט, והגה"א ספ"ק דביצה כתב וכ"פ רב יהודאי גאון וה"ג וכן בשה"ל כלל ל"ט כתב מצאתי לבה"ג וכו' וסיים וכ"כ בעל היראים בשם ר' יהודאי גאון וכן בכלל קי"א כ' בזה"ל ומצאתי לבה"ג דאפילו עייל ונפיק עשרה פעמים צריך לברך ורב יהודאי

כתב דבכל סעודה צריך לברך ע"ש. ובב"ח יורה דעה סכ"ח עי"ש. והתוס' חולין (דף מו:) הביא גם בה"ג לר"ת עי"ש ובב"י יו"ד סמ"ז ומהרל"ח שם.

סעיף טז

טז וזה מקרוב נדפס בברלין הלכות גדולות מכ"י רומי עם הרבה הוספות ושינויים, וכן בווארשא (תרל"ד) נדפס בה"ג עם הג"ה ותיקונים לח"א.

סעיף יז

יז וכן תוס' עירובין ד"ו הביא בשם בה"ג אם אין ס"ר בוקעין בו תדיר דל"ה ר"ה עי"ש מה דלא נמצא כן בה"ג שלפנינו, ועשו"ת ב"א סכ"ו ע"ש (ומש"ל אני עני בח"א אות י' ח' בהג"ה מנחם ציון שם בשם המרדכי ריש מסכת מועד קטן).

סעיף יח

יח דפוס קושטא רע"ט, וזה לא כביר נדפס בעיר ווירזייל תרמ"ו שס(?) הג"ה לח"א ועמ"ש הרמב"ן בספר מלחמות ר"פ לולב הגזול עי"ש.

סעיף יט

יט ובסופו קונטרס לגיטין.

סעיף כ

כ והוא להג"מ אליהו מרגליות אבד"ק ביאליגורי.

סעיף כא

כא בשבעה עינים שם.

סעיף כב

כב ומ"ש בקוה"ד שהרמ"ך עשה הגהות על הרמב"ם ט"ס וצ"ל השגות.

סעיף כג

כג ונזכר כ"פ ברבינו ירוחם ואבודרהם וכן הרא"ש ה' תפילין עי"ש.

סעיף כד

כד ונדפס כעת בעיר פאריז (תרמ"ו) על מס' ב"ק וב"מ עם ביאור והג"ה לח"א זמנינו ועל מס' תענית ומגילה בעיר מגנצא, ועל מס' ברכות בעיר ברלין, ומ"ש בסדר הדורות בשם ספר שערי ציון דבן בתו של רבינו גרשון בר שלמה חיבר ספר השלמה צ"ע.

סעיף כה

כה וכן הזכירו הרב בעל ויקהל משה עי"ש ובסדר הדורות מזכירו פעמיים באות ה' ובאות ת' וע' שפת"י וצ"ע על ידידי הרב המשכי"ל שלא העיר בזה.

סעיף כו

כו והיה נקרא חיים הלוי סנדודי וע"ס עין זוכר וי"ו סי' ז' ופתח עינים יומא דפ"ה עי"ש וע' קונטרס הלכה למשה מסיני א"ד (ש' פדו"ת) להג"מ שלמה רפאל יהודה ליאון טימפלו ובס' אמרי בינה למו"ה צ"ה חיות אבד"ק זאלקאווי. (וע"ס חבל מנשה מיוסד גם כן על הללמ"ס ובהקדמתו שם הביא ספר זרע אברהם הספרדי חלק סיני בקודש מה שהוסיף גם כן בענינים הללו עי"ש) מידידי מהר"ם קירשבוים נ"י מו"צ דק"ק פפד"מ.

מערכת ו

סעיף א

א והוא למר חפץ אלוף נדפס זה מקרוב עם ביאור והג"ה לח"א, ע"ס שמות ויקרא במדבר ועמ"ש בק' פליטת סופרים אות ח' עי"ש, ובל"ס הוא בהמ"ס חפץ על המצות וע"ל אות ח' סי' ק"א ובהג"ה מנחם ציון שם.

סעיף ב

ב וחי' גם כן סדר גיטין הובא בספר טיב גיטין להג' מהרא"ז מרגליות וכן על מסכת ברכות ועס"ס עמק ברכה לזקנו (א"ד תי"ז) וכן יסד סליחה לכ' סיון מנהג פוזנא (דירנפורט תקנ"ז) וכן נדפס ממנו סו(?) הצואה פפד"א, (ועי' הג"ה ש"ץ בסוף הספר) ועשו"ת חינוך ב"י סקמ"ב, ובנו הג"מ ישעיה היה גם כן אבד"ק פוזנא (ושמ"ך ש' תמ"ט) ונדפס ממנו חי' על הריטב"א.

סעיף ג

ג וביאר קצת מקומות שקיצר הב"י והוא למוהר"י ליב חנליש ז"ל.

סעיף ד

ד וע"ל אות ה' י"א ובהג"ה מ"ץ שם.

סעיף ה

ה קושטא רע"ט.

סעיף ו

ו והוא למוהר"י אהרן משה אלטשולר מקרומוניא וע"ל תורת האשם.

סעיף ז

ז ובאמת חיבר הוא גם ספר באר מים חיים עה"ת ופרש"י.

סעיף ח

ח וצ"ל שם ש"כ וכמש"ל (אות ב' ל"א) וגם בבאה"ג שם בנוסח שטר הרשאה יש ט"ס בהא דמסיים שם בש' ה"א תכ"ג צ"ל תכ"א וכמש"ש בתחלה עי"ש. וע"כ אין לדקדק מזה כלל. ועתה נדפס מחדש עם הג"ה תורת משה להג' מלבוב בעשו"ת שו"מ להציל את רבינו הרמ"א מכל השגותיו ובנ"י יוצאים ביד רמ"א.

סעיף ט

ט וע' רוקח ה' שבת סי' ק"ח וקצ"ב עי"ש.

סעיף י

י ולפמ"ש נכדו (בק' תואר פני שלמה) דספר ויכלכל יוסף הוא מחי' דינים ולא עה"ת ונדפס גם ס' שדה בוכים (ש' תל"ט) וס' יסוד יוסף ונזכר שם וכן ס' יד יוסף וספר יוסף מוקיר שבא ועשו"ת אבן השוהם ס"ח.

סעיף יא

יא למו"ה משה במו"ה ישעיה ז"ל ונדפס (שנת תל"ד)(?).

סעיף יב

יב גם חי' ספר זרע קודש לתיקון הברית וספר חקל תפוחין (עסה"ד).

סעיף יג

יג ובסופו ק' להרצ"ה אבד"ק פוזנא (אלטונא תקנ"ב). גם חיבר ספר וחשב לו הכהן ולבש הכהן והעריך הכהן הובא בהקדמתו שם וכן שו"ת תורת יקותיאל שאלת הכהנים דעת קדושים, וכך חרות על מצבתו שם והרים המשרה מעל שכמו בק"ק אהו"ב ללכת לא"י וישב שם כי לא יוכל לעבור מפני רעש מלחמה וביום ד' כ"ד מרחשוון חלה את חליו ביום מלאת לו א"ף שנה ומת ביום וי"ו כ"ו בו ונספד כהלכה בש' הגד"ל ליהודי"ם ורצו"י לכ"ל אחי"ו לפ"ק (תק?"ד). גם חיבר ספר מרפא לשון מוסר וספר כיון במשפט וספר תורת חסד (ועח"א ר' סי"א בהג"ה מ"ץ אות ב').

מערכת ז

סעיף א

א צ"ל וזאת ליהודה ומקומו באות וי"ו.

סעיף ב

ב וכן על פרק אבות ועבודת יוה"כ.

סעיף ג

ג עם שיר לבנו בראשו בדפוס קושטא רס"ב ונקצר על ידי הרי"א ממודינא ונקרא בשם צלי אש נדפס כ"פ.

סעיף ד

ד וכן הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ב.

סעיף ה

ה וע"ל ס' ס"א בסופו.

סעיף ו

ו עם סדר מלקות לר"א בר"א אשכנזי.

סעיף ז

ז ועח"א ט' ה'.

סעיף ח

ח מצינו דספר הזוהר היה נקרא בפי הראשונים בשם מדרש ויהי אור (יוחסין וסדר הדורות חלק תו"א) ונכתב על ידי ר' אבא וכמש"נ באדרא זוטא פ' האזינו והי' בבלאי ולכך יסדו בלשון ארמי ואולי גם משום דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרו בכתב, מה שאין כן בשאר לשון (עשו"ת רמ"א סל"ד) ואדרא רבא וזוטא א"ל דהוא מלשון מדרש שה"ש ע"פ שררך אגן הסהר אדרא דזהרא עי"ש.

סעיף ט

ט ובספר המטפחת ליעב"ץ האריך להשיג על הזוהר שלנו על שנמצא בו גם מאמרים הרבה שהמה מזמן האחרון וכתבו בתוכו ע"ש ואין זה תברא כ"כ דכמו כן מצינו גם בתלמוד שלנו שנסדר ע"י ר"א ונמצא בו רבנים שהי' אחר ר"א מחמת שהי' נמשך סדורו כ"כ, וראיתי רבים שהחליטו דספר הזוהר היה נגלה גם להרמב"ן ז"ל ויש להביא ראיה היפך זה ממ"ש ע"פ נעשה אדם בצלמנו בשם הר"י קמחי והשבח השביח פירושו עד למאוד ע"ש ולא זכר דכן הוא להדיא בזוהר שם ע"ש. ובספר יוחסין ד' לונדון צד רכ"ד עי"ש. (ובח"א אות מ' בהג"ה מ"ץ ס"צ"ד).

סעיף י

י וזה היה ש' שפ"ב כשלכד שר צבא מקסמיליאן דוכס בייערן עיר היידלברג ושלל אוצר ספרי ישראל ובתוכם רפ"ב כת"י ונתן אותם במתנה לרומי והמה מונחים שם עוד היום בוואטיקאן בשם ביבליאטהעקא פאליטינא.

סעיף יא

יא וז"ל הידי"מ במדרש שה"ש ע"פ ודגלו עלי אהבה ע"ש שלא יאמר אדם אך ס' הזוהר יש בו כמה מאמרים וצריך אני לדלג אותם מ"מ עלי אהבה.

סעיף יב

יב ובס'(?) זהרי חמה פ' וישלח כ' דניתן רשות לאליהו ולכל נשמתין דמתיבתא עילאה לגלאה לרשב"י רזין טמירין, ולפעמים שהי' רשב"י טועה א"ל חזור בך, ועי"ז חזרה קבלת סתרי תורה לתוקפה ושכחו, וחזרו ויסדום ואח"כ ר' אבא ושאר תלמידי רשב"י חברו מהם ספר הזוהר והתיקונים ונתחכמו לכתבן באופן שלא יבינם רק מי שהוא חכם ומבין דרכי הקבלה מפא"פ, ואח"כ בזמן הגאונים חלקוהו לפרשיות והוסיפו קצת דברים בגליון ובאורך הזמן נכתבו פנים וכמקרה שאר ספרי חז"ל. וכמ"ש האר"י ז"ל בענין הקדיש ובספר שומר האמונים בהקדמה ב' ע"ש והר"ם בסולה כ' בהקדמת ספר התיקונים בזה"ל ספר הזוהר נמצא בזמן קדמון בעיר פיס וקרוב הדבר שבא לשם על ידי חכמי אפריקא תלמידי רה"ג רב נסים ואביו ר"י ע"ש, וקום קרא מ"ש בשו"ת גאוני קדמאי (בספר נהרות דמשק) ותמצא שם הרבה מאמרים כלשון הזוהר כתובים בלשון הארמי כאשר נמצא אתנו היום.

סעיף יג

יג המסדר הראשון המעריך והמגיה והמו"ל הוא מו"ה שלמה במו"ה יצחק כ"ץ (שאלוניקו ש' נשא"ו) וכעת נדפס בעיר מונקאטש עם הג"ה מהרמד"ל ונזר ישראל להמגיד מקאזניץ.

סעיף יד

יד והוא דפוס קושטא ש' הע"ר ומ"ש המח' לעיל (אות א' פ"ה) בשם א' דהרשב"ץ הוסיף באזהרות רשב"ג ח' בתי"ם לכוין המנין של הרמב"ם וסיים שם וכעת אין בידינו ספר זוהר הרקיע למען דעת בירורין של דברים ע"ש וב"ה נמצא אתנו ספר זוהר הרקיע ועכ"ז חפשתי ולא מצאתי בו מאומה ורק עשה ח' טורים בחרוזים יפים לסיים בדבר טוב ולת? ום בברכה ואינו כולל כלל מעניני התורה והמצוה וע' בהקדמתו שם וע"ל פתיל תכלת.

סעיף טו

טו גם זה נדפס מקרוב בק"ק פרמישלא.

סעיף טז

טז בתוך ספר האלפסי בשם מחסה ומגן (וויען תקס"ה).

סעיף יז

יז נדפס בוויען עם חי' הריטב"א נדה.

סעיף יח

יח וזוגתו ה' הרבנית מ' קרינדל אחותו של הג"מ ישעיהו פיק הי' מנשים חכמניות ודרשניות ובעל הגאון הביא משמה כמה דברי תורה עד שמתנגדיו כתבו לו מדוע לא קרא ספרו בשם "זכרון קריינדל".

סעיף יט

יט וכן חיבר ספר שמות הגיטין נדפס בלובלין והוא להג"מ משה אשכנזי היילפרין תלמיד הרמ"א, וחתן הג"מ משה ליפשיטץ והי' חותן מהרש"א ומנוחתו כבוד באה"ק כמבואר במצבת בנו הג"מ אברהם אבד"ק לבוב בהמ"ס אהבת ציון עה"ת ורש"י (ד' לובלין ש' בשע"ה טוב"ה) ושמ"ך י"ט טבת ש' הנ"ה א"ך חש"ך (ת"ט) ובסדר הדורות מיחסהו למו"ה משה ליפשיץ אבד"ק בריסק וזה טעות במח"כ.

סעיף כ

כ ולא כמ"ש בסדר הדורות דהוא למו"ה יצחק במוהר"א חיים ישרון אבד"ק המבורג דקהל ספרדים בהמ"ס פנים חדשות, ואולי ס' זכרונות שנים הם ואין זכרון אחד עולה לכאן ולכאן (ועמש"ל פ' ק"ג) ואמנם מצאתי דמהר"י ברא"ח ישרון הי' רק המביא לביה"ד, פראג ש' ת"א.

סעיף כא

כא וא"ל הטעם עפימשז"ל ע"פ ותאמר אסתר למלך בשם מדרכי דהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם ואי' בתרגום שם שנכתב בספר על שמו עי"ש, ובאלשי"ך א"כ נשמע מזה דנכון לכתוב שמו על הספר להודיע לדור אחרון מי הוא המולידו ודין גרמ"א הגאולה בב"א ועמ"ש בהקדמת המו"ל ס' מכלל יופי (ד"א) בפי' הפסוק טוב שם משמן טוב עי"ש.

סעיף כב

כב ו???ר השגתו במ"ש כמנהג איטליא וזה אינו אחרי דהי' ספרדי ולפי זה לא קשיא מידי מ"ש ידידי הרב המשכי"ל בהגהותיו לסדר הדורות שם וז"ל והרב חיד"א התנגד לזה שהוא לר"י נאגרה שהי' ש"ץ בק"ק עזה עי"ש, נראה מזה דבסדר הדורות לא ס"ל כן, ובאמת כ"כ בעצמו בשמות ע"ש (ונמצא אצלי בכת"י קצור זמירות ישראל).

סעיף כג

כג וכן הרב מוהר"י בירב ע"ש והרי"א ממודינא כתב עליו בר"ס זמירות ישראל לא קם בישראל כישראל וכו' עי"ש.

סעיף כד

כד כמו ס' פצעי אוהב על איוב, ספר מקוה ישראל דרשות, וספר כלי מחזיק ברכה (דו"ו שע"ה) ודיני שו"ב בחרוזים מכונה בשם שוחטי הילדים (א"ד תע"ח).

סעיף כה

כה ונדפס זה מקרוב בווינא (תרח"י) חלקי משיריו היקרים מכונים בשם פזמונים ואולי הוא הח"ב שהי' נמצא בכתב"י ונקראים בשם שארית ישראל. גם נדפס ממנו סדר תנאים ראשונים ואחרונים בין ישראל לאביהם שבשמים ע"ד הלצה.

סעיף כו

כו והג' בעל בגדי אהרן העיד עליו שהיה יושב בתענית משבת לשבת ופי' הקצר ישועות יעקב הוא מלוקט מס' זקוקין דנורא.

סעיף כז

כז להרב מו"ה שלמה אוהב ולנכדו מו"ה אהרן הכהן דרושים סדר תנ"ך (ועח"א א' קכ"ט וש' כ"א).

סעיף כח

כח נקרא אל השמים טרם גמר ספרו זקנת שלמה ולפי זה יהי' מכאן עוד ראיה למ"ש המחבר לקמן (אות ע' ל"ב) בשם רבני קשישאי דספר העטור וספר ר"י ?מה מבחינת עלמא דאתכסיא דכל מי שעשה ביאור עליהם לא זכה לגמרה שנאבד הביאור או נפטר בחצי ימיו ע"ש, ובספר שנות חיים פ' חיי תמצא הספד על מטתו שלשלמה.

סעיף כט

כט לאביו ז"ל ומ"כ בעיר וויען י"ז טבת תפ"ו.

סעיף ל

ל בשנת ת"ו (ברך בני"ך בקרב"ך) ח"א עד פרשת דברים עם הג"ה עטרת צבי לגיסו מוהרצ"ה (במו"ה שלום מעליש) חתן הגאון בעל תיו"ט שנפטר בחצי ימיו בלי זרע ברך, וכמש"ש חמיו הגאון בהסכמתו ד' קראקא ובשנת תכ"ב (ר' בר"ך) נדפס בא"ד ח"ב, ומהדו"ב על כל התורה בהסכמת הג"מ יצחק אבוהב ונדפס פ"ב בהמבורג תמ"ז ובא"ד ת"ץ ות"ד לנכדו בן בתו על אגדות הש"ס פפד"א תצ"א.ובכ"פ הביא את המג"ע בשם מורי.

סעיף לא

לא והג"ה על טור וב"י נדפס בספר ארץ יהודה ועל הרמב"ם בספר יתר הבז ומ"כ בעה"ק ירושת"ו תע"ז (ועח"א צ' י"ג).

סעיף לב

לב בק"ק ליוואַרנא תקכ"ב בהסכמת דודו אחי אמו מו"ה מנחם עזריה פאדוואה.

מערכת ח

סעיף א

א וכן הרדב"ז שם, וכעת העריכו לדפוס בווארשא על ג"ח הראשונים וכן הר"י קורקוס על ח"ג מהרמב"ם כמ"ש הגאון מלבוב בעשו"ת שו"ע בהסכמתו לספר ברכה המשולשת הנדפס שם.

סעיף ב

ב הנקרא ברית אברהם ואך הרב בעל המעלות שלשלמה כתב שזכה גם הוא לראות ספר חבר הקני מחובר הוא על הפטורת ולפמש"כ שם בפ' שמיני היה תלמידי של הג' בעל שטמ"ק ובהקדמתו שם מונה והולך עוד ס' שחי' והיינו חבר כהנים על הספרא וספרי חיים על הספרי עי"ש.

סעיף ג

ג למו"ה שמואל במו"ה עזריאל מלנצבורג ונדפס גם עם הלבוש (ברדיטשוב תקע"ט) גם נדפס לו ס' עמודי העולם על ג' עמודי עולם.

סעיף ד

ד גם נזכר לטובה בהראב"ע פ' האזינו ובספר כד הקמח וע' הקדמת ספר הישר לר"ת ובספר שתי ידות ח' דרך חיים ד' שאלוניקו ונדפס הרבה פעמים גם עם פירושים נחמדים כמו מנוח הלבבות מרפא לנפש טוב הלבנון ודרך הקודש ופחד יצחק וכו'.

סעיף ה

ה ועמש"ל ח"א ח' ז"ך בהג"ה מנחם ציון שם.

סעיף ו

ו ועוד ג' ספרים נפתחים לו ובתוכם ספר סדר שני הדורות וקורא הדורות מראש עד זמנו וע' בהקדמתו שם.

סעיף ז

ז וע' קצה"ח חו"מ סי' ע"ג ושו"ת שער אשר אה"ע סי' א'.

סעיף ח

ח וכ"כ הב"י או"ח ר"ס ש"א (ומצאתי בהל' תפילין להרא"ש שכתב וכן שמעתי ממורי אחי ע"ש).

סעיף ט

ט אבל ודאי ידע מזה שחברו תלמיד הרא"ש וכמ"ש בשו"ת בעי חיי יו"ד סר"ב עי"ש.

סעיף י

י והוא למו"ה שמואל בר"י וולריאו (דו"ו שמ"ו).

סעיף יא

יא קושטא תק"ח וכעת נדפסו בווילנא (תרמ"ז) עם המשניות.

סעיף יב

יב והוא דרשות עה"ת ועל שו"ת בשם חזון למועד למו"ה עובדיא בר"א הלוי (ליוואַרנא ישרא"ל) והי' מרבני ארם צובה ושמ"ך ח' אדר (תקמ"ד).

סעיף יג

יג ועח"א ח' כ"א ויו"ד קכ"א ובח"ב ג' ל"א עי"ש ובדפוס אוסטרהא תקנ"ו הסבו לו שם שבחי מהרחו"ו ומאז עד היום נדפס רק בשם זה ולמ"ש בהקדמת ספר זהרי חמה היה נקרא גם בשם מעשה נסים עי"ש.

סעיף יד

יד מליצה צחה מענין גן עדן וגיהנם נדפס בברלין תוך ספר חופש מטמונים עם הג"ה מהרזוו"ה ובסופו נמצא שיר לר' שבתי ע"ס חי בן מקיץ וג' שירים להראב"ע.

סעיף טו

טו גם נקבצו מחי' אגדות הש"ס ונסדרו על סדר פרשיות התורה ולקט גם איזה דברים מס' יפ"ת וספר שמע שלמה (אלגאזי) על ידי הרב מהרצ"ה והוסיף נופך משלו מה שחידש בטובו ונקרא בשם תאומי צבי' (פירטה תקכ"ד).

סעיף טז

טז וגם על אה"ע וקצת דרושים מבראשית עד שמות ודרוש לפ' ואתחנן פפד"מ ת"ע.

סעיף יז

יז ומחובר לו מהדורא בתרא לחתנו הג"מ משה ר"י ר' בונמש אבד"ק לובמילא ולובלין אחי חמיו של הש"ך. וראיתי בראש יוסף פסחים (כ"ז) שכ' בזה"ל ראיתי בספר מים עמוקים שתמה על מהרש"א כדרכו ונראה שלא טרח לעיין בדבריו ותמה אני על גדול כמוהו שלא עיין היטב בדבריו שכל דבריו ברוה"ק נאמרו ומי יתן שכל חכמי ישראל

בזמנינו יבינו דבריו הקדושים וטוב להם עי"ש. ועיין שארית ציון בסופו. וכ"כ הג"מ יונה לנדסופר כי מבלעדי השגת רוה"ק אי אפשר שיעשה אדם ספר בדומה לזה והג"מ יואל בר"מ גד נכד הטו"ז כתב וכל החולק עליו כחולק על השכינה.

סעיף יח

יח והיה נקרא ר' וואלף אלעסקר ועשו"ת נו"ב סי' צ"ו מה שהאריך בשבחיו.

סעיף יט

יט ונדפס על חו"מ בס"ס חיים שאל להמחבר ז"ל (ליווארנא תקנ"ה).

סעיף כ

כ וע' ח"א ג' ג' ואות ה' ב' ונו"ן יו"ד, וחי' הרשב"א יבמות נדפס מכ"י פיעטרקוב תרנ"ט וחי' הר"ן ר"ה מגילה וע"ז נדפס בירושלים.

סעיף כא

כא וע' מו"ה ברוך אנגיל.

סעיף כב

כב ועוד קודם לזה בסי' יו"ד, והוא נמצא בכ"י באוצר הספרים ומיוחס לר"י החסיד ז"ל והיינו רבינו יונה החסיד ויש מחליטים דהוא ספר היראה לרבינו יונה החסיד ועי' מנורת המאור נ"ו כלל א' ח"א פ"ד.

סעיף כג

כג קושטא תקי"ב.

סעיף כד

כד גם אני זכיתי לראותו והי' שאול אצלי זמן מה ובעקד הספרים בעיר מינכן נמצא לו עשרה ספרים שחי' ובתוכם ספר חיי הנפש על המו"נ ע"פ קבלה ולפי שיר הנכתב שם בסופו נקרא החיבור חיים אולם ואולי זולת ספר חיי הנפש חיבר גם ספר חיי עולם וחיי עולם הבא. ומעתה אין תפיסה כ"כ על בעל סדר הדורות במ"ש חיי עולם לר"א הרואה פי' על שם המפורש כת"י, הובא במגן דוד להרדב"ז, ובשמות שם כ' ר"א הרואה בהמ"ס חיי עולם הבא, ועי' בהקדמת ספר החייט.

סעיף כה

כה ובל"ס כונתו על הרמ"ק בספר הפרדס שער פרטי השמות ועי' גם בהקדמת ספר עמק המלך ובספר נוה שלום מ"ד פ"ה ומ"ט פ"ט ובספר שער החשק דל"ה.

סעיף כו

כו והוא ספר חקי חיים.

סעיף כז

כז נדפס בראשונה בווינציא ש' רפ"ג ואח"כ בא"ד תע"ו וצ"ע על המו"ל בא"ד מ"ש בשער הספר ובהקדמתו וכן על הרב המסכי"ם מהר"ש אאיליון ז"ל דנראה מלשונם דהוא פעם ראשונה שבא לדפוס וע"ש לשון הזהב וההדר"ת מהרב מהר"ד וויטל חרוזי(?) מוהרי"א מודינא והי' מהראוי להביאם בכ"פ לדפוס, וכעת נדפס ספר החינוך בלבוב עם ביאור ארוך ונחמד ע"ד הפלפול להג"מ יוסף באבד אבד"ק טארניפאל ולא הניח זויות ופינה בלי ביאור השכל דעת ותבונה, ובשם מנחת חינוך יכונה, ויצא כגבור מזויין ובידו מגן וצינה.

סעיף כח

כח ולפי הסדר שלנו הוא באות קל"ב.

סעיף כט

כט ובספר שאילת שלום סקנ"ט נראה שהוא רק הגהות ומכנהו בשם ס' קטן שהגיה לחינוך ונדפס ביחד עם הגהות לבעל משנה למלך (וויען תקפ"ו) ואולם נשמטו הרבה דברים מהקדמת החינוך והנם בשלימות בד' א"ד (ועת"ה) ובפרט בדפוסי הראשונים ווינציא רפ"ג וש"ס.

סעיף ל

ל והוא להג"מ חנוך הענוך בהרב החסיד מו"ה אברהם דיין מפוזנא וח"ב נקרא ראשית ביכורים דרושים על המועדות ובתוכם נמצא גם חי' מבנו הג"מ יודא ליב אבד"ק פפערשי ומנכדו הג"N חנוך הענוך אבד"ק שנייטוך וצ"ע על המח' שלא נקבו בשמות בח"א שם וכן בסדר הדורות ומה שמציין שם אצל מו"ה יהודה בר' משה חינוך בית יהודה וראשית ביכורים צ"ע. (וע' שאילת יעב"ץ ח"א מש"ש על תשובת הג"מ געטשליק בשו"ת חינוך ב"י סס"ח עי"ש).

סעיף לא

לא וראיתי לח"א שרוצה להוכיח דספר חכם הרזים וסודי רזי אחד הוא, וע"ש שמתחיל ברוך חכם הרזים והוא לר"א מגרמיזא ואולם לא נראה כן מבעל ילקוט הראובני שהביאם כ"א ואחד בפני עצמו.

סעיף לב

לב למהר"ם הענדל והוא כעין ספר חכמת שלמה למהרש"ל על הש"ס (נדפס בשנת שמ"ה ופראג שע"ב).

סעיף לג

לג וצ"ע על כל המדפיסים שנשמטו על פ' חלק זולת בהוצאה ראשונה משנת ושלו"ה, ובש"ס ווילנא נדפס חי' מהרש"ל גם על הרא"ש למסכת שבת עירובין וגיטין, וזה לא כביר נדפס ספר צהר לבנין (פ"ב ת"ס(?)) לח"א לישב כל השגות מהרש"א על מהרש"ל.

סעיף לד

לד וי"א דהוא הנמצא אצלם בגופן שלהם כמו כתבי האפקריפא, ונעתקו ללה"ק על ידי ח"א ועם ביאור ופי' נדפס (שנת תקמ"א).

סעיף לה

לה והוא דרושים וחידושים על הגדת הפסח להקדוש מהר"א תאומים הי"ד ולהר"י במו"ה משה (א"ד תנ"ה).

סעיף לו

לו והוא עה"ת ולשונות הרמב"ם ותקנת אזמיר שם (תצ"ז).

סעיף לז

לז צ"ל חסד אברהם ומנ"כ בעה"ק חברון ומ"ש בעל בני יששכר על המשניות סוף מס' תמיד לעיין בס' "אשל אברהם" -- נ"ל דצ"ל "חסד אברהם" עי"ש.

סעיף לח

לח ועמש"ל אות א' אלימה.

סעיף לט

לט והוא על תוספתא ועל סדר נזיקין נדפס ליוואַרנא תקמ"ו ועל סדר זרעים ומועד ונשים בירושלים תר"ן.

סעיף מ

מ גם כאן נשמט מלשון המחבר וכצ"ל המחבר ספר חסידים רבינו יהודה בן רבינו שמואל קדושי עליונין והוא המחבר הצוואות וספר הכבוד וכ' בשו"ת מהרי"ל וכו'.

סעיף מא

מא ובמהרי"ל נראה קצת דספר חסידים חברו הרוקח תלמידו ויש להביא קצת ראיה לזה דמ"ש בספר חסידים סימן תתשכ"ט ולמ"ד אי' כן להדיא בספר הנפש לרוקח (וע' סדר הדורות) ואולי היה הוא רק המו"ל, ובב"י או"ח ס"א הביא בשם האגור שמכנה לספר

חסידים בשם טעמי הרב ר"י החסיד עי"ש, וכ"ה בשבולי הלקט כלל ו' עי"ש, ונדפס כ"פ גם עם פי' קצר מלוקט מכמה ספרים ונקרא בשם משנת חסידים מר' סעדיא חלוונא בר' אהרן ז"ל מקראקא וע' נחלת שבעה סמ"ו אות ח' ובכל הדפוסים האחרונים נדפס הפי' בלי שם החיבור ובלי שם המחבר. ובפפד"מ (תפ"ד) נדפס עם פי' לר' דוד אפטרוד גם נדפס עם פירוש ברית עולם להרב המחבר ז"ל גם עם פירוש מלי דחסידותא להה"ג מוהרא"ד אבד"ק בוטשאטש, וכעת נדפס ספר חסידים בשלימות מכ"י ונמצא בו שינוי נסחאות עד למרבה ועם הג"ה לת"א(?), וע"ס הון יוסף סי' ט' יו"ד וי"א שהפריז מאוד על המדה עי"ש, ולקמן אות כ' א' בהג"ה מנחם ציון שם. וכעת נדפס מחדש בלבוב עם הג"ה מקור חסד ומ"מ לח"א ועוד כ"ב הוספות והג"ה מגאוני הזמן.

סעיף מב

מב ובהקדמת ספר חובת הלבבות הביא ספר החפץ שהוא על עניני מצות דרך קצרה לרב חפץ בן יצליח וכן בספר פאר הדור להרמב"ם סי' קמ"ב הביא רב חפץ בס' המצות כ' עי"ש, ואפשר דהוא ספר המצות שהביא הרמב"ם בהקדמת ספר המצות שלו עי"ש. ואולי הא דיש מיחסים לרבינו חננאל על שמצאו כתוב ספ' החפץ לר"ח וסברו דר"ת מרמזים לרב חננאל ואך הוא רב חפץ ועל שמו נקרא ספר החפץ ובערוך לר"ש הפרחין ערך עמר וקצע הביא רב חפץ סגי נהור ראש ישיבה ע"ש. ובספר נחל אשכול (ע"ס האשכול) ח"א דק"ח אות א' עי"ש.

סעיף מג

מג צ"K מברעסלא וכ"ה בסוף הקדמת ס' חק יוסף ושרש יוסף שחתם א"ע בזה"ל יוסף משה בר' דוד מברעסלא (ונדפס חק יוסף עם ה' חק יעקב ונקראים בשם הכולל חקים טובים טורקא תקכ"ז).

סעיף מד

מד והוא מחובר על כל הש"ע או"ח אבל לא זכינו לאורו רק על הלכות פסח לבד וכמה פעמים נעתקו דברי העט"ז בתוך דברי הח"י ומסיים וכ"כ מורי בב"ח וזהו שהביא לי לטעות בזה שהרב הח"י היה תלמיד הב"ח (ועח"א אות יו"ד סר"ט ובהג"ה מ"ץ עי"ש).

סעיף מה

מה נדפס בליוואַרנא ש' תקל"ו עם חי' מגדנות נתן על ב"מ לבנו הג"מ אלי'.

סעיף מו

מו נדפס מחדש בתוך חמשה קונטרסים (וויען תרכ"ד) ובהקדמת המו"ל החליט דהוא לר' אברהם במו"ה שלמה טאזרטי תלמיד הרשב"א ז"ל וכן הסכים עמו באור החיים (מיכל).

סעיף מז

מז ועח"א ק' ס"א בהג"ה מ"ץ שם והי' חתנו של הג' בעל מגן אברהם ז"ל.

סעיף מח

מח וראיתי בפי' תרגום יונתן פ' תצא שכתב בזה"ל מצאתי בספר חרדים והוא חי' קודש קדשים עי"ש. ונדפס קיצורו על ידי הגאון בע"ס חיי אדם בשם מצות משה (פירטה תר"ט).

סעיף מט

מט והוא על ע' שמות למט"ט לר' ישמעאל כה"ג, ועתו"ס חולין ד"מ ובהג"ה שם וביבמות ס"ז ע"ב ד"ה פסוק וצע"ק. ונדפס זה לא כביר בעיר לבוב מכ"י ישן נושן.

סעיף נ

נ בן ל"ח שנה, ונדפס אח"כ גם ח"ב וח"ג עד סי' רנ"ז שאלוניקו תקע"ט ואח"כ נדפס ס' מטה אשר בס"ס שער אשר להר"א קובו ולהשלים עבודתו גם עד סי' רפ"ב גם חי' פי' על תלים ודרושים וספר בית שלמה על ש"ע או"ח ומרכבת המשנה על הרמב"ם ושו"ת ושיטת התלמוד וכמ"ש בנו בהקדמת ספר חשק שלמה.

סעיף נא

נא ונדפס לו גם ספר שער החשק ליווארנא תע"ז וזה לא כביר גם בעיר הלברשטאט והוא חקירות בחכמת הקבלה ועמ"ש המח' בספרו צאוורי שלל פ' מקץ עי"ש.

מערכת ט

סעיף א

א והוא קיצור ספר מראה הצדק ועבודת הלוי למו"ה ירמי' ברלין נדפס בס"ס של"ה (א"ד נח"ת).

סעיף ב

א (ב) ספר נחמד מאוד (א"ד תצ"ג) כולל מוסר הנהגת קדושה ויראת שמים למו"ה בנימן וואלף במו"ה מתתי' מא"ד וח"ב הוא פי' ארוך לווידוי הגדול וראוי לכל יר"ש להתמיד

לקרות בו ובפרט להרגיל ולחנך בניו לעיין בו בכ"י ולחלקם לימות החודש, ואין זה ספר טהרת הקודש שמיחס אותו בסדר הדורות לר"ש צרצא ע"ש.

ב גם נמצא ספר טהרת הקודש על מס' זבחים (לבוב תקנ"ב) להג"מ יצחק אשכנזי אבד"ק חודרוב ומו"ץ דק"ק לבוב (ושמ"ך ז"ך ניסן תקס"ז ומ"ש בשם הגדולים החדש תקע"א -- הוא טעות). וזה לא כביר נדפס גם על מנחות.

סעיף ג

ג ובזה מצאו בעלי השגות מקום לספקתם נגד הזוהר הקדוש, עד שנמצא בש' תר"ם ב' דפים מס' החשמונאים, הראשון כתובה בלשון הארמי ומנוקדת, וקמ"ץ משם הוא רקיע ע"ג נקודה כזה: [ציור של קמץ] וכמ"ש בתיקונים ועיין אגרת הטעמים. וגם ידוע דהכותים חמסו התורה, וזו תחלת שליטת יד האומות בתורה שבכתב ואח"כ תרגום יוני עד שנתפשט הביבל בש"ן לשון.

סעיף ד

ד והוא לר' משה פ"פ (א"ד תק"ו).

סעיף ה

ה גם הי' מגיה תהלים עם פי' הרד"ק (פפד"מ תס"ב).

סעיף ו

ו טור או"ח פייביא די'שקו רל"ה, וי"ד פירארא רל"ד וד' טורים שונצין ר"ן, ועם ב"י דו"ו שי"א, ועם דו"פ לובלין שצ"ה, ועם ב"ח קראקא שצ"א, ועם ד"מ וב"ה ברלין תע"ב.

סעיף ז

ז וצ"ע על בעלי המדפיסים שהשמיטו ציוני הסעיפים מספרי הטורים שהי' מסומנים בטורי הראשונים ולא נשאר עד אחד שהוא טור חו"מ, ואך עם הב"ח עדיין עומדים בצביונם, ומצויינים המה בסימנים וסעיפים בכל ד"ח ש"ע.

סעיף ח

ח ונדפס אח"כ גם על מס' תענית.

סעיף ט

ט וע"פ עדותו של הגאון מלבוב בעשו"ת שואל ומשיב קרה מקרה בימיו שנפתח קבר הטו"ז ומצאו אותו שלם בגופו ולבושו ולא שלט בו תולעה ורימה, וכאיש אלקי"ם דמה, (וע"ל באות למ"ד י"ב) וזה פלא.

סעיף י

א (י) ובספר טיב גיטין למהרא"ז מרגליות שמות אנשים אות ב' סק"ט כ' דהטו"ז על אה"ע נעשה ב' מהדורות ומדו"ב הי' נמצא תת"י הבית שמואל והנדפס על ידי נכדו מו"ה יואל (בהמ"ס חי' הלכות על סדר נזיקין) עם הגהותיו רק מהדו"ק ולפי זה לק"מ כל הקושיות של בעל המגיה עי"ש. וגם בל נעלם מאתנו דסי' א' ור"ס ב' הי' חסר בראשו ונשלם מנכדו הנ"ל ואינו להטו"ז כלל וכמש"ש בנו הרב מו"ה גד בהקדמה עי"ש.

ב וגם צריך למנדע דטו"ז חו"מ ח"ב היה מתחלה ס' בפ"ע ונקרא בשם ערך לחם ונ"ה נמצא תחת ידי הגאון ח"צ רק ח"א לבד הנדפס בהמבורג עם הגהותיו היקרות בלי פנים מש"ע ונכללו בתוכם גם חי' מהגאונים בעל ברה"ז והקיקיון דיונה וח"ב הי' מונח תח"י הג"מ משה בהרא"ש אבד"ק שינאווי חתן הג"מ ישעיה בן הטו"ז ונדפס אח"כ על ידי בנו הג"מ שמואל אבד"ק שטערליטץ בשלימות עם ח"א (ברלין תקכ"א) ויו"ד נכתב בקראקא כמש"ש סק"ח סק"ד והי' נראה להמג"א מה שאין כן טו"ז או"ח דהרי בסי' של"ט הביא בשם הטו"ז יו"ד מש"ש באו"ח במקומו.

ג ובשנת תפ"ה נדפס ס' זהב מזוקק כולל הגהות והשמטות אשר נעתקו מכת"י הטו"ז, וגם הגהות ליו"ד ונכד הטו"ז חי' ספר מגיני זהב לישב השגות נקודות הכסף על הטו"ז.

סעיף יא

יא ועח"א ה' ז'.

סעיף יב

יב נדפס בשאלוניקו תק"ס ובש"ס ווילנא נדפס עם הרי"ף.

סעיף יג

יג ומ"ש נדפס שנית לא דק דהרי נדפס זה ה' פעמים: לובלין ש"ד, קושטא של"א, בזיל שמ"א, המבורג תס"ז וא"ד תס"ח. וכעת נדפס מחדש עם ביאור והג"ה לח"א ומ"ש בשער הס' טעמי מצות לר"מ הבבלי ריקנטי צ"ע שנראה כאילו מרועה אחד נתנו ולא קרב זה אל זה -- טעמי מצות לר"ם הבבלי לחוד שהיה בזמן הב"י, וטעמי מצות לר"ם ריקנטי לחוד שהי' בזמן הרשב"א ומחובר על דרך האמת (וע"ל סל"ג) ונדפס (בסיליאה שמ"א). וגם על הרבנים בהסכמתם שם צ"ע. ואולי משום דבכל מצוה טעמא טעים גם ע"פ הרקנטי עה"ת ע"ש.

סעיף יד

יד ועד היום נדפס גם שער המצות והוא שער החמשית(?) לספר פרי עץ חיים (שאלוניקו תרי"ב).

סעיף טו
טו נדפס בזאלקאווי ש' תרכ"ב.

מערכת י

סעיף א
א ועס"ס בית לחם יהודה בשו"ת סי' כ' עי"ש.

סעיף ב
ב עם קונטרס מאמר חמץ ואפיקומן ופי' משנת איזהו מקומן ובריית דר"י ותפארת ישראל להרשב"ץ ותקון סופרים לרשב"ש.

סעיף ג
ג עם מפתח גדול להרב יד מלאכי ליוואורנא תקל"ב.

סעיף ד
ד צ"ל ידי אליהו (קושטא נחל"ת) ומקומו אחר סי"ב.

סעיף ה
ה נדפס בליוואורנא (ש' תבענ"ה) גם עם הגהות הגאון ר"י פיק ברלין (תרי"ב) חי' גם ס' קול תפלה והוא לרבו חולאים ר"ל ולשונו לשון הזהב וההדר"ת ותסמר שערת בשר איש בקראו תפלתיו (ד' ליוואורנא).

סעיף ו
ו ולפי הסדור שלנו הוא בסי' קס"ח והי' מתחלה אבד"ק בריסק וכמש"ש בשער הספר.

סעיף ז
ז מו"ה משה.

סעיף ח
ח למו"ה יעקב משה העלין במו"ה אברהם אשכנזי ז"ל מגלוגא (ומ"ש ידידי הרב בס' כלילת יופי ח"ב דנ"ט ע"א משה יעקב במו"ה משה טעות סופר הוא). ובנו הג"מ אברהם בהמ"ס זרע אברהם על הרבות ובעל משנת דר"א הי' חתן אחותו של בעל יד"מ, גם נדפס ממנו חי' על אגדות ירושלמי (א"ד תפ"ז).

סעיף ט
ט צ"ל יוסף אומץ והוא למו"ה יוזפא האן מו"צ דק' פפד"מ בהחסיד מו"ה פנחס מנוירלינגן ושמ"ך ש' ביר"ח ניס"ן ט' בו.

סעיף י

י צ"ל שס"ט בשנת (פ"ה פראג).

סעיף יא

יא צ"ל וכתוב שם וכו'. והרב גדולת מרדכי העתיק הרבה מהגהותיו שה"ל מדרכי עם הגהות של הג' הר"א אשכנזי (כמש"ש בהקדמתו עי"ש) גם חי' פי' על הרמב"ן עה"ת וע"ל אות ב' ג'.

סעיף יב

יב וע"ס נובלות חכמה דמ"ו שהאריך בגדולת שבחיו וז"ל גפן ממצרים תסיע וכו' עי"ש. (ועמ"ל בהג"ה ש"ץ בסופו ומש"ל ח"א א' קפ"ח בהג"ה מ"ן וש"ץ שם). ונשא ונתן עם הב"י והשיג עליו אלף השגות. גם מצינו אותו בשו"ת הרמ"א מהרש"ל ושארית יוסף. ושו"ת ב"י לאה"ע וכולם מכבדים אותו ביראת הכבוד.

סעיף יג

יג וע"ס הפרדס ערך חושך ובשער הצחצחות פ"ד וביסוד מורא להראב"ע סוף שער א' מיחסים ס' היחוד לרב חמאי גאון וכן בחלקת מחוקק אה"ע סי' א' ע"ש. ובספר עבודת הקודש ח' היחוד כתב בזה"ל: וכתב הרא"ש בס' היחוד עי"ש.

סעיף יד

יד נדפס בקראקא (שמ"ח) ובלובלין שס"ח ובעקד ספרי הגאון מוהר"ד אופנהיים הי' נמצא ממנו, גם על חמש מגלות בכת"י ובל"ס הוא כעת באוצר הספרים במינכן.

סעיף טו

טו ואולם נמצא בו כמה דברים מבהילים וזרים, בתחלת העיון אינם ישרים, ואינם נובעים ממעין טהורים, ורק ממקורות נשברים וה' הטוב יכפר.

סעיף טז

טז והי' נקרא ר"י טאמשיור אבד"ק סלוצק שהובא בברה"ז ונהרג בעו"ה בש' ת"ח הי"ד. ומו"ה נתן מפפד"מ בר' יעקב בון עשה בו נוספות.

סעיף יז

יז והוא הרב מו"ה ישראל אבד"ק בעלזיץ ובתוך גנזי אקספורד נמצא ממנו ס' כת"י תפארת ישראל עה"ת.

סעיף יח

יח ורש"י פ' מקץ הביא ס' א"ב של רבינו מכיר ואולי הוא בהמ"ס אבקת רוכל כולל מוסר ונחמת הגאולה וכ' שם בשער הס' דהוא לרבינו מכיר רבו דרש"י וכעת נדפס ס' ילקוט המכירי על תהלים וישעיה (ונדפס אודותיו קונטרס אגרת בקורת לח"א).

סעיף יט

יט והוא עה"ת נדפס כ"פ ובסופו ספר שכחת לקט ע"פ ערכין (ווילמרשדרף אמ"ת וא"ד ת"ס) גם נדפס ילקוט הראובני ע"פ ערכין כסדר א"ב ונמצא אצלי בכ"י.

סעיף כ

כ ועמ"ש הגאון בריש ס' נקודות הכסף יו"ד דילקוט שבידינו הוא בחזקת משובש ע"ש, וכבר הראתי לדעת גם אני העני בדעת איך נלקה הספ' היקר הזה בחסר וביתר והעיקר על ידי שמיטת כתבי"ם בהעתקתו מב' התלמודים והג"ה מדרשים, ועי"ז שאולי"ם הלכו בו, זה אל זה שואלים בכמה מקומות התמוהין שקשים להולמן בריש כל מראי"ן ולדוגמא ע' מ"ש בספרי הקטן זכר לפסח פי' הגדה של פסח ע"ד הילקוט ע"פ "ויאמינו בד' ובמשה עבדו אם במשה האמינו בה' לא כל שכן. אם כן מה תלמוד לומר ובמשה" ע"ש. דצ"ל "וכו'" אחר תיבת "לא כל שכן", והאי "מה תלמוד לומר ובמשה" קאי אמש"ה "וידבר העם בה' ובמשה - אם בה' דברו במשה לא כל שכן, אם כן מה תלמוד לומר ובמשה". ועי' הקדמת המקנה וצ"ע.

סעיף כא

כא ונדפס גם עם פי' ברית אברהם לר"א בר"ש גדליא (ליוואורנא ת"י) ועם פי' זית רענן לבעל מגן אברהם ז"ל וע"ל חבר הקני.

סעיף כב

כב למו"ה ישכר בער מראפשוור ובסופו קונטרס מצודת יששכר מיץ תקכ"ט.

סעיף כג

א (כג) וזה לא כביר נדפס גם כן על מסכת כתובות והמ"א סי' תקי"ד סק"ה כתב דאף על פי שהב"ח כתב בשם מהרש"ל לאיסור, עם כל זאת בתר ספרו (יש"ש) אזלינן ובתרא הוא ועמ"ש הרב המגי' מוהר"י קאפל בס"ס יש"ש בהוצאה שני' סוף חולין בענין נס הנרות עי"ש.

ב ברם דא באתי לעורר את המעיין בס' יש"ש יבמות פ"א ס"ג שהביא שם את חמיו הג"מ קלמן הברקשטן (אבי הרבנית מ' ליפקא ע' טיב גיטין שמות נשים למ"ד סק"ג) ר"י דק"ק לבוב, ונסע לאה"ק והרתאה פנים שם עם האר"י ז"ל וכמ"ש בספ' לק"ת פ' בהעלותך ע"ש

(ובעל דו"ד ודורשיו כ' שנפטר ש' רצ"ה). וראיתי בס' יד שאול יו"ד סי' רס"ב שהקשה על הישו"ש של"ה דברי הב"י ע"ש וצ"ע והלא שניהם בזמן א' היו, ורק עם הרמ"א ה"ל חליפות מכתבים מחמת קרבות עירים ושאר בשרים.

סעיף כד

כד ובסדר הדורות כתב בזה"ל: ספר ימין ה' רוממה להרמ"ע ועוד הפעם הביא ספר ימין ה' רוממה הובא במ"א ע"ש כאילו שנים המה, והוא באחד, וצ"ע.

סעיף כה

כה קושטא ר"ל והמבורג תק"ל, ועם פי' לוית חן לח"א פראג תקצ"ג ופפד"מ ת"ר.

סעיף כו

כו נפטר בטלטולה ש' ע"ב ובין ציוני הנפשות שם נמצא גם מצבת בנו וכתוב עליו משכיל בכל חכמה הבחור נחמד ונעים ר' יוסף בר"י הישראלי ש' צ"א ליצירה, (וברשימת הרנ"ר מצאתי שנמצא תח"י ביאור ע"ס יסוד עולם מר' שלמה בר"א קורקס בכת"י) ובפאר הדור מצינו עוד חכם אחד בשם זה עי"ש.

סעיף כז

כז ש' תנ"ז, ומ"ש בסה"ד דהוא על מדרש רבה וה' מגילות -- צ"ל מדרש רבה ה' מגילות.

סעיף כח

כח וע' ספר הכריתות בהקדמה לח"ג נקרא נתיבות עולם ובכוזרי מאמר ד' ובפסק הגאון ר"י דלטאש בהקדמת הזוהר ובספר אור ה' להר' חסדאי ז"ל ונדפס בק"ק ווארשא בד' נסחאות שונות ועם עשרה פירושים ובהוראדנא תקס"ו ובלבוב עם פי' הר"א מגרמיזא ובברלין עם פי' ר"י ברזיליה מברצלוני, ובק"ק קאריץ (תקל"ה) עם פי' נחמד מבעל אוצר ה', ופי' הראב"ד ע"ס יצירה הפליג האר"י ז"ל בשבח חכמתו (ומש"ש בהקדמתו ש' הק"ץ הוא טעות סופר) ובספר הכונות מחליט דאינו להראב"ד עי"ש, וכן פי' המיוחס לרבינו סעדיא ע"כ אין זה רבינו סעדיא גאון שהרי נזכר בו האבן עזרא ור"ת ותלמידי ריב"א ע"ש. סנהדרין ס"ה וחגיגה י"ג. ובכוזרי מאמר ד' סכ"ה וס' ציוני פ' לך ע"פ ואת הנפש וכו'.

סעיף כט

כט נדפס בק"ק פרשבורג.

סעיף ל

ל נדפס בווילנא עם פי' לח"א ועמש"ל ערך ח' אות כ"ב ע"ש.

סעיף לא

לא דו"ו שכ"ו, וגם עם פי' שם חד"ש לחכם ספרדי מו"ה חיים דניאל שלמה פינסו ז"ל (ד' ירושת"ו תר"ג) וזה מקרוב נדפס בווילנא מכ"י, ועם ביאור לח"א נקרא תועפות ראם. ומכונה בשם ס' יראים השלם.

סעיף לב

לב ואולי הוא ס' יורה חטאים המיוחס לר"א מגרמיזא ונקרא גם בשם ספר הכפרות בספרי מוסר.

סעיף לג

לג רבים תמהו על קריאת שם התלמוד ירושלמי, והרי ישיבת ר' יוחנן ותלמידיו בטבריה היה ובימיו לא היה שום ישיבה בעזרה (עה"ק ירושלים), ויותר הו"ל לכנותו בשם "תלמודא דבני מערבא" או "תלמוד ארץ ישראל" כמו תלמוד בבלי. ואל"ק משום דהאי לישנא קלילא כלשון ירושלמי וכמו שאמרו ז"ל (בבא קמא ו, ב) "האי תנא ירושלמאה הוא דתני לישנא קלילא".

סעיף לד

לד לפי' המשנה, וא"ל דהי' כתוב רי"ש במילואה ונמחק ר"י ונשאר השי"ן עומד.

סעיף לה

לה ואולי לזה נתכוין בעל מגדל עוז הל' תפלין פ"ג שכתב בזה"ל: וכבר העיר עלינו רוח ממרום ומצאנו מדרש נסתר ונעלם והוצרכנו לשנות מה שהורגלנו ותפסנו והחזקנו בכסדרן עי"ש.

סעיף לו

לו וכן הרוקח בס' נ"ט מביא ירושלמי מנחות ע"ש, ואך מה שהביאו ראיה מדברי הערוך ערך גם ע"ש אינו ראיה כלל, דהני ב' תיבות "תלמוד ירולשמי" שכתב שם קאי אלמעלה ולא למטה כמבואר להדיא להמעיין. גם בתוס' נדה ס"ו הביא הירושלמי מפ' דם הנדה ולא נמצא לפנינו רק עד פ"ג. וכן בס' הפרדס לרש"י הביא לשון ירושלמי נדה מה דלא נמצא אתנו כלל ע"ש. ובפפד"מ נדפס ז' מסכתות קטנות ירושלמיות עם ביאור לח"א, וזה מקרוב נדפס במדינת הגר ירושלמי קדשים מכ"י וכבר יצא עליו עוררין שהוא בדוי ומזויף ויש שהעידו על אמיתתו.

סעיף לז

לז ובקראקא שס"ט נדפס הירושלמי עם פי' הקצר בהסתרת שם מחברו, ואח"ז נדפס עם פי' פני משה ומראה הפנים קרבן העדה ושיורי קרבן שדה יהושע ושלום ירושלים

והג"ה נר המערבי, וכעת נדפס בווארשא פי' ירושלמי בשם הרידב"ז ותוס' רי"ד לח"א ושם הראה עוצם גבורתו ובפרט למס' יבמות כאשר שמעתי ממנו בעצמי ועח"א אות שי"ן נ"ה.

סעיף לח

לח ובאמת הג"ה לס' יש נוחלין הוא לבעל השל"ה ועם אחיו מו"ה יעקב משברשין נדפס בפראג שע"ה עם הסכמת הב"ח וסמ"ע ועוללות אפרים והעלים שמו בשביל כבוד אחיו הגדול ממנו, ונדפס גם בא"ד תנ"א עם צואת נכדו בעל ווי העמודים ז"ל. ובדפוס לבוב תר"ז כתוב על שער הספר יש נוחלין דהוא לשל"ה והוא טעות.

סעיף לט

לט והוא פי' על אזהרות ר"י בר ראובן ונדפס עם פי' זוהר הרקיע להרשב"ץ על אזהרות רשב"ג (א"ד תצ"ה).

סעיף מ

מ נדפס בוויען ש' תקע"א עם הג"ה לח"א, ובם(?) הג"ה מהרא"ז מרגליות ור' פייוש ראזנטאל (ברלין תרנ"ח).

סעיף מא

מא צ"ל היוני דהרי גם הוא היה מכונה בשם הרז"ה, ראשי תיבות: רבינו זרחיה היוני, ועח"א ז' סי"ג ע"ש. ואולי נצמח הטעות ממ"ש בהשגות הרז"ה על ס' בעל הנפש להראב"ד שער תקון הווסתות וז"ל ואין לי להאריך בזה הלא הוא כתובה על ס' הישר ואמנם הדברים מגיעים לספר הישר לרבינו תם הגדול.

סעיף מב

מב והגאון בעל סה"ד לא זז מחבבו והעתיק דבריו פעמים אין מספר ונדפס גם עם הג"ה לר' יוסף בר שמואל הקטן ומתרץ שם כמה דברים הצריכין עיון.

סעיף מג

מג נדפס באזמיר ש' יצי"ץ פר"ח ובסופו קונטרס באר לחי רואי וע"ל ב' כ"ב.

סעיף מד

מד ש' תקמ"ז והוא על מס' סנהדרין וזבחים ובסופו צדקה לחיים חי' קצת סוגיית לבנו הר' חיים נהוראי גארמון.

מערכת כ

סעיף א

א ועיין ספר חסידים סי' קצ"ז תמ"ט ותס"ב אי' כן להדיא, ואם כן צע"ק על המח' (בחלק א' יו"ד ט"ז) כמסתפק בזה. וכן ברבינו ירוחם ח"ב נתיב כ"ח נראה דצואות ר"י החסיד לקוחים מס' הכבוד עי"ש. ובשו"ת מהר"י מולין סקי"א ובאמרי שפר עה"ת פ' חיי.

סעיף ב

ב ועיין לעיל יו"ד נ"ד, ולקמן ק' פ'.

סעיף ג

ג צ"ל פרצוויר.

סעיף ד

ד וזה מקרוב נדפס עם ביאור לח"א.

סעיף ה

ה ונדפס גם עם ספר אמרי שפר דרושים לחותני מהרש"פ (קושטא ת"ק).

סעיף ו

ו ונדפס עם פירושים יקרים כמו קול יהודה מוסקאטי נצח ישראל ואוצר נחמד ומתחלה העתיקו ר"י הלוי לערבי ואח"ז על ידי ר"י אבן תבון לעברי. נדפס בראשונה בעיר פאנו ש' רס"ו ואח"ז דו"ו שנ"ד וסדילקאב תקצ"ד.

סעיף ז

ז והוא לר' משה טרייקו תלמיד האר"י ז"ל, ובשערי תשובה או"ח סל"ב סק"ג מסיים שם בזה הלשון: "עכ"ל פרי עץ חיים הנקרא בפוסקים ספר הכוונות", עי"ש, וע"ל פ' ק"מ.

סעיף ח

ח ונדפס גם עם פי' מרבנן בעלי הפרשי"ם המקובלים מלוקט על ידי מהר"י צבע (שאלוניקו תקע"ג) ועם הג"ה הג"מ פתחי' אבד"ק פפד"מ וע"פ הסכמת רבני פפד"מ.

סעיף ט

ט וע"ל א' קל"ז.

סעיף י

י וזולת זה הי' הריב"ש תמיד מתנגד להמקובלים וכנראה מתשובותיו לא פעם ושתים אשר כתב מרורות עליהם וכ' שהם כעין מאמיני עשיריית עי"ש, ובד"מ אות רע"ד בשם הכלבו דבליל יו"ט בוצעין על העליונה והטעם ע"פ הקבלה ע"ש נדפס פעם ראשונה

בנאפולי ר"ן ע"ש. וכן נקרא בשם ס' הכללי וע' מל"מ שגגות פי"ג ה"ח. (וע"ע בהג"ה ש"ץ בסופו).

סעיף יא

יא וכן כל מקום שמוזכר "וכ' הר"י" כונתו על הר"י מקורבל בעל הסמ"ק, ולכן צע"ק על הבית יוסף יו"ד סימן נ"ח שכתב בזה"ל "כתב הכלבו בשם הר"י דעקרה רגלי' וכו'" ומסיים "וכ"כ הסמ"ק", עי"ש. וכן שם בסימן ל"ט כתב וזה לשונו: "וכתב הסמ"ק והכלבו בשם הר"י", עי"ש.

סעיף יב

יב דו"ו ש"ז, וכל הכלים הללו נדפסו בתוך התנ"ך קהלת משה ועיין לקמן ק' וי"ו עיי"ש.

סעיף יג

יג ומ"ש בסדר הדורות כאן בתחלה שמעתי ומיד אח"ז כ' וראיתי א"ל משום דרוב דבריו בזה נעתקו משפתי ישנים ומ"ש כאן וראיתי וכו' המה דברי בעל סדר הדורות.

סעיף יד

יד דברים מהופכין ראיתי כאן, ואין סדר למשנה, וצ"ל מתחלה "ואח"כ ראיתי וכו'" עד עין זוכר, ודעתי הקצרה נוטה וכו'.

סעיף טו

טו וראיתי בהסכמת הג' מלבוב בעשו"ת שו"מ על מדרש רבה ד' לבוב שמתמה על הגאון בעל חמדת שלמה על שנתן הסכמה ע"ס כללי מדרש רבה לר"א ן' עקרא ונעלם ממנו דהוא בשל"ה עי"ש, וצ"ע והרי השל"ה בעצמו כתב מפורש דהעתיקו מס' ישן שנמצא והוא לר"א ן' עקרא ואך תיקון דבריו באיזה מקומות ואולי כונתו דהו"ל להעיר מזה.

סעיף טז

טז וצע"ק על בעל סדר הדורות דלא הביאו בפ"ע ורק אגב גררא בס' תמת ישרים עי"ש.

סעיף יז

יז וע"ל ס' ח'.

סעיף יח

יח ומ"ש היד מלאכי בכללי שאר מחברים סמ"ו בטעמא דאין כנה"ג הביא דברי הרמ"א והלבוש בחלק או"ח על שחברו בקושטא דמתנהגים שם רק על פי ב"י, מה שאין כן בח' חו"מ חברו במקום שמתנהגים גם על פי הרמ"א והלבוש עי"ש, ובמחילת כבודו א"פ [=אבל פה?] נעלם ממנו מ"ש המח' בעצמו בהקדמתו לחושן משפט עי"ש.

סעיף יט

יט כולל תפלות שירים וזמירות להעומדים בבית ה' בלילות ראש אשמורות, והוא להרב מו"ה יוסף ידידיה קרמי (עח"א יו"ד תל"ח) ואך הקונטרס בית תפלה שנדפס שם בתחלת הספר הוא להרב מוהר"א ן' טרבוטו (דו"ו שפ"ז) וע"ס זאת חקת התורה בהקדמה שם.

סעיף כ

כ נדפס מחדש עם ביאור והג"ה לח"א מכונה בשם יונה תמה, ולפמ"ש בספ' ע"ב ידיעות להרמ"ע (הובא בספ' ויקהל משה פ"ד) נראה דספר כנפ"י איננו להרמ"ע דכתב שם בזה"ל "וכבר מבאר רבינו כ"ז בספר כנפי יונה" עי"ש. ואולם לפמ"ש כאן בסמוך בשם מג"ע דיש ספ' כנפ"י מהאר"י ז"ל אם כן אפשר לומר דהרמ"ע כוון גם כן לזה.

סעיף כא

כא והוא על ד' חלקי שו"ע (שאלוניקו לישרא"ל) נדפס על ידי בנו ז"ל והג"ה שם ממנו הוא, גם חיבר ספר צפחת אליהו עה"ת, דבר המלך על הרמב"ם. ויצא בשליחות מצוה למצרים ונפטר שם בנא אמון ט' שבט תקמ"ד.

סעיף כב

כב וכ"כ המעי"ט בל"ח סוף ברכות ולח"מ פ"ה מה' אבל עי"ש. וכן כתב המ"א ה' שבת שם רמ"ז סק"ג וז"ל: "הסמוך לחומה שם וכ"כ הכ"מ ודחה מ"ש בב"י וכ"כ הרלב"ח סק"ה וב"ח ע"ש".

סעיף כג

כג וב"י או"ח סי' קע"ח כתב וז"ל: "ובביאורי להרמב"ם פ"ד מה"ב דחיתי הכרעתו וקיימתי פסק הרי"ף".

סעיף כד

כד והיה מורה צדק בק"ק קאליש ופראג. וחיבר ספר חבורי לקוטים על גפ"ת (דו"ו תצ"ה). ובס"ס מביא עטרת סמיכת זקנים שניתן לו מאת הגאון הר"א ברודא ז"ל שנת אתן ובשער הספר כ' שהג' מו"ה ברמן מהלברשטט נתרצה לשלוח לו ב' מאות ר"ט לשנה וכל מחסורו עליו עי"ש (אס"א).

סעיף כה

כה דו"ו ש"ו, והוא לר' יצחק אישתורי בר' משה הפרחי, ועי' תיו"ט רפ"ו דשבועות ושו"ת חו"י דף ד', ול"ה בשום פעם דבר בשם הרמב"ם ורק מה שראה בפירושיו בכתב ידו, ומ"ש המחבר דהי' בשנת ס"ו -- יותר הו"ל מ"ש בספרו פנ"א דשנה שעמד בו הוא שנת פ"ב עי"ש.

סעיף כו

כו מתחלה היה שם הספר "ישרש יעקב", ואח"כ נשתנה שמו לשם "קהלת יעקב" (לוצאטי) וכעת הוא מכונה "כפתור ופרח" או "אסיפת כונות האגדות לחכמי אשכנז ספרד וצרפת". ובסדר הדורות הביא ספר קהלת יעקב על התלמוד וספר כפתור ופרח על האגדות כאילו שנים המה ואמנם אינו אלא גוף אחד.

סעיף כז

כז קושטא רע"ו עם הקדמה ומפתחות ארוכות ושיר ארוך לר"ם היילפרון ובא"ד תס"ט עם אסיפת הכללים והוספות לר"ם חאגיז.

סעיף כח

כח שאלוניקו תע"ט ובנו הג"מ משה אמארילייו בהמ"ח ספר הלכה למשה ודבר משה.

סעיף כט

כט ד' המבורג תצ"ח. והוא למו"ה שלמה זלמן גייגר מו"ץ דק"ק פפד"מ.

סעיף ל

ל בש' תקכ"ג ומיד חגרו מתנגדיו את כחם למצא בו איזה שגיאה ולא מצאו רק בסי' ס"ה מ"ש אודות המנקר שהראה לו שגיה"נ נוהג בזכר ונקבה עי"ש. ואולם כבר יישבו הג' מקידאן בטטו"ד ע"ש בסוף הגהותיו על בה"ג. וכן מה שתפסו מ"ש בסי' ק"ב לענין ביצה שיש בו אפרוח ונדפס על זה קונטרס שלל בצים (בס' מו"ק) וגם מזה אין תפיסה כ"כ כד עיין בס' תבואות שור ע"ש.

סעיף לא

לא ונקרא בשם תפארת ישרלא ע"ש נכדו המו"ל שהיה אבד"ק ליכטנשטט.

סעיף לב

לב והוא פי' על הזוהר ונדפס רק עד פרשת לך (ליווארנה תקנ"ה).

סעיף לג

לג והיה נקרא ר' יוזף ר' פאליקש (בעל הסמ"ע) וכן היה נקרא בש"ט ר' יוסף הצדיק.

סעיף לד

לד ונדפס מתחלה בפ"ע לובלין תנ"א ועמש"ל בח"א יו"ד ק"ה ובהג"ה שם.

סעיף לה

לה וכן בשבט מוסר פ"ז ואשרי להמורגל בו אזי מרחקתו מן החטא ומלבשתו ענוה ויראה טהורה.

סעיף לו

לו דו"ו ש"ו והוא לר' ש"ט בר"י בר ש"ט מלמד, ובסדר הדורות בשמות המחברים כתב רש"ט ברש"ט בעל ספר האמונות ודרשות על המו"נ ואח"כ הביא הר' ש"ט בעל כתר ש"ט ומאמר מרדכי והוא באחד.

סעיף לז

לז דפוס קושטא רצ"ו, ומיוסד על תרי"ג מצות וז' דרבנן (כת"ר) וכמנין אותיות עשרת הדברות. וכל אות מתחיל ברמז נגד מצוה א' וע"ד הרמב"ם ועמ"ש על זה הרי"א ממודינא בהקדמת ספרו לב הארי' עי"ש. גם נדפס ממנו שיר חרוזי במשקל כול כל דיני ע' טרפות ובדיקת הריאה והוא בס' ימין משה דיני שו"ב לר"מ ווינטורה (מנטובה שפ"ד) ומ"ש בעה"ט פ' יתרו בעשרת הדברות יש כתר אותיות כנגד תרי"ג מצות וז' בני נח עי"ש אפשר דצ"ל "וז' דרבנן".

סעיף לח

לח והי' חתן המלך בעל או"ח ואביו של הג' בעל מים חיים ליוואנא תקס"ו ועח"א פליטת סופרים שי"ן ל"ז.

מערכת ל

סעיף א

א שו"ת וליקוטים נפרדים שאלוניקו (תקס"ח).

סעיף ב

ב נדפס כעת בווארשא עם ספר המצות ומפרשיו.

סעיף ג

ג ובתוכו גם קונטרס רוח יעקב (אשכנזי) שו"ת שאלוניקו תקס"ח.

סעיף ד

ד ובראש ספר לבוש התכלת כ' אחר שהיה אבד"ק הוראדנא לובלין וקרמינץ קבל אגרת הרבנות מפוזנא ולא רצה לקבלו עד שילמוד תחלה חכמת העבור ומחמת שלא היה במדינה זו שום אדם שילמוד ממנו נסע לאיטליא עי"ש.

סעיף ה

ה לבוש התכלת על או"ח עם פי' סדר התפלה בסופו והוא הראשון מהלבושים שהובא לדפוס, (ואולי לזה נתכוין בפנקס הח"ק דפ"ק דאי' בזה"ל: מרת דבורה בת מו"ה מרדכי

שעשה פי' על הסדור א"ר הר' אברהם מורדוש ז"ל י"ד סיון ת"א וכן מ' חוואלש בת הג"מ מרדכי א"ר ליבר ר' הירצקלס כ"ט סיון אמ"ת).

סעיף ו

ו גם ביאור יפה ע"ס צורת הארץ לר' אברהם בר' חייא הנשיא ונדפס אצל ספר לבוש אדר היקר ור"י בר' נתן הלוי עשה הג"ה עליו ומש"ש כ"פ ספר חי"ר (ראשי תיבות חי' רינקל) הוא הג"מ זלמן רונקיל שעשה פי' על הריקאנטי כמ"ש בהקדמתו שם ובסדר הדורות הביאו בשם ליקוטי ר"ז רונקיל וכן מש"ש כ"פ בשם מסמ"י או מרמ"י -- ראשי תיבות מס' מנחת יהודה או מרב מנחת יהודה.

סעיף ז

ז ועיין טו"ז או"ח סי' שע"ז.

סעיף ח

ח והג"ה שבס' הלבוש הוא להרב ר"י בר מנחם ישראל שקורין לו ר"י הלבן, והוא עשה מתחלה מלאכת הלבוש ואח"כ כשזכה בעל הלבוש שמלאכתו מתקיימת בידו לקט הציצים והפרחים ממלאכת ר"י הלבן ותופרן בתוך הלבושים שלו (וע"ס המעלות לשלמה).

סעיף ט

ט וע' הקדמת ספר נגיד ומצוה, ובספר אור החמה בראשית כ' ובע"ס לבנת הספיר שהיה בשנת פ"ח כמ"ש בפר' נח והיה אחר הרמב"ן מפרש מקצת לשונות מהזוהר ע"ש ואם כן מוכח דעקרו אינו על הזוהר וכ"נ ממ"ש בסדר הדורות ס' לבנת הספיר פי' עה"ת בקבלה כת"י וע' אלשיך פרשת שלח ע"פ ועתה יגדל וגו' וע' שיטה מקובצת בבא בתרא ע"ה עי"ש.

סעיף י

י למו"ה עמאנועל בר' יקותיאל בונייניטי (מנטובה שט"ז).

סעיף יא

יא חברו אב ובנו שראו את החיד"ש והוא מו"ה אריה ליב בהחסיד מו"ה שמואל גרשון איש ירושלים נכד הב"ח ובנו מו"ה יוסף בנימין זאב ז"ל וקצת חי' לגיסו מו"ה נפתלי הירץ בר' חנוך הענוך.

סעיף יב

יב נדפס זה מקרוב בק"ק מונקאטש כולל כונת התפלה על פי האר"י ובהקדמתו כ' שהר"י צמח מצאו בכ"י הגיהו וסדרו ולפי זה אין לספק דהוא באחד עם הנזכר אחר זה.

סעיף יג

יג נדפס בווינציא שס"ט עם ג' הקדמות ושירים יפים ונשמט הכל מדפוסי אחרונים וכן לא יעשה וכן אף בדפוס הראשון נשמטו הרבה דברים מס' משנה לחם כנראה מה' איסורי מזבח פ"ו ה"ד שכתב דבפרק ה' מהלכות ערכין שם הארכתי עי"ש ולא נמצא שם דבר מזה.

סעיף יד

יד גם חי' ספר חיים ארוכים על או"ח וכמ"ש בהקדמה שם ובס"ס לחם הפנים בדיני קדיש ע"ש.

סעיף טו

טו ולא זכה להשלימו ומת בקוצר שנים במודינא ש' מ"ת (וע' הג"ה ש"ץ בסוף הספר) ונמצא בכ"י גם ש"ע יו"ד (ברשימת הרנ"ר).

סעיף טז

טז הובא כמה פעמים בעטרת זהב ומ"ש בישועות יעקב או"ח סי' רצ"ד בשם העט"ז מ"ש בשו"ת לחם רב צ"ל חי' לחם רב.

סעיף יז

יז והיא על המקומות בש"ס שנשאר בקושי' וכן שניות לאריו"ת על אב"א שבש"ס וסימנין דרבנן על הסימנים הנמצא בש"ס (שאלוניקו תקכ"ו).

סעיף יח

יח הובא בס"ס יצירה ובסדר הדורות יחס לו גם ס' גינת ביתן ע"פ בראשית והוא עם פי' רש"ט עי"ש.

סעיף יט

יט בשאלוניקו תקנ"א ועשו"ת הר"י מיגאש.

סעיף כ

כ וצע"ק דגם בלקוטי פרדס הנדפס (א"ד עת"ה) נמצא ה' נדה לרש"י ז"ל ואולי כונתו רק על אותו דבר לבד שהביא השבלי לקט שם לא נמצא רק בכ"י (וע' הג"ה ש"ץ בסוף הספר) ויש להוסיף עוד. ועמחה"ש סי' תקנ"ט אמ"ש המ"א שם בשם המנהגים לברך על מגילות איכה ומסיים שם דדפוס כתיבה מעלייתא הוא וע"ש בסי' רפ"ד.

סעיף כא

כא וע' דובב שפת"י.

סעיף כב
כב נדפס זה לא כביר בווילנא על כל התורה ועל מגלת אסתר רות ואיכה עם הערות לח"א בק"ק פ"ב ופפד"מ.

סעיף כג
כג ולפי סדר שלנו הוא בסי' קס"א ע"ש, ומ"ש בסדר הדורות על זה דהוא פי' יפה עה"ת צ"ע.

סעיף כד
כד או"ח יו"ד -- א"ד תס"ז. אה"ע -- המבורג תע"ט. ועל משניות ועם זכרון לבני ישראל לאביו וונדזבק תפ"ו.

סעיף כה
כה וכעת טוב לשמור א"ע מליפול לבאר שחת, כי שלטו בו ידי זרים מכת ש"ץ פוחזים רקים ובורים, והוסיפו בו כמה וכמה דברים, זרים ומרים, וה' הטוב יכפר בעד וגו' (וע' הג"ה ש"ץ בסוף הספר) כי המחבר היה מפורסם לאיש צדיק וחסיד והי' ספרא ודיינא דד"א.

סעיף כו
כו כולל פי' הרא"ש והראב"ד על מס' קינין ומדות ופי' הראב"ד על י"ג מדות ופי' רבינו דוד על פ' ארבע מיתות ותוספי הרא"ש יבמות כתובות הוריות וב' פרקים אחרונים דסוטה ופי' הריטב"א ע"פ חלק ליוואנא (ש' והיכל תוסד).

מערכת מ

סעיף א
א ונדפס בק"ק מונקאטש תרנ"ב.

סעיף ב
ב ונדפס זה לא כביר ברי"ף ד' ווילנא על נשים ונזיקין.

סעיף ג
ג ועיקר כונתו ודאי על ספר המאור להרז"ה על הרי"ף (ועח"א ז' י"ד) ואך בא להעיר דפי' משניות להרמב"ם הי' מכונה גם כן בשם המאור והנה ספר המאור לרז"ה על נשים ונזיקין קראו אותו בשם המאור הגדול ועל זרעים ומועד בשם המאור הקטן וכמ"ש בפתיחה לספרו שם ע"ש. ונדפס בקושטא גם עם ביאור מכונה בשם שמן למאור לחכם

ספרדי מו"ה עזרא מלכו ז"ל (והי' גם כן בעל פייטן כמבואר באריכות בתולדות הרז"ה לר"י רייפמן).

סעיף ד

א (ד) ועכשיו העלימו שם ספר לגמרי ונדפסו רק בשם חי' הרי"ף וזה לא יתכן.

ב (ד*) וצ"ע על החכם ב"י שעלה ונסתפ"ק בזה הלא עין רואה במח"ב שם נראה להדיא דכונתו ע"ס מאור עינים לר"ע האדומי המוזכר בח"א ע' י"ד ומזהיר מלעיין בו והוא בכלל הקורא בספרים החיצונים ומביא בשם הב"י הר"מ אלשיך והר"א גאליקו ומהר"ל בס' באר הגולה דאוסרין אותו בבל יראה ובל ימצא וצע"ק על המ"א שבת סי' רפ"ד סק"ז עי"ש. וע"ס אמונת חכמים ומגדל עוז ליעב"ץ. וע"ס המעלות לשלמה ובשדי חמד סוף ח"ו כללי הפוסקים סט"ו אות ל"ט באריכות.

סעיף ה

ה במו"ה יצחק טארניפאלר תלמידו של הג"מ העשל ז"ל (פיורדא תנ"ז) ונדפס בהסכמת בעל בית שמואל ועמ"ש בהקדמה אודות הגזרות ד' ת"ח ואחריו מלחמת מסקוויטר שהי' סביבות עיר ברלין.

סעיף ו

ו ועיקר שם הספר שני מאורות הגדולים ומקומו באות שי"ן.

סעיף ז

ז והוא ר"ת ר' נתן נטע ממנהיים.

סעיף ח

ח והוא על ברבות שבת עירובין, ר"ת **שבע**. ועוד למועד על שאר סדר מועד ועל נזיקין ונשים בשם בן נון (מיץ תקפ"ב).

סעיף ט

ט ונקרא מאזני לה"ק ועם הג"ה ר"א בחור (דו"ו ש"ו) ועוד עם ביאור לח"א (אופיבאך תקנ"א).

סעיף י

י למו"ה שבתי במו"ה ניסן נכד הש"ך.

סעיף יא

יא ובמח"כ נעלם ממנו לפי שעה דברי מגדל עוז הל' תפלין ה"ד שכ' על הרשב"א נ"ע ראשי תיבות נוחי עדן מוכח להדיא דהרשב"א נפטר בחייו.

סעיף יב

א (יב) נדפס פעם ראשון בפראג ש' שע"ד (ע"פ הסכמת הרבנים בעל עוללות אפרים ושל"ה) על ידי תלמידו המגיה מו"ה בנימן וואלף בר"מ יחזקאל המכונה וואלף ראחשקס מלבוב ובכל מקום טרח מאוד לבאר דברי המח' והרמ"א ואפילו אות א' שלא יהיה לבטלה וכדרכו בפרישה ודרישה עד שתמה עליו הב"ח בשו"ת שלו סקל"ו דלא ידע למה דחק את עצמו כל כך לישב דברי הרמ"א במה שהשמיט מלת "קנין" עד שבנה בזה בית של קני"ן.

ב וכללי דיני תפיסה שנשמטו מהסמ"ע וכמ"ש בעצמו סכ"ה סקי"ז נדפס בתוך ספר אסיפת הגאונים סי' ז"ך (ביאליסטאק תקס"ו) ועמ"ש בח"א בפליטת סופרים, וכעת מצאתי עוד קצת ראיה לזה דהיה מילידי עירני קראקא מפנקס הקהל דפ"ק (דכ"ט ע"ב) וז"ל שם: ואת נשמת קענדל בר' יוסף אמו של מו"ה פלק כ"ץ.

סעיף יג

יג ואולי כונתו למ"ש הסמ"ע בחו"מ סי' קצ"ד סק"א בשם הסמ"ע יו"ד סי' ש"ך עי"ש.

סעיף יד

יד ובמח"כ המחבר כ' כאן שלא בדקדוק דסדר הגט נקרא בשם מכתב לחזקי' ורק סדר חליצה נקרא בשם מאמר מרדכי להרב מרדכי חזקיה באסן ונדפסו בתוך ס' פני יצחק למו"ה מנחם בר' יצחק נווירה (מנטובה תק"ג).

סעיף טו

טו גם מבוא שערים למהרחו"ו נדפס כ"פ וגם בפ"ק קראקא עם הג"ה לר' שמחה בר"י מבוברקא (ועח"א ח' כ"א).

סעיף טז

טז והוא למו"ה דוד בר' יהודה (ד"פ שע"ו) ע' ש"ך יו"ד סימן נ"ו סקי"א.

סעיף יז

יז הן אמת דהספר הוא מיוחס למוהר"ד לידא אבד"ק מגנצא וכן בהסכמות שם וכ"כ הגאון בעל עבודת הגרשוני בהסכמת ספרו עיר דוד וז"ל: "כבר אתמחי גברא שהוא יחיד מומחה לרבים וחכמתו בחוץ תרונה על ידי ספר הנחמד מגדל דוד אשר בנה לתלפיות ושם הראה ידו החזקה בנסתרות וכתבי האר"י ומן הנסתרות אנו למדים על הנגלות לו" ע"ש. ואולם כשנדקדק בהקדמות ספר מגדל דוד שם רמ"ז להדיא דהוא ממקור מים חיי"ם כהנא רבא נובע עי"ש. ומ"ש בספר אור החיים (מיכל) מגדל דוד פי' ערש"י התורה -- הוא טעות סופר, ורק ספר חלקי אבנים הוא ערש"י ונדפס כמה פעמים.

סעיף יח

יח גם במסתרים תבא נפשו כ"פ וכן המ"א סימן ס"א הביא בשמו לענין כונת ק"ש וז"ל הא' כמעט חוטפין בה למיעוט התבוננות ומאריכים בח' שליש ובד' ב' שלישים והנסתר סוד מופלג עי"ש.

סעיף יט

יט וצע"ק דבעל דן ידין כ' רק כמסתפק בזה עי"ש ריש מאמר ח'.

סעיף כ

כ הובא במגן אברהם סי' ר"פ ורפ"ה לענין דינא עי"ש. ובסדר הדורות כתב בזה הלשון: "מגיד משרים ע' באות ה' והאדם ידע" עכ"ל. וצ"ע. (ועי' הג"ה ש"ץ בסוף הספר).

סעיף כא

כא וקונטרס דרך הקדש למוהרי"ט על משנת עשר קדושות קושטא ת"ע (וע"ל ד' נ"ד).

סעיף כב

כב למו"ה משה במוהר"י זלמן אבד"ק דראגאטשין ופינסק (ד"ז תנ"ה) בהסמכת הג' בעל נו"ב בהיותו אבד"ק יאמפלי ובהקדמה שם מזכיר גם ספרו הגדול מרכבת המשנה על הרמב"ם ומראה האופנים על קדה"ח והי' נכד להג"מ אליקים געץ ז"ל.
גם נדפס ס' קרית ארבע פי' על ק"ש ותפלה שבמשנת חסידים והוא כעין מדו"ב לס' מגיד משנה. וזה לא כביר נדפס ספר טעם עצו פי' ע"ס משנת חסידים לבהמ"ס הברית (ע"י ידידי מוהר"א ליינצייג מקרשאנוב).

סעיף כג

כג למו"ה יואל במו"ה גד אבד"ק שעברשין.

סעיף כד

כד נדפס בא"ד (תע"ד) על ידי נכדו הג"מ אליקים געץ דיין דק"ק פוזנא.

סעיף כה

כה צ"ל כמספר רב לך.

סעיף כו

כו הוא הרה"ק מו"ה שלמה שפירא אבד"ק סטנאב הי"ד ושם קידש את השם ברבים בעודו צעיר לימים ש' ת"ח וז"ל השך ש"ב הגאון מהר"ש אבד"ק סטנאב יניק וחכים דבריו בוקעים רקיעים ותהום נוקבת בהגאון מהר"ן שפירא מפיו יהלכו כידודי אש שלהבת עכ"ל (בהקדמתו לקינת גזרת ת"ח) ולהגאון בעל בית אפרים ה"ל ס' מג"ע על כל

התורה בכת"י לא שקט ולא נח עד שהביאו לביה"ד לזכות את הרבים ונדפס בזאלקווי (וזכיתי לראות הגהותיו על הזוהר כתובים בעצם יד קדשו).

סעיף כז

כז (דו"ו שנ"ב) ונדפס אח"כ איזה פעמים ונשמטו הרבה כמו פי' ר"י על משנת אנדרוגינוס ומאמר על ז' חכמות לר"י ליאון.

סעיף כח

כח ואולי הוא ס' המפתח או מנעולי התלמוד לר"ן הגאון (ע"K סי' קצ"ב) ונקרא בשם מגלת סתרים ע"ש הדברים שהובא שם מה שהובא בתלמוד רק ברמז ובהסתר ולפי זה ל"צ למ"ש המחבר כאן וצע"ק דל"ה המח' כאן גם ספר מגלת סתרים שמיחסים אותה להרמב"ם (ועח"א מ' ק"ן) (בהקדמת ספר מנורת המאור כ' רבינו שרירא חיבר ספר מגלת סתרים ע"ש ואולי הוא כולל רק סתרי תורה וכמ"ש הרמב"ן בשמו ס"פ בראשית עי"ש.

סעיף כט

כט והוא מו"ה אברהם בר' יוסף בר' פרץ הלוי מקראקא (א"ד תי"ט) והי' בגזרת ת"ח וכמ"ש בהקדמה שם (ועיין מגן אברהם ריש סימן תק"פ) ועשו"ת שער אפרים סימן מ"א ובשיורי קרבן ה"ג דמס' תענית ונדפס אח"כ גם עם ביאור בשם תוס' חדשים למהר"ל דיין מקראטאשין בהמ"ס מסך יהודה על סדר עולם זוטא (ד"א תי"ט).

סעיף ל

ל ואמנם לשון סה"ד נעתק מס' צמח דוד וא"כ ותכל תלונתו עליו.

סעיף לא

לא ובעל מג"א קרא את ספרו מתחלה רק בשם נר ישראל ואך בנו הרב מו"ה חיים שינו שמו לקרותו בשם מגן אברהם, ובבית החיים דק"ק וואידסלב נמצא ציון וחרות בו בזה הלשון: "פ"נ מו"ה חיים בה"מ מגן אברהם זצ"ל ?יו"כ תנ"ט". וע"כ בה"א הוא ר"ת בן המחבר מגן אברהם. וז"ל הרה"ג מוהרש"ז בש"ע שלו סי' תמ"ב בק"א אות ה' החק יעקב לא היה מדקדק כ"כ בלשון המ"א להבין כונתו במה שמציין לעיין במקומות ולכן השיג עליו כ"פ ע"ש וידוע שכל ציוניו המה מצויינים ובהלכה מראים פנים.

סעיף לב

לב נדפס בשאלוניקו תקי"ד ובסופו שו"ת לבנו מו"ה דוד.

סעיף לג

לג ליווארנא תקמ"א ועל כתובות וקידושין שם תקמ"ה ועח"א ח' מ"ב.

סעיף לד

לד והוא על צורת האותיות ועל התקונים (ד"א תע"ג).

סעיף לה

לה ובנו הוא הג"מ יצחק שאול, (וחי' עת"ה הוא ס' יד המלך ח"ב למו"ה אלי' פאלומבו (שאלוניקו תקס"ד) ואך על סדר בראשית ונח ל? הוא).

סעיף לו

לו קושטא רפ"ב. גם נדפס ע"פ כתב יד ישן נושן (בווילנא תרמ"ה).

סעיף לז

לז ועם פי' וביאור לח"א ווילנא תקצ"ו.

סעיף לח

לח ור"י קרא כ' בפי' המחזור כת"י (בעקד הספרים אשר בפרמא) דנקרא אבכיר עי"ש שמסיים שם בנחמה כ"פ במלות הללו א"מן ב"רוך כ"ן י"הי ר"צון -- ר"ת אבכי"ר.

סעיף לט

לט והוא מדרש תלים ונקרא כן ע"ש התחלתו על פסוק שוחר טוב וגו' ולא כמו שטעו בזה לקרות מדרש משלי גם כן בשם זה. נדפס פעם ראשונה קושטא רע"ב ועם פי' אלפא ביתא לר"מ היצהרי שאלוניקו רע"ה ובוויניציא ש"ו.

סעיף מ

מ נדפס בקראקא שנ"ו על פי כת"י ועם הערות לחכם אחד.

סעיף מא

מא ושנים המה, ועיין לקמן פ' ק"ט וק"י.

סעיף מב

מב ראיתי לחכם אחד שהאריך לבאר מלת "מכלתא" דפירושו מדות, וכמ"ש בהקלת רבה על פסוק מלא כף נחת טוב מי ששנה הלכות ורגיל בהן וכו' רעותיה דמתקרי' בר מכילאן עי"ש, ועי"ש דנשנו בו כמה הלכות ע"פ פלפול המדות, ותרגום "מדה" - מכילה, ובפרט לפ"מ שהחליטו קצת האחרונים דפתיחת ספרא היינו ברייתא דר' ישמעאל יותר שייך להמכלתא דמיוחס לר' ישמעאל הוא, וכ"ז דוחק אחרי דמצינו דגם מסכתא נקרא בשם מכלתין. (ויותר נראה לי לפרש המלה עפמ"ש בתרגום ע"פ "ועשית קערותיו ומנקיותיו" - ותעבד מגיסוהי ומכילתי' וכדפרש"י שם סניפין סובלותיו כמו נלאתי - הכיל עי"ש. וכן פסוקים נכללים בו לפרשם ולסובלם בכו"כ מדרשי חז"ל, וע' פנים לתורה) (ועיין לקמן סדר תנאים ואמוראים סכ"ו). ואל"ק דדא ודא אחת הוא וע"ל סס"ח.

סעיף מג

מג ובתיקונים (קמ"ג ע"א) אי' תמנין ספרי דאגדתא אינון ואולי זו מ"ש במדבר פי"ח ששים המה מלכות - ס' מסכתות ושמונים פילגשים - פ' בתי מדרשות הי' בירושלים כנגד פתחי' עי"ש. ואפשר דצ"ל פ' מדרשות וה"ז דומה לששים המה מלכות, וכדמסיים שם ועלמות אין מספר הוא משנה חיצונה עי"ש. ולפי זה ל"ק ממשז"ל בכתובות פרק שני דייני גזרות שצ"ד בתי מדרשות היו בירושלים ובחא"ג שם בשם רש"י ת"פ כמנין **מלאת**"י עי"ש.

סעיף מד

מד וכן בשבולי הלקט סי' צ"ז.

סעיף מה

מה והוא בשה"ג ח"ב ד' ליווארנא תקמ"ו והוציאו לאור מכ"י קדמון.

סעיף מו

מו חישב והולך שם עוד איזה מדרשים כמו פסיקתא זוטרתא מדרש ילקוט מדרש אלה אזכרה עי"ש, וכן מדרש חסרות ויתרות ונדפס מקרוב בירושלים עם הג"ה לח"א וכן לקמן סי' ק"ץ הביא המחבר בשם התוס' מדרש מעשיות ע"ש. (ועיין עוד פליטת ספרי"ם ח"ב אות מ').

סעיף מז

מז והיה נקרא בפי הראשונים בשם מדרש הירושלמי ומדרש הנעלם על רות בשם סוד ישרים (ד"ק שנ"ג) והזוהר היה מכונה אצלם בשם מדרש ויהי אור (יוחסין) ואף על פי שהוא מהתנאים נסדר בימי האמוראים קודם חתימת התלמוד (ועמש"ל בזה בהג"ה מנחם ציון אות ז' ח').

סעיף מח

מח ובאתי לעורר כאן על ד"א דס' שבט מוסר שנדפס פעם ראשונה נמצא בסופו הרבה השמטות למדרש תלפיות וכשנדפס פעם ב' (פיורדא תק"ו) תפסו גם כן לשון ראשון שהי' בשער הספר מדפוסי הראשונה ואף שלא נמצא בו שום דבר, וכמו כן סרכא דלישנא קמא נקטו שכ' על המח' מהר"א הכהן נר"ו ומנוחתו כבוד מכבר עוד מש' תפ"ט.

סעיף מט

מט וכן במנטובה ש"ך ובעל השל"ה לא זז מחבבו, ואמנם הסודות שבתוכו רק לנכדו הוא מה"ר משה ן' כלץ ע"ש בסוף הספר. ואולי לזה כוון הדרכי משה באו"ח כ"ה סק"ג

"וכ"כ בס' המוסר על צד הקבלה" עי"ש. ובפפד"מ נמצא ממנו בכ"י ס' פי יהודה דרוש על יצי"מ (וע' פליטת ספרים אות פ').

סעיף נ

נ נדפס מחדש עם הערות יקרות לח"א.

סעיף נא

א (נא) נדפס כמה פעמים עם פירושים שונים כמו פי' שם טוב קרשקש אברבנאל אפודו מורה המורה לר"ש בן פלקירה (וגם ע"פ הקבלה כמו ספר חיי הנפש לר"א אבולעפיא) וזולת העתקת אבן תבון הדפיסו גם העתקת אלחריזי מכ"? בלונדון, ועם ביאור עמודי כסף ומשכיות כסף לר"י כספי (פפד"מ תר"ח), ועם ביאור הנרבוני וגבעת המורה (זולצבך תק"ס) וגם העתיקו ללה"ק פשוט וגם העתיקו לשירים שקולים והוא לר' מתתי' ן' חרטון כמ"ש רמב"ח בספר דרכי נועם בחכמת השיר, וזה מקרוב נדפס בוויטן נוסח החרם של הנשיא ע"ס המורה והוא בתוך חמשה קונטרסים (ועי' פליטת ספרי"ם מורה המורה עי"ש). וח"ג מבאור האברבנאל אותו כת"י ממש שנכתב בביתו על ידי סופר אחד הי' נמצא תחת ידו עם הג"ה החכם הר"ם לנדא בכת"י, וכעת הוא בגנזי עקד הספרים אשר לראשי העדה דפ"ק קראקא.

ב ועוד באתי לעורר דס' שמים החדשים לרי"א (רדלהיים תקפ"ד) הוא ביאור פי"ט של מורה נבוכים וכן ספר שאלות החכם לר"ש בר"מ הכהן (דו"ו של"ד) הוא גם כן שאלות ששאל הר"ש כהן את החכם מוהרי"א לבאר לו מקומות הקשים של המורה נבוכים.

סעיף נב

נב וע"ל שדה הארץ.

סעיף נג

נג נדפס בלונדון תרי"ד מחברת דונש בן לברט והוא מחברת מנחם בן סרוק ותשובת דונש בן לברט והכרעתו.

סעיף נד

נד וכעת אשר זכינו לראות בסידורו הנדפס בשלימות מכ"י (ברלין תרע"ט) אזי ראינו עין בעין כי הצדק אתו שהוא רק לרבינו שמחה תלמיד רש"י ז"ל.

סעיף נה

נה וע' דרכי משה או"ח נ"ה סק"ג.

סעיף נו

נו הובא בהקדמת ספר שער אפרים.

סעיף נז

נז עיין שו"ת זקן אהרן קמ"א.

סעיף נח

נח והי' נקרא ראובן זעליג מזאמושטץ.

סעיף נט

נט נדפס עם ס' יד אהרן אלפאנדרי או"ח שאלוניקו תקנ"א.

סעיף ס

ס חי' על הרמב"ם ורבינו ירוחם למו"ה אשר שלם שאלוניקו תק"ח.

סעיף סא

סא ובאמת נדפס בהמבורג ומפני המחלוקת נדפס בשער הספר מיץ, ונקרא בשם כוזרי שני ושמו ראוי לו, ובס"ס מחר חודש יש כמה השגות עליו עי"ש.

סעיף סב

סב ועל יו"ד נקרא בשם שבט יהודה וע"ל בית יהודה.

סעיף סג

סג ובקיצור של"ה אות ק' מביא ממנו הרבה תקנות מועילות עי"ש.

סעיף סד

סד למו"ה מרדכי שמעון במו"ה שלמה (שאלוניקו תקנ"ז) עם שו"ת מירא דכיא.

סעיף סה

סה ועל ס' הזה יצא עליו עוררין, וברצונם עקרו שו"ר לאסור לעיין בו ושלא להביאו עוד הפעם לבית הדפוס, ועם כל זה נדפס מחדש ועם הג"ה לחכם אחד על ידי כת הנאורים (וע' עוד הג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף סו

סו על ידי נכדו וכ' שם בהקדמה דכבר נדפס לו ס' מגיד משנה על שאלות האברבנאל (פפד"א ת"ע).

סעיף סז

סז ובשו"ת שמש צדקה ח"ב סימן ל"ח מצינו חתימתו עם הרב בעל יד מלאכי עי"ש.

סעיף סח

סח מלת "מכלתא" הובא גם בירושלמי סוף שבועות "בר נש דתני חדא מכלת", והוא כמו מכלתא, ובסמ"ג סוף עשין מפרש מלת מכילתא כמו מגלתא דאותיות גיכ"ק מתחלפות ועוד מכלה כמו מדה עי"ש, (וע"ל סמ"ב).

סעיף סט
סט והוא למו"ה יצחק במו"ה בן ציון מקאצק דרשן ומוכיח דק' אפטא ומכלול להרד"ק קושטא קצ"ג ועם נימוקי הר"א בחור דו"ו ש"ה, ומכלול יופי לר"ש ן' מלך עה"ת קושטא ש"ט וע"ס לקט שכחה לר"י אבנדנה (א"ד תמ"ד).

סעיף ע
ע והוא פסקי דינים וחי' תענית ונדפס מחדש כעת עם ביאור רחב לח"א.

סעיף עא
עא למו"ה אליהו במו"ה יוסף שמא"ע הלוי מארם צובא (ליוואַרנא תקמ"ג).

סעיף עב
עב ומ"ש ידידי הרב המשכי"ל המגיה בסה"ד שם בשם שה"ג צ"ע אחרי דבעל סה"ד בעצמו כתב כן עי"ש.

סעיף עג
עג והוא להמדקדק מו"ה אלי' בהמדקדק מו"ה עזריאל מווילנא תלמיד הג' מוהר"א ברודא ומוהר"י לנדסופר ז"ל.

סעיף עד
עד ועיין שו"ת הר"ם אלשקר סי' ק"ז וס' הזכרון ערש"י ס"פ ראה עי"ש.

סעיף עה
עה וע' גם מו"ה דוד חסאן שחי' ספר מכתם לדוד חי' ש"ס ושו"ת נדפס עם חי' הריטב"א מגילה.

סעיף עו
עו למו"ה אברהם נפתלי הירש במו"ה משה שפיץ סג"ל רעבץ אבד"ק דרעזניץ רויסטיץ נ"ש ובווירמייזא (ושמ"ך [=ושם מנוחתו כבוד] ש"ק ט"ז אלול תע"ב) וחי' גם ס' ברכת נפתלי, שדה נפתלי, שבע רצון. ועי' הקדמת ס' מלא רצון דבר נפלא ומבהיל את הרואה עי"ש.

סעיף עז
עז נדפס כעת במשניות ד' ווילנא תרמ"ז.

סעיף עח
עח נדפס מחדש בווארשא תרנ"ה עם הוספות (לידידי הג"מ יצחק פייגנבוים ראבד"ק ווארשא זצ"ל).

סעיף עט

עט ועי' באה"ט או"ח ר"ס של"א ומלחמות ה' הוא להרמב"ן ללמד זכות על הרי"ף.

סעיף פ

פ ד' מיץ תקמ"ה עם וויכוח להרד"ק וס' הברית להר"י קמחי וסתירת אמונת הנוצרים לקוח מס' קשת ומגן (וע"ל ק' קי"ח) ובסדר הדורות הראה מקום כאן לס' תפארת ישראל וצ"ע. ואולי כוונתו שהובא שמה בס' תפארת ישראל דרושים (דו"ו ש"ס).

סעיף פא

פא **תמ"ך** ראשית תיבות תהיה מנוחתו כבוד, ולפי זה גם בח"א צ"ל דוד הלוי תמ"ך, ואך כשנדפס מכ"י אי' בשער הספר שם מחברו הר' אברהם בהמ"ס נבואת הילד וע"ס מדבר קדמות מערכת ח' סי' טו"ב חכמה י"א ע"ש, ובספר מאור ושמש ד' שאלוניקו תקצ"ט.

סעיף פב

פב ועל הגדה של פסח (שאלוניקו תק"ט).

סעיף פג

פג ובספר מלמד התלמידים עה"ת (ד' ליק) כתב בראשיתו בזה"ל: חברו הר' יעקב בר' אבא בר ששון בן אנטולי חתן הר"ש אבן תבון, ואולי הוא ר"י בר בר אבא מרי הנודע בשם ר"י אנטולי המעתיק ספר אלפרגני והאלמגסטי מערבי לעברי, מובא כ"פ בספר מאור עינים ובאבודרהם דמ"ט ובמנחת קנאות סכ"ו וס"ח.

סעיף פד

פד ובכלבו הל' פסח נזכר בשם תורת המנהגים ע"ש, והוא לר' אשר ב"ר משולם והוא הרא"ש מלוניל ומ"ש המח' ??? בשתים ולא עלתה לו.

סעיף פה

פה ???? יו"ד סרע"א סקע"א וביד אפרים הל' פסח סי' תס"ח, ונדפס גם עם סדר התפלות לכל השנה (פפד"מ תמ"ח) ובמהרי"ל שהי' נמצא תח"י שד"ל: כ"י נמצא הרבה יותר מהנדפס כמו הל' הפטורת והל' העיבור ואיזה תשובות לר' ליפמן מולהויזן בע"ס הנצחון ור' יוחנן בן מתתיהו וצואה יקרה לר' אליעזר זלמן הלוי נפטר בר"ה קי"ח. וכתב שם בסופו שנפטר מהרי"ל כ"א אלול קפ"ז בווירמייזא וזכיתי ב"ה לנשק עפרו שם. ובניו הר' מולין והר' שמעון אספו ולקטו התשובות במצות אביהם ועלה בידם לסי' ק"ס (דו"ו ש"ט) והתשובה האחרונה שייך לגדול אחר אשר חי ש' שי"ג.

סעיף פו

פו וז"ל הריב"ש בתשובותיו סימן ל"ז יותר ויותר יש לסמוך ע"ס המנהיג מעל ספר השלחן דמחברו הי' רב גדול בתורה יותר ממחבר הספר ההוא ועיין בית יוסף או"ח רס"ח ובהקדמת ספר המנהיג שנדפס בברלין תרט"ו ע"י ח"א עי"ש.

סעיף פז

פז בק"ק טולטילה, ויסודי מנהגי אשכנז יסדו וחברו כרבנים כמו מו"ה ברוך הלוי והר"א קלוזנר מווינא ור' שלום מאוסטרייך מק"ק ווינר ניישטט ותלמידיהם כמו הר"א טירנא ומהרי"ל וכן תקנת שו"ם (שפייאר ווירמייזא מאינץ) תקני בק"ק מיץ מש' ק' עד שנת ק"ן.

סעיף פח

פח ונקרא מנהיר עיני חכמים (דו"ו שע"ט).

סעיף פט

פט והוא סוף הל' ברכה המזון סכ"ה ומש"ש ה' קה"ת ס' המנהיג צ"ל המנהל, וכן מ"ש הל' לולב סי"ט וכ"כ רבינו יחיאל בספר המנהל צ"ל יצחק, ועשו"ת בנימין זאב סי' רפ"ח.

סעיף צ

צ ובשער הספר ד' קושטא תע"ח אזי שמון נקרא ספר המנוח, ומנוחה לא מצאתי, וכעת נדפס מחדש עם ביאור והג"ה לחכם אחד ובשם בית מנוחה יקרא.

סעיף צא

צא דו"ו ש"א ועם פי' נפש יהודה (א"ד תצ"ט) ונדפס קצורו בשם מנורת זהב כולה על ידי ר' ישראל אלנקווה (קראקא שס"ה) וגם נדפס קיצורו בשם שבע פתילות לחכם אחד (א"ד תפ"א).

סעיף צב

צב ספר מנחה בלולה התחיל להדפיסו בקרימונה (שמ"ב) ולא עלתה בידו לגומרה עד ש' (שנ"ד) בווירונה גם חי' ספר שו"ת וע"ס פחד יצחק ערך דגים עי"ש. ואגב ארחא באתי להעיר כאן ע"ד א' מה שראיתי בסדר הדורות בשמות הספרים אות ד' כ' בזה"ל דרשות ר' ישעיה מקראקא מ"ב עכ"ל. וכתב על זה ידידי הרב המשכי"ל המגיה דשם מ"ב סתו"ם וחתום הוא לו עי"ש. ולעד"נ דהוא ראשי תיבות מנחה בלולה ומשום דר"י נזכר שמה ע"כ הראה מקום לשם וכדרכו בכ"מ.

סעיף צג

צג וגם בעל מנחה בלולה מצינו שחתם א"ע בשם אשכנזי כמו בריש ילקוט שמעוני (דו"ו שכ"ו) חתם בזה"ל: מנחם פורטו הכהן אשכנזי ובסוף הקדמתו לספר מנחה בלולה

אברהם מנחם פורט הכהן אשכנזי, וכ"ה בשער הרמב"ם (דו"ו של"ז) עי"ש. הרי לך להדיא דמשפחת ר"פ גם בשם אשכנזי יכונה (וכן בעל אסף המזכיר חתם א"ע זכריה פורטו וכן בהמ"ס עובר לסוחר מנחם ציון פורטא) והי' רופא מופלג וחבירו של הר"א בחור זצ"ל (ש' שי"ד.

סעיף צד

צד צע"ק דבפ' ויגש הביא דברי הרלב"ג ובס"פ בראשית כ' הרלב"ג שהשלים פירושו בשנת צדי"ק ואולי מהוספות המעתיק הוא.

סעיף צה

צה ונדפס זה מקרוב.

סעיף צו

צו מלוקט על ידי מו"ה שבתי במו"ה משה הכהן מטיקטין דיין דק"ק סעמייטיטש (פיורדא תק"א).

סעיף צז

צז המאספו הוא ר' אבא מארי הירחי מעניני למוד הפולסופיא (פ"ב תקצ"ח).

סעיף צח

צח גם נדפס לו ביער וויען מכ"י ס' מקדש יה והוא כעין הקדמה גדולה וחתימה לספרו מנחת שי, והשלים ספר זה בר"ח ניסן שנת ברית שלומ"י לא תמוט, וכנראה משם היה קורא לספרו גודר פרץ וטעמו ונימוקו עמו ותימה על בנו הרב מו"ה רפאל חיים שהסיב שמו לשם מנחת שי (ונדפס גם כן בווילנא תרכ"ח עם הערות יקרות לח"א).

סעיף צט

צט נדפס ע"ס עולת שמואל שו"ת שאלוניקו תקל"ו וע"ל ע' כ"ב ובשער הספר שם מצינו דהיה נקרא חיים שמואל.

סעיף ק

ק הלא המה שני כהנים הגדולים הסמ"ע והש"ך, ותקנת דד"א והוא למו"ה בנימין זאב וואלף במו"ה שבתי מפינטשוב דיינא דשם (ברלין תע"ג) ובהקדמת ספר ברכת יעקב על חו"מ השיג עליו מכמה מקומות ושפך מרורות עליו שלא כיון לאמת עי"ש.

סעיף קא

קא ולפי זה י"ל בפשיטות לשון המדרש בקהלת רבה ע"פ ויתרון ארץ בכל הוא דברים שתראה מיותרין בתורה כגון תוספות של בית רבי ותוספות של ר' נתן הלכות גרים ועבדים -- אף הם ניתנין למשה בסיני וכגון הל' תפילין ומזוזות בכלל התורה הם עי"ל.

ול"צ כלל למ"ש מהרזו"ו שם דצ"ל כגון ה' ציצית ור"ל דחשובים הם כמו הל' ציצית דהוא דאורייתא עי"ש, ובפרט מה יענה לגי' המ"ר דפ' אחרי פכ"ב וז"ל ויתרון ארץ בכל הוא אפילו דברים שאתה רואה אותן יתרון למתן תורה כגון ה' ציצית ותפילין ומזוזות אף הם בכלל מתן תורה עי"ש, אלא ודאי דקאי על מסכת קטנות והיינו ברייתות חיצוניות של ה' ציצית תפילין מזוזות גרים ועבדים וכדומה, ובחי' הרד"ל שם כתב בשם הרב מוהר"א ששמע מאביו הגר"א ז"ל שבמנין ז' מס' קטנות מס' תפילין מזוזה וחנוכה(?) נוספות על שש סדרי משנה תוספת על סדרים שלנו ול"ז להעתיקו שנחפז לדרכו עי"ש, ובפ' המשניות להרמב"ם פ' התכלת עי"ש ובאמת צע"ג על המח' כאן של"ה כלל מלשון המ"ר הנ"ל. אדר"נ נדפס מכ"י ישן במינכון עם הערות לחכם אחד בשם נוה שלם.

סעיף קב

קב בק"ק פפד"מ נדפסו ז' מס' קטנות ירושלמיות ועם ביאור לחכם אחד וכן ברייתא דשמואל הקטן מכ"י ועל מס' קטנות שלנו נדפסו עד היום ד' פירושים -- ספר לקח טוב למוהר"א ליפמן תפ"א, בנין יהושע למוהר"י פלק מליסא, ספר נחלת יעקב, וספר נחלת אריאל (וע"ל נ' ח"י) וספר כסא רחמים להרב המחבר ז"ל, וז"ל הרא"ש בהל' ס"ת דידוע דמס' סופרים נתחבר בדורות אחרונים ולכן אין הלכה כמותו נגד הירושלמי עי"ש, ואולי גם כשהוא נגד הזוהר, ואף דמצינו לפעמים להיפך דהלכה כבתראי , עיקר כונתו כאן ע"ש דלאו מסמכי הוא ולאו מר ב"ר אשי חתום עליה (וע' ברב"י סי' תקפ"ב) ונדפס מסכת סופרים גם ע"פ כת"י ישן נושן עם הערות לחכם אחד.

סעיף קג

קג ובש"ס ד' וויען (שמיעד) נדפס קיצורו על הרא"ש וכעת לא אדע למי הוא ובהרבה מקומות נקצר בלי שום הבנה ובכגון דא ודאי אינו בדין שיניף המקצר על המאריך.

סעיף קד

קד ומ"ש בטו"ז יו"ד ש"ה סקי"א בשם ספר מעיל צדקה צ"ל מעיל צדק (ועשו"ת מהר"י מינץ סי"ג) והוא ר' מנחם מעיל צדק והוא ר' מנחם ממירזבורק וצע"ק על המח' שחשבו לשנים בח"א ע"ש וכן מ"ש כאן מעגל צדק ט"ס וצ"ל מעיל צדק.

סעיף קה

קה ובסוף ספרו נדפס קונטרס מלוקט מס' אקנידוס.

סעיף קו

קו ואולי הוא ס' בני יונה על ה' סת"ם שנדפס ובהקדמת ספר דמשק אליעזר על תו"ח כתב שהי' אומרים עליו אנשי דורו דאין זה יליד אשה ועמש"ל ח"א יו"ד ק' בהג"ה מ"ץ שם.

סעיף קז

קז ולאחיו הר' יצחק (שלאוניקו תפ"ה).

סעיף קח

קח נדפס כעת בעיר מונקאטש מכ"י והוא סובב הולך על כל חדשי ומועדי השנה ובפרט על עניני ספירת העומר ידו בכל משלה.

סעיף קט

קט על הרמב"ם טורים ומדרשים קושטא תפ"א ובהקדמה שם הביא כמה ספרים שחיבר.

סעיף קי

קי למו"ה אברהם במו"ה אריה ליב קלמנקש נדפס בא"ד תי"ב וקאריץ תקמ"ד ומקרוב בטשערנאוויץ בלי שום פי' ודבריו סתומים ונעלמים, ובו סוד מעשה בראשית ובגושפנקא דמלכא המה חתומים.

סעיף קיא

קיא והג"ה שבס' הזה הוא למוהרח"א מיראנדה וכמ"ש בספרו יד נאמן.

סעיף קיב

קיב צ"ל שמ"ו וכמש"ל בח"א מערכת א' בהג"ה מ"ץ סי' ק"א דנוסח מצבתו שהיה טמונה בעפר עד היום כתוב וש"ם האחד אליעזר עי"ש ומש"ש בשארית ציון ח"א א' סי"ג וזה מקרוב נתגלה לנו אבן ציונה וכו' צ"ל נוסח אבן ציונה וכו' (וע"ל בש"ץ בסופו).

סעיף קיג

קיג למו"ה יוזפא, שמש מק"ק ווירמייזא ושמ"ך י"ג שבט תל"ח, ונדפס כ"פ פפד"א ת"ס א"ד תפ"ג בהמבורג ופיורדא תק"כ (ועש"ץ בסופו).

סעיף קיד

קיד ואולי הוא ספר מעשיות לרבינו נסים בן יעקב, ונקרא שמו מעשה נסים או חבור יפה מהישועה ואפשר דהא רבינו נסים בעל המפתח ונזכר בסמוך.

סעיף קטו

קטו ונדפס כעת בעיר וויען על מס' ברכות לבד בשם מנעולי התלמוד ואח"ז בשלימות בש"ס ד' ווילנא וע"ל סמ"ט.

סעיף קטז

קטז גם הרמב"ן חי' ספר מצות כולל השגות על ספר המצות להרמב"ם, ומלמד זכות על בה"ג מהשגות הרמב"ם ונדפסו ביחד (קושטא ר"ע) ואח"ז נדפס כ"פ עם ביאורים שונים כמו מגלת אסתר מרגניתא טבא לב שמח וביאור הרד"ס וכו' ושאלות לר' דניאל הבבלי על אודות ס' המצות נדפס זה לא כביר בפאריז תרכ"ז (וע' ש"ץ בסופו).

סעיף קיז

קיז וכן כספר כסא המלך על התיקונים והוא להמקובל מו"ה שלום בוזאגלי מלונדון תלמיד המקובל מו"ה חיים ן' עטר ועמ"ש בחי' סוף מס' ע"ז והוא נדפסה בס' מקדש מלך לספר ויקרא נידון הויכוח שה"ל עם חכם נוצרי ש' תק"י אודות חשבון קידוש החודש ע"ש, ומזכיר לשבח את ספר חמדת הימים כ"פ.

סעיף קיח

קיח ובש' תר"ה נדפס ספר מקדש מעט והוא למו"ה משה ריאטי ואפשר דהוא הוא.

סעיף קיט

קיט והוא למו"ה משה בר' יהודה סאלאטרו מפאנו (דו"ו שס"ז) ובש' שפ"ט י"ז אלול שב"ק חיים לכל חי וע' ברכ"י סי' ר"א.

סעיף קכ

קכ והוא כשפת יתר הוא אחרי אשר קנה לו שם בפ"ע מיד אח"ז.

סעיף קכא

קכא ועם ק' משפטי התנאים והלואות נדפס בשאלוניקו (תקע"ד) וגם עם ביאור לחכם אחד ספרדי ומכונה בשם שערי חיים ועד אחרון גם בוויען עם הג"ה זר זהב לבעשו"ת שמן רוקח.

סעיף קכב

קכב ומ"ש בסדר הדורות כאן דהוא להמבי"ט צ"ל לבן המבי"ט וכמ"ש בהקדמת המבי"ט עי"ש.

סעיף קכג

קכג נדפס מתחלה בפ"ע מנטובה שי"ט ומגלת סתרים לר"ש מיטוט דו"ו שי"ד ואהל יוסף לר"י הספרדי גם ביאור לראב"ע לח"א פראג ת"ר ובחומש ד' ווילנא נדפס עוד פי' על הראב"ע בשם אבי העזר ובחומש ד' וויען נדפס פי' מלוקט לח"א ובליוואורנא תרכ"ה נדפס פי' על הראב"ע בשם ס' באר יצחק לרבני ארם צובא, וכעת נדפס בווארשא פי' הראב"ע מדויק עם פירוש קצר.

סעיף קכד

קכד צ"ל פפד"מ תקי"ו ובנו הביא שם בהקדמתו ספר אלף המגן לישב אלף השגות הראב"ד על הרמב"ם.

סעיף קכה

קכה בב"י או"ח סי' תקל"ה הביא ד"א בשם מרדכי ישן ע"ש ובאגור הל' ציצית הביא כ"פ בשם מרדכי הקטן עי"ש, והמח' לעיל ח"א כתב גם כן בשם הב"י דיש מרדכי דבני אסטרייך ומרדכי דבני רינוס עי"ש, ובתוך האלפסי ד' וויען תקס"ה נדפס המרדכי עם ביאור מרדכי להג"מ מרדכי בנעט אבד"ק נ"ש וכבר ראוה בנות (המה הבונים) ויאשרוה מלכות (מאן מלכי רבנן) ויהללוה, דעל ידי זה המרדכי יצא בלבוש מלכות, מתוקן ומבואר במקומות הצריכין ואשר נמצא ביאורן בדברי פוסקים האחרונים והעיר גם על מקור הלכה הקבוע בש"ע וע"ל ס' בגדי ישע גדולת מרדכי והגהות מרדכי עי"ש (ותוס' ע"פ לו הוא) ונחלק לסימנים ומראה מקומות לכל הדינים (ד' ריווא שי"ט) ע"י הג"מ יוסף אוטולינגו, ועם הג"ה מו"ה מנחם מטיקטין (קראקא חש"ן) והמרדכי נהרג על קד"ה עש"ק בנירנבורג כ"ב מנחם ה"א ע' הי"ד. (וע' פליטת סופרים יו"ד מ"ג).

סעיף קכו

קכו והי' זה בשנת תקמ"א א"ך תמו"ז בעברו דרך שם לא"י וע"ל ח' ל"ב.

סעיף קכז

קכז וצ"ע על ספיקתו, הלא גלוי וידוע הוא דהרב מו"ה אברהם בר' שמרי' ז"ל עשה המראה מקומות והעמיד ציונים אלו לדברי הטור מש"ס ורמב"ם ונדפס (קושטא שי"ן) בדפוס שונצינו (ונמצא תחת יד ידידי הרה"ח מוהר"א קפאל נ"י מדאמבראווא) ובב"י חו"מ של"ז כ' בזה"ל וכ' החכם המרשים יעמ"ש בפרישה בסופו וברש"י ברכות מ"ו ע"א ד"ה בברכת פועלים וכו' וצע"ק.

סעיף קכח

קכח ואולם אין לתמוה על בסה"ד כ"כ, אחרי שהלך בעקבי בעל שפת"י שכ' באות ר' בזה"ל ס' ראש יוסף למוהר"י אשקאפה עה"ט(?) ואח"כ הביא עוד הפעם ס' ראש יוסף על חו"מ מהנ"ל ע' משא מלך עכ"ל. ובאות מ' שם כשהביא ס' משא מלך כ' שהוא חלק מראש יוסף ע"ש, דין גרמ"א לבעל סה"ד לטעות בדבריו.

סעיף קכט

קכט ובסופו גם חי' דינים על ד' חלקי ש"ע (קראקא שצ"ג מיץ תקל"ו) ומה שהאריך שם בשו"ת מ"ב סי' ע"ו ושפך כאש חמתו על חכם אחד שרצה לפסול הגט שסידר רבינו

הסמ"ע עם הג"מ הענדל ז"ל ולבש קנאה גדולה ללחום במלחמות תנופה ובחרב שלופה ע"ש, והחכם הזה הוא רבינו מהר"ם מלובלין כמבואר בשו"ת מהר"ם מסי' קכ"ב ולהלאה עי"ש וע"כ אינני כהולך רכיל מגלה סוד.

סעיף קל

קל נדפס בקושטא תפ"ה (ומהדו"ב שם תק"ב) גם חי' ס' משה ידבר כולל שו"ת ודרושים (שאלוניקו תקע"ה).

סעיף קלא

קלא ואח"כ נדפס לו גם ספר ראש משביר על ש"ס (ליווארנא ת"ר) ובהקדמה שם הביא גם ספר כנף רננים שחי' מדרושים ושו"ת ומשה עלה למרום ש' תצ"א.

סעיף קלב

קלב למו"ה יצחק במו"ה מרדכי גרשון (דו"ו שס"ו) וע' כנה"ג או"ח סי' ק"ס.

סעיף קלג

קלג ועד היום נדפסו איזה חי' לבאר דבריו במקומות הצריכין ביאור וכן על הפתיתה הכללית לש"ע או"ח.

סעיף קלד

קלד בענין ברכת מעין שבע ובפי פרק במה מדליקין ע"ש.

סעיף קלה

קלה וע"ל למ"ד כ"ט.

סעיף קלו

קלו על ידי בנו מוהר"י יוזפא טרילינגר מלייפניק ואביו נפטר בווילנא שנת את"ן בדרכו לאה"ק.

סעיף קלז

קלז למו"ה אליעזר מפינטשוב חתן אחות המחבר בעל יד"מ עג(?) הרבות בהמ"ה דמשק אליעזר על המסורה.

סעיף קלח

קלח ומ"כ בספר משכיל(?) לדוד (פרדו) ערש"י ר"פ וירא בזה"ל מצאתי בספר משנת חכמים למהר"ם חנייה ז"ל אולי צ"ל מהר"ם חאגיז.

סעיף קלט

קלט ונדפס גם עם פי' מגיד משנה לח"א וזה מקרוב נדפס עם פי' טעם עצו לבעל ספר הברית (ע"י ידידי החסיד מו"ה אברהם ליינצייג ז"ל מקרשאנוב).

סעיף קמ

קמ וצ"ע על בעל סה"ד דבשמות הספרים מזכיר לטובה את ספר משפט צדק, ובשמות המחברים מעלים שמו כל עיקר (ח"א שאליניקו שע"ה וח"ב שם תקנ"ה).

סעיף קמא

קמא ואולי הוא ספר משפטי העולם להראב"ע הובא בספר מקור חיים פ' אמור וכן באהל יוסף פ' פקודי עי"ש ובספר פורת יוסף להר"י טיטאצק דל"ב עי"ש.

סעיף קמב

קמב וכן מצינו בראשונים שהביא בשם מתיבתא עתיקתא או מתיבות עתיקות וכפי הנראה הוא כעין קובץ משו"ת הקדמונים.

סעיף קמג

קמג ובסה"ד מיחסהו לרבינו הרא"ש עי"ש, ואפשר דשנים המה.

סעיף קמד

קמד נדפס פעם ראשונה קראקא שמ"ו ומ"ש בסדר הדורות נדפס פעם ראשונה שפ"ד הוא טעות במחכ"ת, ואח"כ הוסיפו בו המדפיסים כמה וכמה דברים להשביח מקחם וכן לא יעשה ולעבור על בל תוסיף.

סעיף קמה

קמה סי' נ"ג ועשו"ת מהרי"ו סי' ק"ן ופסקי מהרא"י סי' קמ"א.

סעיף קמו

קמו ומכונה ר' מתתי' ליברמן בהרב מו"ה אשר לעמל דיין דק' קראקא.

סעיף קמז

קמז וז"ל הרשב"ץ בספר זוהר הרקיע ושמא מה שהוסכם שמנין המצות תרי"ג המה (שס"ט ורמ"ד) הוא רק ע"פ דעת ר' שמלאי סוף מס' מכות ואנחנו לא נסמוך בפירושו בענין פסק הלכה אבל נסמוך על סוגיות התלמוד עי"ש.

מערכת נ

סעיף א

א צ"ל יצחקי.

סעיף ב

ב וע' שמונה פרקים להרמב"ם פ"ח.

סעיף ג

ג והי' נקרא נחמן חטופה מכפר ברעם נולד לאביו ר' פנחס ש' ת"ך לחורבן והי' אלם י"ב שנה ואז התחיל לדבר ולהתנבאות על מלחמות ותלאות הנמצאות עד ובא לציון גואל ורב טוב לבית ישראל ומת.

סעיף ד

ד והדין עמו וכ"נ מס' שבחי ירושלים ובסדר הדורות כתב דר' שמואל הנגיד עשה פי' עליו.

סעיף ה

ה ותחת יריעות משכנותי נמצא ס' נגיד ומצוה בכת"י הסופר מו"ה יהושע הלוסקר וכתב בש(?) תס"ה ויש בו יותר מהנדפס (וכעת הוא בביבליטיקו דק"ק קראקא).

סעיף ו

ו ד' פראג תקל"ו ומהדו"ת שם תקע"א. וע"כ צ"ע על בעל שדה חמד ת"ו שעלה ונסתפ"ק אי זכה המח' לראות בחייו גם מהדו"ת ע"ש אחרי שנפטר הרבה מקודם והיא בשנת תקנ"ג י"ז אדר.

ובחלק או"ח כתב דנתקבל לרב מדינה בגליציון וולאדאמיריען וה"ל תמיד תשוקה נמרצה לשוב למדינת פולין לולא אנשי פראג הי' מעכבין בעדו בכל כחם ע"ש גם נדפס לו ספר אהבת ציון, דורש לציון ודרושי הצל"ח.

סעיף ז

ז וע"ס פחד יצחק ערך גילוח בחוה"מ שכ' שהקול נשמע מפי מגידי אמת שגם הנו"ב חזר בו בסופו וע' נו"ב מהדו"ת סי' צ"ט ועולת שמואל סי' ע"ב שמש צדקה או"ח ס"א וחת"ס סימן קנ"ד ויוסף אומץ סימן ז', וכתב דכל כה"ג אף שיש להמתירים טעמים ונימוקים להתיר ע"פ הדין, עם כל זה אסור להתיר דבר התמוה לרבים עי"ש (ועמ"ש בהג"ה ש"ץ בסוף הספר עוד מזה) והגאון בעל דברי אמת עמד לימינו עי"ש.

סעיף ח

ח והי' מחובשי בית המדרש הגדול של הג"מ יששכר ברמן הלברשטט ע"ה וע' שאילת יעב"ץ ח"א ס"ג נפטר ט"ו אייר תקכ"א.

סעיף ט

ט וכן חיבר ספר מעון אריות דירנפורט תצ"ב והוא למו"ה אריה ליב במו"ה יצחק שפירא חד מבד"ר דק' ווילנא בהמ"ס אלף המגן.

סעיף י

י למו"ה בנימין וואלף במו"ה ליפמן וחיבר גם ספר שדה יער אמתחת בנימן ומשנת חסידים הובא בספרו.

סעיף יא

יא למו"ה יעקב אברהם במו"ה רפאל מקראקא אבד"ק לייפניק (ושמ"ך שנת תנ"ט) ובנו מו"ה שמרי' זלמן מלייפניק (ד' א"ד תפ"ד). והיה דרשן בלונדון חתן הרב הרב הפו"מ מו"ה דוד בק"ק וואידסלוב בהג"מ יצחק חריף אבד"ק קראקא.

סעיף יב

יב למו"ה עזריאל במו"ה משה הלוי אשכנזי אבד"ק טרניגרד, דרושים ופשטים עה"ת (פפד"מ תנ"א) תלמידו של הג"מ העשל ז"ל.

סעיף יג

יג ומ"ש בסדר הדורות מערכת ספרים אות ע' עטרת ונחלת צבי למו"ה צ"ה במוהר"י כ"ץ על ש"ע או"ח ע"ש אינו מבואר ורק נחלת צבי הוא על או"ח ד' קראקא ת"ו ועטרת צבי על אה"ע (דו"ו תכ"א). וכן כאן אינו מבואר כ"כ, והעתק לשון הסדר הדורות, ועל הספר הזה יצא עליו עוררין דחשדוהו דלא ממנו יצאו הדברים ורק נחלת אבות הוא לו או מה שלקטו מרבותיו הוא הב"ח וכיוצא בו ולא ממעיו יפרדו, ונדפס ע"ז יקר סהדות"א בר"ס נחלת צבי וסהדא רבה פר"ת שמימיו פרין ורבין הוא הגאון בעל תיו"ט והג"מ שעפטיל הלוי ושאר גאונים והעדים בחתומין זכין לו שהחי' לעצמו הוא ומחליטין האמת לאמיתתו שאינו מתלבש בטלית שאינו שלו ח"ו.

סעיף יד

יד למו"ה צ"ה בר' שמשון הכהן טוכפיהרר מקראקא תלמיד הב"ח (דו"ו ת"ך). והג"מ שמחה הכהן במו"ה גרשון בהמ"ס שמות על סדר גיטין כותב על המח' הלז שהי' חריף גדול ובקי בסתרי תורה למאוד וכו' ע"ש.

סעיף טו

טו ועמש"ש בהג"ה ש"ץ וזה לא כביר נדפס עם באור להג' מלבוב בעשו"ת שואל ומשיב.

סעיף טז

טז למו"ה שמעון במוהר"י ליב פייזר מליסא ז"ל.

סעיף יז

יז ועוד קודם לזה בשרש קמ"ה וע' גם כן בכלבו הל' טרפות הריאה ע"ש.

סעיף יח

יח למו"ה מנחם ציון בר' זלמן ש' גבאי תלמידו של בעל תולדות נח על הרבות וע' פליטת סופרים ח"א.

סעיף יט

יט ובעה"ק ירושלים ש' תר"ג נדפס גם ח"ב מתשובותיו עם קונטרס פרי מפרי סובב הולך ע"ד פרי חדש ופרי תואר וע"ל פ' קמ"א.

סעיף כ

כ וזהו משז"ל בב"ר סוף פרשת ל"ז שהי' לובשין כלי פפייר (וכו' וע' פי' המשניות לרמב"ם ורא"ש פט"ז דכלים (משנה, כלים טז).

סעיף כא

כא וכן חשב התיו"ט וכן פי' ההלכות ליבמות ולסהנדרין ולא כמ"ש הישׁ"ש יבמות פי"ב ס"ג ובהג"ה אה"ע סס"ג ס"ד, ובשו"ת ח"ץ סי' נ"ב החליט דפי' הרי"ף לב"ק וב"ב הוא לנמק"י ע"ש.

סעיף כב

כב נדפס בא"ד ש' תע"ח וחיבר עוד ס' דברי שמואל וכן ערוגת הבשם על מסכת שבועות ומעולפת ספירים על ע"ז. נפטר בן ג"ן שנים ב' מנחם תע"ג.

סעיף כג

כג גם רבינו ש"ט פלקירה חיבר ספר הנפש נדפס זה פעמיים ושלש לבוב תקצ"ב ובוואַרשא תרכ"ג ותרמ"א עם באור יקר לח"א.

סעיף כד

כד למו"ה נפתלי בר"א טריוויש ז"ל נדפס (הידרנוס ש"ו) ופעם ב' עם מפתחות למו"ה מנחם אשכנזי (פיראַרא שט"ז).

סעיף כה

כה נדפס על ידי בנו הג"מ משה כ"ץ שנת תז"ל עם הג"ה ותוספת נופך משלי ועפמ"ג יו"ד סי' צ"ט שפתי דעת סק"ט, ואגב ארחא מצאתי נכון להעתיק כאן מ"ש בשארית ציון ח"א דש"ך הי' אצל הטו"ז והוא להיפך וכמ"ש בהקדמת נקודות הכסף ע"ש.

סעיף כו

כו צ"ל בשנ"ה טוב"ה והיה חתנו של בעל כלי חמדה.

סעיף כז

כז ובמגן אברהם או"ח סי' קמ"ג סק"ד כ' וכ"כ מהר"ל מפראג בספר נר ישראל דמ"ו, ע"ש.

סעיף כח

כח גם חיבר ספר חקת הפסח על הגדת פסח וישע אלקי"ם על סדר הושענות ולא כמ"ש בשה"ק ע"ש.

סעיף כט

כט ומ"ש בעל עמודי העבודה שם דף רנ"ז מנשה בן יוסף הוא ט"ס ואולי שם משפחתו הי' בן ישראל (וכן נכדו היה נקרא די איזראעלי שהיה מניסטר בריטאניא).

סעיף ל

ל ובספר נשמת חיים אשר כתב בלשון רומי קורא על עצמו חוטר מגזע ישי מצד אמו מ' רחל סואירה שהיתה ממשפחת אברבנאל וע"ס אברבנאל זכריה י"ב וע"פ זרע קודש מצבתה בסופו.

סעיף לא

לא גם חיבר ספר פני רבה מפתחות על הרבות מתנ"ך (א"ד צו"ר חסי"ו ב"ו) שפה ברורה דקדוק אוצר הדינים ס' מקור ישראל ס' תחית המתים וס' דרשות ס' דברי הימים מימות יוסיפון עד חיי הרב ופי' על דניאל זולת החי' שכתב בלשון ספרדי. ועח"א מ' ס"ז ובהג"ה מנחם ציון שם אות מ"ד.

סעיף לב

לב ורוב דבריו נלקטו מספרו קרבן נתנאל ואם מוקשים המה במק"א ובא רעהו וחקרו וכנראה שהוא מלוקט על ידי אחר.

סעיף לג

לג והוא עה"ת ודורש סמוכין סדרי הפרשיות (דירנפורט תע"ב) למו"ה נפתלי הירש במו"ה יונתן מפינסק חתן הג"מ אלחנן ז"ל. גם חיבר ספר דרך הישר דרשות לרגלים, שביל הישר על הדרך עלך שבש"ס.

סעיף לד

לד ד' קושטא שנת בטחת"י ועיין ח"א ח' י"א.

מערכת ס

סעיף א

א דפוס מנטובה שכ"א ועם ספר מרפא לנפש אורח חיים ותוכחת מגולה (ווויניציא של"ט) והיה נקרא רפאל שלמה מנורצי.

סעיף ב

ב וצ"ע על המסדר בן יעקב איך הכניס ספר סבר יוסף לכאן הלא המחבר בעצמו היה הורו ומולידו (וע"ס ככר לאדן דקט"ו ודבש לפי די"א).

סעיף ג

ג ועוד נמצא ספר אליהו כזה לר"א הלוי מחובר על הנסים שנעשה באליסנדריא בירח מנחם תקל"ט (מנטובה תק"ס).

סעיף ד

ד הובא מדבריו כ"פ בש"ס בשם סתם ברייתא וראה נא מ"ש בעל ענף יוסף בשם חכם אחד עין יעקב שבת ק"ז ע"ב דמ"ש רש"י שם ד"ה הטפויין ובצי כנים מתניתא הוא ולא ידענא היכא תניא ע"ש והוא להדיא בתנא דב"א (ת"א פ"ז) ורק מ"ש הטפויין צ"ל ה' טפויין וב' תיבות הם ע"ש ודברי פי חכם חן.

סעיף ה

ה וצע"ק דריש דברי הערוך שם מראים ההיפך ע"ש, וכן נעלם מ"ש בספר קהלת יעקב לר"י לוצאטו ב"מ דפ"ה בשם ספר הפרדס דמש"ש אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי וכו' דכ"מ שהזכיר אליהו ר"ל שהי' בימיהם איזה זקן מופלג בחכמה וברוה"ק וע"כ קראו בשם אליהו ע"ש וכעין זה איתא לכאורה בזוהר ויקהל (ח"ב קצז, א) וז"ל "ורזא אשכחנא בספרא דאדם קדמאה דאמר דאינון תולדות דעלמא רוחא חדא יחות לעלמא בארעא ויתלבש בגופא ואליהו שמיה", ע"ש. ואמנם מ"ש בשם ספר הפרדס דכ"מ שנמצא אליהו בתלמוד וכו' אין זה כללא דמה יענה למ"ש בש"ס (בבא מציעא קיט, א) אשכחיה רבא לאליהו וכו' דברי' ועיילי' לג"ע וכו' ע"ש ורחוק מאוד לומר דזה רק ע"ד מליצה הוא.

סעיף ו

ו ולפמ"ש בתדב"א פ"ב בזה"ל ונכנס שעבוד של ב"א מימות המשיח יותר מז' מאות שנה וכן בסוף ח"א משנחרב הבית עד עשיו ט' מאות שנה ע"ש -- הרי לפניך דהיה חי במאה הז' לאלף החמישי בזמן רב שרירא גאון, וצ"ע דלא העיר המחבר מזה כלל ובישועות יעקב שם כתב דהוא מהמעתיק וצ"ע.

סעיף ז
ז וצ"ל ערכי הכנויים וזה מקרוב נדפס סדר הדורות על ידי ידידי הרב מוהר"ן משכי"ל ממינסק ובשם סדר הדורות השלם עם הגהותיו היקרות ופנים חדשות באו לכאן, ושבשפלינו זכר לנו שם גם כן איזה פעמים ע"ש.

סעיף ח
ח עם פי' קהלת (דו"ו שס"ה).

סעיף ט
ט ושם קורא אותו בשם סוד העבור.

סעיף י
י הר"א פולדא בהגהותיו רוצה להחליט דאין זה ר"ש תלמיד רש"י ורק ר"ש משפירא רבו של הרוקח ורבינו אביגדור כהן וראייתו מהרוקח סי' שע"ט ע"ש, ובאמת צע"ק על המחבר בזה אחרי שהוא עצמו העתיקו לקמן אות באות לשון רוקח (ע"ל סי' ל"ג באות ר') בהזכירו רבותיו של הרוקח ע"ש והרוקח מעתיק שם כל דיני חפיפה מס' סדר עולם לרבו רבינו שמחה ע"ש ושה"ל סי' נ"ט.

סעיף יא
יא (ד' בסליאה ש"ס) ועם פי' יעב"ץ אלטינא תקי"ז, ועוד עם הוספות ותיקונים לחכם אחד בווילנא גם נדפס מכ"י רומא בווינא עם הערות לחכם אחד.

סעיף יב
יב ע' ברכ"י או"ח סי' רל"ז וע"ל אות יו"ד מ"ז נדפס פעם ראשונה ווארשא תרכ"ה.

סעיף יג
יג ועמ"ש בס' מצרף לר"ע האדומי.

סעיף יד
יד למו"ה אלחנן ראזנטאהל ברלין תקמ"ו חד מבד"ר דק"ק ברלין וע"ל מ' קכ"ו.

סעיף טו
טו ואולי הוא ספר סוד ה' המיוחס לרבנו בחיי הובא בסוף פי' יצירה להר"ם בוטריל ע"ש.

סעיף טז
טז ואולי הוא ספר סודי רזיא לר"א גרמייזא (ונזכר אח"ז בסמוך) נמצא בכ"י באוצרות חיים (מיכל) בשם סודי רזיי ע"ש, וכן נמצא בכ"י בפפ"ד וראיתי העתק ממנו בזה"ל אכתוב לך סוד המרכבה כאשר קבלתי מרבנא יודא חסיד כאשר קבל מאביו רבנא שמואל החסיד וגם קבלתי אני הקטן אלעזר מפי אבא מורי הרב ר' יודא וכאשר בינות

בספרים ומדרשים ע"ש, גם כתב הל' מטטרון הל' מלאכים הל' הכסא הל' הכבוד ה' הדבור וע' עבוה"ק חלק התכלית רפ"ד.

סעיף יז

יז ואולי הוא ספר יסוד מורא וסוד התורה להראב"ע הובא לעיל יו"ד מ"ה.

סעיף יח

יח נדפס בסוף ספרו בית המלך שאלוניקו תקס"ד (וע' פליטת ספרי"ם אות ב').

סעיף יט

יט ואולם הרמב"ן בליקוטיו על מס' מגילה כתב שהוא גמרא ירושלמית ולפי"ד חוברה לה יחדיו עוד קודם חתימת תלמוד בבלי ע"ש.

סעיף כ

כ וכבר הביאו המחבר לעיל מערכת (מ' סי' ק"ס) בשם מסורת סיג לתורה ד' פירינצי תק"י וברלין תקכ"א ובסופו ליקוטי המסורת ועמ"ש הפייטן בהקדמת החומש עין סופר להרזוו"ה, ואולם ספר סיג לתורה הוא להר"א אנשיל ווירמיש (פפד"מ תקכ"ו) והוא גם כן על מסורה.

סעיף כא

כא וצ"ע דספר זה נקרא מנחה בלולה ונדפס (בווירונה שנ"ד) וכבר הביאו המחבר לעיל (אות מ' קמ"ו).

סעיף כב

כב צ"ל מבנו הרב וכו'.

סעיף כג

כג באתי להעיר כי נזכר שם ס' המורה לרמב"ם איזה פעמים.

סעיף כד

כד דו"ו ש"ה עם הג"ה ר' יוחנן טריוויש ז"ל.

סעיף כה

כה וע' רש"י חולין דס"ו ד"ה תנא וכו'.

סעיף כו

כו ובזה י"ל קושי' הב"ח בהגהותיו לש"ס עירובין (צ"ו ע"ב) מנדה שהניחו בצ"ע ע"ש.

סעיף כז

כז ע' חגיגה ד"ה (חגיגה ה, א) יבמות ע"ב (יבמות עב, א) ושבועות י"ג (שבועות יג, א) ע"ש.

סעיף כח

כח וכ"כ להדיא פ' שמיני וז"ל וכבר כתבנו מן הדינים הללו בספר בעל הנפש שחברנו בשער המים וכ"כ שם בפ"ו מפי' המשנה דעדיות (משנה, עדיות ז, ב) וכן בהשגותיו להרמב"ם פ"ב מה' כלים ה"ה מסיים שם וכן כתבתי בפי' תו"כ ע"ש, וכנראה לא בא בדפוס עד שנת תרכ"ג בעיר וויען זולת ברייתא דר"י עם פירושו, ומ"ש בס' שפת"י ספרא עם פי' הראב"ד קושטא, ל"ז לראותו ובעל קרבן אהרן מזכירו רק בב' פרשיות הראשונות ותו לא וצ"ע ובס"ס תמת ישרים נמצא הג"ה מחכמי א"י על הספרא (וכעת נדפס בווארשא פי' ר"ש משנץ על הספרא).

סעיף כט

כט וע"ל אות נו"ן כ"א.

סעיף ל

ל ותוס' על ספר יצירה הוא לר' יוסף בן עוזיאל תלמיד ירמי' (ע' סה"ד).

סעיף לא

לא והוא כעין משניות לס' הזוהר וכמו משנה לתלמוד וכמ"ש הגאון מהר"ח מוולאזין בהקדמתו לפי' רבו הגר"א לספרא דצניעותא ד' ווילנא ע"ש.

סעיף לב

לב ע' רמב"ם הל' ציצית פ"א ה"י (פ"א מהל' ציצית ה"י) ונדרים פי"ב ה"א (פי"ב מהל' נדרים ה"א) ע"ש.

סעיף לג

לג וכן נזכר שם ר' יאשיהו ור' יונתן שהיה בימי ר' חייא וכן אחיה בר' יאשיהו בפר' נשא ע"ש ואל"ק דחברו לדעת ר' שמעון וכמ"ש בספר היוחסין ע"ס הזוהר דחברו לדעת רשב"י ומ"ש הגאון בעשו"ת שואל ומשיב בהקדמתו לספרי (לבוב כתר"ו) צע"ק.

סעיף לד

לד וכ"כ הרב המאירי בפתיחתו למס' אבות ע"ש.

סעיף לה

לה והיינו ר"א ן' יעקב נחום וצ"ע דנ"ח כאן גם הפי' ספרי חיים למוהר"ח כפוסי שהובא אח"ז בסמוך.

סעיף לו

לו הר"ש סוף מסכת נגעים הביא בשם ספרי זוטא והוא להיפך ממ" בספרי שבידינו פר' נשא וכן בילקוט שם ובירושלמי איתא להדיא כספרי ועתוי"ט שם ע"ש, וברש"י סנהדרין (דף כט.) כתב מצאתי בספרי מה שלא נמצא כלל בספרי שלנו, ואולי נתכוין גם הוא לספרי זוטא וכן קראו אותו בשם ספרי הירושלמי וכנראה מרש"י ד"ה א' ו' ל"ב) שהביא בשם ספרי הירושלמי ונמצא בילקוט בשם ספרי זוטא ע"ש והרמב"ם קראו בשם מכילתא דר"י וע' חי' הרד"ל במ"ר ריש פרשת נשא ע"ש.

סעיף לז

לז והי' נקרא בעל הנס ע"ש הנס שנעשה לו דפתאום נסתמו עיני ורננו אחריו ע"ש שהי' לוקח שוחד, ואמר בתוך הקהל ועדה אם האמת כן יהיה כן תמיד ואם לאו יאר ה' עיניו כבראשונה, ומיד נתפתחו עיניו ומאז והלאה הי' חתימתו, ה' נסי חיים כפוסי.

סעיף לח

לח גם הרב בעצמו הביא בהקדמת ספרו חבר הקני שחי' על הפטורת את חיבורו ספרי חיים על הספרי (ע"ל ח' ז"ך).

סעיף לט

לט ועמש"ל (אות מ' ס"ב) בשם מדרש רבה קרח פי"ח (במדבר רבה, יח) ששים המה מלכות ס' מסכתות וכו' ועלמות אין מספר הוא משנה חיצונה ע"ש, וז"ל הרא"ש הלכות ספר תורה דמסכת סופרים נתחברה בשנים האחרונים משום דנזכר בה כמה אמוראים וע' ברכ"י סי' תקפ"ב ויעיר אוזן אות ס' סל"א ע"ש.

לקוטי מנחם על סדר תנאים ואמוראים

סעיף א

א **גם אנא** בריה קל"ה כמות שהוא אתי ואייתי מתניתא בידי משנה שאינה צריכא קל"ה לימוד מדב"ר משרכת דרבי' סירכא נקיט ואזיל ונקיטנא בשפולא דגלימא מהני לקוטי בתר לקוטי פשוטי דספר"א בתר עניא אזלי עניות"א פתיתי לחם עוני שעונין עליו דברים, זה עני קר"א חדת"א קרא חדא ופתר תרי מגו תלתא ממהדור"י מלי אמרתי ויהי מה ארוצה, לכתוב בנחיצה, ואבא היום אל העיו"ן החוצה, ספר"א נהיר, נו"ן פנים טהור.

ב (א) ובספר תולדות יצחק עה"ת והמצות לר"י די לאטיש הראשון הביא גם כן סדר תו"א הלז.

סעיף ב

ב וכן אמרו סתם סדר עולם ר' יוסי וערשב"ם בבא בתרא קכ"ד ע"ב וברש"י נדה מ"ו ע"א, וסתם מכלתא ר' ישמעאל וסתם מדות ר' אליעזר בן יעקב הוא, ועי' יומא ט"ז וירושלמי שם פ"ב ה"ב וברמב"ם בהקדמתו.

סעיף ג

ג ע' רשב"ם בבא בתרא קנ"ח ע"ב ובתוס' שם קי"ג ע"ב.

סעיף ד

ד ע' הוריות דף י"ג ע"ב והי' גם תלמידו של ר' ישמעאל וראב"י (ע"ס בית ועד לחכמים) ולא ר"מ שמו אלא נהוראי שמו והיה חתנו דר' חנינא בן תרדיון, ועי' עירובין י"ג ומ"ש הר"ח בכונת הש"ס שם וע' מעשה רוקח סוטה דף ס"א ע"ז י"ח ותוספתא דכלים פ"א דב"מ וגם הי' חתנו של זרוד חולין דף ו ע"ב, וזיוותאי הי' חתנו דר' מאיר וכן איתא ביוחסין ע"ש, והרי מ"ש חתנו דר"מ משום דר"מ (שבת קנג, א) אי' בקה"ר בשם זיוותאי משום ר"מ ע"פ בכל עת יהיו בגדיך לבנים עי"ש, ולפי זה מ"ש בעל סה"ד באות ז' שם ע"ד היוחסין הנ"ל חפשתי ולא מצאתי צ"ע.

סעיף ה

ה ובזה א"ל הטעם במ"ש התוס' שבת ט' ע"א ד"ה גזרה דאף על פי דהלכה כר' מאיר בגזרותיו אפילו נגד רבים ועכ"ז גבי אסקופה גבוה יו"ד ורחב ד' הלכה ר' שמעון עירובין צ"א עי"ש משום דדין אסקופה נשנו שם (ד"ו) בשם אחרים ובברכות ט' ע"ב כ' ד"ה אחרים וכו' אף על פי דאחרים הוא ר' מאיר עם כל זה י"ל דתנא סתמא שלא נודע שמו נזכר לפעמים גם כן בשם אחרים וע"כ מצינו דעת ר' מאיר ודעת אחרים במק"א ע"ש ולפי זה לק"מ קושי' בעל בית שאול סוף בכורות מהוריות י"ג ע"ש וקצת קשה על היפ"ת שמות רבה פ"א שכ"כ מעצמו (ושמעתי מכאדמו"ר הה"ג מוהרש"ם בשם אביו הגאון בעשו"ת חת"ס זצ"ל לאחר נאחז בסבך כאן נרמז אחר בתורה).

סעיף ו

ו והוא התנא ר' נתן הבבלי חבירו של רבי והיה סוף המשנה (בבא בתרא קלא, א) (נדה יג, א).

סעיף ז

ז ועב"ר פכ"ו.

סעיף ח

ח ובזמן הבית הי' כמ"ש בירושלמי סוטה (פ"ג ה"ד) ראב"ה כהן הווי וריב"ח לוי ומשורר היה (ערכין יא, א) ובספר בית ועד לחכמים אי תרי ריב"ח הווי עי"ש.

סעיף ט

ט ר"ל כאלו הוי הלל"מ הרע"ב תרומות ריש פ"ב ובשבת צ"ב ע"א ובבא מציעא ס' ע"א, דהרי מצינו באמת אמרו גם במידי דרבנן ומ"ש המח' בספרו יעיר אוזן דאולי י"ל הלל"מ כך הי' כשיגזרו חכמים כך וכך לא יגזרו על כך ע"ש צע"ג ממו"ק (דף ג:) מדמקשין שם על תוספת שביעית וכי דידהו הוא הלל"מ הוא ע"ש וע"ל סמ"ו כל אמר רחמנא הלל"מ ובספר דברים נחמדים (לבעל בני יששכר) סוף חי' עי"ש.

סעיף י

י עיין תוס' יו"ט זבחים פי"א מ"ז ובספר שאילת יעב"ץ נסתפק אי אמרינן הלכה כסתם משנה היכא שאינו מפורש ורק מכללא אתמר עי"ש.

סעיף יא

יא עיין תוס' שבת ע' ד"ה נודע וכו' ושו"ת הרשב"א סי' תר"ח ושו"ת מהרי"ק שרש קס"ה דכלל זה ל"א רק בדברים הנוהגים בזה"ז ולפי זה י"ל קצת קושי' תוס' רע"ק מנחות פרק ט' משנה ה' עי"ש, ועוד אמרו דאף על פי היכא דפליג יחיד נגד ת"ק דהלכה כת"ק מכל מקום אי מצינו עוד תנא דס"ל כן אזי נידן אף סתימת ת"ק כיחיד לגבי רבים. ועיין רמב"ם הל' סנהדרין פ"ח (פ"ח מהל' סנהדרין) בכסף משנה שם ותיו"ט סנהדרין פ"א מ"ד עי"ש.

סעיף יב

יב ע' משנה למלך פ"ט מהל' ברכות ופרק א' מהל' בית הבחירה ה"א עי"ש.

סעיף יג

יג ואף על פי כן מצינו במק"א דהרמב"ם פוסק כר"ע אפילו נגד חביריו כמו בפרק ז' מה' מלכים (פ"ז מהל' מלכים) דפוסק כר' עקיבא לענין מי האיש הירא וגו' ואל"ק שלא להוציא הקרא מפשוטו וכדאי' במשנה סוטה מי האיש הירא רע"א דברים כמשמע עי"ש, וצ"ק על הגאון בעל תורת חסד דחשיב שם איזה מקומות היוצאין מן הכלל הזה ול"ה גם כן הא דרמב"ם הנ"ל עי' תוס' יומא דף ד' ופסחים קט"ז ע"ב ועיין תיו"ט סוף פרק קמא דשביעית. וי"ל בזה לשון התיו"ט ריש פרק ב' דנגעים ד"ה וחכ"א(?) עי"ש, וגם ישבתי שם בד"א עי"ש. ובקרבן נתנאל ברישׁ פרק אין צדין כ' דאף דר' עקיבא חולק איזה פעמים עם חביריו ובכ"פ רק יחיד בר פלוגתי' עם כל זה הלכה כמותו וכ' עוד שם דאף בסתם נידון כחביריו עי"ש ובלח"מ פרק ח' מה"ת לענין הכבשים אין מעכבין את הלחם וכו' ובמ"מ פרק ט' מהל' אישות ושו"ת חוט השני סט"ז בשם מהרי"ק עי"ש ובסה"ד כתב כן רק בשם שדה יהושע וצע"ק של"ה מקומות הנ"ל.

סעיף יד

יד זולת במקום דהלכה כר"מ בגזרותיו ואפילו נגד רבים כנ"ל (משא"כ בקנסותיו ועיין מ"ש הרע"ב ותיו"ט בכורות פ"ד משנה ג' וצ"ע, ועי' בני יששכר שם) ועיין מ"ש יד מלאכי

ח"א קע"ג ובמח"כ נעלם מעין הבדולח כמעט רגע מ"ש הריטב"א בסוכה פרק א' בסוגיה דמסככין בנסרים עי"ש. ועיין תוס' עירובין צ"ו ע"א ד"ה דלמא וכו' וצ"ע ואפשר לחלק משום דהתם לא מפורש ר"ש ור"י להדיא ורק לפי הכלל דסתם מתניתין ר"מ וסתצם ספרא ר"י וכדאמרינן בנדה מ"ו ע"א דר"י תני לה ול"ס לי' ואף על גב דהוא מסתם לה סתומי עי"ש, ובב"ח יו"ד סי' ק"ח ותיו"ט סוף מס' תרומות ותוס' חדשים שם. ועוד דרגיל הרמב"ם לפסוק כדתניא כוותיה ואפילו כר' מאיר נגד ר' יהודה ולפי זה ל"ק כ"כ קושי' הראב"ד פ"א דערכין וע' גם כן בני יששכר על משניות שם ובנזיר ס"א ובס' בנין אריאל ח"ב בית תלמוד בסופו הניח בצ"ע קושי' חתנו על הפוסקים כר"י נגד ר"מ בגזרותיו מנדרים דף מ"א ע"ב בענין לא ירחוץ באמבטי דגזרי גדולה אטו קטנה וימות החמה אטו ימות הגשמים עי"ש ולפמ"ש י"ל קצת. והב"ח יו"ד סי' ר"א רוצה לחלק דהאי כללא דוקא היכא דפליגי אליבא דנפשייהו מה שאין כן היכא דפליגו אליבא דב"ש ובית הלל ועיין ש"ך שם סקצ"ג.

סעיף טו

טו ומ"ש הבית יוסף יו"ד קי"ט ד"ה החשוד וכו' דלהכה כר' שמעון לגבי ר"י צע"ג דהוא נגד כללא דש"ס עירובין מ"ו, והיד מלאכי תי' דש"ה דרבא ס"ל כותי' ואכתי צ"ע לשון הבית יוסף שכתב וידוע דהלכה כר' שמעון לגבי ר"י, וכן מ"ש הבית יוסף שם סוף סימן קפ"ט לענין זקנה גם כן לשון זה וידוע דהלכה כר' שמעון לגבי ר' יהודה. ואל"ק דר"ל רשב"ל לגבי רב יהודה ולא תנאי הוא. ועיין טו"ז שם סעיף קטן מ"ה דבודאי לזה נתכוין גם הבית יוסף שם וצע"ק על דל"ח להו כאן גם האי כללא דר"מ ור"י הלכה כר"י ואל"ק עפמ"ש בירושלמי פ"ג דתרומות (פ"ג) סתמא ר"מ ור"ש הלכה כר"ש, ר"ש ור"י הלכה כר' יהודה, ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי, ואם כן אם כבר השמיענו דר"מ ור"ש הלכה כר"י כל שכן דר"מ ור"י הלכה כר' יהודה, ואף לפי זה ל"ה למימר גם כן דר"מ ור"י הלכה כר' יוסי, וכן ר"ש ור"י הלכה כר' יוסי ועיין תוי"ט סוף תרומות עיין שם.

סעיף טז

טז וכעין זה אמרינן הלכה כדברי המקיל בעירובין דזה דוקא בעירובין ולא במחיצות, עי' ירושלמי עירובין פ"א ה"א ובבלי שם דף פ"א וצ"ה ע"ב ועיין מ"ש בזה באריכות בספרי הקטן תורת עירובין סי' ח' עי"ש.

סעיף יז

יז וכלל זה אמרי גם כן אפילו כנגד רבים וכדאיתא לענין מזונות אשה דרבנן כ"כ במ"מ עי"ש, ואי אמרינן כלל זה אפילו בברייתא עיין במל"מ פ"ב מהל' בה"ב ובשו"ת חכם צבי יו"ד ומנחת חינוך מצוה תצ"ב וברמב"ם פי"ב מהל' עכו"ם (פי"ב מהל' עכו"ם)

וצע"ק, ועיי' שו"ת באר מים חיים בק' גירסא דינקותא ד"ט וכנה"ג תי"מ רצ"ב בהג"ה ב"י עי"ש והכסף משנה הל' ביה"ב פ"ב הי"ח דכללא זו לא אמרינן נגד רשב"י דהוא מארי דתלמודא עי"ש.

סעיף יח

יח ובעירובין דף מ"ו איבעיא דלא אפשיטא הוא וע"כ הלכה כהמחמיר ועיין נו"ב יו"ד נ"ו מ"ש על זה ועיין מ"א סימן רי"ח סק"ג ומה שהארכתי שם ועי' כ"מ בריש פ"ב מהל' טומאת צרעת ע"ש וזה נעלם מהג' בעל באר יעקב יו"ד סי' קמ"ה עי"ש.

סעיף יט

יט ובב"ח או"ח סי' תל"ג כתב דבברייתא לא אמרינן הלכה כר' שמעון בן גמליאל עי"ש, ובספר תורת חסד כללי ש"ס בזה עי"ש וצ"ע דל"ה כאן האי כללא דכ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ויש להביא מזה קצת ראיה למ"ש התיו"ט פ"ח דעירובין מ"ז דהאי כללא לאו בדוקא הוא ע"ש, וב"ב פ"ה מ"י (משנה, בבא בתרא ה, י), ועפמ"ש הרא"ש פ"? דבבא קמא סי' ה' לשיטת הרי"ף שם ועיין תוס' חדשים רפ"ג דע"ז, ולפי זה צע"ק ע"ד התיו"ט ערכין ריש פ"ו ועיין בית יוסף חו"מ סי' רל"א עי"ש, ותוס' כתובות ס"א ע"ב כ' דתרי רשב"ג הוו עי"ש, ובהג"ה הג' מוהר"י ברלין למבוא התלמוד ע"ש וכן תרי רשב"א הוו כמ"ש תוס' מנחות ל"א ע"ב.

סעיף כ

כ וה"ה אם בר פלוגתיה הי' מדור הקודם לו וכדמשמע ממ"ש הכסף משנה הל' איסורי ביאה פ"ד הי"ט לענין פלוגתא דרבי ור"י בקנחה עצמה בעד שאינו בדוק לה דפסק הרמב"ם כרבי והקשה הכסף משנה דר"י לאו חבירו היה רק מדור הקודם, ותירץ על פי מ"ש ז"ל דאלו הי' ר"י קיים היה כפוף לפני רבי עי"ש, ואמנם נגד שאר חכמים ל"א הלכה כרבי מחבירו כשהיו מדור מקודם.

סעיף כא

כא ותרי ריב"ל הוו והוא ריב"ל בן שלום (עיין מדרש רבה בהעלתך פרשה ט"ו) ובזה א"ל מ"ש בב"ר (בראשית רבה צב, ב) זבדי בן לוי וריב"ל ור"י בן פטרון אמרין אלין קריא כד דמכין ח"א על זאת יתפלל וגו' וחד אמר תערוך לפני שלחן וגו' וחד אמר כי טוב יום בחצריך וגו', ולכאורה צ"ע לפי משז"ל דריב"ל נכנס חי לגן עדן (ועיין תוי"ט סוף עקצין) ועיין יפ"ת ב"ר פרשה ס"ב.

סעיף כב

כב וכתב הר"ן ריש פ"ק דסוכה דכ"ז דוקא כשנחלק עליו בחייו מה שאין כן כשנחלק עליו לאחר מיתה אדרבה הלכה כבתראי אפילו לפני אביי ורבא עי"ש. ובנמ"י ריש פרק

כיצד הרגל בשם הרא"ה ובספר יבין שמועה כת' דל"ד בחייו אלא רק כשנחלק עליו פנים בפנים כי"ש. וב"ח יו"ד סימן ל"ב כתב בשם הרשב"א דאף על פי דאין הלכה כתלמיד במקום רבי משא"כ במקום רבו דרבי' כמו ר' ינאי רבו דר"י דהוא רבו דר"ל הלכה כר"ל אף נגד ר"י.

סעיף כג

כג אפילו נגד רבים ועי' רמב"ם פ"ג הי"ג מהל' אישות ובכסף משנה שם ופרק י"ב הלכה ג' מהל' פסולי המוקדשין ופרק ב' הלכה ח' מה' נדרים וצע"ק.

סעיף כד

כד ועיין מ"ש הרא"ש בהלק"ט הל' חלה סי' ג' עי"ש.

סעיף כה

כה ואולם לפי מ"ש הבית יוסף או"ח סימן כ"ב בשם בה"ע י"ל ברייתא זו גם כן עד"ז עי"ש. ולפי זה יהיה ברייתא זו מהלכה וע"ש בטו"ז ומגן אברהם. ולפי מ"ש המגן אברהם סימן רכ"ג סק"ה דעל ספרים חדשים לא יאמר שהחיינו דמצות לאו להנות ניתנו עי"ש מתי' היטב על דלא הזכיר התוספתא תפלין ועיין יו"ד סי' רס"ה בש"ך סקי"ז ואולי הדין כן גם במנורה של חנוכה אף של כסף וזהב.

סעיף כו

כו וכהן ווי וכדאיתא במועד קטן כ"ח.

סעיף כז

כז ומ"ש בשבת קנ"א א"ר יהודה אר"י ברי' דרב יהודה צע"ק מי הראשון ומי האחרון.

סעיף כח

כח זולת היכא דיש סיוע מש"ס כרב (כסף משנה פרק ח' מהל' מלכים) ובפרט היכא דסייע לי' תנא או אמורא דיוצא מן הכלל הזה ומיושב בזה גם פסק הרמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"ז) דפסק בתוכחה עד הכאה כרב נגד ר"י משום דאיתא כן גם בזוהר הקדוש פר' נח, וכמ"ש המחבר בשו"ת חיים שאל (ח"ב מ"ג) עי"ש. ולפי זה ל"ק מה דהקשה עליו בהמ"ס עמק הלכה (בסכמתו לס' טעמי המצות להר"ם הבבלי עם פי' בארות המים) וז"ל: לא הבנתי דבריו דהא כללא בש"ס דהלכה כר"י לגבי רב ומה מועיל בזה הזוה"ק אחרי דאין למדין הלכה ממדרש ואגדה וכן מדרש דרשב"י היכא דסותר לש"ס דילן, עי"ש. ובשו"ת הרמ"ע סנ"ז ולהנ"ל יתשיב אחרי דיש סיוע ממדרש דרשב"י דס"ל כרב וממילא נסתר מחמתו כלל הזה כל עיקר, ובפרט דמצינו כזאת גם בתנחומא וברבה פר' צו ומדרש איכה, וגם לא יצדק כ"כ תפסיתו על הגאון בעל יד מלאכי על דלא הזכיר בערך רב ור"י מפסקי הרמב"ם הנ"ל די"ל משום דמיושבים דבריו בפשיטות עי' מראה מקום של הגה"מ בהל' דעות שם וכן הכסף משנה לקח בידו לישבו גם כן עד"ז וכמ"ש היד

מלאכי שם בענין רב ושמואל עי"ש וכן הוא להדיא בטו"ז או"ח סוף סימן רנ"ב לשיטת הרי"ף דפסק שם כאביי דגזרי' גזרה לגזרה אף נגד רבא משום דגם ר"י כוותי' ס"ל עי"ש (ובהג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף כט

כט ובשו"ת חו"י סי' צ"א ושו"ת ב"א סי' כ"ז מסתפקים היכא דמסייען לי' כללא דיחיד ורבים או סתם משנה אם הוא יוצא מן הכלל והלכה כר"א עי"ש.

סעיף ל

ל ודוקא בבבלי ולא בירושלמי, ועיין נו"ב אה"ע סימן נ"ט ומש"ל סי"ח עי"ש, וכתב עוד שם סי"ט בשם י"מ דכלל הזה הוא דוקא בב"ב לבד ע"ש וצ"ע דלא מצינו כן בשום מקום זולת גבי רבה ור"י דהלכה כרבה בר מג' עיין תוס' בבא בתרא קי"ד ע"ב ועוד דהא החולץ למעוברת אינו בב"ב וא"ל דבריו עפמ"ש היד מלאכי אות ר' גבי ר"ל ור"י בשם הריטב"א והמל"מ עי"ש, ובכסף משנה פרק י"ח הי"ג מהל' פסהמ"ק כתב דבמקום תניא כוותיה ל"ש כלל זה ע"ש וי"ל בזה קושי' תוס' סנהדרין ט"ו ע"ב ד"ה תני' כוותי' דר"ל וכו' ע"ש ובפרט לפמש"ל בשם הנו"ב.

סעיף לא

לא ובשו"ת חו"י סימן צ"ד מסתפק בדבר הנוגע לממונא ולאיסורא הלכה כמאן וכן בסה"ד הניח הדבר בצ"ע ע"ש ואל"ק עפמ"ש הרא"ש (ב"ק ל"ז (פ"ד סימן ד')) לענין פלוגתא דרב ושמואל בשור נגח אי צריך שתשלש בדילוג וכן בנדה לענין ווסת הדילוג שכ' דעיקר הפלוגתא בווסתות הוא הלכתא כרב באיסורא והכ"נ בממונא, וכן דעתי נוטה דמאיזה טעם עשו חכמי הגמרא כללא דא בודאי ידעו דרב היה מדקדק בהוראת או"ה ביותר וכן שמואל בדיני ודברי הרא"ש אלו נכונים בטעמן, וע"כ צע"ק ע"ד הה"מ שכתב דטעם הרמב"ם שפסק בשניהם כשמואל כיון דבנדה מסיק הגמרא תניא כוותיה דשמואל ע"ש, (פ"ח מהל' איסורי ביאה ה"ו) וא"ל עפמ"ש היד מלאכי באם מצינו מחלוקת תנאים גם כן באותו ענין לא קיי"ל כהך כללא ע"ש ויש להביא קצת ראיה משבת (דף קמו.) לענין גובתא דפסקי' כשמואל ((פכ"ג מהל' שבת) ובאו"ח סימן שי"ד) וכן כאן בווסתות מצינו גם כן פלוגתא דתנאי וע"כ פסק הרמב"ם כשמואל, ועיין רא"ש נדה פרק האשה רבה במע"מ ול"ח שם ועיין רש"י חולין צ"ה ע"ב ומעיו"ט ריש פרק תפלת השחר עי"ש וצע"ק על הגאונים הנ"ל של"ה דברי הרא"ש והה"מ הנ"ל, והיכא דפליגי רב ושמואל ולוי הלכתא כלוי ואפילו באיסורא (וע"ל סי' כ"ח) ועיין כסף משנה הל' תענית פ"ה הט"ו ובית יוסף או"ח סי' תקס"ח.

סעיף לב

לב עיין תוס' חולין (חולין יג, ב) דתרי ר"ה הווי.

סעיף לג

לג איתא בשבועות (דף מא:) דר' נחמן אמר אנא ורב ששת דתנינא הלכתא ספרא ספרי ותוספתא וכולי גמרא ע"ש וצע"ק שנראה קצת כיהורא ולא ראיתי מי שהתעורר בזה.

סעיף לד

לד והיכא דיש עוד אמורא דלא ס"ל כרבה הלכה כר"י, עיין טו"ז או"ח שכ"ג סק"ה ועיין ספר מלא הרועים סוף ערך רבה ור"י ולפמ"ע הריצב"א עירובין מ' ד"ה אדעתא דהלכתא כר"ש דסיני הוה אם כן יקשה דהרי גם ר' יוסף סיני הוה כדאיתא סוף ברכות. ואל"ק עפמ"ש תוס' (בבא קמא נו, ב) דהא דהלכתא כרבה דוקא בב"ב הוא עי"ש, ובתוס' גיטין דף ע"ד ע"ב ד"ה רבה ובמלחמות פי"ט דמס' שבת. ומצאתי כדברי בהג"ה הגאון מוהרז"ו באסקוויץ לעירובין עי"ש.

סעיף לה

לה וז"ל הגמרא שם דף צ"ג בכה"ת כולה רבינא לקולא ור"א לחומרא והלכה כרבינא לקולא בר מהני ג' דר' אחא לקולא והלכתא כוותי' לקולא, עי"ש. ולכאורה דלפי זה יותר הול"ל ר"א ורבינא הלכתא כמאן דמיקל ואולי אגב אורחא קמ"ל דלא לטעות ולהפוך הגירסא, ואולם מן הכלל הזה יצא מ"ש בסוטה כ"ה ע"א וע"ז כ"ז ל"ג וע"ה ע"ב, ועי' גם כן פסים ריש פרק כיצד צולין.

סעיף לו

לו ועיין תוס' מנחות ק"ב ע"ב וקידושין מ' ע"ב וחולין קל"ב דתרי רב כהנא הוו ואחד ל"ה כהן ומתלמידי דרב הוה עי"ש, וכן מצינו דתרי רב אשי הוו וא' ר"א הקדמון (וע' הג"ה הגרי"ב למבוא התלמוד).

סעיף לז

לז ונ"ל דכלל זה הוא רק היכא דפליגי אביי ורבא להדיא מה שאין כן דאתמר רק מכללא ולמדתי כן מדברי הטו"ז או"ח סי' רנ"ב עי"ש.

ומ"ש העו"ש סוף סימן ש"מ דע' של יע"ל קג"ם הוא עימור דאין עימור רק בגידולי קרקע (שבת עג, א) צ"ע מב"ק ע"ג, דאיתא שם להדיא דע' הוא עד זומם עי"ש, ודוקא אביי ורבא הלכה כרבא אמנם נגד רבה הלכה כאביי דהוא בתרא. מ"מ פ"ח מה' שבת (וע' הג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף לח

לח וא"ל עפמש"ל ס"י דכל באמת אמרו הלל"מ הוא ועכ"ז מצינו אותו אף במידי דעקרו דרבנן ור"ל דהוא כעין הלל"מ בלי חולק או כמ"ש המח' בספרו יעיר אוזן דהלל"מ כך

הי' כשיגזרו חכמים לא יגזרו רק כך עי"ש. ויש להבינו עפמשז"ל דאף מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמרה למשה מסיני (ירושלמי מגילה, ד) ועד"ז נוכל לומר גם כאן ומכ"ש על דבר קבלה כמו על פסוקי נ"ך אמרי' עלי' אמר רחמנא (ראש השנה לד, א) ועי' עוד מזה בחי' הרד"ם על ספר המצות להרמב"ם שורש א'.

סעיף לט

לט ואולם באיסור דרבנן אזלי' לקולא (ע' יד מלאכי) וראה זה מצאתי דגם באיסור דרבנן מצינו לחומרא לשי' הרי"ף ורמב"ם באיבעי' דלא אפשיטא לענין ישראל ועכו"ם שקבלו שדה בשותפות סתם, לענין שבת ע"ז כ"ב וש"ע רמ"ה בב"י שם ואולי חומרא דשבת שאני.

סעיף מ

מ וכן בדיני ממונות הלך אחר המיקל (ר"ן פ"ב דר"ה) וג' מחלוקת וד' חי' בדבר, שיטת בה"ג הרי"ף והרמב"ם כלישנא דמחמיר בתרי לישנא דתנאי ואמרואי, שיטת הריב"א דלעולם הלכה כלישנא קמא שהוא כרבים דאיכא דאמרי המה דברי מיעוט, שיטת הרי"ץ בן גיאת דהלכה כלישנא בתרא דאחרון אחרון חביב. והרא"ש מחלק בדבר דזה דוקא באיכא דאמרי דבש"ס מה שאין כן באיכא דמתני לה אריש וכו' דאורחא למימר רישא תחלה ובזה מדחי לי' שי' הרי"ץ בן גיאת בר"ה פ"ב דפסק כלישנא בתרא דר"י אליבא דר"נ עי"ש, וכעת זכינו לספר מאה שערים לריצב"ג ומצאתי שהרגיש בעצמו בזה, ומסיים שם דעכ"ז מידי ספיקא לא נפקא הי רישא והי סיפא ויש להעמיד עצמנו על קבלתינו דזה הוא האחרונה וכן הלכה ע"ש. ולכאורה דברי הרא"ש הנ"ל סותרין זה את זה במ"ש ר"פ כל הבשר גבי חמי האור עי"ש ובפרק קמא דע"ז סי' ב' ותוס' שם ושבועות מ"א ד"ה מאן וכו' ע"ש.

סעיף מא

מא עיין תוי"ט עדיות פ"ב מ"ג ובתוספת שבת ש"מ סקי"ח.

סעיף מב

מב והג"מ דוד פארדו ז"ל חי' ע"ז ס' למנצח לדוד כולל לתרץ ולישב כל מקום דמסיים לי' בקשי' בכולא דתלמודא (נדפס בש"ס וויען שנת כת"ר) ועמ"ש הרשב"ם ב"ב נ"ב ע"ב משמיה דר"ח והגאונים דהיכא דעלתה בקשי' לא בטלו דברי אותו אמורא אלא דלא אשתכח פירוקא בההוא שעתא ותליא וקיימא כ"כ רש"י סנהדרין דף ע"ב וקי"ב והרא"ש ברכות דף כ"ו בשם רה"ג כתב דהא דעומד הש"ס בקשיא לאו משום דמשבשתא הוא רק משום דטעמא מסתבר מעצמו הוא לרוב פשיטותא ל"צ לפרשו ע"ש ובתלמודי דרבינו יונה ברכות כ"ט.

סעיף מג

מג ובקיצור כללי המשנה (במבוא התלמוד ברכות בסופו) כתב דוקא להוסיף אמרינן חסורי מחסרא אבל לא להחליף דבר ולהפכו עי"ש. וצע"ק מסנהדרין (דף יב:) דאיתא התם אין מעברין את השנה רי"א מעברין ומסקי' חסורא מחסרא והכי קתני אין מעברין ואם עברוה מעוברת רי"א אינה מעוברת עי"ש, וא"כ איך מהפכין דבר"י מהיפך להיפך ואין לחלק בין משנה לברייתא (ועיין תוי"ט ומע"מ פ"ג דנדרים משנה ט"ו) (ועי' הג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף מד

מד ואולם לשון בעון קמיה דאיתא במדרש מצינו גם בעכו"ם ששאל מא' החכמים (בר"ר, יד) וכל היכא דאיבעי ולא אפשיטא הוא וסיים ודלמא לעולם אימא לך קושטא דמלתא הוא מדסיים בדרך דלמא עיין בית יוסף או"ח סי' רנ"ז.

סעיף מה

מה ובסה"ד הקשה על רש"י ראש השנה י"ח מברכות מ"ח, ועיין שו"ת בית אפרים סי' נ"א מה שתירץ על נכון ע"פ גי' בה"ג עי"ש.

סעיף מו

מו ובסה"ת ה' א"י כתב שהיה חי אחר רב אשי עי"ש, ובשו"ת בית אפרים או"ח סי' כ"ז הקשה מפ' הפועלים דמשמע שנפטר סמוך לפטירת ר"ל ובראש השנה דף כ' כ' שלח ליה ר"י נשיאה לר"א הוו ידעין שכל ימיו של ר"י היה מלמדנו וכו' של"ה עוד בחיים עי"ש, ומש"ל בסי' ל"ח סקל"ו בהג"ה מנחם ציון דתרי ר"א הווי.

סעיף מז

מז בתוס' שבת דף נ"ד כ' דנהג נשיאותו ב' שנים אחר החורבן עי"ש, ולא כמ"ש בספר הכריתות מ' שנה עי"ש, וה"ן כל חדש מ"ש הגאון המקובל בספר מעשה רוקח במס' סוטה דשמו העצמי היה בן זכאי וב' שמות היו לו יוחנן ובן זכאי עי"ש, וצע"ק מסנהדרין דף מ"א דאמרינן כדהוה למד לפני רבי קרי לי' בן זכאי על שם אביו.

סעיף מח

מח והיה חבירו של רבי ונקרא ר' נתן הבבלי (בבא בתרא קלא, א).

סעיף מט

מט וצע"ק על הגאון בעל בית ועד לחכמים על אשר לא זכר כלל את רב סימונא עי"ש.

סעיף נ

נ ובספר מצרף לכסף כתב דסדר תנאים ואמוראים הוא לרב יוסף טוב עלם עי"ש. ובמ"ש המחבר אח"ז בסופו.

מערכת ע

סעיף א
א בשנת ת"ס ומחדש בעה"ק ירושלים.

סעיף ב
ב למו"ה יהודה ליב בר' אליהו עם בניו הרבנים מו"ה וואלף ומו"ה שלמה וואלטיראן וגם פי' ע"פ סוד לאבי זקנו.

סעיף ג
ג נדפס באזמיר שנת תצ"ז וע"ל עיני ישראל.

סעיף ד
ד ומש"ש לתרץ קושיית בעל המאיר על בעלי הקרובץ מיסדי הפיוטרים על שהכניסו סדר הפייס בסדר עבודת יוה"כ דהא כל עבודת היום לא היה כשר רק בכהן גדול לבד עי"ש, ובתוי"ט ותוס' חדשים פ"ב דיומא מ"ב, ונעלם ממנו במחכ"ת לפי שעה דהם הם דברי תוס' ישנים שם דף כ"ו ע"ב סוף ד"ה דלא כראב"י בשם הר"י עי"ש. (ועיין מ"ש בזה עוד בזה בהג"ה ש"ץ בסוף הספר).

סעיף ה
ה ואדרבה נדפס פעם ראשונה בקושטא שנת ר"פ ואח"כ בווינציא ובא"ד (שנת ת"ו) בשם מורה צדק וע"ש מו"ה צדוק במו"ה אשר הלוי ומה שהעלימו את שם הלוי לגמרי אין זה צדק.

סעיף ו
ו שו"ת וחי' ב"מ (נדפס קושטא תע"א) עם ספר לקח טוב מבנו.

סעיף ז
ז ליווארנא שנת **ומלכות"ו בכ"ל** משלה.

סעיף ח
ח וביאורים לספר העטור (סאלוניקו עדו"ת).

סעיף ט
ט וכתב שם דלא נמצא בשלימות רק מקצתו והשאר גנבוהו עכו"ם עי"ש.

סעיף י
י בווינציא שפ"ז למו"ה מנחם ציון פורטא (עסה"ד ושפת"י) והיה תחת ידי לפי שעה ועיין קונטרס העורבים ובני יונה (וכדבריו מצאתי בספר קול שמחה (פרוסטיץ שס"ג)

חרוזים לש"ק ע"ס א"ב נלקטים מפסוקי תנ"ך שנזכר בהם מלת שמחה עם פי' למו"ה שמחה בר' גרשון הכהן פורט).

סעיף יא

יא צ"ל אדר שני ולא כמ"ש בעל דור ודור ודורשיו אות שי"ן סי' תל"ו הל' אלול עי"ש.

סעיף יב

יב עם ספר מנחת שמואל דרושים שאלוניקו תקל"ו.

סעיף יג

יג וע"ל ח"א רמב"ם ד"ה וראה וכו' עי"ש והוא למוהר"א גבישון.

סעיף יד

יד ובספר המאירי לאבות כתב דהוא לישב השגת הרז"ה על הרי"ף וע"ס השלמה והיה תלמיד הראב"ד.

סעיף טו

טו וגם עם המסורה נדפס בליק תרכ"ד.

סעיף טז

טז וספר העטור נדפס פעם ראשונה בווינציא שס"ח ונדפס כעת בלבוב עם ח"ב וח"ג ועם הג"ה לח"א. חלק א' נקרא בשם העטור כולל דיני ממונות וגיטין כתובות קידושין, חלק ב' מדיני שחיטה מילה ציצית ותפילין וברכות, וחלק ג' נקרא עשרת הדברות מדיני יו"ט חנוכה ופורים. ואולם לפמ"ש בהגה"מ פרק י"ד מה' אישות אות ל' בשם ספר העטור שחי' רבינו פרץ עי"ש וכן בהל' מילה וכ"כ רבינו שמחה בספר העטור הרי לך דהי' נמצא בידי הראשונים תרי תלתא ספרי שנקראים בשם ספר עטור סופרים ולפי זה ל"ק על הבית יוסף כל כך, ובכגון דא צריכנא למנדע גם כן דספ' העטור ל"ה שכיח כ"כ אצל הרמ"א מהרש"ל ומהרש"א הש"ך המבי"ט הבית שמואל והפנ"י (וכמ"ש בהג"ה ש"ץ בסוף הספר בשם הגאון בעל שערי תורה עי"ש ובח"י ר"ס תמ"ח).

סעיף יז

יז וכעת הוא באות רע"א.

סעיף יח

יח וכן היה נקרא בפי המגיד למר"ן.

סעיף יט

יט כן כ"ד שנה וכמ"ש הרב חתנו בהקדמה לספר דמר חמיו שאליניקו תק"ח גם נדפס ביאורי העטור לבעל עדות ביעקב לר"י די בוטון והנם בספרו, כנ"ל וזה לא כביר נדפס גם בווילנא עם ביאור לח"א ותולדות המחבר.

סעיף כ

כ בשנת תצ"ח ובסביניטא שט"ז.

סעיף כא

כא וממקומות הרבה נראה דהוא רק הקצור מעטרת זקנים שחי'.

סעיף כב

כב וגם על שו"ת נדפס ביעסניץ תפ"ב ופולנאה תק"ע.

סעיף כג

כג ועיין מ"ש עליו הגאון בצל"ח ברכות מ"ט בענין כל ברכה שאין בה מלכות עי"ש.

סעיף כד

כד הובא בבית יוסף סוף הל' פסח וכמה שמות נקרא לו -- עין ישראל, ובית ישראל, ובית יעקב. גם נדפס עם הג"ה מוהר חאגיז ווירונה ת"ה, ועם פירוש מלוקט בשם עין ישראל לר' זלמן הכהן ברגר א"ד נח"ת.

סעיף כה

כה ונדפס גם כן עם ספר המזכיר לר' זכריה פורטו ואסיפת שלמה לר"ש פרופס (מראה מקומות למפרשי האגדות) א"ד תפ"ה ועם קהלת שלמה שם תקמ"ד וכעת נדפס בווילנא גם עם פירוש חדשים כמו אהבת איתן ועץ יוסף והג"ה הגאון מהר"י ברלין ז"ל.

סעיף כו

כו ועי' גם כן שמן למאור.

סעיף כז

כז ונדפס אח"כ בשאלוניקו תקע"א.

סעיף כח

כח דו"ו רפ"א וקראקא שנ"ט פרייבורג שד"ם. והעיקר מהעקרים הוא הנדפס בלובלין שנ"ז והוא השלם שלא נחסר בו כלל משמיטת כתבי"ם ולא שלטה בו עין הקוצ"ר (צענזר) שנשמטו ג' פרקים ממאמר ג' ונדפס עליו גם פי' אהל יעקב לר' קפלמן מבריסק דקויא, גם נדפס בלשון קל וקצר בשם נבחר מחריץ (זאלקאווי תקל"ו).

סעיף כט

כט ומ"ש בספר בן שמואל להרשד"ם דף צדי"ק שהרמב"ם חיבר שיר יגדל על י"ג עקרים -- ל"ד, ורק שנתחבר על פי י"ג עקרים להרמב"ם והמה לרבי דניאל בר' יהודה הדיין כידוע.

סעיף ל

א (ל) ואל"ק די"ג עקרים אלו עיקר יסודם להאמין בהם תמיד במחשבה ודי בזה אם לא יסיח דעתו מהם, והן הן הדברים הנקנין רק בהרהור ובאמירה בלב, (ועד"ש הגאון מהרש"ק בספר אמרי שפר סוף פרשת ויחי בטעמא דאחז"ל דאין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה זולת בעבודה זרה משום דבזה אך ההרהור הוא העיקר וכדכתי' ולא תתורו אחרי לבבכם וכיוצא בזה שמעתי מכאדמו"ר בעשו"ת מהרי"ם זצ"ל בענין מחז"ל אל יאמר אי אפשי בבשר חזיר וכו' דל"ש כזאת גבי עריות וע"ז).

ב וכעין דברי הרדב"ז מצאתי בליקוטי מהרי"ל אחר הל' פדיון הבן ובזה הלשון: אותן חרוזות ומשקלות שעושין בלשון אשכנז על הי"ג עקרים הלואי שלא יעשו מפני שרוב ע"ה סבורים שבהם תלוי כל המצות ומתיאשין מכמה מצות עשה ול"ת וכו', וסבורין לצאת ידי חובתם באמירת אותן חרוזות בכונה, ולא רמוז בהן רק עיקר אמונת ישראל ולא א' מתרי"ג מצות שישראל מצווין עליהם, עי"ש דברים היקרים.

סעיף לא

לא בשנת תע"ט, והמחבר זכה רק לסדר אותו ולא לעשותו ככל משפטו וחקתו והתחיל רק בהדפסתו, ובנו הג"מ פתחי' ברך על המוגמר (עח"א ד' ל"א).

סעיף לב

לב ועיין ח"א ט' כ"ח, גם חיבר ספר באר מים חיים על ש"ע או"ח וכבר לקח הסכמת מגאונו דורו וחכמי זמנו כמו בעל עבה"ג ומטה אהרן וכדומה ונדפסו בראש ספר עיר דוד וז"ל בעל עה"ג וכבר אתמחי גברא ליחיד מומחה לרבים והראה ידו החזקה בנסתרות בספר מגדל דוד עי"ש ואולם עיקר ספר במ"ח לא נדפס (ועשו"ת מהר"ם זיסקינד סי' ד').

סעיף לג

לג ובד"מ [=דרכי משה?] הביאו בשם על הכל.

סעיף לד

לד והיה אבד"ק טרלא מחותנו של הגאון בעל בית שמואל וכמ"ש בהסכמתו שם (פיורדא תנ"ד).

סעיף לה
לה ועי"ד ס' תועליות הרלב"ג דאחר כל סוגיא מסיים עלה בידינו וכו'.

סעיף לו
לו ועיין ח"א מ' פ' וקע"ח נדפס (בקושטא שנת ע"ר) ובהקדמה שם כתב שבא הספר לפני מהר"ם ב"ב ואמר שראוי לסמוך עליו ע"ש, ונקצר על ידי מו"ה יקותיאל בר' משה (עסה"ד) וכמה הג"ה נכתבו בתוך הסמ"ק כאלו הוא גוף הסמ"ק ועיין ש"ך יו"ד סל"ב.

סעיף לז
לז פראג שע"ח ועם הוספות הג"מ שאול אבד"ק א"ד ובעל המו"ל (א"ד תקי"ג).

סעיף לח
לח וחיברו בהיותו עוד רך בשנים יניק וחכים וכמש"ש בשער הספר (פראג כד"ת).

סעיף לט
לט הובא בספר קרבן שבת כ"פ.

סעיף מ
מ והיה מתלמידי הרמ"א כנראה מספרו כ"פ, ועי' פי' היונתן פ' קדושים שכ' ע"ד מ"ש מ"ו חותני הגאון נרו בס' עמק ברכה והג"ה דשם הוא לבנו בעל השל"ה שחיברו בהיותו עוד צעיר לימים בבית אביו שהיה דר אז בלבוב.

סעיף מא
מא וכנראה דהוא ספר עמק יהושע עה"ת (א"ד ת"ח) ולמהר"י פלק במוהרי"ל מלבוב ושמ"ך ה' אייר ת"ס.

סעיף מב
מב למו"ה נפתלי הירץ מפפד"מ במו"ה יעקב אלחנן בכרך א"ד ת"ח וחי' גם כן ספר מי מנה והובא שם, ועיין מש"ל אות ק' בקונטרס אחרון ד"ה קבלה בשם ספר מקור חיים להר"ח כהן תלמיד מהרחו"ו זצ"ל.

סעיף מג
מג והיינו במש"ש באגרת אחרונה דהרב היש"ר, דל"ה רב מעיקרו בחכמת הפנימה ורק בחכמת התכונה וכו'.

סעיף מד
מד נדפס זה מקרוב בווילנא תרמ"ג.

סעיף מה
מה תלי תניא בדלא תניא אחרי דל"ה כלל ספר איומה כנדגלות ורק כלאחר יד בח"א מ' קס"א והוא לר' יצחק עונקירה ע"ש, והוא בהמ"ס צפנת פענח ע"ס ראומה.

סעיף מו
מו עם הג"ה הג"מ צבי אבד"ק ברלין בשנת תקצ"ד.

סעיף מז
מז נדפס מקרוב בזאלקווא תרל"א.

סעיף מח
מח נדפס מכ"י בתוך חמשה קונטרסים וויען תרכ"ד וע"ש בהקדמת המו"ל.

סעיף מט
מט נדפס כעת בווארשא עם הג"ה לח"א ידידי הרב מהר"ם מענכן ממינסק ועי' הקדמת ספר נובלות חכמה.

סעיף נ
נ כולל ב' פירושים שרשים וענפים וע"ל סי' נ"ב.

סעיף נא
נא להג"מ נח חיים צבי במוהר"א מאיר מברלין אבד"ק אה"ו בהמ"ס עצי ארזים על אה"ע (פיורד תק"ן) וכן ספר היקר מעין חכמה תרי"ג מצות בחרוזים וחרוזים המה בתלמוד בבלי וחדושים יקרים (רעדלהיים תקס"ד).

סעיף נב
נב ונדפס פי' עליו נקוב בשם ברורי המדות לח"א וזה מקרוב נדפס העקידה בק"ק פ"ב עם פי' מקור חיים לח"א וגם נקצר ספר העקידה ע"י הר"ש יפה (עסה"ד).

סעיף נג
נג הובא בתיו"ט סוף מס' תמיד לענין אמירת חי העולמים אם בציר"י או בפת"ח בזה"ל: וכבר השיב ע"ז המדקדק מוהרש"א ר"ת שמואל ארקוולטי במהדורותיו ששלח לי ע"ס ערוגת הבושם ע"ש.

סעיף נד
נד וגם בדרך נגלה על דרך הפשט נקרא בשם פרי מגדים והוא למו"ה מוהר"ש אוסטרר ובעלי מקובלים מפליאים אותו מאוד, וזה מקרוב נדפס בק"ק ?רעמיסלא בתוך סדור עולת תמיד גם חי' ס' דרש משה פי' על תהלים.

סעיף נה

נה ונדפס פעם ראשונה פיזארו רע"ו ואח"ז כמה פעמים ובכל פעם עם הוספות שונות כמו המעריך מערכי לשון ושריד וזה מקרוב נדפס ספר ערוך השלם עם מוסף הערוך הפלאה שבערכין ועוד עם הוספות רבות ומועילות על ידי חכם אחד וגדול בכמות כפלים לתושיה ורבת האיכות. גם נדפס הערוך ומסודר כסדר המסכתא עם הערות לחכם אחד נקרא בשם למוד ערוך (פירטה תרכ"ח).

סעיף נו

נו נדפס בקושטא רע"ו ועוד כמה פעמים ועד אחרון עם הג"ה לחכם אחד ומראשי החרוזים שבראש הספר נראה דשם המחבר היה אליהו עי"ש.

סעיף נז

נז שנת לח"ם לנערי"ם ובעל המעלות שלשלמה כתב כשהביא בעל ערך לחם דבר בשם הג"ה ש"ע כונתו על מרן בית יוסף בספר בדק הבית ולא על הרמ"א עי"ש.

סעיף נח

נח ובא"ד נדפס ש"ע עם ערך לחם וטוב לכת וע"ל ספר באר היטב וע"ל ספר אהלי יעקב.

סעיף נט

נט נדפס זה מקרוב בקראקא (תרס"ג) עם הערות יקרות לחכם אחד כולל דיני עירובי תחומין ועירובי חצרות ושיתופי מבואות יקר מאוד.

מערכת פ

סעיף א

א וכעת נדפס תשובת פאר הדור בעיר לייפציג עם חי' הרמב"ם ואגרות הרמב"ם כולל אגרת תימן ומאמר תחה"מ וקדה"א ומאמר העבור ומאמר נגד גאלינוס ותשובות שונות להרמב"ם ובנו ותלמידיו ופרקי הצלחה ומגלת סתרים ומאמר על דרשות חז"ל לבנו ומאמר על הנפש לתלמידו הר"י עקנין (מס' מרפא הנפשות) ואגרת קנאות מחכמי דורו ומלחמות ה' לבנו אודות ספר המורה ועוד דברים יקרים, מאירים כספירים, וכזוהר הרקיע מזהירים.

סעיף ב

ב ונקרא בן פדה צור ויותר קנה לו מקומות באות ב'.

סעיף ג

ג והוא מאמר א' מס' האמונות והדעות.

סעיף ד

ד ונדפס עוד הפעם עם ביאור מש"ך על ט"ו דיינו שבהגדת פסח.

סעיף ה

ה ונדפס גם על מס' ביצה עם שיטה מקובצת על ביצה (מיץ תקכ"ה) ומנ"כ ווינציא שפ"ט ט"ו ניסן והי' מגיה ספר יפה מראה שנדפס בווינציא בשנת ש"פ כמ"ש המחבר בשער הספר.

סעיף ו

ו ובשנת תקע"ג נדפס גם אותיות יכ"ל ובליוואַרנא תקכ"ט גם על אות מ' עם הג"ה זכור לאברהם למוהר"א ברוך פיפרנו וכעת נדפס בשלימות מרישא ועד גמירא בעיר ברלין וליק על ידי חברת מקיצי נרדמים, ומקרוב התחילו להדפיסו עם הוספות רבות ח"א ולא זכה לברך על המוגמר ולדעתי העניה הי' מהנכון לקצרו וכל המקצר בכגון דא הרי זה משובח, וכבר התחלתי במלאכה זו ולא עלה בידי מאפס הפנאי ותשות כחי.

סעיף ז

ז תלמידו של הג"מ יוסף שמואל מקראקא אבד"ק פפד"מ, וכמש"ש פ"ה דתרומות. והי' אבד"ק הוראדנא בהג"מ אברהם הרביץ תורה בישראל בק"ק לינטשיץ מבן כ"ה עד צ"ו, ע' שנה. ושמ"ך חתן הג"מ משה כהנא חתן הג"מ מאיר וואהל אבד"ק בריסק (חתן הג"מ פנחס הו"ו גיסו של הרמ"א) בן השר מיהר"ש וואהל.

סעיף ח

ח והיה נקרא שמעון עקיבא בער (בר' יוסף ר' הענוכ"ש) בהמ"ס עבודת הבורא פי' התפלה על דרך הנסתר והשני הוא מו"ה זעליגמן לוי בר' מאיר פו"מ המדינה מק"ק צעקנדרף (וכעין זה נדפס ספר פי שנים להני זוגא דרבנן הספרדיים מו"ה חיים יהודה סורנאגה וחבירו כיוצא בו מו"ה בנימן במוהר"י נבון. שאלוניקו תקס"ו).

סעיף ט

ט ובחנם הראה מקומו כאן למהרמ"ז בח"א דהרי פי' הזוהר להרמ"ז מכונה בשם יודעי בינה, וכבר קנה מקומו לעיל אות יו"ד טו"ב ועיין ח"א ס'(?) קס"ו.

סעיף י

י ועיין שו"ת הרלב"ח סי' ק"ה מ"ש על פי' הרמב"ם למו"ה יעקב אמושט ז"ל ע"ש.

סעיף יא

יא נדפס בראשונה בנאפולי שנת רנ"ב. וזה מקרוב נדפס פירושו לסדר טהרות בלשון ערבי מכ"י ונעתק לעברי על ידי חכם אחד.

סעיף יב
יב ועיין תיו"ט מנחות ריש פרק התכלת.

סעיף יג
יג ומ"ש תוס' חדשים כלים (פרק כ"ג) דפי' טהרות להרא"ש לא נדפסו בזמן התיו"ט צ"ע שהרי בימי הכ"מ כבר נדפסו ורק שלא ראה אותו, וע"ל אות ט' ב' דפי' טהרות לר"י מסימפונא כת"י היה נמצא אצל התיו"ט, ועל סדר זרעים נדפס בש"ס ווילנא.

סעיף יד
יד ולעיל אות ס' ס"א, חישב עוד פירושים לספרי.

סעיף טו
טו ועי' גם גבול בנימן.

סעיף טז
טז וזה לא כביר נדפס פי' רד"ק על סדר בראשית מכ"י בק"ק פ"ב תר"ך גם נדפס פירושו הארוך על תהלים מכ"י בק"ק לייפציג ועל נביאים ד' שונצינו רמ"ו, וגם נדפס פירושו ליחזקאל וע' עבודת הקודש ח"ג פט"ו ואמונת חכמים פי"ג והג' יעב"ץ בספר מגדל עוז באוצר הטוב מוסד ב' עי"ש.

סעיף יז
יז ונדפס (ברלין תרכ"ז) גם בפ"ע ע"פ כתב יד ישן נושן.

סעיף יח
יח ובספר המעלי? עלה ונסתפ"ק אם פי' הלז מבעל הטורים היא ע"ש וצ"ע דבהקדמתו הפליא עד למרבה בשבח פי' הרמב"ן והרד"ק ופירוש אביו הרא"ש.

סעיף יט
יט ואמנם דבריו לקוחים המה מספר שפתי ישנים ואין עליו תלונתו כ"כ.

סעיף כ
כ נדפס פ"א על ידי נכדו מו"ה חננאל במו"ה יעקב בהגאון המחבר זצ"ל ויניציא (שכ"ז), וגם על שה"ש וקהלת וקונטרס כוונת התורה ומדפוסים האחרונים נשמט קונטרס זה וכן לא יעשה וגם נדפס ממנו פי' על תהלים עם הג"ה מהרש"א.

סעיף כא
כא עם הקדמה יפה ושירים למהר"ש ארקוולטי דו"ו בל"ט ועל דברים בשם מרכבת המשנה עם שירים, ומפתח לר"ע האדומי (סביוניטה שי"א) עוד עה"ת עם בית שער קטן

מפתח בלשון רומי ועבר לח"א (האנוי שי"א) ועל נביאים ראשונים עם תוספות לקט שכחה פאה (המבורג תמ"ז) וע' אברבנאל יהושע יו"ד.

סעיף כב

כב נדפס פירושו כ"פ בשם תורת משה עם הקדמת בנו והחכם מו"ה ברוך קאלימאנו (דו"ו שנת אלשי"ך).

סעיף כג

כג ופי' התיקונים להרמ"ז ע"ל אות ת' פ"ח.

סעיף כד

כד והוא להר"ם כהן די פורטו (דו"ו שס"ז), וז"ל בעל סה"ד בשמות המחברים ר' אבטליון פלגי מים וי"א שחברו ר"מ כהן דיפורטו ובשמות הספרים כ' בזה"ל פלגי מים לר"ם כהן די פורטו בהקדמת כנה"ג ויש מיחסין לר' אבטליון תשובות על אגרות בן ציון ופוסקים אחרים, עכ"ל. וצ"ע דודאי שנים אני יודע הנזכר בכנה"ג הוא כולל פסקי מקוה שי' המתירים מקוה רוויגו והוא לר"מ כהן די פורטו והשני הוא כולל תשובות אגרות בן ציון והוא לר' אבטליון בר' שלמה מרא דאתרא האוסר המקוה דרוויגו.

סעיף כה

כה ולהמחבר כאן רק ג' ספרים נפתחים לו במחלוקת פסקי מקוה רוויגא ול"ח גם ספר מלחמות ה' וע"ל אות מ' ומלחמה זו נמשכה ז' שנים מש"ס עד שס"ז עיין שו"ת זכרון יוסף ושמלת בנימן וגדולי טהרה מזה ע"ש.

סעיף כו

כו נדפס גם עם הוספות ובשם פעמון ורמון יכונה והוא למו"ה מרדכי בר"י פרשיבראם דיין מפראג (א"ד תס"ח) ועי' בשארית ציון בסופו ערך פ'.

סעיף כז

כז והוא עפמ"ש בספר מג"ע פ' ואתחנן סי' קצ"ב וכן בספרו עמודי שבעה נמצא לו עוד ט' אופנים.

סעיף כח

כח נדפס כעת מחדש בק"ק פרעמיסלא, וספר הקנה היא א' ממ"ט קנים שחיבר.

סעיף כט

כט וכן כאן אין עליו האשמה שדבריו לקוחים המה מספר שפתי ישנים ע"ש.

סעיף ל

ל ונדפס בפ"ע בק"ק האנווה תע"ו ואח"כ תוך הש"ס כ"פ.

סעיף לא

לא אספו ולקטו מו"ה יואל במו"ה יוסף מזאלקאווי והוא תועלת גדול לחדד תלמידים הגונים, למועדים וזמנים (נאווידוואהר תקע"א).

סעיף לב

לב למו"ה אריה ליב אבד"ק הנובר ושמ"ך וי"ו אדר תקמ"ט והג"מ מו"ה יודא ליב פרידבערג עשה השגות עליו ובנו הג"מ שע?יש עשה תשובות עליהם ופני אריה נדפס רק על בבא קמא וכנראה מספרו חיבר גם על מסכת פסחים ונמצאים בכת"י בק"ק האג.

סעיף לג

לג וכעת זכינו לאורו גם ח"ב נדפס בלבוב (שנת כת"ר) מכ"י מאוצר הס' של הג' מרא"ז מרגליות ובק"ק בראדי היה נמצא גם חידושיו על טור יו"ד (ועיין הג"ה ש"ץ בסוף הספר).

סעיף לד

לד ומהדו"ב על סדר מועד לבנו הג"מ אריה ליב אבד"ק הנובר נדפס על ידי בנו הג"מ נתן אבד"ק דאברמיל שנת תקט"ז והוא שנת פטירתו י"ד שבט בן ע"ה שנה וממ"ש במסכת גיטין נ"ד חיבר גם על מסכת בבא בתרא ולפמ"ש בהקדמתו לס' נשים חיבר גם ספר מנחת ענ"י (עירובין נדה יבמות) ולפמ"ש סוף פרק המדיר חיבר ספר כלל גדול כולל עניני רובא וחזקה.

סעיף לה

לה צ"ל שני המאורות הגדולים ונמצא שם גם חי' מו"ה יצחק אלמיידה (קושטא תצ"ט) ועיין שו"ת הלק"ט ח"א סי' ק"א בענין שתיית טוטין.

סעיף לו

לו למו"ה שלום בוזאגלו בהמ"ס מקדש מלך ובסופו ספר כבוד המלך פי' מאמרי תיקונים בספר עץ חיים למהרחו"ו והשמטות לספר כסא מלך.

סעיף לז

לז וכן כאן נעתקים מס' שפתי ישנים.

סעיף לח

לח והוא הרב מו"ה ישעיה כ"ץ ועוד חיבר ספר מטה משה עה"ת, יד משה, דרש משה, קרן אור. ובכ"י ספר אהל משה, ברך משה עה"ת, הוד משה - נביאים, ויכתב משה -

כתובים, דבר משה - רבות, ויגד משה - אגדות, מתנת חלקו - הלכות ולשונות הרמב"ם, והשיב משה - שו"ת, מסוה משה - דרושים (וע"ס מגלת יוחסין בס"ס מטה משה).

סעיף לט

לט למו"ה משה במו"ה שמעון מרגליות גם חיבר ספר פני המנורה וכה חתימתו שם בהמ"ס פני המנורה.

סעיף מ

מ דו"ו שנת את"י להרב מו"ה יצחק במו"ה אברהם ישרון אבד"ק המבורג בהמ"ס הזכרונות ולא כמ"ש מבקר אחרון דהוא להרב מו"ה בנימן זאב הנקרא ר' וואלף סירקיש חד מבד"ר דק"ק קראקא ואבד"ק וואיידסלוב ומהסכמתו לספר לקח טוב (פפד"א תס"א) אינו ראי' כלל.

סעיף מא

מא ובלבוב תרנ"ט נדפסו כל ה' חלקים יחד.

סעיף מב

מב והוא מדרש לקח טוב על ויקרא במדבר דברים.

סעיף מג

מג ובספר מעגל טוב להמח' כתב שראה פסיקתא על בראשית שמות ע"ש ובספר עין זוכר אות ג' להמח' כ' דאין להשגיח בפס"ר דכולה מלאה טעיות חסר יתיר וחליף כנודע למי שרגיל בה ע"ש.

סעיף מד

מד נדפס כ"פ עם הג"ה וביאורים שונים ועד אחרון בק"ק ליק עם נוסחאות שונות על ידי הרבה כ"י ועם הג"ה לח"א.

סעיף מה

מה עם פי' קצר לח"א (ברסלא תקצ"א) ועם פי' זרע אפרים (מרגליות) לבוב תרי"ג.

סעיף מו

מו וכתב בית יוסף חו"מ סימן ק"ו בשם הר"י בן הרא"ש וז"ל: כשאני רואה פסקיו עם תשובותיו סותרין זה את זה הריני הולך אחר הפסקים שהי' אחרונים ע"ש. ובספר גבורות אנשים סימן ס' ע"ש, ולפי זה צע"ק על הבית יוסף או"ח סימן ס"ח שהניח דברי הטור בצ"ע ועיין ב"ח שם.

סעיף מז

מז ועיין גם רבינו שמעון תלמיד רש"י וספר בן אלישע בח"ב.

סעיף מח

מח ועל מסכת ראש השנה תענית וחגיגה בס' אהלי יצחק להר"י בונאן ועל מס' קידושין בספר עיני העדה עם הג"ה זר זהב לבעל שמן רוקח ועל ג' בבות שבת ע"ז ונדה נדפס בלבוב ועל מס' ברכות בק"ק ווארשא ועל מס' סוכה (עם פסקי הלכות מזוזה ציצית ותפלין) בספר סם חיים ליווארנא (תקס"א).

סעיף מט

מט בוליניא רצ"ח ונדפסו גם פסקי הר"ם ריקאנטי האחרונים חי' דינים מלוקטים מחי' האחרונים על או"ח חו"מ להר' יעקב חי בר' יצחק שמואל חים ריקאנטי ליווארנא תקע"ג.

סעיף נ

נ ועי' מל"מ הל' בה"ב פ"ח ה"ד שכתב דפסקי תוס' הם מבעלי תוס' עצמם ע"ש וביש"ש פ"א דקידושין סי"ב וריי"ט אלגאזי פ"ו מה"ב להרמב"ן הביאו בשם התוס' ולא נמצא רק בפסקי תוס' ועיין פסקי תוספות זבחים פ"ג סל"ה ונ"ד עי"ש ובבית יוסף או"ח סי' פ"ג מש"ש ע"ד הגה"מ פ"ג מהל' ק"ש וזה מקרוב נדפס בש"ס ווילנא פסקי תוס' גם על אותן מס' שאין בו תוס' כמו מסכת תמיד ומדות, וגם נדפס פסקי תוס' בפ"ע עם הג"ה וביאור לחכם אחד וכן בספר נשמות כל חי ח"א סי"ט כתב בשם מהרי"ט דאינם לא מהרא"ש ולא מהטור ע"ש ובברכ"י או"ח רצ"א ושו"ת שו"מ מהדו"ק ח"ג סע"ג ע"ש.

סעיף נא

נא הן אמת שכ"כ גם הגאון בשע"ת או"ח סי' ק"ע סק"ד ע"ש, ואמנם צ"ע דאי' כן להדיא בפסקי תוס' שלנו מס' בכורות מ"ד ע"ש, ואם כן אינו מוכח לומר שהם לרב אחרון ובקונטרס שה"ג לנכד מהר"ש שליצשטט כ' שהר' יעקב נורטהויזן עשה גם כן פסקי תוספות.

סעיף נב

נב ועיין ב"י או"ח סי' רס"ג שכ' בזה"ל: נראה שיש לסמוך על תה"ד יותר ממ"ש בכתביו דמה שאדם כותב בספר יותר מדקדק בו ממ"ש בכתבים ע"ש, וכזה כ' מהרי"ל בשו"ת סי' ע"ב דיש לסמוך על שו"ת יותר דאיהו הלכה למעשה ובשעת הוראה הוא ע"ש.

סעיף נג

נג פראג שס"ז ע"י המו"ל ר"י בר"ש הכהן חתן מהר"ל זצ"ל וכעת נדפס בווארשא עם הג"ה לחכם אחד.

סעיף נד

נד וכעת נדפס בווארשא ספר הפרדס הגדול וספר האורה לרש"י ז"ל כולל שי"ד פסקי דינים ושו"ת ובסופו ליקוטי דינים ושו"ת קצרות ובראשונה נדפס מכ"י (קושטא תקס"ב) עם הסכמת מהר"ח אלפנדרי ועם הג"ה הג"מ ח"י קובו ז"ל, ובפארמא נמצא פרש"י עה"ת כ"י משנת ס"ה ובסופו כתוב בזה"ל: הארון הקודש, קדש קדשים המורה הגדול רבינו שלמה בן הקדוש ר' יצחק ז"ל צרפתי נלקח מאתנו ביום ה' כ"ט תמוז תתס"ה והיה בן ס"ה כשנתבקש לישש"מ.

סעיף נה

נה וכן הוא האמת דספר פירורי פת קמח ע"ס חבצלת השרון נדפס בוונדזבק שנת ב"ל תמו"ט וספר משנת חכמים שם שנת תצ"ו וראיתי בסוף ספר ברכת אליהו (שפירא) קונטרס קטן לקוטי פירורי פת קמח והמה דברים יקרים מלתא דעבידא לטעמא לכמה מנהגי ישראל שתורה הם ע"ש וצ"ע על ספרי טעמי המנהגים שנדפסו בשנים האחרונים שלא הביאו.

סעיף נו

נו וצ"ע על בסה"ד דמיחסהו רק לר"י מבית פרץ, ואולי פרץ שם משפחה.

סעיף נז

נז קושטא תצ"ב, והיה חתן הג' בעל מטה יוסף (הלוי).

סעיף נח

נח וח"ג נקרא בשם תוספות ביכורים וח"ד עטור ביכורים, וחיבר עוד ספר מנחת ביכורים על ש"ס וספר פני האדמה דרושים.

סעיף נט

נט והקדמה הוא לבנו מו"ה דוד (א"ד תנ"ב) וע"ס תבואות שור בהקמדה. ועוד חיבר קונטרס דבי שמשי על מאמר מבוא השמש להר"א פימינטל ז"ל וע"ל מערכת ק' סי' מ' ע"ש וראיתי לחכם אחד שמסתפק אם המל"מ ראה פרי חדש ואני מצאתי במל"מ הלכות בכורות ריש פ"ד שכתב בזה"ל: ודע שעתה מחדש בא אצלנו ספר חדש ושמו פרי חדש וכו' עי"ש, והיה גיסו של מהר"ם חאגיז.

סעיף ס

ס ושמ"ך ד' אייר תקנ"ב ואביו הג"מ מאיר ראבד"ק לבוב שם י"ט תמוז תקל"ג ומ"ש בשה"ג החדש תקל"ה הוא טעות בהמ"ס אליהו רבא וברכת יוסף (זאלקאווי תק"י) ובשנת קל"ו יצא קול ערעור על פמ"ג שיצא מכשול מתח"י נידון גט א' שסדר, ואז עמד הגאון בעל מרכבת המשנה לימינו ונכתב בפנקס הקהל דק"ק לבוב.

סעיף סא

סא וכן על כל ש"ע או"ח וכמ"ש בסמוך, פפד"א תקמ"ז והקדמה נפלאה.

סעיף סב

סב וקודם שהתחיל לחבר ספרו למד מסכת חולין עשרים שנה בעיון צח עם תלמידו הג"מ שמחה מבוברקא ז"ל וכמש"ל אות ר' ג' וע"ש בהג"ה מנחם ציון. גם חיבר ספר תיבת גמא עה"ת ושו"ת ונדפס עם חי' אביו (פפד"א תקמ"ב) ובהקדמה שם כתב שחיבר גם ספר חילוקא דרבנן על ז' מסכתות וב' פירושים למסכת אבות וספר המגיד דרשות וספר הזמנים לשבתות ומועדים ובהקדמת פמ"ג או"ח הביא ספר ראש יוסף על ד' מסכתות (ואולי הוא באחד עם ספר חילוקא דרבנן) וספר פרשת דרכים וספר אם לבינה (שרשי לה"ק ארמית ותלמודיית) כ"י באוקספורד, וספר נועם מגדים מדינים ומנהגי התפלה נדפס כ"פ.

סעיף סג

סג ועם הג"ה מהר"ש רשקוויר אוסטראה תקנ"ד, וע"ל אות ע' סי' פ"ד. וזה לא כביר נדפס קיצור פע"ח מכונה בשם שרף פע"ח על שהוא שרף הנוטף מעצי החיים והוא לרב ומקובל ומפורסם בדורינו מדינת גליציון.

סעיף סד

סד וכעין ספר מזמור לתודה להר"ד פארדו ז"ל (ליווארנא תקע"ח).

סעיף סה

סה בסי' פ"ד שם משביע ואוסר איסר למי שישיג עליו ע"ש, ועכ"ז לא חש ליה הרב מו"ה כליפא מלכא והרב מו"ה דוד פארדו בספר מזמור לתודה והרב מו"ה יונה נבון בספר פרי ??? עי' הקדמת ספר מזמור לתודה ונדפס ספר פירות גינוסר כולל פרי חדש ופרי תואר גם יחד. וע"ס שדי חמד ח"ו ספט"ו ע"ש.

סעיף סו

סו מכונים בשם בית ישראל אה"ע לובלין (שס"ח) יו"ד שם שצ"ט.

סעיף סז
סז נדפס מחדש בווילנא תרנ"א עם הג"ה וחי' מלוקט מגאוני הזמן.

סעיף סח
סח ראיתי בסה"ד שכתב ספר פרקי שירה על פרקי אליהו ואפשר דצ"ל פרקי שירה או פרקי אליהו והוא כללי דקדוק לר"א בחור בדרך שיר נדפס איזה פעמים וגם עם פירוש סוגה בשושנים להר"א אביגדור במו"ה אליהו אבד"ק ביאליגורי בעשו"ת הר הכרמל (ע' שפת"י).

סעיף סט
סט קושטא רע"ד ועם פי' בית גדול ווילנא תקצ"ח ועם ביאור הרד"ל ווארשא תרי"ב.

סעיף ע
ע ונדפס מחדש בפפד"מ תרכ"ג וע"ס מטה משה סי' רצ"ב.

סעיף עא
עא מיוחס לר"י כה"ג וע' מגן אבות להרשב"ץ פ"ג ובהקדמת ספר עמק המלך וכן בכוזרי מ"ג סי' ס"ה ואי' שם שחי' ספר היכלות והכרת הפנים ומעשה מרכבה וידע סודותיהם עד שהי' ראוי למדרגה קרובה לנבואה ע"ש.

סעיף עב
עב ועם קונטרס על המצות בשם דרך מצותיך ובדפוסים החדשים נשמטו קונטרס זה לגמרי, וכן לא יעשה, ונדפס בפ"ע ברדיטשוב תק"ע, ונפטר בשנת תפ"ז בשמיני של סוכות וכמ"ש בהקדמת פר"ד, ולא כמ"ש הצ"ד בהוספות בשם הקדמת מל"מ דשם קאי רק על רבו מו"ה חיים קמחי ז"ל ע"ש.

סעיף עג
עג במו"ה זרח כבודו בק"ק אוליינוב ושמ"ך.

סעיף עד
עד וצ"ע שהרי הראשון שנדפס היה בשנת תי"ב ואולי כונתו ע"ס זוהר הרקיע גופא שנדפס פעם ראשון בקושטא שנת ער"ב.

מערכת צ

סעיף א
א אבד"ק ברזאן ונזכר בשו"ת מהר"ם לובלין סי' קל"א וקל"ז ומנ"כ בק"ק לבוב כ"א תשרי שצ"א, ועל מצבתו נקרא משה מרדכי במו"ה נתן הכהן.

סעיף ב

ב והוא הרב מו"ה חיים במו"ה עוזר אבד"ק הילדסהיים המו"ל (וונדזבק תפ"ט) עם בנו מו"ה עוזר.

סעיף ג

ג ונדפס גם בפ"ע בעיר (שקלאב תקס"ג).

סעיף ד

ד נדפס בפירארה שי"ד וסביוניטו שכ"ו עם הקדמה יקרה, ונשמטה אח"כ באשמת המדפיסים, וכ' ספרו לתועלת השר דון שמואל אברבנאל, ובכ"י הנמצא בטירין מובא גם כן דינים לה' שו"ב ולא נדפסו עד היום, ואביו ואמו וד' אחים נהרגו על קד"ה והוא נמלט בעזרת הש"י כ"ג אדר שנת פ"ח.

סעיף ה

ה נדפס בס' נמוקי שמואל (א"ד תע"א).

סעיף ו

ו ונדפס גם עם מדות המזבח לח"א (פפד"מ תע"א).

סעיף ז

ז על פסחים נדפס בפראג תקמ"ג ועל ברכות שם תקנ"א ועל ביצה שם תקנ"ט ובווארשא שנת תרל"א נדפס כמעט לכל סדר מועד.

סעיף ח

ח ונדפסו אח"כ בשם דורש לציון וזה לא כביר נדפס עוד דרושים יקרים בשם דרושי הצל"ח.

סעיף ט

ט והוא לר' מתתי' דלקראט בעל הג"ה לספר שערי אורה.

סעיף י

י שאלוניקו תקמ"ה ואח"ז נדפס גם ח"ב על במדבר דברים יהושע תהלים ואיוב וכללי הש"ס שם תקע"א.

סעיף יא

יא כמו עניני מצות מילה וסוד הערלה.

סעיף יב

יב ד"א תל"ה, והיה גם מקובל גדול וחי' פי' על עשרה מאמרות להרמ"ע וביאור מלות חמורות שבזוהר (צמח גי' מנחם וצדק גי' מענדל).

סעיף יג
יג והי' אבד"ק זמיגראד והעלישוי, נכד הגאון בעשו"ת איתן האזרחי, והיה גם כן תלמיד להג"מ יהודה זעלקי הנקרא דער פוזנר מגיד (ובספר קנה חכמה נדפס ממנו חי' תורה) והוא החזיר לו תלמודו ששכח מרוב התלאות מסיבת מלחמת שוועדין בשנת תי"ז ותי"ח וכמ"ש בהקדמת ספרו שם.

סעיף יד
יד ונקרא גם כן בשם אבן העזר ונדפס כעת מחדש בהוד והדר עם ביאור ארוך והערות יקרות על ידי רב גדול אחד במדינת הגר.

סעיף טו
טו עם הקדמה נפלאה מקורות משפחת בית המבי"ט (דו"ו ת"ח).

סעיף טז
טז והוא לר' יוסף בר' משה מפרעמסלא.

סעיף יז
יז ובאוצר הספרים דק' מינכן נמצא ממנו בכ"י גם ספר אשכול הכופר על מג"א ורות ופרקי אבות ויסופר שם בהקדמה מרוב התלאות והצרות שעברו עליו, וב' בניו שמסרו א"ע על קדושת ה' וכל הונו רכושו וספריו הי' לבז ולא נשאר אתו מאומה זולת ספר צרור המור ואשכול הכופר אשר טמן אותם תחת האלה דעם(?) קרית מחוזו? (ליסאבונה) ע"ש.

סעיף יח
יח והוא לנחם אדם מיגונו (קרימונה שי"ז ופראג שע"ב).

מערכת ק

סעיף א
א נדפס בקושטא תצ"ב עם הוספות לחכם אחד גם חי' ספר עופר האילים הובא בספרו פ"ט ע"ש.

סעיף ב
ב הוא מקראות גדולות עם ל"ה פירושים א"ד (תפ"ד ותפ"ח) והרב משה פ"פ בהמ"ס זה ינחמנו הוא אספם וקבצם והביאו לביה"ד והוסיף מדיליה גם כן פי' מלוקט על תנ"ך ונקראו על שמו קהלת משה.

סעיף ג

ג גם חיבר פירוש על אבות בשם דוד במצודה שאלוניקו תק"ה.

סעיף ד

ד ומענה לשון שאליניקו (תקו"ם).

סעיף ה

ה וכאשר ידענו כעת מחי' הנדפסים (זולת ספר קול אליהו) המה ספר אדרת אליהו על סמ"ג והרא"ם, עוגת אליהו שו"ת, שני אליהו דרשות, דבר אליהו על הרמב"ם ודרשות שונות (נדפס ס"ס שער אשר). גם הובא בספריו ספר מזבח אליהו על גיטין, כסא ישראל ע"ס התרומות, אזור אליהו על ספר מקח וממכר לרה"ג, צפחת אליהו על התורה, ארעא דישראל ומחנה ישראל. וצ"ע על הרב בעל המעלות לשלמה שלא חישב אלו ב' האחרונים.

סעיף ו

ו דו"ו שמ"ט ובסופו פי' הרמ"ע ע"פ ישעיה כ"ו י"ט ומתחלה היה נדפס ביחד עם פירוש ר"י ן' שועיב וע"ש שניהם נקרא בשם קול בוכים עי"ש בכי' בכפלים מה שאין כן פירוש הגאלאנטי לבד נקרא רק בשם קינת סתרים (ע"ל סי' ס"ה). וכשנדפס אח"כ בפ"ע עדיין שמו עליו וצ"ע (וז"ל בסה"ד בשמות המחברים "ר"י ן' שועיב נורא תהלות עולת שבת פי' על קול בוכים" עכ"ל. וידידי הרב המשכי"ל הגיה דצ"ל "פי' על איכה מחו' לספר קול בוכים למוהר"א אזולאי" ע"ש, ודבריו יותר צ"ע במה שמיחס ספר קול בוכים למוהר"א אזולאי).

סעיף ז

ז ובהקדמה שם חושב כל הס' שחיבר ומסיים וחותם פה ירושלים ה' מנחם ת"ג נאום יעקב בר' חיים צמח, נראה מזה דשם צמח שם משפחה הוא.

סעיף ח

ח גם נדפסו חידושיו ועלו ובאו בספר יד המלך להר"א פאלומבו אבד"ק קושטא (שאולוניקו תקס"ד) וגם שו"ת לאחיו מו"ה גרשון.

סעיף ט

ט נדפס בא"ד עם הג"ה לר' שמואל ברז"וו מקראקא ובמנהיים מושבו, והיה מכונה בשם חכם זכותא (זאקוטא) ומ"ש בספר הכונות ושמעתי בשם החכם יאקוטא צ"ל זאקוט"א ורמז למ"ש במס' פאה דמי שי"ל מאתיים זוז לא יטול מן הצדקה דמלת צדקה עולה מאתיים פחות א'.

סעיף י

י וזה לא כביר נדפסו מחדש בק"ק ברדיטשוב בשם קול הרמ"ז או שפ"ר התיקונים עם פי' להמקובל מהר"י קאפל (בהמ"ס שג"ע) ועם סדר עבוד עורות עד"ה להמקובל מהר"ש פייביש מזברז ז"ל.

סעיף יא

יא נקראם בשם מודעה ואונס נדפס גם בפ"ע עם פלפולים יקרים להני תרי צנתרא דדהבא המה רמוני זהב הג"מ ירמיה ובנו מו"ה יואב אבד"ק מט"ד נקראים בשם מודעה רבא ומודעה זוטא בהמ"ס שערי בינה על השערים ועד אחרון נדפס עוד הפעם על ידי ידידי הה"ג החו"ב מו"ה מרדכי טרעלער והוסיף נופך משלו פלפולים יקרים באיזה סוגיות עמוקות.

סעיף יב

יב וגם ע' מו"ה משה בנבנשת בח"א.

סעיף יג

יג גם בס' רוח אליהו (חאקי) נדפס קונטרס תוך כדי דבור.

סעיף יד

יד והוא היה מסדר סדר מערכת בעלי תוספות וחכמי הדורות שלאחריהם עד זמנו דו"ו תק"ו.

סעיף טו

טו והוא למו"ה מרדכי בר' נפתלי הירש איש קרמזיר מקראקא תלמיד מהר"ש שעפטיל הו"ו, גם חי' ספר קטורת המזבח על האגדות וספר מירא דכיא. וצ"ע על בעל סה"ד דבשמות המחברים מזכיר ספר מירא דכיא זה ג' רגלים מוהר"ם מרקיל בהמ"ס מירא דכיא מו"ה מרדכי בר"נ הירש בהמ"ס מירא דכיא ומו"ה מרדכי מסלאוויטיטש בהמ"ס מירא דכיא ובשמות הספרים אינו מזכיר ספר מירא דכיא כלל ואפילו פעם אחת.

סעיף טז

טז ונקרא גם בשם קול בוכים (לעיל סי"ב) כולל גם פי' איכה לר"י ן' שועיב וזוהר לאיכה (דו"ו שמ"ט) ומ"ש בפ' צעק לבם וגו' מש"ש בשם אחיו מהר"ם גאלאנטי וא"כ צע"ק מ"ש המח' ח"א א' סל"ו בשם י"א.

סעיף יז

יז וכן הביאו השפת"י והוא בכ"י להרמ"ע מפאנו והי' נמצא בגנזי הספרים להג"מ דוד אופנהיים.

סעיף יח

יח וע' עשרה מאמרות מאמר אם כל חי סי"ז ושו"ת הרדב"ז ח"א ס"פ ובית יוסף או"ח סס"א עי"ש. ונקרא גם בשם ספר הפליאה (קאריץ תקמ"ד) ועל שער הספר מיחסהו לר' קנה אבן גדור ובתשובת הגאונים (ובס"ס נהרות דמשק נקרא בשם שערי תשובה) סי' של"ט הביא תשובת רה"ג וז"ל ור' נחוניא החסיד אשר קבלנו רוב הקהלות הערוכות לו מימי התנאים ז"ל ע"ש. ובשו"ת מהר"ם אלשקר סי"ח עי"ש, ואולם מס' הפרדס להרמ"ק וכן מהרדב"ז הנ"ל נראה דהמחברו היה ר"א קרא מפראג המחבר ספר הפליאה ע"ש ומכנהו בשם ספר אלקנה ובספר מאור עינים ימי עולם פל"ה כתב ובמדרש נחום בן הקנה ע"ש. ובל אמנע מלהעיר את הקורא דמאמר הידוע בפי העולם בשם מחז"ל חזור חזיר ואל תצטרך לבלזר לא נמצא בשום מקום ואך בספר הקנה שם מקומו קנ"ה ועמ"ש בשדי חמד סוף ח"י כללי הפוסקים אות מ"ט בשם הרב אהלי שם ע"ש.

סעיף יט

יט והוא כעין הקדמה לספר הקנה הגדול וכמו שנראה בשער הספר ונדפס גם בפאריצק תקל"ו עם ביאור לח"א.

סעיף כ

כ והיה רבו לר"א הבדרשי (אבי בעל בח"ע) והיה נמצא בא"ד בכ"י.

סעיף כא

כא והוא הר"י מפאנו, גם נקצר ע"י מו"ה יעקב צהלון נקרא בשם מרגליות טובות ובראשו איזה תפלות ישרות וכן נקצר ע"י מו"ה יעקב פאן כ"ץ (עסה"ד) וכמו כן נקצר איזה שערים כמו שער הבטחון אהבה וחשבון הנפש על ידי הגאון יעב"ץ בספרו היקר מגדל עוז ע"ש.

סעיף כב

כב ומ"ש השפת"י קצור מזרחי לר"י מרקריאה לא דק דהוא לא חי' רק דקדוקי רש"י בעניני דקדוק.

סעיף כג

כג ונקרא גם בשם מרדכי הקטן וברשימת הרב מוהרנ"ר נ"י מצאתי דנמצא תח"י ספר מרדכי הקצר סדר מועד בכ"י משנת ק"ן ונמצא בו יותר מהנקצר ע"י הרש"ש ומהנדפס.

סעיף כד

כד וכאשר אדמה נ"ל דהר"י בועז מברוך הי' המקצר ה' הרי"ף בשם פסקי הרי"ף וסדרם על סדר הרמב"ם.

סעיף כה

כה נדפס ראשונה בבזיל רצ"ב ובודאי לא קרא המח' את הקדמה שם שנכתב בלשון רומי (על ידי חכם נוצרי אחד ושמו ז' מינסטר שר"י) והוא קצרו והדפסו ורק לשחק בנו בא האיש הזה להראות העמים והצרי"ם איך טחו בנ"י עיניהם ומהשכיל לבותם, אחרי שנמצא בו דברים מרבים הבל וכאחוכא ואטלולא כמו האיסור לצוד פרעוש בשבת וכדומה ע"ש, וכן צ"ע על בעל שר המסכי"ם (כשבא פ"ב לדפוס וואנדזבק תפ"ז) על שעלה בהסכמ"מ וסמך ידיו עליו ולא ידע למי הוא ולמי אלה לפניו (מהרא"פ) וע"ל שארית ציון אות ק'. ועד אחרון בא חכם הרב מוהר"ש פריינד ראבד"ק פראג וטרח לבאר דבריו מרישא ועד גמירא וסמך א"ע רק על שר המסכים ולישר"י לן מר, וכן מזכיר שם בהקדמה מגירוש פורטיגאל שהיה זמן רב אחר הסמ"ג.

סעיף כו

כו קושטא ער"ה ונקרא גם כן בשם הרמזים (עיין מ"א או"ח סימן רי"ח סקי"ט) ונראה משם כ"פ שהי' לפניו דברים הרבה בהרא"ש מאשר הוא לפנינו (ע' הג"ה מהרל"ח רו"ח רנ"ז) ולפי זה קושי' הבית יוסף על הטור או"ח סי' תרל"א בענין מעובה כמין בית ע"ש וצ"ע על מהרל"ח שם שהאריך לתרץ קושייתו שם ע"ש, והבית יוסף או"ח שי"ח כתב דברמזיו מצינו כ"פ דהמה נגד דברי עצמו שסותם בטור להלכה ע"ש, ובשו"> אורי וישעי סק"ו החליט דחי' הרמזים הי' אחר שחי' הטור ע"ש ובנדרים פ"ג ס"ג ע"ש.

סעיף כז

כז ונדפס בפראג עם ביאור לח"א.

סעיף כח

כח ונדפס גם עם הג"ה יקרות להר' מוהר"ד לידא (פירטה תנ"ג ומנטובה תק"ל) וברשימת הרב מוהרנ"ר נמצא בכ"י קיצור ר"ח שנקצר על ידי הרב מו"ה מתתי' בר"י פואה, ובמק"א מצאתי שהביאו קיצור ר"ח להר"א הלוי ברוכים.

סעיף כט

כט וכ"ה להדיא בשער הספר וז"ל תי"ח הקצר שקצרו ידי הרמ"א בעצמו ובק"ק ווילמרשדרף (תע"ז) נדפס תו"ח הקצר ע"ס א"ב מכונה בשם קרבן אהרן.

סעיף ל

ל ועמש"ל בח"א אצל זכרון שמותם בהג"ה מ"ץ וש"ץ שם ונ"ב א"ך אלול תקכ"ד וראה זה פלא שנפטרו שניהם בשנה א' ובמותם עשו שלו ביניהם וקנו מקומם זא"ז בעיר אלטונא.

סעיף לא

לא וכן כאן צע"ג על המאסף בן יעקב ששינה מלשון המחבר ז"ל דבשם הגדולים הראשון איתא כאן על גלות השכינה ע"ש.

סעיף לב

לב וכנראה מלשון הב"י או"ח סי' ז"ך נקצרו גם שו"ת הרשב"א כעין שו"ת הרא"ש.

סעיף לג

לג וז"ל התיו"ט בבא בתרא פ"ח מ"א ומקרוב נדפס ספר קרבן אהרן הוא ביאור נחמד אף נעים לכל הברייתות דתו"כ וכו' ע"ש גם חי' ספר מדות אהרן על י"ג מדות והוא יקר מאוד וע"ל אות ס' בסופו.

סעיף לד

לד נדפס בשאלוניקו שנת שכ"ן טו"ב והוא חי' על מסכת ע"ז וסוגי' דברירה.

סעיף לה

לה נדפס בווינציא ש"פ על ידי נכדו מהר"ם חאגיז עם קונטרס פרפראות לחכמה.

סעיף לו

לו ע' באה"ט או"ח רפ"ח סק"ח. ונדפס בווינציא שנ"ו.

סעיף לז

לז ונדפס אח"כ עם הרא"ש תוך הש"ס ואולם בעו"ה קצרו דבריו בהרבה מקומות ואינו בדין שיניף המקצר על המאריך (והוא בשלימות בדפוס קארלסרוהא שנת תקס"ו).

סעיף לח

לח ורוב דבריו לקוחים המה מספר קרבן נתנאל ולא שינו לשונו.

סעיף לט

לט ואולם קריא"ה נאמנה הוא נקראת ולפי"ז קנה מקומו לעיל קודם ס' קריאת השמירה.

סעיף מ

מ נדפס בקושטא בשנת אשר"י וח"ב תקכ"ה.

סעיף מא

מא ובל"ס דלזה כיון בעשו"ת זקן אהרן סל"א שהביא בשם ספר קרית ספר מדיני ס"ת ע"ש ובחנם חשבו בעסה"ד לשנים ע"ש ובשו"ת הרלב"ח ס"א ע"ש נדפס (באזמיר תקכ"ג) עם קונטרס כסא דברכתא לחכם אחד.

סעיף מב
מב נדפס ע"ס בראשית וצ"ע על המחבר שכ' דבעליו אין עמו והלא מבין שירותיו יצהירו שם שם מאיר בן יצחק כ"פ וכמו כן מספרו קול יעקב דרשות למועדי השנה (המבורג תקס"ג) וקרא שם הספר קרן אור פני משה ע"ש הנדיק מוהר"ם הויזן ז"ל וקול יעקב ע"ש הבחור הגביי"ר יוקיל במוהר"ם.

סעיף מג
מג דפוס פפד"א תפ"ז למו"ה שלמה זלמן אשכנזי בר' חזקי' העשל ממרצבך ועשו"ת דברי דוד מילדולה סל"ה.

סעיף מד
מד גם עד השלישי הוא בא בדפוס עם פי' פרשת אליעזר (זיטאמיר תקס"ה) ובפעם הד' עם פי' נחמד קרן הצבי למוהר"ש שמאמה מתוניס (ליוואורנא תקפ"ה).

סעיף מה
מה כמו ספר כתרו ישועה וספר פרח ציץ.

סעיף מו
מו וכן דרוש לפ' האזינו וקונטרס חלי וכתם (אלטונא תקל"ז), שערי עזרה, שמש צדקה, תמת ישרים.

סעיף מז
מז הוא השמטות לספר מגן אבות (מיץ תקמ"ה) וע"ל ס' מלחמת מצוה והג"ה מ"צ שם.

סעיף מח
מח וברי"ס לימודי האצילות כ' בזה"ל: וכ"כ ר' אברהם מרמון הספרדי בספר ברית מנוחה שלו ע"ש.

סעיף מט
מט ואפשר דצ"ל בס' הפרדס שער הנתיבות פ"א.

סעיף נ
נ וראה נא מ"ש בעל ווי העמודים עמוד התורה פ"ה שמאריך בשבחי תהלות ספר שבע טל שהתחיל לגלות חכמה זו בלישנא קלילא וצחות הלשון ומי שבקי בספרו יודע אח"כ ללמוד ולהבין בספר הפרדס מעצמו בלי שאלת רב ע"ש. ואולם הרמ"ע בהקדמת ספר פלח הרמון כתב דבתחלה בנו רוב דבריהם על יסודות הקבלה של הרמ"ך ואח"כ עזבו והלכו לאור באור החיים (וויטל) כתבי האר"י ז"ל.

סעיף נא

נא ובדבר קדמות חכמת הקבלה אמרתי להעתיק כאן איזה מקומות ממדרשי חז"ל זולת זוה"ק שנרמז חכמה זו כמו במדרש שוח"ט אר"י בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הב"ה לדון העולם בעמק יהושפט כיון שת"ח באים לפניו א"ל כלום עסקת בתורה מי שיש בידו א"ל צפית במרכבה צפית בשיעור קומה, ע"ש -- הרי לך דת"ח מחויב לעסוק גם בסתרי תורה . וברבות פרשת נשא כף אחת עשרה כנגד עשר ספירות בלימה ע"ש. ובילקוט מלכים סי' קפ"ו כ' בשם מדרש תדשא וז"ל: הים זה העולם וכו' עשר אמות משפתו -- אלו עשר ספירות בלימה שהעולם עומד עליהם ע"ש. (וע' הג"ה ש"ץ סוף הספר אות ק' קבלה ע"ש).

מערכת ר

סעיף א

א נדפס עוד בשנת רס"ה בקושטא בחיים חיותו.

סעיף ב

ב וכעת הדפיסו גם על מס' ברכות שבת מגילה פסחים וביצה.

סעיף ג

ג קושטא תק"י ועל מס' ברכות אדעסא תרכ"ז וליקוטי תנ"ך קושטא תקי"א ופולנאה תקס"ט וכנראה משם שהי' תחת ידו עוד ספרים בכתב והוא הראשון שנדפס אחר בואו לציון.

סעיף ד

ד והוא דרשות לזמנים לר"י ליב אבד"ק פפערשי בהמ"ס חב"י (פפ"ד תס"ח).

סעיף ה

ה באתי להעיר כאן דבר אחד דפ' גידול בנים (בתוך ס' ר"ח) כלו מועתק מספר מנורת זהב כולה (קראקא גש"ן) למו"ה ישראל בר"י אלנקווה הי"ד שנשרף על קד"ה בטלטולא קנ"א בהמ"ס מנורת המאור כ"י וספר מנורת זהב הוא חלק ממנו, וע"כ התחיל בעל ר"ח בזה"ל ואני המעתיק הצעיר אליהו וכו' ונדפס עם מלואים לבעל ספר תפוחי זהב א"ד תס"ח ועם חי בן מקיץ קושטא תצ"ז ועם ביאור קצר לדעת חכמה א"ד תקל"ו לר' מנחם הלוי.

סעיף ו

ו וע"ל אות ק' פ"ט בהג"ה מ"צ שם.

סעיף ז

ז ונ"ל דצ"ל בהקדמת ספר מתנת כהונה שהביא כן מהקדמת ספר הרוקח.

סעיף ח

ח וז"ל הרמב"ם בהקדמתו לספר היד וחכמי המשנה חברו חבורים לפרש התורה כמו ר' אושעיא תלמידו של רבינו הקדוש חבר ביאור לספר בראשית ור"י לספר שמות וכן רבי עקיבא מכלתין ע"ש (ועמש"ל סדר תנאים ואמוראים בהג"ה מ"צ שם), נראה מזה קצת דל"ה נמצא אצלו רק בראשית רבה ולא יותר ואולם פרש"י סנהדרין דף כ' ול"ח ע"א ורשב"ם בבא בתרא קלד ופסחים קי"ב ע"א וכן בערוך נזכר גם ויקרא רבה ומדרש חזית ואיכה הובא ברש"י וברשב"ם בבא בתרא קנ"ב ורמב"ם במורה וקהלת רבה נמצא בח' פרקים להרמב"ם.

סעיף ט

ט וראה זה חדש דהרמב"ם ניחא ליה יותר להביא דבר בשם הב"ר אף שהוא נמצא בש"ס בבלי משום דנסדר לפני חכמי התלמוד ועיין מל"מ פ"ה מהל' כלי המקדש דהרמב"ם סומך אמ"ש במדבר רבה. והיטב חרה לי על בעל מבוא המדרש דבשביל השערה קל"ה כמות שהוא עלה ונסתפק על קדמות המדרש רבה והחליט מדעתו דרק הבראשית רבה ישן נושן הוא וראייתו על שרש"י עה"ת לא הביא רק מבראשית רבה ולענ"ד כל אדם יכול לקעקע ולסתור בנינו זה דידוע דיותר חביבא ליה לרש"י עה"ת להביא דברים בשם המכילתא ת"כ ספרא וספרי אף דהוא נגד הלכה שבש"ס על שהמה מחוברים ומוסדרים ביחוד עה"ת בפשטי הכתובים וגם מנחל קדומי"ם המה יהלכון, משא"כ ספר בראשית דלא נמצא רק המדרש הזה וכן הדברים אמורים במ"ר ה' מגלות (וע' חי' הרד"ל נשא אות מ"ח).

סעיף י

י ואולם שמות רבה ומדבר רבה ודברים רבה לקוחים המה גם משני התלמודים ותנחומא (וח"א רוצה להחליט שנסדרו על ידי ר"מ הדרשן) ובפרט דברים רבה רובו הולך ואור ע"ד התנחומא וגם פתח לה פתחא בכל פרשתא ילמדנו רבינו כפתיחת התנחומא, וה' מגילות נראה קצת דלא ממעיין אחד יהלכון וגם הלשון לא קרב זה אל זה ומגילת רות הוא הקדום לכלהון ורוב דבריו מקורם בבבלי ומדרש אסתר מצינו ממנו הרבה ביוסיפון, ובס"ס שתי ידות למהר"ם די לונזאנו נדפס ספר תשלומין כולל כל מה שחסרו במ"ר תנחומא ספרא וכו'.

סעיף יא

יא נדפס קיצור יפ"ת עם המ"ר ר"פ והג"ה שבתוכו המה להר"ם הגר וצ"ע על המח' שלא חשב גם הפי' והג"ה אות אמת להג"מ מאיר בר' שמואל בן באן (שאלוניקו שכ"ה) ובעל מ"כ לא זז מחבבו וכן פי' הקצר אילה שלוחה לקוטים להג"מ נפתלי הירש במו"ה שמשון לנגלזי ממגורשי ווינא מק"ק שווערזענץ נדפס עם הרבות (פפד"א תנ"ב) וכן פי' נחמד למראה לא נודע מקדושים ואת שמו לא הגיד לנו והמדפיסים דאמשטרדם כללו בתוכו גם חי' רבים למהר"ש שלם אבד"ק א"ד ודברים הרבה למהרש"ז הענא המדקדק (ד"א תקל"ז).

סעיף יב

יב נדפס בקראקא שצ"ד והוא להג"מ נח במו"ה פסח ז"ל גם אנכי הדל חברתי בעזרת מוציא אורה ואזכה להוציאם לאורה ביאור ופירוש על מד"ר ובשם פני רבה יכונה, אלקי"ם יכוננה, ועל ה' מגילות בית מנחם, וה' יעזור לי להביאו לבית הדפוס.

סעיף יג

יג נדפס בשל"ה חלק תורה שבפע"פ וצ"ע על המחבר אשר מקורו לא הערה ורבים רוצים ליחסהו בשביל זה להשנ"ה וזה טעות וגם נדפס בספר ארזי הלבנון (וע"ל א' קל"ז) ולפי זה ל"ק קושי' בעל שואל ומשיב בהסכמתו למדרש רבה ד' לבוב שמתמה על הגאון בעל חמדת שלמה עי"ש.

סעיף יד

יד גם עם קונטרס תוך כדי דיבור (שאליניקו תקל"ב) ובסופו בית המדרש עה"ת.

סעיף טו

טו נדפס בשם הכולל אמת ושלום וג' ספרים נפתחים: אמת ושלום ביאור והג"ה על ספר עץ חיים, נהר שלום על ספר כונת האר"י, רחובות הנהר על הקדמת האר"י (שאלוניקו תקס"ו).

סעיף טז

טז קושטא שנת מנח"ת.

סעיף יז

יז הנה המחבר במחילת כבודו בנ"ס רק מפי השמועה כתב כן (וכמש"ל מ' קכ"א) ואמנם אני עני זכיתי לראותו בכ"י תח"י ש"ב הרב המנוח מהרצ"ה ליפשיץ ז"ל ונמצא בו יותר מב' אלפים מספרים ולאו דוקא על שמות הקדושים המה ערוכים, ואך ערוכה בכל היא ושמורה, ולכל דבר טוב ומועיל המה נוחים, ונראה גם כן דאיננה להרמ"ז ורק לבעל

מג"ע שהרי נמצא בו דברים הרבה שהמה מובאים בספר מג"ע וכמעט דומין זל"ז בלשון וכ"נ קצת מהקדמת ספר מג"ע לבנו הג"מ שלמה ז"ל ע"ש, וכן מעיד עליו גם כתב ידו היוצאת ממקום אחר ובפרט דהלין כתבא דנא אשכנזית היא ולא ספרדית, וגם נמצא בו הוספות מא' מרבני אשכנז ועל שער הספר נכתב מבוא שערים ורמז הרומז.

סעיף יח

יח ועיין מש"ל בח"א ובהג"ה מ"ץ שם סי' קכ"ד וכן הרב המחבר לקט ממנו מלא האומ"ר בפי' נחל קדומים עה"ת.

סעיף יט

יט וגם על מס' ר"ה ומס' קנים (ד' ליווארנא תק"ה).

סעיף כ

כ למו"ה שמואל במו"ה בועז מליסא (א"ד תע"ד).

סעיף כא

כא נדפס מחדש עם איזה הוספות בק' פאדגורזע.

סעיף כב

כב ומיוסדים על אגדות הש"ס.

סעיף כג

כג נדפס בראשונה בפאנו רס"ה על ידי המגיה מו"ה יהודה יעלה והוא עולה על כל הדפוסים.

סעיף כד

כד ודבריו צע"ק וכי מחליט בעל הש"ק דר"א בעל הרוקח הוא ר"א מורדון בעצמו ורק שהרוקח הי' ממשפחת ורדון שבאשכנז וז"ל בעל ספר חכ"א סוף הל' אבילות וידוע דכ"ד הרוקח הם מוקבלים בידו וזכה לגלוי אליהו ואין לשנות.

סעיף כה

כה צ"ל שע"ט.

סעיף כו

כו צ"ל מאיר.

סעיף כז

כז וכן אולי הוא רבינו יב"ק בר' מאיר הנ"ל הנזכר בסי' שט"ו או כונתו לרבינו יב"ק ממגנצא הנזכר בסי' שכ"ט ע"ש ובסי' שכ"ט משמע דג' ריב"ק הי' ע"ש.

סעיף כח

כח הובא גם כן בהקדמת ספר חובת הלבבות דהוא לבאר עניני הלשון והדקדוק והשמוש לכל עבריו וצדדיו לתקון המלות ע"ש, ואברבנאל עה"ת פ' וירא ע"ש והר' יעקב רומא העתיקו ללה"ק וכמו כן ס' הקירוב והישר על דקדוק להר"י ב"ג (ועסה"ד), ובפפד"מ נדפס כעת ספר הרקמה מלשון ערבי מתורגם עברית על ידי ר"י אבן תבון ועם הוספות תיקונים וביאורים לח"א.

סעיף כט

כט גם חיבר ספר בית יעקב אש.

סעיף ל

ל ומיוסד רק על טעמי מצות התורה ע"פ קבלה.

סעיף לא

לא ולפי זה מ"ש בפר' בהעלותך וז"ל: ועוד בפ' הרואה הרואה תמרים בחלום וכו' ע"ש יש למחוק וכ"כ שם הגר"א בפירושו ע"ש, ובעקד הספרים אשר בפאריז נמצא ספר רעיא מהימנא בכ"י ישן נושן ויש שם כו"כ שינויים ומצוה להעתיקו.

מערכת ש

סעיף א

א מו"ה אריה ליב במו"ה צ"ה אבד"ק קראקא בן חורגו של הטו"ז ומה שנדפס שם סי' ד' קצת ביאור לש"ע אה"ע סי' קמ"ט וסדר השמות ע"ס א"ב הוא מהט"ז ומש"ש בראשו הג"מ אריה ליב הוא בטעות וכמ"ש הג"מ הרא"ז מרגליות בספר טיב גיטין שמות נשים אות כ' סק"ט ע"ש.

סעיף ב

ב והיה שמו אברהם נתנטע בר' משה מייזילש נייאיויט תצ"ו.

סעיף ג

ג נדפס כעת בווילנא עם תוספת והג"ה לחכם אחד גם שו"ת ש"א החדשות וקונטרס נפלא חובת קרקע כולל דין חדש ערלה שמיטין ויובלות ועם הג"ה אשר לבנו הג"מ אשר אבד"ק קארלסרוהא ז"ל.

סעיף ד

ד וצ"ע דכבר הזכירו לעיל באות א' בשם אבקת רוכל. ואפשר דכוון לשו"ת ב"י וליקוטיו על אה"ע (סאלוניקו ישמ"ח).

סעיף ה

ה והיינו שו"ת הרא"ש (קושטא רע"ב ווינציא שי"ב ושס"ו) וע' נקה"כ יו"ד סק"י וע"ל בשמים ראש ושו"ת מהר"א מזרחי מוהר"א בן חיים מוהר"א אליגרי מו"ה ברוך אנגיל מו"ה בצלאל אשכנזי הרדב"ז (נדפס מחדש בה' חלקים) מהרד"ך מקורפו הריב"ש (נדפס מחדש עם הג"ה לח"א בשם בר ששת וצע"ק על הד"מ יו"ד סימן ל"ט סק"ג שכתב ע"ד ב"י שם והריב"ש נשאל ע"ז וכו' ואחר כך כתב וכ"ה בתשובת בר ששת) מהרי"ק מהרל"ח הרשב"א (נדפסו עד היום ששה חלקים זולת זו"ת המיוחסת) ונדפס כעת בק"ק פאדגורזע גם חלק ה"ז מכת"י (וראה נא מ"ש הג' הש"ך בסימן ס"א שנמצא הרבה דברים בשו"ת הרשב"א שהם לאיזה מי שהוא שהכניס דברי עצמו בתוך דבריו ע"ש) מהרשד"ם והרשב"ש בן התשב"ץ.

סעיף ו

ו והיינו ספר בית העזר בני שמואל ובעי חיי.

סעיף ז

א (ז) להני תרי אחי צנתרי דדהבא הר' יהודא ומר שמואל טאיטאצק (שאלוניקו ש"ס) עיין ש"ך יו"ד סק"י כלל ס"ס דין ט"ו.

ב (ז*) וגם נדפס אח"כ במנטובה ש' שמחה ומש"ש בשער הס' נר"ו טעות צ"ל ז"ל.

סעיף ח

ח ושמ"ך ש' ת"ק כ"ב שבט וחותם א"ע יעקב כ"ץ פאפרש מפראג ובעל פנ"י ממלא מקומו שמה, וידוע דהרב המקובל רמח"ל התודה לפניו שבל ישוב עוד ללכת לקראת חזיונותיו וכ' אגרת החבטה לפניו ולפני בית דינו וכ"ז היה ביום טו"ב טבת תצ"ה.

סעיף ט

ט גם נמצא ממנו בכ"י בפפד"מ ספר הקול קול יעקב כולל חי' תורה דרושים ופלפולים על הש"ס.

סעיף י

י כבר כתבנו בח"א דבשער הס' שנדפס בפיורדא תק"ו כתבו בטעות על המחבר נרו יאיר ע"ש אחרי דכבר הלך לעולמו בשנת תפ"ט ואך תפסו לשון השער מד' ווינציא שנדפס בחייו, וכן במש"ש שנדפס בסופו הרבה השמטות למדרש תלפיות בל יראה ובל ימצא שם אף אחד מהם וגם צריך למנדע דהנדפס באזמיר תקכ"ב סדורו משונה קצת משאר דפוסים.

סעיף יא

יא וליקוטי חי' ש"ס ודרושים (שאלוניקו משח"ר).

סעיף יב

יב וע"כ באתי כאן לעורר את המעיין דכ"פ נעתקו בשם דברי השב"ל בטעות וצריך לעיין בפנים דוקא כמו בב"י או"ח תצ"ד שהעתיקו דברי האגור בשם השב"ל דנהגו לומר צה"ד באס"ח ביחיד ע"ש ומעולם לא מצינו חי' בין יחיד לרבים ובפנים השב"ל סוף כלל פ' מצאתי כ' "ביחד" (תחת "יחיד") ועפמ"ש בטור יו"ד סי' ת"א בשם תשובת הגאונים דצה"ד בר"ח אם עונין כלן ביחד מותר ובא' מדבר וכולן עונין אסור ע"ש. וכן מש"ש הבית יוסף בשם בעל עין יעקב אי' להדיא שם גם בשה"ל ע"ש.

סעיף יג

יג וכעת נדפס ספר שבלי לקט השלם בק"ק ווילנא תרמ"ה מכ"י עם הג"ה והערות לחכם אחד, ויש בו כפלים לתושיה וכמה פעמים ראינו בבית יוסף שהביא בשם השב"ל מה דלא נמצא שם כלל ובל"ס הוא בשב"ל השלם, ועיין ב"י או"ח שמ"ו הביא ד"א בשמו באריכות מ"ש בשם רש"י ובשב"ל אשר לפנינו הוא בקצור מאוד וגם בשם ר"ח ע"ש וצ"ע על בעל עצי אלמוגים שרוצה לדחות דברי הבית יוסף והרמ"א או"ח שפ"ב לענין קניית רשות הספינה משום דלא מצא דבריו בשה"ל ע"ש ובשו"ת חיים שאל ח"ב ע"ש.

סעיף יד

יד ותשובת רבינו נסים בנבנשתי.

סעיף טו

טו היינו ספר דגלו אהבה המאור הקטן ושיח השדה. ומ"ש בשער ס' שדה הארץ ח"ב שנדפס על ידי בנו מו"ה יעקב מיוחס ח"ג צ"ל ח"ב.

סעיף טז

טז ומדפוסי האחרונים נשמטו קונטרס יקר "מבוא פתחים" וכן לא יעשה, וידוע מי שעמד נגדו הוא חכם בעיניו והדפיס ס' הוויכוח וכבר ענה לכסיל כאולתו בק' ענה כסיל ובספר אדרת אליהו ועוד ס' א' לח"א טריאסטי ע"ש ודי לרוות צמאונך.

סעיף יז

יז ולפי זה מ"ש בסה"ד בס' שושן סודות להרמ"ה וספר שושן סודות להרמב"ן טעה בשתים, וכעת נדפס ספר שושן סודות וכ' שם בשער הספר דהוא לר' משה בר' יעקב מארץ רוסיא ורוב דבריו שם נעתקו מס' הקנה, ורק ברמז הוא טמונה וש' רס"ג נרמז שם פרט השנה.

סעיף יח

יח נדפס כ"פ עם הג"ה וביאורים שונים כמו תיקוני זבח והג"ה מהרש"ל ומהרצ"ה מקראקא ור' ליברמן שו"ב ור' שמעלקי בר"ח שמש אהל ישששכר אהל ישראל גבול בנימן שמלת בנימן גבול ישראל ומאמר קדושין וזולתם (ובש"ך יו"ד סימן מ"א הביא בשם שחיטת החדשות נדפס בברלין שנת תל"ד ע"ש וצ"ע דהרי ש"ך יו"ד נדפס שנת ת"ו).

סעיף יט

יט ובסה"ד כאן שכתב שי למורא למו"ה חיים שבתי נראה שמיחסו למוהרח"ש וכן בשמות המחברים שם הוא טעות, ואף שידידי הרב המשכי"ל בעסה"ד השלם הרגיש בזה בשמות הספרים כמה לא חלי ולא מרגיש עוד קודם לזה בשמות המחברים נדפס בשאלוניקו (תבי"א).

סעיף כ

כ למו"ה יצחק בר' מאיר.

סעיף כא

כא ועד היום נדפס על מס' ביצה כתובות ב"ק ב"מ ב"ב נדרים נזיר כתובות, ועל סוטה בשם יגל יעקב וליקוטי גאונים לנזיר וסוטה וליקוטי נזיר לר"א ן' מוסה, נדפס ע"ס בית יעקב דרושים לר"י בן אברהם פייתוסי (ליוואורנא תק"ס) ועל מס' זבחים נספח לס' מזבח כפרה וכריתות ובאתי לעורר כאן אגב ארחא לקיים שמהראוי לקיים הפ' צאי לך בעקבי הצאן, ולחבר ס' שיטות מקובצת החדש ללקט גם ממיטב אורות ס' גאונים האחרונים על הש"ס שנדפסו עד היום ולמצוה גדולה יחשב, וכבר התחלתי אני עני לחבר על מס' ביצה ואולם הזמן בגד בי מרוב טרדותי ואינני מופנה אפילו מצד אחד. וה' הטוב יכפר.

סעיף כב

כב על ה' שו"ב לר"י ן' עטר.

סעיף כג

כג וחי' גם כן ספר אבן בוחן על שרשי לה"ק שנת ד"א תתק"ד והוא בכ"י בעיר מינכן והביא שם ספר שכל טוב כ"פ.

סעיף כד

כד וכן הרא"ש הל' תפלין ועב"י ר"ה ר"ה ובמהרי"ל ר"ה שבת וד"מ או"ח רע"א ע"ש. ואולי הוא ספר שכל טוב המיוחס לר' משה בר חסדאי מפוליניא נזכר ברמב"ן פ"ק דגיטין ע"ש (ופולוניא ודאי הכונה על עיר בולוניא הוא בולוגניא).

סעיף כה

כה ועי' בהקדמת ספר כלי פז.

סעיף כו

כו ובסה"ד מיחסהו להר' משה בן בתו של ר' גרשון ע"ש ובשה"ק ועמ"ש ב"י או"ח סי' רס"ח בשם הגאון מהרי"א ז"ל וע' ריב"ש סי' מ' הביא בשם שלחן ובסי' ק"ע הביא בשם ס' שלמן וצ"ע, ואל"ק עפמ"ש בש"ק דלא השלימו המח' והשלימו ר' שמואל בנו ועל אותה השלמה נקרא ח"ב בשם שלמן.

סעיף כז

כז וכ"כ בע"ס החייט דצ"ו ע"ש וכ"ה בשער הספר זולת בדפוס הראשון (מנטובה רפ"ד) מיחסהו לרמב"ן ונמצא שם הרבה דברים שנשמטו מדפוסי האחרונים, ואולם בסוף נרמז איזה פעמים השם בחיי בר"ת ע"ש.

סעיף כח

כח וגם על ש"ע או"ח ח"א (שאלוניקו תק"ס) גם חי' ספר זובח תודה על הל' שו"ב (שם תק"א).

סעיף כט

כט וזה לא כביר העתיק חכם אחד רוב ספר שלחן עצי שטים והדפיסו על שמו בשינוי השם מעדני אשר, וע"ד שעשה בע"ס דרך חיים שהעתיק דבריו משר האלף, ואולי משז"ל במדרש משלי אל תבוזו לגנב כי יגנוב זה הכותב ספרים ומעתיקו לאחרים ע"ש, לעצמם הם דורשים דר"ל אחרים למחבריו (וע"ל מ' ל"ב ובח"א ח' ל"ג).

סעיף ל

ל ועמ"ש בשו"ת פנ"י ח"ב סי' נ"א להגאון בעל מג"ש וז"ל לפי מנהג בני מדינתנו יצ"ו בדבר הנדפס בש"ע אין לשנות ח"ו שום דבר וכתורת משה, ואפילו בדברים המוכרחים מחוייבים אנו לעייל פילא בקופא זעירא דמחטא ע"ש. ובשו"ת צ"צ סס"ט ובשו"ת חתנו הגאון בעל עבוה"ג סמ"ח שכ' דכל הפורש ממנו כפורש מן החיים ע"ש, ובשו"ת שער אפרים סי' קי"ג ובשו"ת חו"י בהשמטות ע"ש, ובקיצור תקפו כהן סי' קכ"ג וקכ"ד וז"ל קיימו וקבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האמור במטבע הקצר הש"ע והרמ"א ז"ל ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' עליהם השכיל ורוח ה' נוססה בם להיות לשונם מכוון להלכה וחפץ ה' בידם הצליח ע"ש ולא כמ"ש מהר"ם לובלין סי"א ק"ב וקל"ה ע"ש.

סעיף לא

לא ול"ק כ"כ דלא נמסר לדפוס רק עד שנת שכ"ה בווינציא ונדפס באותיות מרובעות וכל עמוד נחלק לג' חלקים, ופ"ב בשנת שכ"ז ופעם ג' בשנת של"ד בחיי המחבר ובודאי תיקן ביתו בכ"פ שלא יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וברורו כסולת נקיה ובקראקא ש"ס נדפס עם הג"ה רמ"א ובשנת שצ"ב נדפס בווינציא אה"ע עם חי' דינים שהשמיט רמ"א ז"ל.

סעיף לב

לב ?"ל דעיקר דברי ס' המחלוקת נעקו תוך ס' שה"ג ולפי זה לק"מ על שנזכר כ"פ ס' המחלוקת גם כן, וע"ל ק' פ"ד, (ובעל ד"מ מכנהו בשם הג"ה אלפסי).

סעיף לג

לג ואולי צ"ל ונזכר בשה"ג.

סעיף לד

לד ונקצר על ידי חכם אחד וקראו בשם באר הגולה (מגנצא תרל"ז).

סעיף לה

לה ויש מיחסים אותו לבנו מהרי"ט גם נדפס ממנו ספר שלמי חגיגה מדיני תפלת כל השנה ימי החול שבת ומועדים. שאלוניקו תקנ"ה.

סעיף לו

לו להר' יצחק גייניבו על שי"ן שמאלית (קושטא תקנ"ו).

סעיף לז

לז והוא לרב האי גאון כ"כ הרב בעל מעלות שלשלמה בשם זקני הרב זרע בירך ע"ש.

סעיף לח

לח ועיקר שם הספר נקרא "ספר שמות", ומקומו לעיל באות ס' וכמש"ל בח"א ש' קפ"ז והיה חותן הג"מ יוסף אלמושנינו ועשו"ת שער אפרים סי' ק"ט וע' הקדמה שני' לשו"ת בית אפרים לנכדו הגאון מהרא"ז מרגליות ע"ש.

סעיף לט

לט ועיין שו"ת באר מים חיים יו"ד סי' ח' להר"ח מוצירו ואתו הסליחה וע"ל תבואות שור.

סעיף מ

מ וז"ל פנקס הזכרת נשמות דק"ק ווירמייזא הג"מ משה שמשון בהרב מו"ה אברהם שמואל בכרך בעבור שהיה רב פה עשרים שנה ומקודם הי' דרשן בפראג ורב בכמה קהלות מבן כ"ה שנה תיקון וחי' ספר שמן המאור עה"ת ושאר חי'.

סעיף מא

מא ועל חי' הר"ן שבועות עם ק' דבי שמשא לבעל פר"ח.

סעיף מב

מב ובאה"ט או"ח רכ"ג סקט"ו הביא בשם התשובה שבס"ס שמע שלמה למהרש"א דפסק דבמקומות שנוהגין לעשות הלבשה לנערים יתומים שיברכו ג' ברכות מלבוש ערומים שהחיינו הטוב ומטיב ע"ש חפשתי בב' דפוסים אלו ולא מצאתיו.

סעיף מג

מג והוא כללי הדקדוק לר' שמשון הנקדן ונקרא גם כן בשם ספר הקונים ואולי הוא ספר הקנינים שהביאו המדקדקים.

סעיף מד

מד וע"ל אות ת' ס"ו ובעשו"ת חקרי לב היה נכדו.

סעיף מה

מה נדפס ע"ס ווי העמודים לבנו הג"מ שעפטל (א"ד ת"ד) ונקצר על ידי מו"ה מיכל עפשטיין עם תוס' נופך משלו ונדפס כמה פעמים בשם קיצור של"ה ונקצר גם כן על ידי ר"ש שמואל צורף בשם מצרף לכסף ותוס' נופך משלו יכונה בשם כור לבחינה.

סעיף מו

מו וע"ל ספר בית לחם יהודה.

סעיף מז

מז ד' שאלוניקו תקל"א ואח"כ נדפס ע"ס טעם המלך וכעת נדפס עם עוד חי' לח"א.

סעיף מח

מח נדפס על ידי בנו מו"ה יעקב הו"ו ומנ"כ פה קראקא זאת חנוכה ת"ג והב"ח בהסכמתו שם כתב בזה"ל: הנני מבטיח המתפלל מתוך הסדור הזה אין תפלתו חוזרת ריקם ע"ש.

סעיף מט

מט ואתו הסליחה דאביו של הרלב"ג היה חתנו של הר' לוי כהן אשר נשא הרלב"ג את שמו, כמ"ש בפר' חיי ופר' תשא ע"ש. ואולי כאן בזווג ראשון וכאן בזווג שני. וצ"ע על בעל מאור עינים שרצה ליחסו לר"י ן' לטיף ע"ש. ואולם ר"י ן' לטיף חי' ספר השמים והעולם ע' הקדמת ספר החייט, ע"ש, ונדפס גם בעיר רעדלהיים תקס"א על ידי מהרזוו"ה וראיתי בספר מנורת המאור חתימה לנר ג' שקרא את ספרו גם כן בשם שער השמים.

סעיף נ

נ למו"ה שמעון וואלף בר' מאיר מניקלשבורג.

סעיף נא

נא ובכ"י נמצא בו הרבה הוספות כמעט פרקים שלמים.

סעיף נב

נב ולפי זה היה עוד קודם משנת רנ"ב ואפילו ק"י דהרי הר"י דמן עכו היה תלמידו של הרמב"ן כמו שהחליט המח' בח"א ע"ש, וכנראה גם מלשון ספרו דהי' גם תלמידו להר"א אבועלפיא בהמ"ס חיי עוה"ב שהיה בזמן הרשב"א ולפי זה צע"ק מ"ש ספר הברית (בהקדמתו לספר טעם עצו על משנת חסידים) דבעל שערי אורה הלך בעקבות קבלת הרמ"ק בספר הפרדס, ובעל משנת חסידים בקבלת האר"י ז"ל ע"ש. נדפס במנטובה שכ"א ואח"כ באופיבאך שנת ועת"ה עם ביאור והגה"ה הר' מתתי' דלקראט בהמ"ס צל העולם והגה"ה מהמקובל הר' אלי' ז"ל (ע' הג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף נג

נג וע' גם מו"ה יצחק אריפול.

סעיף נד

נד וע"ל גימטריאות בקונטרס אחרון ע"ש דהוא על מגלת אסתר.

סעיף נה

נה והוא להג"מ יואב בהג"מ ירמי' אבד"ק מט"ד בהמ"ס מודעה זוטא על קונטרס מודעה ואונס למהרח"ש נדפס מחדש פה קראקא גם חד"ת לידידי הרב החו"ב מו"ה מרדכי טרעלער ז"ל.

סעיף נו

נו נדפס בקרוב בוויען מתוך כ"י והרמב"ם בשו"ת פ"ב הביא ממנו ס' מדיני ציצית ועשו"ת מהר"ם סי"ז ע"ש ובשה"ל.

סעיף נז

נז דו"ו שוב"ה ועם מבוא שערים להר"ן שפירא ועטרת שלמה למהרש"ל לובלין שנ"ט. ועם הג"ה הלבוש ור"ם בר"י מיכל מעזריטש יעסניץ תפ"ד.

סעיף נח

נח על טעמי אמ"ת עם הג"ה הר"ש מדובנאף (פפד"א תקכ"ו).

סעיף נט

נט ובסה"ד מיחסהו לר"י ן' קרניטול (ע' הג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף ס

א (ס) ועד היום נדפסו שו"ת מגאוני קדמאי ואחד עשר אני יודע (זולת שו"ת שערי צדק), כמו

ב שו"ת חכמי צרפת וגדולי לותיר (ד' פ"ב),

ג שו"ת הגאונים נקבצו על ידי ר"י מוספיא

ד שו"ת גאונים הקדמונים נקבצו על ידי ר"י טוב עלם,

ה שו"ת הגאונים מכונה בשם חמדה גנוזה,

ו שו"ת הגאונים וה' בדיקת הסכין לר"י מכונה בשם שערי תשובה,

ז שו"ת הגאונים הישן (קושטא שכ"ה),

ח שו"ת הגאונים מכונה בשם נהרות דמשק (שאלוניקו תקס"ב),

ט שו"ת הגאונים מכונה בשם תוספתא עתיקא,

י שו"ת הקדמונים בשו"ת ר"י אבן לאטיש (ד' וויען),

יא שו"ת רבינו שרירא ורה"ג מכונה בשם זכרון לראשונים (ד' ברלין),

יב ותשובות גאונים קדמונים כולל דברי תורה וחכמה מכונה בשם גנזי ירושלים (נדפס בירושלים ת"ו).

יג ומי יתן שיעלה בלב איש חכם אחד ללקט אותם יחד ולאסוף אותם הביתה בספר אחד, תורתן של ראשונים.

סעיף סא

סא ונדפס ע"ס שער נוגה נלקט מספר עץ חיים (זולצבך שמע"ו בני"ם)

סעיף סב

סב נדפס מקרוב בווילנא עם פי' כנפי יונה לחכם אחד.

סעיף סג

סג ובקראקא שנ"ז נדפס בשם עשרים שערים לר"י בר ראובן.

סעיף סד

סד וכן בהג"ה הרמ"א יו"ד סי' ז"ן.

סעיף סה

סה למו"ה שבתי מכונה בס' מפראג כולל שמות המחברים והספרים ב"ח נדפס מחדש בוויען עם הוספות לחכם אחד מזמן המחבר עד זמנו.

סעיף סו

סו וראיתי בשו"ת מאמר מרדכי (דיסלדרף) שכתב וז"ל: ולהיות כי עיקר תלמודינו בש"ך אשתמטי מנאי דברי הט"ז ולכן חוזר אני מדברי הראשונים במה שהוריתי להתיר, ואם לענ"ד יש להשיב על דבריו אבל מי יקל ראשו נגדו שהוא שר התורה, אור ואורה המזריח לעולם כלו בתורתו ע"ש, וכן הגאונים בעשו"ת אבן השהם ומעיל צדקה נוטים יותר לדברי הט"ז, וכ"כ הגאון בעל הפלאה דברוב ארץ פוילין פוסקים יותר כהט"ז.

סעיף סז

סז ולפי זה מ"ש על מצבתו דלא הגיע אף לחצי ימיו לאו דוקא.

סעיף סח

סח בק"ק קראקא ולפי זה לא צדקו בזה דברי הגאון בעל מים רבים רו"ח סי' ל' שכתב חו"מ קדים ליו"ד ע"ש.

סעיף סט

סט והיה אב"ד דמדינת קראפפעלד והיה נקרא קראפפלדר ראש ישיבה ואני ראיתי כתב רבנות אשר כתבו לו אנשי במברג משנת תק"ג י"ט אייר ועי' בשער הספר שרש יוסף והסכמת מהר"ם ברודא ז"ל וכן בשער ספר כתנת יוסף ותולדות אברהם וצע"ק, ועיקר שמו היה יוסף משה ברעסלא.

סעיף ע

ע כולל ספר אור תורה, ספר המעריך, עבודת המקדש, דרך חיים, טובה תוכחת, תוצאות חיים, מדרש אגדת בראשית.

מערכת ת

סעיף א

א וסהדא רבה פרת שמימיו פרין ורבין הגאון בעשו"ת נו"ב שכתב עליו בזה"ל: אם במאזנים ישאו יחד כל חכמי ישראל בכף אחד והוא בכף שניה מכריע את כולם. נכד הג"מ שמואל אחיו של בעל תו"ח עכ"ל. ונדפס כעת ע"ס לבושי שרד וספר דעת זקנים לגאוני אחרונים וספר דעת קדושים. ומ"כ בזאלקאווי.

סעיף ב

ב למו"ה יעקב יהודה ליאון (ד"א קדש"ו) וכ"כ בשפת"י וצ"ע על המח' שכתב דהוא בכ"י. גם נמצא ספר תבנית הבית למו"ה בנימין בר' משה מלבוב (ושמ"ך ב' ניסן ש"ם).

סעיף ג
ג ובעיר פאריז נדפס זה לא כביר מכ"י מדרש לר"ע על תגין וזייניי"ן ואותיות גדולות וקטנות.

סעיף ד
ד וכ"כ בסדר עולם ספ"ז.

סעיף ה
ה ונדפס ע"ס כתונת יוסף עה"ת לחתנו (פיורדא תקכ"ט) וע"ל כ' ע"ט.

סעיף ו
ו וזכיתי לראותו מג' דפוסים מנטובה שנת וי"ש וכן בריווא שי"ח וקראקא גש"ן, וז"ל בשער הספר: זה ספר תולדות יצחק עה"ת להחכם הכולל מו"ה יצחק קארו זצ"ל, זקנו של החכם השלם והחסיד מו"ה יוסף קארו. ומ"ש ב"י או"ח סל"א לענין תפילין בחוה"מ וכן בשו"ת אבקל רוכל סי' קמ"א בשם דודו ה"ר יצחק קארו צ"ל תרי הוו, ועמ"ש בספר מאור עינים, (וכן בהג"ה סה"ד לידידי מוהר"ן משכיל לאיתן שבשפלינו זכר לנו שם).

סעיף ז
ז למו"ה יצחק אברלס פפד"א תקנ"ו וע' הג"ה ש"ץ סוף הספר.

סעיף ח
ח נדפס זה מקרוב על מסכת זבחים.

סעיף ט
ט ועוד שם דפ"ב הביא תוס' ר"י מפ' הכונס ע"ש, וכעת נדפס תוס' ר"י חסיד לברכות.

סעיף י
י ושם בסימן תתקנ"ז הביא גם כן תוס' ר"י מפרישׁ על מסכת ב"ב.

סעיף יא
יא וצ"ל דהתוס' יומא שבידינו הוא הקצר, דהרי הגה"מ פ"ג מהל' תפלה הביא כמה דברים בשם תוס' יומא ולא נמצא אצלנו כלל. ועברכ"י (או"ח סי' שכ"ה) ולפי זה ל"ק כ"כ קושיית בעל מלא הרועים ריש מערכת ישיבה בעזרה ע"ש.

סעיף יב
יב ותוס' ישנים נ"ה נמצא כ"כ בידי הראשונים, נדפס פעם ראשונה בשנת ת"פ, ולדוגמא אביא לך ראיה קטנה ממ"ש הטור או"ח תקנ"ט וז"ל: מעשה שחל ת"ב בשבת ונדחה למחרתו והיה רבינו יעב"ץ סנדק וכו' וכ"ה בהגה"מ ובמרדכי סוף תענית והוא להדיא

בתוס' ישנים שבידינו עירובין (דף מ:) בשם ר"י בר יקר ע"ש, ולפי זה צע"ק מ"ש בעל בנין שלמה למהרש"ך ס"ח ע"ש, ובשדי חמד כללי ש"ס ותוס'.

סעיף יג

יג ואולם בדף ח' שם ד"ה ותסברא חתם א"ע בשם משה וממ"ש בדף י"ג ד"ה הלכה כתב בשם רבינו אריה (הוא רבינו גור אריה תלמיד ר"י שירליאון נפטר בפאריז בן ח"נ שנים עשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט) ששמע בשם רבינו חיים אבי אמי נ"ע יש להחליט קצת דבעל הסמ"ג חברו דהיה בן בתו של רבינו חיים הכהן וכמ"ש כ"פ בסמ"ג וע' הג"ה לוית חן על הראבי"ה בהשמטות שם.

סעיף יד

יד ונדפס כעת תוס' ישנים גם על מסכת יבמות מכ"י.

סעיף טו

טו ונדפס תוס' ר"פ על מס' ביכורים בתוך ספר קבוצת הגאונים (לבוב תק"פ).

סעיף טז

טז נדפס תוס' שנץ על מסכת מכות בתוך ספר סם חיים (ליוואַרנא תקס"א) ועל מס' סוטה ופ' אנדרוגינוס בש"ס דפוס ווינציא חדש ועל מסכת עדיות בתוך ספר עדות נאמנה (דעסויא תקע"ג).

סעיף יז

יז וכ"כ מהרי"ק בתשובה בשרש ל"ב ושו"ת מהר"ם פאדווה סי' ע"ג ע"ש, וכן תוס' נזיר ומעילה נראה דהם גם כן לרבינו פרץ וע' הג"ה לוית חן (לידידי הרב המנוח מו"ה ח"ן [חיים נתן] דמביצר ע"ה) בסוף המפתחות שם.

סעיף יח

יח וע"כ הוא העיקר נגד תוס' דמסכת קטנות וע' יד מלאכי כללי תוס' סי' כ"ב ובברכ"י או"ח סי' כ"ה וכ"כ הישש"ש יבמות פ"ד סל"ד ע"ש.

סעיף יט

יט ואולי הוא הנדפס בליוואַרנא תקע"ט.

סעיף כ

כ ולפי זה אין לו יסוד כ"כ מי שרוצה להחליט דתוס' מגילה לרוקח הוא וסמוכין שלו ממ"ש הפנ"י שם דט"ז ד"ה ודחי ע"ש, דאולי על אותו דיבור לבד כתב הפנ"י דהוא לרוקח והג"ה מבחוץ הוא, ובפרט לפמ"ש המח' לעיל וכן לקמן דמצינו דגם מחי' שאר גדולים מעורבין בו לפעמים, וע' ברכות דף מ"ח וטור או"ח קפ"ח ע"ש בשם אחיו ע"ש ובשו"ת

פנ"י ח"ב ס"ד כתב דקבלה בידו דרש"י ותוס' ביצה המה מוטעים ומעורבבים מפירושים אחרים ע"ש.

סעיף כא

כא וזולת זה לק"מ דלפמש"ל ולקמן בסמוך דר"א מטוך היה תחלה לקוצרים וקיצר תוס' שנץ והוסיף מגדולים אחרים וגם מדיליה באיזה מקומן של שבחי"ם וכזה כתב מהרש"ל דהיה נמצא בידו תוס' ארוכים בכ"י עי"ש בשבת קי"ט וקל"ב וכ"כ התה"ד בסי"ט דתוס' משנץ היה מתחלה ארוכים ביותר ובא אחריו ר"א מטוך וקצרם ע"ש.

סעיף כב

כב וכן אין להקשות מרש"י דתענית על רש"י ממסכתא אחרת וכמ"ש הגאון המחבר דאינו לרש"י בח"א ולפי זה ל"ק קושיית המגן אברהם תקל"ד סקכ"ג וכן קושיית חתם סופר או"ח סי' ח' ע"ש, וראיתי בספר יד מלאכי שכתב דתוס' מעילה איננו מחכמי תוס' דשאר מסכתות עי"ש, ולפי זה לק"מ קושיית תפארת ישראל על משניות מס' מעילה פ"ה עי"ש.

סעיף כג

כג ועי' מהרי"ק שרש ע"ב.

סעיף כד

כד ואולם לפמש"ל דתוס' יומא הוא למהר"ם הרי לך דעוד לא נשתקעה שמשם של בעלי התוס' בש' י"ב לאלף הששי, דמהר"ם נפטר ה"א נ"ג ל"ד למב"י וכן תוס' מו"ק למהר"ם הובא במרדכי בשם תוס' הרב ז"ל ע"ש ואם כן אשתרבובי אשתרבוב להו מעט זמן יותר מהנ"ל.

סעיף כה

כה ותוס' הוריות נדפס בש"ס קטן (א"ד תפ"ז) וז"ל שם בשער הספר תוס' הוריות מכ"י הג"מ אלי' איטינגן בהמ"ס ברית הלוי (ומש"ש בסופו אלטינגן הוא טעות סופר).

סעיף כו

כו נדפס פעם ראשונה (פראג שע"ד) ואח"כ בקראקא שנת בקראק"א עם הוספות (ע"י בנו מוהר"י ליוא הובא בתוי"ט מקוואות פ"ט ע"ש, ולפי זה מיושב מה שהנחתי בצ"ע בח"א שארית ציון אות יו"ד סמ"ב ע"ש) רבות ע"י סיועת מרחמוהי מחותנו הרב מו"ה שלום מעליש חותנו של זקני הרב בעל זרע בירך ז"ל ונדפס אח"כ עיקר תיו"ט על ידי הרב מו"ה משלם הכהן (אחי הג"מ יצחק איזק הכהן) ומ"ש הג"מ יוסף ל"ש אבד"ק סעראצק בהערותיו לספר אנשי שם סי' תל"ב דהיה נקרא משולם בן ישעיה צ"ע.

סעיף כז

כז ובס"ס מגדנות נתן נדפס על מסכת מגילה ושבועות בשם ס' ש"ס עולם (ליווארנא תקמ"ה) ועל מס' ברכות הוריות נדה וקידושין בשם שמחה לצדיק ונדפס בס"ס מעשה רוקם למוהר"י קוריאט (פיסא תקס"ו) גם נדפס תוספי הרא"ש על ברכות בספר ברכה משולשת בק"ק ווארשא ועל מסכת סוכה בעה"ק ירושלים תרע"ג (ומצוה להדפיסם מחדש כולם יחד). וגם נדפס מקרוב תוספי הרא"ש על מסכת גיטין עם חי' הרמב"ן על גיטין מכתב"י בווארשא תרפ"ז.

סעיף כח

כח וכעת הוא בסי' רל"ו שהביא שם בשמו דהרא"ש עשה חיבורו מתחלה על הרי"ף כמו הר"ן ע"ש ובזה י"ל קושיית הב"ח על הטור או"ח סי' ק' עי"ש.

סעיף כט

כט למו"ה רפאל מייזלש מהארחוב אבד"ק פאריצק (פפד"א תקכ"ז) ומהדו"ב והג"ה על כל חלקי ש"ע ומכונה בשם פלאים (זאלקאווי תקס"ו).

סעיף ל

ל וז"ל ספר הכריתות ח"ד שער א' דמה שאנו קורין תוספתא אין זה תוספתא דר"ח רק הש"ס קרי תוספתא מה שהוסיפו על המשנה, וראיה מירושלמי דתוספתא לחוד ומשנת דר' חייא ור"א ובר קפרא לחוד, ותוספתא לא חיבר ר"ח כלל עי"ש, וצ"ע על המח' שנעלם ממנו כל זה, ועיין מ"ש הרשב"ם (בבא בתרא נב, ב) ד"ה בקידושין דבי לוי פי' תוספתא שסידר לוי למסכת קידושין כמו שסדרו ר"ח ור' אושעיא עי"ש.

סעיף לא

לא ובש"ס וויען (כת"ר) נדפס התוספתא בשלימות ומוגה מתוספתא המונח באוצר הספרים דשם והג"ה זו נקרא בשם אור הגנוז ואח"כ נדפס התוספתא עוד הפעם בשלימות והג"ה יתירה מהרבה כ"י על ידי חכם אחד בעיר פאזאוולק. גם נמצא תוספתא כולל חי' חמשים דינים שבין בני ארץ ישראל לבבל הובא בישו"ש סוף ב"ק ונדפס כעת עם פי' קצר לחכם אחד (בווארשא תרנ"ט) והובא גם כן בעטור בשער גט וחליצה.

סעיף לב

לב וכעת נדפס בעה"ק ירושלים גם על סדר קדשים וטהרות בשם חסדי דוד ובק"ק ווילנא נדפס עוד פירוש לזרעים ומועד לחכם אחד ונקרא בשם תנא תוספאה וכן עם פי' חשק שלמה ועוד על סדר זרעים כפי סדר זרעים בשם הגיון ארי' לחכם אחד, וזה מקרוב נדפס תוספתא בכרך קטן עם פירוש תכלת מרדכי לחכם אחד.

סעיף לג

לג ועיין שו"ת נ"ש סימן וי"ו.

סעיף לד

לד ועקרו הוא על פסקי דינים היוצאים מן התיו"ט ומראה מקום לחידושים היוצאים משם הנוגעים בש"ס ופרש"י עה"ת רמב"ם וב"י (כאשר העיד על זה בעל המעלות לשלמה). גם חיבר ספר שנתן שבת על הל' שבת בקיצור.

סעיף לה

לה נדפס איזה פעמים ועכ"ז ראיתי במחה"ש ס"ס ש"ל שכתב ס' תה"ח לא ראיתי מימי. (ואגב ארחא באתי לעורר כאן במ"ש בית יוסף או"ח סי' תקמ"ה בשם ס' תורת אדם טעות סופר וצ"ל תולדות אדם).

סעיף לו

לו גם חיבר ספר תורת המילואים ותורת המנחה (עסה"ד).

סעיף לז

לז וביותר יש לתמוה על מהרש"ל שגם הוא לא ראהו ועיין טו"ז או"ח סימן ק"ס ובית יוסף יו"ד סימן ק"ץ. ולא כמ"ש המח' בחלק א' ש' סי"ט עי"ש.

סעיף לח

לח ובשנת של"ז עם הוספות להמח' והג"ה ר' פתחיה אבד"ק (האנוי שפ"ח) ועם מנחת יעקב פראג תע"ט.

סעיף לט

לט ועיין מש"ל אות ה' סי' כ"ה בהג"ה מנחם ציון וש"ץ עי"ש, ושו"ת חי' באחרונה וכשמ"ש בסימן קל"א. ועיין פמ"ג יו"ד סמ"ג במשבצות סק"ו עי"ש.

סעיף מ

מ נדפס בלובלין שפ"ד על ב"ק וב"ב וראה נא מש"ש בהקדמה שראה בחזיון לילה שהסכימו בישיבה של מעלה שיבא הספר לידי דפוס והי' בקי בקבלה מעשיות, ואח"כ נדפס על ט' מסכתות ביחד (פראג תנ"ב) וע"ל ס' צאן קדשים.

סעיף מא

מא ונדפס אח"כ גם ח"ד על אה"ע.

סעיף מב

מב המה דרושים עה"ת (דו"ו תי"ד ושאלוניקו תע"ג) והוגה על ידי הרמ"ז ז"ל.

סעיף מג

מג למו"ה יוסף יוזל במו"ה משה מפפ"ד דיין דק"ק פיורדא חתן מו"ה לעמל גינצבורגר ולפמ"ש בהקדמת הספר (ווילמרשדרף תפ"ה) חי' גם ספר תורת משה על תרי"ג מצות.

סעיף מד

מד עם קונטרס שמות הגיטין בסופו (שאלוניקו תקפ"א).

סעיף מה

מה הובא בספרו מג"ע ואתחנן אופן רי"ד, ונדפס על ידי הג' מהרא"ז מרגליות בק"ק זאלקווי ומכונה גם כן בשם מגלה עמוקות ולא בשם תורת נתן וצ"ע.

סעיף מו

מו ואח"כ בעיר יאהנוסבורג עם ביאור לחכם אחד מכונה בשם אשי ישראל (ובספר שה"ג החדש לידידי המנוח מהראו"ו ז"ל הביא עוד ביאור ע"ס תורת העולה לחכם אחד נקרא בשם מנחת כהן עי"ש).

סעיף מז

מז ובעל סה"ד כתב עליו שהוא בעל שו"ת חק יעקב ט"ס הוא וצ"ל שו"ת שבות יעקב וספר חק יעקב.

סעיף מח

א (מח) גם כאן נהג המעתיק ב"י שמיטת כתבי"ם ויותר מחציו העלים קולמסו לשון הזהב של המחבר ושפתי צדיק אבד ואין איש שם על לב, ולכן אמרתי להחזיר העטרה ליושנה ולהעתיק כל לשון המחבר כל"ו כמות שהוא בדפוס הראשון וז"ל:

ב כתבו גורי האר"י ז"ל שהוא כנגד רגל ואפשר דמשו"ה כמעט כל העסק בתלמוד בבלי, וע' מאורי אור ערך גלות ובסוף הספר ביאיר נתיב והבן. ועוד כי תורה לשמה לבנות לאה ותלמוד בבלי כנגד רחל ועוסק בה לשמה מתקן שתיהן וא"ש ההי"ב והי"ע, והאמוראים הראשונים בתחלת הגלות שחיברו ירושלמי זכו לברר ניצוצות גדולים בסוד לאה ואח"כ שנתחזק מאוד הגלות הי' מבררים בטורח וחיברו תלמוד בבלי כמ"ש הרמ"ז ואח"כ האחרונים פי' הירושלמי ולזה הי' על ידי עסק הבבלי ומשם באו לפרש הירושלמי ועלו בידם שתים כהלכתן, ומזה תשכיל תוקף קדושת נשמת הרמב"ם שחיבר הלכות על הירושלמי ורבינו יהודה בר יקר שעשה פירוש לירושלמי, ומ"מ גם הם צריכין לעסוק ביותר בבלי והי"ע, ובהקדמה זו פי' מורינו הרב מוהר"א נחום שם שזה כיוונה לאה ברוה"ק ואמרה "באשרי כי אשרוני בנות", כי גיהנם נקרא "בנות" וכמשז"ל על הפסוק

"לעלוקה שצי בנות" ולכן כשנולד אשר אמרה לאה כי עתה כשנולד אשר אשרוני בנות שהם הגיהנם, דעל ידי אשר ניצולים מגיהנם, עכ"ד.

ג ואפשר במ"ש הרב אספקלריא המאירה בסוף הספר דלעתיד הגיהנם יעשה ג"ע וא"כ על ידי אשר שמציל שונה משניות יתנו לבם ויבא משיח צדקנו כמ"ש גם כי יתנו בגוים, ואח"F יהיה גיהנם ג"ע. וז"ש באשרי להציל מגיהנם על ידי המשנה, על ידי זה ילמדו משנה ונגאל ואח"כ יעשה גיהנם ג"ע, וזהו כי אשרוני בנות, שמגיהנם יעשה ג"ע ואתחלתא דגאולה אשר, וז"ש אשרוני בנות. ועוד פי' מורינו הרב הנזכר בזה "ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו" דעל ידו נצולים מגיהנם בעבור "וטובל בשמן" שהוא המשנה, "רגלו", הרגלו עכ"ד. ואפשר **וטובל** גי' **גן** רמז לג"ן פרשיות המתפרשות בתורה שבעל פה שהוא המשנה. וז"ש וטובל בשמן. ה' יאיר עינינו באור תורתו אור החיי"ם.

סעיף מט

א (מט) ובדרך הזה דרך גם הרב בעל עקרי הד"ט ז"ל והוסיף מן דיליה לוח מחידושי הראשונים וגם האחרונים ומאסף אותם הביתה ומשום אל תמנע טוב אמרתי גם אלה לא תשכחנה להעתיק כאן אגב גררא:

ב

מה שמצאתי מכי"ק הרה"ג בעל עקרי הד"ט הלא הם כתובים על גליון ס' אדרת אלי' לבעל משנת חסידים זצ"ל שתח"י בריש כל מס', ורק השמטתי אותן חי' שכבר הביאם המחבר כאן, ולמען לא יחסר כל בו אמרתי גם אלה מוסיף על הראשונים שבח מאותן חי' סופרים אשר זכינו לאור הדפוס מני אז ועד היום, וזה לך האות מאלו אשר הכנסתי אותם בתוך חצאי לבנה לסימן כי מאתי יצאו הדברים ואף גם זאת בל נעלם מעין הקורא כי נדפס ש"ס דפוס ווילנא פי' רבינו חננאל כמעט על חצי הש"ס.

סעיף נ

א (נ)

ב **ברכות** - פני משה, מעשה חייא, קדשי דוד, דרך אניה, לוית חן, חפץ ה', סמיכת חכמים, ארץ יהודה, חק נתן, זרע יצחק, זרע אמת, מנחת כהן, ליקוטי רמב"ן, בית לוי, מקום שמואל, פרי עץ חיים, שדה הארץ, שבות יעקב, מירא דכיא, בנין אריאל, מלך שלם, פני יהושע, לחם כתרים, נטע שעשועים, רמת שמואל, צל"ח, באר אברהם, ברכת ראש, תוס' הרא"ש, שטמ"ק, ותוס' ר"י חסיד (נדפס בווארשא בספר ברכה המשולשת), ברכת ראש דו"ח.

ג **שבת** - פני משה, מעשה חייא, קדשי דוד, דרך אניה, לוית חן, שבת של מי, חפץ ה', פני יהושע, חק נתן, זרע יצחק, זרע אמת, מהר"ם שיף, קיקיון דיונה, מנחת כהן, בית לוי, מקום שמואל, חי' מהרי"ט, שדה הארץ, מהר"י הלוי (אחי הט"ז), עלה דיונה, מירא דכיא, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, נטע שעשועים, מר דרור, רמת שמואל, מאיר עיני חכמים (רמב"ן ר"ן ריטב"א ועל ס' מפתח ושדה חמד ח"י כללי פוסקים ס"י אות ח' כ' דחי' הריטב"א לשבת הוא להר"ן ע"ש) גור אריה וחי' מהר"ש גרמיזן, יד דוד (זינצהיים), מנורה הטהורה, צל"ח דו"ח, חת"ס.

ד **עירובין** - מחנה ראובן, נחלה ליהושע, ארץ חיים, קיקיון דיונה, זרע אמת, ליקוטי רמב"ן, מקום שמואל, נצח ישראל, מלך שלם, נטע שעשועים, רמת שמואל, מאיר עיני חכמים (וע"ל ספר המפתח), רשב"א (וע"ס ברכה המשולשת ד' ווארשא בהסכמת הגאון בהמ"ס שואל ומשיב), גאון יעקב, מנחת זכרון דו"ח.

ה **פסחים** - פני משה, ברכת אליהו, מעשה חייא, קדשי דוד, דרך אניה, לוית חן, יד יהודה, מחנה ראובן, פני יהושע, צל"ח, ארץ יהודה, תורת חיים, חק נתן, זרע אמת, ליקוטי רמב"ן, פרי עץ חיים, שדה הארץ, מירא דכיא, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, אור חדש, נטע שעשועים, מאיר עיני חכמים (ריטב"א, ר"ח בשם מגדל חננאל, רשב"א, הרא"ה), משיב נפש, חת"ס.

ו **ביצה** - בני שמואל, עצמות יוסף, דרך אניה, לוית חן, מחנה ראובן, פנ"י, פנים מאירות, ארץ יהודה, רמת שמואל, זרע יצחק, זרע אמת, מהר"ם שי"ף, פלג אלקי"ם, קיקיון דיונה, שדה הארץ, נחלה ליהושע, חי' מהר"י הלוי, מירא דכיא, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, זרע אברהם, מנחת כהן, בית לוי, מקום שמואל, בינה לעתים, חי' מהר"ם גאלאנט, חי' רבי נחמן בן הרמב"ן, מאיר עיני חכמים, (אהלי יעקב למהר"י קשטרו עח"א יו"ד רנ"ט), בגדי יו"ט, כרם שלמה, מענה אליהו, מועד דוד, (בריש ספר מהר"י ר"ן), שמחת יו"ט, משיב נפש.

ז **ראש השנה** - פני משה, קדשי דוד, פני יהושע, רמת שמואל, לוית חן, ליקוטי רמב"ן, בית לוי, שמות בארץ, מנחת כהן, מקום שמואל, פרי עץ חיים, שדה הארץ, טורי אבן, מירא דכיא, המאירי (שטמ"ק), זרע ישראל, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, נטע שעשועים, רמב"ם (בספר יין לבנון), ריטב"א.

ח **יומא** - פני משה, שיח יצחק, קדשי דוד, מחנה ראובן, לוית חן, בית לוי, ליקוטי ר' טודרוס הלוי (בספר סם חיים), שמות בארץ, זרע יצחק, זרע אמת, מנחת כהן, מקום

שמואל, פע"ח, שדה הארץ, ושב הכהן, בנין אריאל, מלך שלם, פני יהושע, מהר"ם ברבי, נטע שעשועים, רמת שמואל (המאירי).

ט **סוכה** - פני משה, קדשי דוד, לוית חן, זרע יצחק, זרע אמת, פני יהושע, ארץ יהודה, שמות בארץ, מנחת כהן, בית לוי, מקום שמואל, פע"ח, שדה הארץ, מירא דכיא, נצח ישראל, בנין אריאל, חי' מהר"י עטייה, נטע שעשועים, (ליקוטי רמב"ן ועשו"ת שו"מ מדו"ב ח"ב ובית מאיר יו"ד סי' רכ"א ושו"ת כתב סופר או"ח סי' ק"ח), כפות תמרים.

י **תענית** - בית לוי, חי' מהרח"ש (תורת משה), מירא דכיא, מלך שלם, לוית חן, נטע שעשועים, ארץ יהודה, רמת שמואל, ליקוטי רמב"ן (פי' רגמ"ה בש"ס ווילנא), דקדוק חברים (לר"א מיראנדה), גבורת ארי (לבעל שאגת אריה).

יא **מו"ק** - זרע יצחק, ליקוטי רמב"ן, בית לוי, מקום שמואל, מירא דכיא, בנין אריאל, מלך שלם, פי' רגמ"ה (בש"ס ווילנא), בית מועד (לר"י גאטינייו שאלוניקו תקצ"ט).

יב **שקלים** - דרכוני זהב, תקלין חדתין, תוס' מהרי"ק מקראקא.

יג **מגילה** - פני משה, מעשה חייא, קדשי דוד, לוית חן, ליקוטי ר' טודרוס הלוי (בספר סם חיים), פני יהושע, ארץ יהודה, רמת שמואל, קיקיון דיונה, זרע אמת, כתונת יוסף, מקום שמואל, פע"ח, שדה הארץ, טורי אבן, נצח ישראל, מלך שלם, ליקוטי רמב"ן, נטע שעשועים, חי' ר"י בי רב (בספר מהררי נמרים), תוס' הרא"ש (שטמ"ק), חי' ר' מיכל מברלין (בש"ס ברלין תפ"ד), יזמרך כבוד (זאלקאווי תק"ב), זרע ישראל (אלטונא מתנ"ה), בית פרץ, זרע ישראל.

יד **חגיגה** - פני משה, בני שמואל, מעשה חייא, קדשי דוד, שיח יצחק, טורי אבן, רמת שמואל, זרע יצחק, מהררי נמרים, בית לוי, מירא דכיא, מלך שלם, נטע שעשועים, רמב"ן (בספר מהררי נמרים), זכר לחגיגה.

טו **יבמות** - אור יקרות, לשון חכמים, המאירי, מחנה ראובן, ארץ יהודה, רמת שמואל, זרע יצחק, יש"ש, פלג אלקי"ם, קיקיון דיונה, מנחת כהן, בית לוי, מקום שמואל, שדה הארץ, מהר"ם גאלאנטי, חי' מהר"י הלוי, מירא דכיא, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, לחם אבירים, קדשי דוד, לוית חן, חי' ר' טודרוס הלוי, מאיר עיני חכמים, ישרש יעקב, חוסן ישועות, חמדת שלמה, נודע בשערים (רמב"ן עם נוספות), דו"ח, חי' הרי"ם.

טז **כתובות** - ברכת אליהו, אור יקרות, פרחי כהונה, מעשה חייא, קדשי דוד, לוית חן, אשה ה', אוהל עולם, ספר הפלאה, לשון חכמים, ארץ יהודה, רמת שמואל, זרע יצחק, מהר"ם שי"ף, לחם אבירים, קיקיון דיונה, תוס' הרא"ש, מנחת כהן, מהררי נמרים, פורת יוסף, בית לוי, המאירי, הריטב"א, כתונת יוסף, מקום שמואל, מהרימ"ט, שדה הארץ,

שבות יעקב, מהריב"ל, הר"ב אנגיל מהראנ"ח, מוהר"י הלוי, עלה דיונה, מירא דכיא, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, פני יהושע, מר דרור, אליהו רבא, חק נתן, נטע שעשועים, הרא"ה, חמדת שלמה, בית יעקב, גבורת ארי, הפלא"ה, ספר החכמה, חי' הרי"ם דו"ח, חתם סופר.

יז **גיטין** - ברכת אליהו, פרחי כהונה, לוית חן, באר מים חיים, חי' מהרד"ך, ים של שלמה, המאירי, פנים מאירות, אליהו רבא, ארץ יהודה, רמת שמואל, חק נתן, מהר"ם שיף, מגדל דוד, קיקיון דיונה, מנחת כהן, חי' מהריב"ל, הר"ב אנגיל, מהר"ם גאלאנטי, מהר"ם ברבי הרמ"ה, מר דרור, בית לוי, מקום שמואל, שדה הארץ, שבות יעקב, מלך שלם, פני יהושע, בעי חיי, יד המאיר, טיב גיטין, בגדי כהונה, זרע יצחק, בנין אריאל, מאיר עיני חכמים, (הרא"ה, הריטב"א, תלמידי מהרש"ק), גרש ירחים, חי' הרי"ם, חמדת שלמה, חתם סופר.

יח **קידושין** - ברכת אליהו, עצמות יוסף, פרחי כהונה, מעשה חייא, קדשי דוד, לוית חן, אוריין תליתאי, באר מים חיים, מעשה רקם, אור חדש, אלי' רבא, ארץ יהודה, זרע יצחק, לחם אבירים, קיקיון דיונה, מנחת כהן, מר דרור, בית לוי, מקוה שמואל, שדה הארץ, פני יהושע, חי' מהר"ם הלוי, המקנה, נצח ישראל, מלך שלם, מגדל דוד, רמת שמואל, נטע שעשועים, מאיר עיני חכמים, פנים מאירות, (חי' הרי"ד, ונדפס רק הקצור ולעיל ח"א יו"ד שצ"ג העיד המחבר שראה בעצמו הכת"י איך שהוא מתהלך בהרחבה ע"ש, תוס' הרא"ש, מעשה רק"ם הנ"ל), ספר חי' הרי"ם, חמדת שלמה.

יט **נדרים** - ברית יעקב (בספר יגל יעקב), בנין אריאל, מלך שלם, חי' הר"ן אמרות טהורות, לוית חן, אשי ה', מקום שמואל, נטע שעשועים, קדשי דוד (שטמ"ק הריא"ז), נדרי זריזין.

כ **סוטה** - לוית חן, ברית יעקב, לשון חכמים, ארץ יהודה, רמת שמואל, באר שבע, בית לוי, פע"ח, מקום שמואל, מלך שלם, נטע שעשועים, שטמ"ק (בספר ברית יעקב פייתוסי ליוואורנא תק"ס), גליוני תוס' חיצונים ותוספת נופך מבעל לימודי ה' (בספר ברית יעקב) ושיטה אחרת, בספר יגל יגל יעקב, ריא"ז, מהר"ש גרמיזן, מנחת קנאות.

כא **נזיר** - לוית חן, אורח מישור, בית לוי, מקום שמואל, ליקוטי הגאונים (בספר ברית יעקב), ליקוטי הר"א בן מוסא (בספר יגל יעקב), נטע שעשועים, כתר תורה, תוס' הרא"ש, מהר"ש גרמיזן, ברכת ראש, שלמי נזיר.

כב **ב"ק** - ברכת אליהו, בני שמואל, חי' הר' ר' העשל, פרחי כהונה, מעשה חייא, אליהו רבא, רמת שמואל, חק נתן, תו"ח, בית לוי, מהר"ם שיף, כוס ישועות, לחם אבירים,

רמב"ן (בספר מהררי נמרים), קיקיון דיונה, מנחת כהן, מר דרור, כתונת יוסף, מקום שמואל, פע"ח, שדה הארץ, שבות יעקב, חי' מהר"ם גאלאנטי, חי' הר"ב אנגיל, עלה דיונה, בנין אריאל, מלך שלם, פנ"י, פני אריה, קדשי דוד, לוית חן, זרע יצחק, ים התלמוד.

כג **ב"מ** - אשדות הפסגה, לוית חן, חי' הג"מ העשל, מגן גבורים, מעשה רוקם, תו"ח, רמת שמואל, חק נתן, פרחי כהונה, מעשה חייא, כוס ישועות, לחם אבירים, מהררי נמרים, קיקיון דיונה, עלה דיונה, מנחת כהן, מר דרור, בית לוי, פע"ח, שדה הארץ, מהר"ם גאלאנטי, חי' הר"ב אנגיל, חי' מהריט"ץ, מירא דכיא, עין יהוסף, מלך שלם, פני יהושע, קדשי דוד, לחם אבירים, עדות ביהוסף, זרע יצחק, (חי' הר"ן, ריטב"א מדו"ב ריא"ז), יד יוסף (הלוי זאלקאווי תקפ"ט), יד המאיר, בגדי כהונה, גאון צבי, מעין חכמה.

כד **ב"ב** - קדשי דוד, לוית חן, חי' הג"מ העשל, אליהו רבא, רמת שמואל, כוס ישועות, רפדוני בתפוחים, עלה דיונה, בית לוי, מקום שמואל, פע"ח, שדה הארץ, מהר"י הלוי, נצח ישראל, בנין אריאל, מלך שלם, חי' ה"ר טודרוס הלוי, נטע שעשועים, שטמ"ק (וכן על ג' פרקים האחרונים בס"ס המאירי), חי' רגמ"ה (בש"ס ווילנא) (וחי' לרשב"א ב"ב היה נמצא בכ"י לראשונים וכנראה משטמ"ק ועיין בית יוסף אה"ע סימן מ"ג, ושו"ת נו"ב מדו"ת אה"ע סימן ס"ג וצע"ק חת"ס).

כה **סנהדרין** - לוית חן, יתר הבז, יד רמ"ה, לשון חכמים, חי' רבינו יונה (בספר סם חיים), פלפלא חריפתא, שבעה עינים, תו"ח, רמת שמואל, חק נתן, זרע יצחק, מהר"ם שיף, באר שבע, מר דרור, בית לוי, מקום שמואל, פע"ח, שדה הארץ, עלה דיונה, נצח ישראל, מלך שלם, בעי חייא, נטע שעשועים, (יד רמ"ה), בית יעקב (שו"ח).

כו **מכות** - לוית חן, מגדנות נתן, שבעה עינים, רמת שמואל, חק נתן, כוס ישועות, בית לוי, עלה דיונה, מלך שלם, פנ"י, חי' הר"י, הישראלי, נטע שעשועים (תוס' שנץ ריא"ז), אור נוגה (א"ד תפ"ג), בית מועד.

כז **שבועות** - מעשה חייא, קדשי דוד, לוית חן, אוריין תלתאי, נחלה ליהושע, תו"ח, רמת שמואל, זרע יצחק, כוס ישועות, מהררי נמרים, פלג אלקי"ם, קיקיון דיונה, מנחת כהן, אלפי יהודה, מר דרור, בית לוי, שבעה עינים, הריב"ל, חי' הר"ב ענגיל, עלה דיונה, פני יהושע, חי' מהר"ם גאלאנטי, בעי חייא, מהר"ם ברבי, מגדנות נתן, מעשה צדידים, נטע שעשועים, הר"י מיגאש (ונדפס רק בקיצור ועח"א יו"ד קמ"ו), ריא"ז, יד יהודה (אשכנזי שאלוניקו תקע"ו).

כח **עדיות** - שושן עדות (פקש תרס"ג), והג"מ זו"ו מבסקוויץ.

כט **עבודת אלילים** - ריח שדה, פרחי כהונה, מעשה חייא, לוית חן, אוריין תליתאי, מעשה צדיקים, נימוקי שמואל, כוס ישועות, פלג אלקי"ם, מר דרור, כתונת יוסף, מקום שמואל, פרי עץ חיים, שדה הארץ, חי' מהר"ם גאלאנטי, מהריב"ל, הר"ב אנגיל, מהר"י הלוי, לחם סתרים, עלה דיונה, פרשת הכסף, חקרי לב, הר"י חזן (ירושלים תרל"ה ואולי הוא על שבועות, חתם סופר).

ל **הוריות** - בני שמואל, יתר הבז, לשון חכמים, מגן גבורים, שער יוסף, חק נתן, הורה גבר, באר שבע, בית לוי, פרטי פרטין (למהר"ם אבועלפיא והוא מהר"ם טודרוס הלוי או הרמ"ה), חפץ ה', פי' רבינו יהונתן (לונדון תר"ס).

לא **אבות** - בית דוד ושלמה, דרך חיים, שדה הארץ, מלך שלם, פרטי פרטין, חסדי אבות (חיד"א), חסדי אבות לריב"ש, יעב"ץ (נדפס שנת שמ"ג), זכות אבות (ירושלים תרנ"ד), מדרש שמואל, מגן אבות, עץ אבות.

לב **חולין** - עצמות יוסף, מעשה חייא, ראש יוסף, שער המים, אליהו רבא, תו"ח, רמת שמואל, חק נתן, זרע יצחק, מהר"ם שיף, באר שבע, דמשק אליעזר, קיקיון דיונה, מנחת כהן, מר דרור, בית לוי, חי' מהר"י הלוי, חי' הר"ב אנגיל, עלה דיונה, נצח ישראל, מלך שלם, פני יהושע, חי' מהר"ם ברבי, מאיר עיני חכמים, נטע שעשועים, מקום שמואל, פרי עץ חיים, שדה הארץ, (חי' הרמב"ן), שטמ"ק (בספר מזבח כפרה), תוס' מהרא"ם, חי' יעב"ץ, לב אריה, חי' הרי"ם, צל"ח, חת"ס.

לג **זבחים** - פנים מאירות, חק נתן, תורת יוסף, בית לוי, מקום שמואל, שדה הארץ, ושב הכהן, נצח ישראל, מלך שלם, צאן קדשים, רמת שמואל, ברכת הזבח, ים של שלמה, טהרת הקודש, שטמ"ק (בשם מזבח כפרה).

לד **מנחות** - ברכת הזבח, דרך אניה, יתר הבז, צאן קדשים, חק נתן, בית לוי, מקום שמואל, שדה הארץ, ושב הכהן, (רשב"א), טהרת הקודש, שטמ"ק, חי' רשב"א (וע"ס מנחה טהרה דל"א ושו"ת בנין ציון דף ט"ו).

לה **בכורות** - רמת שמואל, בית לוי, מקום שמואל, מלך שלם, צאן קדשים, הלכות יו"ט (אלגאזי).

לו **ערכין** - בני שמואל, ברכת הזבח, רמת שמואל, חק נתן, שדה הארץ, ושב הכהן, צאן קדשים, שטמ"ק.

לז **מעילה** - טורי אבן, חק נתן, ושב הכהן, צאן קדשים, ברכת הזבח, מתן בסתר.

לח **כריתות** - ברכת הזבח, רמת שמואל, חק נתן, באר שבע, ושב הכהן, אביר יעקב.

לט **תמורה** - בני שמואל, ברכת הזבח, מחזה ראובן, רמת שמואל, חק נתן, פרי עץ חיים, מתן בסתר.

מ **מדות** - לשון חכמים, צאן קדשים, ושב הכהן, מלך שלם, נר תמיד (בתבנית קטן).

מא **תמיד** - ברכת הזבח, לשון חכמים, באר שבע, (הראב"ד).

מב **קנים** - חק נתן, חי' הריטב"א, (תוס' הרא"ש), קן מפורשת, יעיר קנו, נחלת צבי.

מג **נדה** - חמש שטות, רמת שמואל, חק נתן, סדרי טהרה, מקום שמואל, מלך שלם, מאיר עיני חכמים, כו"פ, נטע שעשועים, (חי' הריטב"א), מי נדה, מתן בסתר.

סעיף נא

א (נא) גם כאן הרע וגרע המעתיק ב"י השמיט ולא העתק לשון המחבר ככתבו וכלשונו הזהב כאשר הוא בספר "ועד לחכמים" (ליוואנא תקנ"ו דף מ"ז ע"א) וברצונו מקצר ומסתפק א"ע בכ"מ רק בסיום מלת וכו' וז"ל שם: וקבלה בידי שאינו רואה פני גיהנם מי שהוא בקי במשניות וכו'. ומ"ש שקבלה בידו שהבקי במשניות אינו רואה פני גיהנם כן ראיתי בספר חזון נחום ס' קדשים למורינו הרב וכו' לאחר פטירתו של אדם כשדנין אותו לגיהנם קורא לכל שבט ושבט שיצילהו ואין עונה וכשקורא לאשר משיב קראת משנה מימיך, אם אומר לו "הן" מיד מוציא אותו מגיהנם בזכות המשנה, וזש"ה מאשר שמנה לחמו, אותיות משנה, והוא נותן מעדני מלך - עדן של מעלה וכו' ע"ש.

ב ואולי בשביל זה זכה התלמוד בבלי למלוך על הירושלמי ולנצחו שהלכה כמותו בכל מקום (וע' שבת קמ"ה, פסחים ל"ד, כתובות ע"ה, ב"מ פ"ה, וסנהדרין כ"ד) על שרחל היתה עקרת הבית ועי"ל על דהוא מאוחר בזמן והלכה כבתראי בכ"מ וכידוע דחתימת התלמוד בבלי נחתמו על ידי רבינא ור' אשי ור' יוסי (ד"א ר"ס) וע"כ עיקר תלמודנו ועסקנו אך בו הוא, ומ"ש המשכילים האחרונים החכמים בעיניהם בטעמא משום ששכן הענ"ן על שמי ארץ יהודה ור"ל ששמשו בו הקראים בראשונה בזמן שעלה ענן עם בנו לארץ ישראל וחששו החכמים אולי זייפו באיזה מקומן וח"ו לומר כן, ורחמנא ליצלן מהאי דעתא, אחרי דהחכמים הראשונים שהי' בו אז ודאי יותר הי' מרגישים בו ומריחים ריח רע של מינות שנקנט בו בחוש ריח החזק שלהם, וטובה צפורנן של הראשונים מכריסן של בנים (ושמעתי לפרש מליצה זו על פי משז"ל בשיעור חימום עד שכריסו של תינוק נכוית בו, ומשום דכריסו של תינוק מרגיש מהרה אף בחימום קצת, גם ידוע דצפורנן של אדם אינו מרגיש כ"כ כמו בשר האדם), ובפרט דמצינו כ"פ שהרגישו אפילו בבלי בכמה מקומות דאיזה יד תלמיד טועה שולט בו, וממנו יצאו הדברים, אזי מיד הודו ולא בוש דתלמוד חיצון או טועה כתב כן (ועיין רש"י ביצה ל"ד ותוס' זבחים ק"ד).

סעיף נב

נב וצ"ע של"ה דגם עוד בזמן רס"ג היה נמצא פי' לירושלמי לרבי יעקב בר אפרים ז"ל ומה שהאריך הקראי סב"י הידוע לברר בראי' קלושה וקל"ה כמות שהוא דלה ורזה דרס"ג לא היה בקי בירושלמי עי"ש ופשוט דממקום א' לבד עוד לא נוכחנו של"ה נמצא אתו הירושלמי ול"ה מעיין בו דאולם נעלם ממנו לפי רגע מאמר זה דהי' גם מלחמת חרב בין תלמידי ב"ש וב"ה בגזרת י"ח דבר עי"ש.

סעיף נג

נג ובשנת שס"ט נדפס פה קראקא ש"ס ירושלמי עם פי' קצר לא נודע למי וכעת זכינו לקרן אור "פני משה" על סדר זרעים ומועד גם כן ועל ש"ס ברכות לר"ש סיריליאוו מגנצא (תרל"ה) וכעת נדפס מחדש הירושלמי עם ב' פירושים יקרים בשם חי' רידב"ז לח"א זמנינו ואח"ז בווילנא עם המפו' ועם קצת הג"ה שלי גם כן.

סעיף נד

נד אספו ולקטו רבינו יעקב בר' חננאל צקלי או סקלי בהמח"ס תורת המנחה והובא לעיל סי' מ"ו וכמש"ש בהקדמתו דאסף מדרשי חז"ל עה"ת בספר מיוחד ונקרא בשם תלמוד תורה ע"ש, נמצא בכת"י בגנזי אוקספורד וכ' שם דהיה בשנת צ"ז לאלף (וזה לא כביר היה נמצא בכ"י בק"ק פ"ב תח"י מוכר בספרים א') מידידי מו"ה אלי' קאפל נ"י וע"ל אות יו"ד ל"ד ובאוצר הס' של הגביר גינצבורג פאריז נמצא כ"י על סדר ויקרא.

סעיף נה

נה באתי לעורר כאן דבסוף ספר שבט מוסר דו"ו נמצא הרבה השמטות לספר מדרש תלפיות (ועמש"ל אות שי"ן כ"ד).

סעיף נו

נו וגם לר"נ בן הקנה הוא מכונה, ונדפס מקרוב עם פי' לחכם אחד ורמזי שמואל יכונה.

סעיף נז

נז ומיוחס לר' ישמעאל או לר"ע וכדמשמע בפנים הספר.

סעיף נח

נח והוא להראב"ד ושאר ראשונים ונדפס בווארשא עם הג"ה לחכם אחד.

סעיף נט

נט ואולי כוונתו לפתוח לנו שערי ציון להודיענו איך שהרבה לספר שם בשבח מעלות הס' ונדפס בירושלים (תר"ל) עם ביאור לחכם אחד בשם אפר יצחק ותולדות אהרן ומשה.

סעיף ס

ס ור"ל ראשונה בוויניציא שנ"ח ואח"כ בפראג תל"ו עם פירוש רחב וכו' וכן נדפס באיזמיר עם פי' לוח ארז להר"ח פאלאגי, וכן נדפס כ"פ עם פירוש קצר ישועות יעקב וכעת נדפס עם פי' מאורי אש לחכם אחד סדילקאוו תקצ"ה וכן עם פירוש רתמים צופים.

סעיף סא

סא ועיין תוס' ב"מ קי"ד ע"א וכתובות ק"ה ע"ב וסמ"ג לאוין רל"ד.

סעיף סב

סב ואף דבאמת כן הוא בספר המעריך ערך תנחומא והוכפלה דבריו גם בערך בייא עי"ש, אולם מלשון הערוך בעצמו ערך אובא נראה להיפך עי"ש, וכ"ז איננו שוה לנו במ"ש בשער הס' התנחומא דפוס ראשון (קושטא רפ"ב) וז"ל מדרש תנחומא הוא הילמדנו, הרי הילקוט מזכיר שניהם מקומות אין מספר הרי לפניך דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי, ומקרוב נדפס גם הילמדנו מכת"י ישן נושן עם ביאור והג"ה לחכם אחד, והוכיח שם בהקדמה דהיה נמצא בידי הראשונים ב' מדרשי תנחומא, הארוך והקצר, מלבד ספר הילמדנו עי"ש. וצ"ע דלא הביא כזאת גם בשם הערוך עי"ש וכמ"ש המח' כאן בשמו.

סעיף סג

סג אין זה תמוה כ"כ אחר שרצה להעלים שמו מצד ענותנותו יתירא ואיך יזכיר שם אביו הרא"ש ולגלה סודו בן מי זה העל"ם ולהזכירו בסתם בלי תואר "אבא מארי" וכדומה אין זה כבוד אב, ואף גם בדרך זה בקושי התירו וכמש"ל ריש ח"א בארוכות ע"ש, ואולי עיקר הראיה על שהביא בכמה מקומות דברים שהם מתנגדים לשי' אביו הרא"ש ז"ל כמו בברה"מ ביום הכפורים דלא יזכיר יום הכפורים עי"ש סימן פ' היפך ממ"ש טור או"ח סי' תרי"ז בשם אביו עי"ש, ואך גם מזה אין סתירה דמצינו כזאת גם בטור כמה פעמים.

סעיף סד

סד גם מזה לק"מ דאולי הי' זקנו מצד השני בשם ר' בנימן או זקנו הזקן (?? יחיאל זקנו הי' נקרא על שם זקנו הזקן).

סעיף סה

סה ואולי צ"ל ספר הקנינים ומקומו לעיל באות ק' (ועי' שה"ק שפת"י וסה"ד ולעיל בהג"ה שם עי"ש).

סעיף סו

סו ועוד קודם זה שנת שע"ט בק"ק בזיל והוא להר' יש"ר מקדניא ומ"ש והוא בשמות ר"ל בשמות הספרים שבסה"ד אות ת' שם, ואך מ"ש בשם ספר אהל יעקב ותורת הקנאות

המה סובבים רק על ספר בחינת הדת המיוחס לו גם כן על שהרשה לו לדבר קצת יותר מהראוי וכן לא יעשה (וע"ל אות א' צ"ט) ואמנם מי יודע אם באמת המה יוצאים מפה קדוש ונובעים ממקור נאמן.

סעיף סז

סז והי' אבד"ק הוראדנא ושמ"ך (שנת תקי"ט) והג"מ ברוך אבד"ק פיורדא היה חתנו ונשאר אחריו בכתובים גם על שו"ע אה"ע וחי' על ש"ס, ובש"ס דפוס ווילנא נדפסו הגהותיו, ועיין מ"ש בספר נר תמיד על מסכת כריתות בהקדמה ובספר צמח מנחם פר' לך ובספר שער השמים שער הקרבן עי"ש (ועיין מ"ש עוד בזה בהג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף סח

סח ותחת יריעות משכנותי נמצא ספר זה מדפוס ישן נושן מבלי נזכר שם שם מקום וזמן הדפוס, ובו סדר גיטין כתובה וחליצה וביאורם עי' רמ"א ר"ס כ"ז.

סעיף סט

סט ונדפס עם הג"ה לחכם אחד בק"ק ברלין (תרנ"ח) בשם ספר השטרות וצע"ק על הרב מהר"ח ברודא אבד"ק פראג מה שהוסיף על המו"ל ספר מגן אבות שם צד קע"ב עי"ש.

סעיף ע

ע נדפס פ"א בק"ק מנטובה שי"ח עם פסקים ולפי זה צע"ק על בעל נפש דוד פר' במדבר במה שמתמה על בעל העקידה דנעלם ממנו תיקוני זוהר תקון י"ח עי"ש וספר העקידה נדפס עוד בשאלוניקו שנת רפ"ב.

סעיף עא

עא ובפירוש התיקונים כ"י (מיוחס למהרחו"ו) כ' בזה"ל הקדמת התיקונים נראה דהוא לאמוראים והתיקונים לרשב"י וחבריו וע"ס קדמות הזוהר סי' ד' עי"ש, ונדפס בווילנא עם פירוש הגר"א וכעת נדפס עם ביאור חדש באר לחי רואי לחכם אחד.

סעיף עב

עב נקרא תרגום רב יוסף, ותרגום ד"ה המיוחס לרב יוסף סגי נהור נדפס מקרוב מכ"י בעיר טאהרן.

סעיף עג

עג נדפס עם פירוש קצר מלוקט להג"מ דוד במו"ה יעקב משברשין (שנת פ"ה פרא"ג) חתן הגאון בעל עמק ברכה (עי"ש פר' קדושים) ונמצא חתימתו בין הגאונים החתומים על תקנת ד' ארצות בעיר גראמניץ (שד"ם) שלא לקנות כתר הרבנות בכסף או על ידי

שום השתדלות ובין הגאונים הללו הי' גם המהרש"א מהר"ם לובלין ועוללות אפרים, גם נמצא חתימתו בין המסכימים לספר תיקוני זבח למהר"ם ברוינשווייג (שמ"ב).

סעיף עד

א (עד) ובספר נפש דוד עה"ת (להג"מ טעבלי מליסא) כתב דרש"י לא ראה תרגום יונתן והביא כמה ראיות על זה עי"ש, וגם אני הפעוט הבאתי סמוכין לו ?כמה מקומות, ולדוגמא אביא לך מפרשת וישב ותקרא את שמו שלה פסקת עי"ש, ול"ה כן מתרגום יונתן עי"ש.

ב וכן לדעתי אינו מוגה כ"כ ולראיה מפרשת וירא (בראשית כא, ט) מגחך לפולחנא נוכראה וגחין לה' ולענ"ד צ"ל להיפך וגחין לפולחנא נוכראה ומגחך לה' וכדאיתא ביונתן פרשת תולדות (פ' ל"ה) והוון מגחכן לפולחנא נוכראה עי"ש. ועוד בהרבה מקומות צריכין תיקון. וכמחי' הרה"ח מוהר"י קנאבלך שליט"א מדאמבראווא הערני דבשער הספר מתרגום יונתן דפוס הראשון איתא בזה"ל: מתורגם מהחכם יונתן בן עוזיאל עיי"ש, מוכח דהוא חכם קדמון בימי הגאונים וצ"ע.

סעיף עה

עה ובזה יונח לן דקדוק א' ע' רש"י (מגילה כו, ב) דמייתי ראיה בפי' מלת קמטרא מתרגום (יחזקאל, כז) באמלין זהוריתא דמחתין בקמטרין עי"ש, ואח"כ בסמוך הביא לו ראיה למלת מחית מתרגום (בראשית, לט) ותנח בגדו ואיחתתי' ע"ש, דצע"ק דלא הביא על זה גם כן מפסוק הנ"ל, אלא ודאי דרש"י מהדר ליה יותר אתרגום אונקלוס כשמצא לו מקום.

סעיף עו

עו וז"ל שם דעת בעל הערוך דתרגום יב"ע הוא תרגום ירושלמי (והדברים שנאמר בשם הירושלמי הוא רק נוסחאות שונות), ותרגום אונקלוס נקרא בשם תרגום בבלי, ולענ"ד דתרגום יב"ע לא תרגם התורה וזולת מה שהזכירו חז"ל יש ראיה עצומה דתרגום המתיחס ליב"ע נזכר עיר קוסטנטינא בפרשת בלק שנבנית כמה שנים אחר מותו עכ"ל, וכ' על זה הגאון בעל מרכבת המשנה (ח"ב פ"א) מה' מ"א וז"ל ואני בהיותי בקוסטנטינא שנת תקל"ט ראיתי שקורין המגילה בי"ד וט"ו והראתי להם דברי בעל מוסף הערוך וצ"ע עי"ש, ואל"ק דנבנית עוד הפעם מחדש על ידי מלך קוסטנטין וקראה על שמו וכעיר פטרבורג (ועי' הג"ה ש"ץ סוף הספר).

סעיף עז

עז ומ"ש בספר היוחסים רבינו שמואל הספרדי ט"ס וצ"ל הסרדי ובתוך ספר קבוצת קונטרסים (דפוס ירושלים) נדפס ממנו גם כן קונטרס א'.

סעיף עח

עח ועיש"ש גיטין פ"ד סכ"ד ושו"ת מהרש"ל סי' פ"א, וזאת צריכנא למנדע דכל מקום שנזכר ר"י מרבורג או ר"י מניישטאט הוא מוהר"י איסרלאן ושמ"ך שנת ר"ך בן ע' שנה.

סעיף עט

עט נקרא תשב"ץ קטן והוא לרבינו שמשון בר' צדוק תלמיד מהר"ם מרוטנבורג ומשמשו כל ימי משך ישיבתו במגדל ענשהיים ומ"ש בשער הספר (דפוס קרימונא שט"ז) שמואל הוא טעות סופר.

סעיף פ

פ וע"ל אות שי"ן סי' קכ"א בהג"ה מנחם ציון שם ופליטת ספרי"ם אות שי"ן עי"ש, וראיתי במקום אחר דתשובת אשכנזית שהביא הבית יוסף כונתו למהר"ם מרוטנבורג ומהרי"ל ועיין מגן אברהם סימן יג סק"ח ובד"ה סי' תנז ובברכ"י יו"ד סי' שנ"ז.

סעיף פא

פא נדפס זה מקרוב בעיר וויען מכ"י.

סעיף פב

פב שמיטת כתבים ראינו כאן, באשמת המעתיק מלשון הזהב וההדרת של המחבר ז"ל שהיה בדפוס ליווארנא (תקנ"ו). וכאן בקונטרס אחרון לבד עלו בו שבע שמיטו"ת ומסתפק א"ע רק במלה קצרה "וכו'".

סעיף פג

פג וצ"ל שם שהוא מקשט הכלה הכלולה במשאו ומתנו בקושיות ותירוצים עד שידע ההלכה על בוריה הרי זה קישוט הכלה כראוי.

סעיף פד

פד כאן נלקה בחסר וכצ"ל: "העוסק בה לשמה ניצול מלילי"ת כי **תלמוד** כמספר שמה להכניעה וגם בגי' **במחל"ת** להכניעם כמ"ש המקובלים. ומה טוב לעסוק בתלמוד בבלי וירושלמי להכניעם, וה' לא ימנע טוב להולכי בתמים, **תמים** גי' **תלמוד** ונוסף עוד (יו"ד) על שם המחשבה, משך חכמ"ה".

סעיף פה

פה ואף כאן עיקר חסר מן הספר וכצ"ל **תלמוד בבלי** גי' תקכ"ד כמנין פרקי סדרי משנה כמשז"ל ואפשר לרמוז דבזכות המשנה נגאל בעזה"י כמשז"ל ע"פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, והנה **משיח בן דוד** גי' תכ"ד, וי' ספירות דמ' כל א' כלולה מעשר הם ק', וזהו מספר תקכ"ד, כי בזכות המשניות יהיה תקון למ' ויבא משיח בן דוד, ורמוז זה במספר **תלמוד בבלי** כי תלמוד להכניע ת"פ גי' **תלמוד** ועל ידי זה יבא **גואל** בב"א.

סעיף פו

פו וכן כאן מכל טוב אל יחסרנו, וכצ"ל כאן: "ואני בעניי פירשתי דעל ידי שהבירור בו בפרק מקליפות הי' למטה וצריך טורח".

סעיף פז

פז עוד לתשלומין לשון המחבר וכצ"ל: "ועל ידי זה הם מבררין ניצוצי הקדושה בכח התורה ובעסק התורה בקדושה ביררו כל ניצוצי הקדושה השייכים לתורה מערי פרס ועלתה בידם".

סעיף פח

פח וז"ל שם שהיה רש"י באשכנז היתה התורה קודם ספרד וכמ"ש הרא"ש בתשובה כלל כ' סי' ב' וכלל נ"ה סי' ט' ועיין גם כן טור אורח חיים סי' תקפ"ה.

סעיף פט

פט חסר הסיום וז"ל שם:

וכבר נודע דכל הגליות הם לברר ניצוצות הקדושות אשר בארץ ההוא ומצרים ירד בראשונה לברר ניצוצי הקדושה של אדה"ר וע"ר בארץ השעבוד בכח השכינה ביררו כל ניצוצי הקדושה ולכן נצטוו לא תוסיפו לראותם, וגם על ידי התורה מבררים ניצוצי הקדושה ואפשר שלכך נקראת התורה לחם כמו שאמר הפסוק "לכו לחמי בלחמי" ואמרו חז"ל כל אכילה ושתיה שבקהלת הוא על התורה והוא רמז דכשם על ידי אכילה ושתיה גופנית מבררים ניצוצי הקדושה כן על ידי אכילה ושתיה רוחנית עסק התורה מבררים ניצוצי הקדושה וכבר פירשנו בעניתינו דכל עניני ישראל בכלל ופרט וגם כשהאדם הולך מעיר לעיר הכל היא סיבה לברר ניצוצי הקדושה והוא מ"ש פרק קמא דחגיגה ר' ור"ח הווי שקלי ואזלי באורחא דבלכתם הכל נשבעי"ן ונוטלים ניצוצי הקדושה וזה שקלי ואזלי. וזה אפשר כונת הכתוב "וארח צדיקים כאור נוגה", שמבררים ניצוצי הקדושה עד שמתברר מנוגה, הולך ואור וכו' כמ"ש במק"א. ובזה פירשו הראשונים תתננו כצאן מאכל ובגוים זריתנו שאנו אוכלים לברר, והגלות לברר,

וע"פ הקדמות אלו יסודתם בהררי קדש רבינו האר"י ז"ל אז תשכיל במה שרמזנו בסמוך וה' יאיר עינינו ומשגיאות יצילנו ומתורתו נפלאות יראנו כי"ר.

סעיף צ

א (צ) וז"ל שם אחר חתימת הספר:

ב המקום ברחמיו ורוב חסדיו יזכנו לאור כל הכתוב **לחיים**.

ג ואגב אורחא אמרתי לסיים בדבר טוב וז"ל שם בש"ס (למה נקרא תלמוד בבלי) אר"י בלולה במקרא במשנה בש"ס עי"ש, ומדקדקין שם אקושיית הגמרא והרי חכמי בבלי יסדוהו, וכן עד"ז נקרא תלמוד ירושלמי (עח"א ג' שם) ואפשר ליישב קושיא דעיקר קושייתם היה על שם בבל דהוא לכאורה לשון מגונה הוא וכמש"ה על כן קרא שמו בבלי כי שם בלל ה' וגו' ומתרץ הש"ס על שהם שהוא בלולה במקרא במשנה וכו'. ודו"ק.